

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII

STAN STOICA (coordonator)

VALENTIN BĂLUȚOIU DRAGOȘ SEBASTIAN BECHERU

VALENTINA BILCEA ANCUȚA BONDAR MARIA GRECU

ISTORIE

Manual pentru clasa a VIII-a

EDITURA CD PRESS
www.cdpress.ro

Acest manual școlar este proprietatea Ministerului Educației și Cercetării.
Acest manual a fost aprobat prin ordinul ministrului educației și cercetării
nr. 5523/07.09.2020.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu programa școlară
aprobată prin OM nr. 3393/28.02.2017.

116.111 – numărul
de telefon de asistență
pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

STAN STOICA (coordonator)

VALENTIN BĂLUȚOIU

DRAGOȘ SEBASTIAN BECHERU

VALENTINA BILCEA

ANCUȚA BONDAR

MARIA GRECU

ISTORIE

Manual pentru clasa a VIII-a

EDITURA CD PRESS
www.cdpress.ro

ISTORIE. Manual pentru clasa a VIII-a

Editor: dr. Costin DIACONESCU

Redactor: Mihaela STĂNESCU

Layout, tehnoredactare și hărți: Clara ARUȘTEI

Coordonator tehnic și IT: Răzvan SOCOLOV

Referenți de specialitate:

Prof. univ. dr. Carol CĂPIȚĂ, Facultatea de Istorie, Universitatea București

Prof. drd. Elena PREDA, profesor gradul I, inspector școlar disciplina Istorie, Inspectoratul Școlar Județean Neamț

prof. dr. Sergiu-Constantin ENEA, Liceul Teoretic „Ion Neculce”, Târgu Frumos, jud. Iași

Credite foto/ilustrații: Pag. 4 Sailko, CC BY-SA 3.0

Pag. 17 CristianChirita, CC BY 3.0

Pag. 18 jos; Sol90 Images

Pag. 21, sus: 三猪 CC BY-SA 4.0; jos: Caliniuc, CC BY-SA 4.0

Pag. 23, sus: CristianChirita, CC BY 2.5; jos: Sol90 Images

Pag. 31, sus: Sailko, CC BY-SA 3.0; jos: modificat C. Aruștei, CC BY-SA 3.0,

Pag. 33, sus: Cristina Sirotenco

Pag. 35, jos: Halibutt, CC BY 3.0

Pag. 36, sus: Rapsak, CC BY-SA 2.0

Pag. 38: modificat C. Aruștei CC BY-SA 3.0

Pag. 39: Juan Francisco Adame Lorite, CC BY 3.0

Pag. 41, sus: Andrei Nacu, CC BY-SA 3.0 ro; jos: Popescu Camelia, CC BY-SA 3.0 ro

Pag. 45, jos: Fphilibert, modificat C. Aruștei, CC BY-SA 3.0

Pag. 48: Sailko, CC BY-SA 3.0

Pag. 53: Pag. 53: Asybaris/Miehs (după Ovidiu Drimba - *Istoria culturii și civilizației românești, Editura Științifică și Pedagogică, București, 1987*), modificat C. Aruștei, CC BY-SA 3.0,

Pag. 55, sus: Eurocentral, CC BY-SA 3.0

Pag. 62: Ирина Пустинникова, CC BY-SA 3.0

Pag. 63: Ionut Vaida, CC BY-SA 3.0 ro

Pag. 75: Fusionofhorizons, CC BY-SA 3.0

Pag. 107: Andrein, CC BY-SA 4.0

Pag. 111: Istrocolor, CC BY-SA 4.0

Pag. 114: Mosedschurte, modificat C. Aruștei, CC BY-SA 3.0

Pag. 119, dreapta sus: Matthäus Wander, CC BY-SA 4.0; dreapta jos: Andrei Stroe, CC BY-SA 3.0

Pag. 121, jos: Fototeca online a comunismului românesc

Pag. 122: Fototeca online a comunismului românesc

Pag. 127, sus, mijloc: fotografii de Marian Bohuș, utilizate cu permisiunea autorului; jos: fotografie din colecție personală, utilizată cu permisiune

Pag. 131, dreapta: Kremlin.ru, CC BY 4.0

Credite video:

Manual digital, pag. 32 - video Sarmizegetusa - reconstituire 3D: Cristina Sirotenco

Manual digital, pag. 36, 31, 43 - video: Asociația TERRA SEMPER FIDELIS și Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța

Manual digital, pag. 118, Fortul 13 Jilava: fotografii de Marian Bohuș, utilizate cu permisiunea autorului.

Manual digital, pag. 125, video: Jacques Chirac și Nicolae Ceaușescu - © MNIR, www.comunismulinromania.ro; Nicolae și Elena Ceaușescu împreună cu împăratul Hirohito al Japoniei - © MNIR, www.comunismulinromania.ro; Nicolae și Elena Ceaușescu împreună cu regina Elisabeta a II-a a Marii Britanii și prințul Philip - Arhive Naționale ale României, Fototeca online a comunismului românesc, cota 191/1978

Manual digital - animație pag. 127: fotografii de Marian Bohuș, utilizate cu permisiunea autorului.

Celelalte materiale foto și video: Dreamstime, Videoblocks, Audioblocks, Wikimedia Commons – Domeniu Public, Wikimedia Commons – CC0

Inspectoratul Școlar al Județului/Municipiului

Școala/Colegiul/Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*	
				format tipărit	
				la primire	la predare
1					
2					
3					
4					

*Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.**

• Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.

• Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Istorie : manual pentru clasa a VIII-a / Stan Stoica (coord.), Valentin

Băluțoiu, Dragoș Sebastian Becheru, - București : CD Press, 2020
ISBN 978-606-528-497-5

I. Stoica, Stan

II. Băluțoiu, Valentin

III. Becheru, Dragoș Sebastian

94

© Copyright CD PRESS 2020

Această lucrare, în format tipărit și electronic, este protejată de legile române și internaționale privind drepturile de autor, drepturile conexe și celelalte drepturi de proprietate intelectuală. Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodușă, stocată ori transmisă, sub nicio formă (electronic, fotocopiare etc.), fără acordul expres al Editurii CD PRESS.

Editura CD PRESS

București, str. Logofătul Tăutu nr. 67, sector 3, cod 031212

Tel.: 021.337.37.17, 021.337.37.27, 021.337.37.37 Fax: 021.337.37.57

e-mail: office@cdpress.ro • www.cdpress.ro • Editura CD PRESS

Comenzi:

 manuale@cdpress.ro • 021.337.37.37

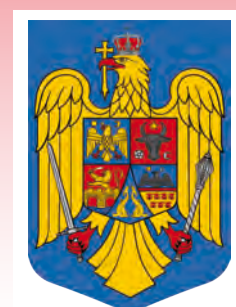
 www.cdpress.ro

EDITURA CD PRESS
www.cdpress.ro
REVISTE • CARTE ȘCOLARĂ •
MANUALE DIGITALE • DOTĂRI ȘCOLARE

Prima alegere în domeniul produselor și al proiectelor educaționale românești de calitate pentru școală și familie

Scanează codul și consultă catalogul complet de titluri al Editurii CD PRESS.

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Cuprins

Competențe generale și specifice	5
Prezentarea manualului de Istorie	6
Să ne amintim! Recapitulare inițială	8
Autoevaluare inițială	10
UNITATEA 1. Introducere	11
Spațiul geografic natural	12
Periodizarea istoriei românilor	14
Să ne amintim! Recapitulare U1	15
Autoevaluare U1	16
UNITATEA 2. Preistoria în spațiul românesc	17
Epoca pietrei	18
Studiu de caz. Culturile Hamangia și Cucuteni	20
Epoca metalelor	22
Studiu de caz. Cultura Monteoru	24
Să ne amintim! Recapitulare U2	25
Autoevaluare U2	26
UNITATEA 3. Geto-dacii	27
Izvoare istorice despre geto-daci: Herodot, Strabon, Cassius Dio	28
Studiu de caz. Histria	29
Burebista. Decebal	30
Studiu de caz. Sarmizegetusa	32
Cucerirea Daciei de către romani	34
Studiu de caz. Podul de la Drobeta	36
Monumentul de la Adamclisi. Columna lui Traian	36
Să ne amintim! Recapitulare U3	37
Autoevaluare U3	38
UNITATEA 4. Etnogeneza românească	39
Dacia romană. Romanizare	40
Creștinism	43
Așezarea slavilor la sudul Dunării. Romanitatea orientală	44
Poporul român – popor romanic	46
Studiu de caz. Surse istorice despre români la sfârșitul mileniului I	48
Să ne amintim! Recapitulare U4	49
Autoevaluare U4	50
UNITATEA 5. Evul mediu românesc	51
Primele forme de organizare statală	52
Statele medievale în spațiul românesc: Transilvania, Țara Românească, Moldova, Dobrogea	54
Studiu de caz. Diversitate etnică și confesională în spațiul românesc	57
Spațiul românesc și politica de cruciadă târzie de la Mircea cel Bătrân la Mihai Viteazul (I)	58
Spațiul românesc și politica de cruciadă târzie de la Mircea cel Bătrân la Mihai Viteazul (II)	60
Studiu de caz. Cetăți medievale	62
Studiu de caz. Biserica episcopală de la Curtea de Argeș	63
Să ne amintim! Recapitulare U5	64
Autoevaluare U5	66
UNITATEA 6. Modernitatea timpurie	67
Constantin Brâncoveanu. Dimitrie Cantemir	68
Iluminism și reformism: Transilvania sub Habsburgi	70
Secolul fanariot	72
Studiu de caz. Școala Ardeleană. <i>Supplex Libellus Valachorum</i>	74
Să ne amintim! Recapitulare U6	75
Autoevaluare U6	76
UNITATEA 7. Lumea românească până la jumătatea secolului al XIX-lea	77
Românii între Orient și Occident. Conservatorism și modernizare	78
Studiu de caz. Tudor Vladimirescu	80
Studiu de caz. Generația pașoptistă. Programe și consecințe ale revoluției	82
Studiu de caz. Rromii – de la robie la emancipare	84
Să ne amintim! Recapitulare U7	85
Autoevaluare U7	86
UNITATEA 8. România modernă	87
Formarea statului român modern: domnia lui Alexandru Ioan Cuza	88
Regatul României. Carol I	90
Studiu de caz. Constituția din 1866	92
Studiu de caz. Opțiuni politice în România modernă	93
Studiu de caz. Războiul de Independență	94
Studiu de caz. Cultura în spațiul românesc	96
Să ne amintim! Recapitulare U8	97
Autoevaluare U8	98
UNITATEA 9. România secolelor XX-XXI	99
România și Primul Război Mondial	100
Marea Unire din 1918	102
România interbelică	104
Studiu de caz. Orașul: arhitectură modernă și tradiții rurale	106
Studiu de caz. Minoritățile naționale în România	107
Studiu de caz. Constituțiile din perioada interbelică	108
Studiu de caz. Idei politice în lumea românească interbelică	109
Studiu de caz. Monarhia după Primul Război Mondial	110
România în Al Doilea Război Mondial	112
Studiu de caz. Holocaustul în România	115
România – stat comunist	116
Studiu de caz. Rezistența anticomunistă	118
Studiu de caz. Viața cotidiană în perioada regimului comunist	120
Studiu de caz. Manipulare și propagandă. <i>Omul nou.</i> Consecințe	122
Studiu de caz. Epoca Nicolae Ceaușescu	123
România în contextul Războiului Rece	124
Regimul politic democratic din 1989 până azi	126
Studiu de caz. Constituția României din 1991	129
Integrarea euro-atlantică a României	130
Să ne amintim! Recapitulare U9	132
Autoevaluare U9	133
Să ne amintim! Recapitulare finală	134
Autoevaluare finală	135
Rezolvările exercițiilor de la Autoevaluări	136

Competențe generale și specifice

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor despre timp și spațiu

- 1.1 utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în rezolvarea unor situații-problemă;
- 1.2 analizarea faptelor istorice utilizând coordonate spațio-temporale în contexte diferite;

2. utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice

- 2.1 prezentarea unei teme istorice prin valorificarea informațiilor oferite de diverse surse;
- 2.2 argumentarea unei opinii referitoare la un fapt istoric prin utilizarea informațiilor provenite din diferite surse;

3. manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale

- 3.1 valorificarea experiențelor istorice oferite de acțiunea personalităților/grupurilor în contexte istorice variate;
- 3.2 realizarea de proiecte care promovează diversitatea socio-culturală;

4. folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare învățării permanente

- 4.1 realizarea unor investigații istorice prin utilizarea resurselor multimedia;
- 4.2 inițierea, dezvoltarea și aplicarea de proiecte individuale și de grup valorificând diverse experiențe istorice;
- 4.3 adaptarea perspectivelor transdisciplinare în abordarea unor probleme sensibile și controversate în istorie și în viața cotidiană.

◀ *Coloana Infinitului, creată de sculptorul Constantin Brâncuși în onoarea soldaților români din Primul Război Mondial (Târgu Jiu)*

Prezentarea manualului de ISTORIE

Manualul pe care îl citiți acum conține informații corecte din punct de vedere științific și actuale la momentul aprobării sale.

Manualul respectă reglementările din programa școlară aprobată de Ministerul Educației și Cercetării pentru disciplina Istorie, clasa a VIII-a. Printre altele, parcurgerea sa te va ajuta să dobândești cunoștințe, abilități și valori similare cu cele ale altor elevi de aceeași vârstă cu tine, din România și din întreaga lume.

Deoarece competențele-cheie ale viitorului nu sunt legate în mod deosebit de memorare, ci de creativitate, rezolvarea de situații-problemă, gândire critică, autonomie, dar și de abilitate de a lucra în echipă, acest manual este diferit de variantele clasice folosite în trecut.

Cu ajutorul Istoriei...

- ✓ ne stabilim identitatea; simțim nevoia să știm cine suntem!
 - ✓ ne obișnuim să trăim într-o societate democratică, în care deciziile sunt luate prin consens;
 - ✓ înțelegem regulile și beneficiile unei conviețuiri civilizate, cunoscând ce s-a întâmplat în epocile de decădere a civilizației;
 - ✓ știm să stabilim ce e rău și ce e bine în ceea ce fac conducătorii din zilele noastre;
 - ✓ învățăm că pentru orice conflict există soluții pașnice; este preferabil să negociem, nu să declanșăm un război;
 - ✓ înțelegem importanța cunoașterii, a inventivității și a invențiilor pentru progresul societății;
 - ✓ realizăm importanța resurselor naturale pentru dezvoltarea societății; vom respecta natura!
 - ✓ ne dezvoltăm limbajul; vom putea să comunicăm cu diferite persoane;
 - ✓ înțelegem că schimbarea face parte din viața noastră și a societății;
 - ✓ învățăm să învățăm, căutând informații în diferite surse sau în site-urile istorice.
- Mult succes!*

Manualul tipărit

Pagini de învățare

Întrebarea de deschidere a lecției poate contribui la „spargerea gheții”, introducând noul conținut prin crearea unei așteptări, a unei curiozități. Comunică faptul că elevii vor afla răspunsul la o problemă importantă

Unitatea de învățare

UNITATE 9 | ROMÂNIA SECOLULOR XX-XXI

România în Al Doilea Război Mondial

„Ce a însemnat România în acest război?”

Izolarea României pe plan internațional

Politica externă a României s-a dovedit deplăcută de evoluția relațiilor internaționale pe plan european și mondial. Aliajele din care făcea parte România (Mica Înțelegeră, **Înțelegera Balcanică**) s-au destrămut, iar granițele României nu mai erau sigure. Războiul a găsit și România izolată, între două mari puteri: Germania, respectiv URSS, și între vecinii URSS, Ungaria, Bulgaria) care revendicau teritorii românești.

Neutraltatea României

Al Doilea Război Mondial a izbucnit la 1 septembrie 1939 prin atacarea Poloniei de către Germania. Comitetul de Coordonare al Conferinței (9 septembrie 1939) a proclamat neutralitatea României față de alții. România s-a orientat spre o alianță cu Germania, care era principală putere europeană. A urmat o perioadă foarte grea, deoarece în vara anului 1940 au fost pierdute teritorii importante: iar România Mare s-a desființat. Basarabia și Bucovina de Nord au fost cedate URSS, la 28 iunie 1940 (pe baza Înțelegerii dintre Germania și URSS) și **Pactul Ribbentrop-Molotov**, Transilvania de Nord, Ungaria și 30 august 1940 (**Dictatul de la Viena**); Carpatimul, Bulgaria, la 7 septembrie 1940 (**Tratatul de la Craiova**) (sursa 1).

Pierderile teritoriale i-au obligat pe regele Carol al II-lea să abdice în favoarea fiului său, la 9 septembrie 1940. Mihai a proclamat tronul. Într-o declarație în fața țării, Mihai a afirmat că România este o țară liberă și că va rămâne în continuare o țară liberă și independentă. Instituția monarhică a asistat neputincioasă la instalarea unei guvernări militare care a **subsemnat** pactul regelui în stat. În noiembrie 1940, România a aderat la **Pactul Tripartit** din care făceau parte Germania, Italia și Japonia, înspăimântându-se spre intrarea în război.

De partea Axei

După aproape doi ani de neutralitate, la 22 iunie 1941, România a intrat în război de partea Germaniei, participând la **„Operațiunea Barbarossa”**, împotriva URSS, din dorința de a elibera Basarabia și Bucovina de Nord. Decizia au fost luate de generalul Ion Antonescu, fără a consulta la Regală Mihai sau o informare despre ce urma să se întâmple. Regele a aflat de intrarea în război din război. Armata română a trecut Prutul (sursa 2) și în apropierea a lună a eliberat teritoriile românești.

DICTIONAR

o sublinie = (cic) a sublinia; a sublinia
o sublinie = (cic) a sublinia; a sublinia
o sublinie = (cic) a sublinia; a sublinia

Înțelegera Balcanică = alianță defensivă formată în 1934 între Iugoslavia, România, Grecia, Turcia.
Mica Înțelegeră = alianță defensivă formată în 1920 între Cehoslovacia, Iugoslavia, România.

Textul lecției

Textul lecției este scris într-un stil simplu, clar, coerent. Este destinat lecturii de către elevi, în scopul dezvoltării competențelor de literatură. Cuprinde informațiile esențiale despre tema dată. Textul este fragmentat prin subtitluri, iar cuvintele-cheie sunt marcate, pentru realizarea cu ușurință a schemei conceptuale a lecției. Sunt introduse noțiuni și termeni noi, marcați distinct în text și explicați la rubrica Dictionar. Informațiile sunt „la zi” din punct de vedere științific.

Dictionarul, ordonat alfabetic, cuprinde termeni și noțiuni care constituie un aport la înțelegerea lecției și la formarea limbajului de specialitate.

Marcaj care indică prezența a cel puțin unui tip de **AMI** pe pagina dublă deschisă a manualului digital

„Mașina timpului” are rolul de a face studiul istoriei relevant pentru viața de zi cu zi a noilor generații și pentru viitorul lor. Stabilește legături între realitățile din trecut și cele din prezent. Prin formarea competențelor civice, urmărite cu precădere, se poate modela un viitor bun. Rubrica este inspirată din dictonul clasic *Historia magistra vitae*.

Sursele, atât cele scrise (izvoare istorice, fragmente din lucrări științifice și literare), cât și cele vizuale (fotografii, reconstituiri 3D, picturi etc.) sunt selectate astfel încât să contribuie la formarea competențelor. Pot fi valorificate pedagogic prin sarcinile de lucru și aplicațiile care le însoțesc, graduale ca dificultate.

Descrierea sursei

Sursa 1. Pierderile teritoriale ale României în anul 1940

Sursa 2. Trupe române și germane trec Prutul pentru eliberarea Basarabiei

Sursa 3. Bombardamentul american asupra Bucureștiului, 4 aprilie 1944 (fotografie aeriană)

Sursa 4. Fragment din Proclamația Regelui către țara României (..)

Sursa 5. Lupte de stradă din timpul Bătăliei de la Stalingrad

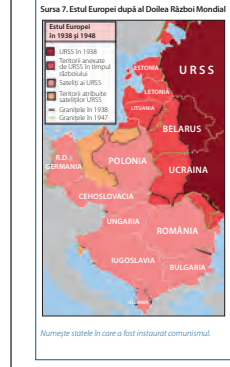

UNITATE 9 | ROMÂNIA SECOLULOR XX-XXI

Sursa 6. Palatul Regal din București (fotografie din 1941), locul unde a fost arestat Ion Antonescu și unde regele a alcătuit noul guvern.

Sursa 7. Estul Europei după Al Doilea Război Mondial în 1938 și 1948

APLICAȚIE: Pe baza informațiilor din text și din Compendiul unui tabel, în care, cu informații privind teritoriile pierdute de România în 1940:			
Basarabia și Bucovina de Nord	Transilvania de Nord	Carpatimul	
Data	30 aug. 1940		
Tara	URSS		Tratatul de la Craiova
Decizia			

2. Numiți istoricilor care nu au fost recușate în urma războaiului.

3. Identificați pe harta din Prut, cel ce delimitează azi România de Republica Moldova.

MAȘINA TIMPULUI

După încheierea celui de Al Doilea Război Mondial multe familii își așteptau eroul de pe front: bunic, tată, soț, frate. Unele familii plângeau de bucurie la învederea celor dragi, altele plângeau de durere. Majoritatea localităților are cel puțin un erou.

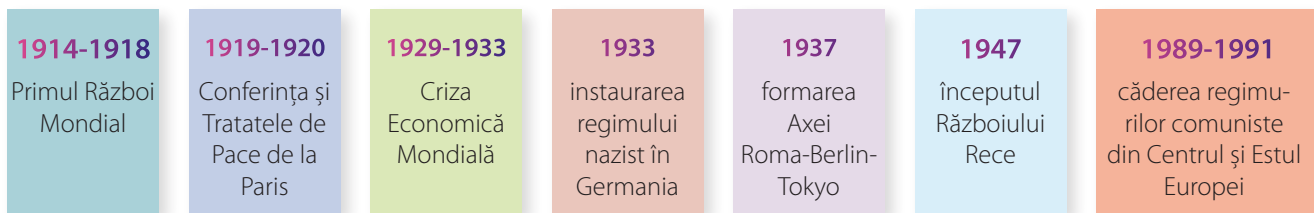
Constituți un grup pe o rețea de socializare numită „Eroul familiei mele”. Veți putea posta materiale precum: poezii, desene, scrisori, jurnale, fragmente din ziarele vremii, interviuri cu veterani și de abia, imagini cu monumente ale eroilor etc. Astfel veți contribui la reconstituirea istoriei locale pe baza resurselor online.

Compartășiți toate materialele postate și realizați o selecție. În colaborare cu Comitetul Școlar al Elevilor, realizați o emisiune, care poate fi înregistrată de la alte școli.

Aplicații și sarcini de lucru

Să ne amintim! Recapitulare inițială

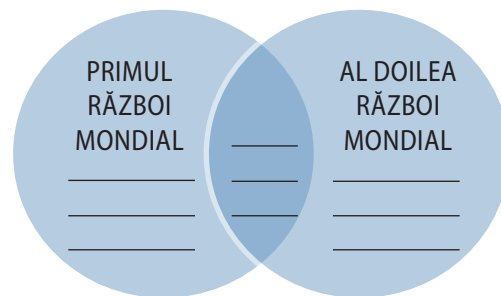
I. Cele mai importante repere cronologice:

Plasează evenimentele pe o axă cronologică precum cea de mai jos:

II. Termenii din lista de mai jos reprezintă fie asemănări, fie deosebiri între Primul Război Mondial și Al Doilea Război Mondial. Completează pe caiet o diagramă după modelul dat, în care să plasezi termenii/expresiile din următoarea listă:

- războiul în tranșee
- războiul-fulger
- lupta pentru teritorii și resurse
- milioane de victime pe front și pe „frontul de acasă”
- război de poziții
- război de mișcare
- SUA decid soarta războiului

III. Selectează din textul de mai jos acele cuvinte și expresii care exprimă cauze ale Primului Război Mondial.

„În timp ce viața cotidiană a perioadei La Belle Époque era marcată de prosperitate, optimism și veselie, la nivel politic se acumulau tensiuni, se pregăteau armate, se negociau alianțe. Franța era dornică de revanșă după înfrângerea în războiul din 1870-1871 în fața Prusiei și pierderea bogatelor provincii Alsacia și Lorena. Unificată în jurul Prusiei (1871), Germania avea o ascensiune economică rapidă, ajungând până în 1913 prima putere industrială a Europei. Însă își simțea granițele prea strâmte și privea cu interes la numeroasele colonii ale Angliei și Franței, de unde erau aduse materii prime ieftine și care serveau în același timp ca piețe de desfacere. Germania dorea să-și creeze un imperiu colonial pe măsura dezvoltării sale economice. Spre deosebire de războaiele medievale și moderne, Primul Război Mondial a avut mize mult mai mari: dominația asupra întregii lumi, obținerea de resurse economice la scară globală, satisfacerea unor aspirații naționale.” (Manual Istorie, clasa a VII-a)

IV. Completează pe caiet un organizator grafic, după modelul dat, utilizând enunțurile de mai jos, care reprezintă fie cauze, fie consecințe ale celui de-al Doilea Război Mondial.

- a. nemulțumirile legate de prevederile Tratatului de la Versailles
- b. criza economică mondială
- c. doctrina superiorității rasiale
- d. extinderea comunismului
- e. Holocaustul
- f. împărțirea Germaniei în două state

V. Completează spațiile libere din textul de mai jos, folosind cuvintele din lista de termeni.

Primul Război Mondial a izbucnit din cauza rivalității pentru _____ și pentru dominație mondială între marile puteri ale lumii. La izbucnirea războiului au contribuit și mișcările _____ din Balcani, zonă numită „butoiul cu pulbere” al Europei. Primul Război Mondial s-a purtat între statele membre ale celor două alianțe politico-militare: Puterile Centrale (Germania, _____, Bulgaria, Imperiul Otoman) și Antanta (_____, Anglia, _____ etc.). A fost un război cu multe victime din cauza luptelor în _____ și a armelor folosite. România, care și-a declarat neutralitatea la începutul războiului, a intrat, în cele din urmă, de partea Antantei, deoarece dorea eliberarea românilor din _____, Banat și Bucovina, aflați sub stăpânire austro-ungară. Războiul s-a încheiat cu victoria _____. La baza negocierilor au stat principiile cuprinse în *Cele 14 puncte* promovate de președintele american W. Wilson, între care și acela al _____ naționalităților.

Perioada interbelică a fost o epocă a contradicțiilor. Progresul tehnologic și creșterea nivelului de trai au fost întrerupte de Marea Criză Economică Mondială, cauzată de speculațiile _____ și de creșterea producției într-un ritm mai alert decât al puterii de cumpărare a populației.

Tot în perioada interbelică apar primele regimuri totalitare: _____ în Italia, nazismul în _____ și _____ în URSS.

Între statele totalitare și cele democratice apar tensiuni care vor duce la izbucnirea unui nou război.

Al Doilea Război Mondial a fost declanșat de Germania, care considera că are dreptul la „spațiu vital”, pe care-l poate obține prin forță de la popoare considerate _____.

Germania a atacat _____ la 1 septembrie 1939, apoi a ocupat Franța și alte state europene. În 1942, Germania și aliații ei controlau aproape tot continentul. Însă balanța războiului a început să se încline în defavoarea Puterilor Axei, odată cu intrarea _____ în război.

Din 1943, Germania a început să piardă teritoriile câștigate. Aliații au deschis noi fronturi, în sudul _____ și în _____. Germania capitulează la 8 mai 1945, iar aliatul ei asiatic, Japonia, la 2 septembrie 1945.

Încheierea celui de-al Doilea Război Mondial a fost urmată de reconstrucția economică a statelor implicate. Refacerea economică a statelor din vestul Europei a fost sprijinită prin „Planul Marshall”, un ajutor _____ din partea SUA. Statele din Centrul și Estul Europei au intrat în sfera de _____ a URSS, care a instalat regimuri comuniste, caracterizate prin economia de stat, planificată și _____, dictatura partidului unic, încălcarea drepturilor omului.

Perioada postbelică a fost marcată de „Războiul Rece”, un conflict politic și o competiție economică și tehnico-științifică între două blocuri militare: unul, al statelor democratice și capitaliste, condus de SUA, celălalt, al statelor comuniste, condus de URSS. Între provocările lumii contemporane se numără _____, revoluția informațională, migrațiile și terorismul. Terorismul internațional este o problemă gravă a lumii în care trăim. O soluție la terorism și la alte probleme ar putea fi _____ în spiritul respectării drepturilor omului.

Listă de termeni

Antanta	comunism	Germania	naționaliste	Statele Unite ale Americii
Austro-Ungaria	educație	globalizare	Normandia	teritorii
autodeterminare	fascism	inferioare	Polonia	Transilvania
bursiere	financiar	influență	Rusia	tranșee
centralizată	Franța	Italia		

Autoevaluare inițială

I. Stabilește corespondența dintre datele de pe coloana A și evenimentele de pe coloana B.

A	B
1. 1914	a. Începutul crizei economice mondiale
2. 1917	b. Instaurarea comunismului în URSS
3. 1929	c. Începutul Primului Război Mondial
4. 1945	d. Căderea regimurilor comuniste din Estul Europei
5. 1949	e. Formarea Tratatului Atlanticului de Nord
6. 1955	f. Formarea Tratatului de la Varșovia
7. 1989-1991	g. Transformarea Comunității Economice Europene în Uniunea Europeană
8. 1993	h. Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial

II. Stabilește dacă enunțurile de mai jos sunt adevărate sau false, notând în caseta din dreptul lor **A** (Adevărat) sau **F** (Fals).

- Primul Război Mondial a început prin atacarea Poloniei de către Germania.
- După Primul Război Mondial, în multe țări ale lumii femeile au primit dreptul de a vota.
- Primul film vorbit din istorie a fost *Crucișătorul Potemkin*.
- Internetul a apărut în perioada interbelică.
- Al Doilea Război Mondial a fost o consecință a terorismului.
- Războiul Rece a fost o confruntare între SUA și URSS.
- Benito Mussolini a condus Italia în perioada interbelică.
- Una dintre armele apărute în timpul Primului Război Mondial a fost bomba atomică.

III. Completează enunțurile de mai jos, astfel încât să exprime o realitate istorică.

- În timpul Primului Război Mondial, pe „frontul de acasă”, o parte a muncii pe care o făceau bărbații a fost preluată de _____.
- Una dintre problemele cu care se confruntau soldații în tranșee era _____.
- Regimul politic în Franța, în perioada interbelică, era unul _____.
- Primul stat comunist din lume a fost _____.
- Japonia a ocupat, în perioada interbelică, un teritoriu al _____.
- Marea Britanie a rezistat atacurilor germane, în Al Doilea Război Mondial, și datorită folosirii _____.
- Națiunile Unite sau Aliații, în Al Doilea Război Mondial, erau SUA, URSS și _____.
- Uniunea Europeană s-a format prin transformarea _____.

IV. Exprimă-ți părerea!

Cele două războaie mondiale au fost cele mai distrugătoare evenimente din istorie. Deși se credea că, după Primul Război Mondial, oamenii nu-și vor mai dori un alt război, totuși, peste două decenii, a izbucnit un nou război, mai îndelungat și cu mai multe victime decât primul. Exprimă-ți părerea: războaiele sunt declanșate de oameni politici sau de popoare? Argumentează folosind informațiile despre cele două războaie.

AUTOEVALUARE	SUBIECT	I	II	III	IV	Oficiu	Total
	Punctaj maxim	8 x 3 = 24 de puncte	8 x 3 = 24 de puncte	8 x 3 = 24 de puncte	18 puncte	10 puncte	100 de puncte
Punctajul tău	10 puncte	...	

UNITATEA 1

Introducere

În această unitate
vei învăța despre:

- Spațiul geografic natural
- Periodizarea istoriei românilor

Portofolii anuale

- Include noțiunile noi, descoperite în fiecare unitate, într-un *Glosar anual de termeni specifici*.
- Completează, până la sfârșitul anului școlar, un *Jurnal al cunoașterii* cu informațiile care crezi că îți pot fi de folos în viață.
- Realizează *Glosarul și Jurnalul cunoașterii* în format digital sau în format clasic, pe baza indicațiilor din **manualul digital**.

Portofoliul unității

Realizează un portofoliu digital care să cuprindă, la alegere:

- câte 5 fotografii sugestive cu Munții Carpați, fluviul Dunărea și Marea Neagră;
- câte o imagine semnificativă pentru fiecare epocă din istoria românilor.

Utilizează modelul și explicațiile din **manualul digital**.

Spațiul geografic natural

De ce este important mediul pentru om?

Modelarea reliefului

În urmă cu 100 de milioane de ani, teritoriul țării noastre nu exista. Zona aceasta a Globului era acoperită în mare parte de apele unei mări străvechi. Din această mare „creșteau” încet insule; erau **Munții Carpați** de astăzi, care începuseră a se înălța, atât prin încrețirea scoarței terestre, cât și prin erupții vulcanice. Pe aceste insule trăiau animale străvechi, astăzi dispărute, inclusiv specii de dinozauri. Munții au continuat să se înalțe, iar marea, să se retragă. Acest fenomen, combinat cu acțiunea agenților externi de modelare a reliefului (precipitații, ape curgătoare, șuvoaie), a dus la configurarea reliefului țării noastre, așa cum este astăzi. **Podișurile și câmpiile** s-au format în cea mai mare parte prin depunerea de sedimente aduse de ape din munți.

Mediul primilor oameni

Primii oameni din specia *Homo sapiens* au ajuns pe teritoriul țării noastre în urmă cu cel puțin 36 000 de ani, pe baza descoperirilor de până acum. Mediul natural existent atunci era destul de diferit de cel de azi. Relieful era în mare parte asemănător cu cel de acum, dar clima era mai rece, zonele înalte fiind acoperite de ghețari. O încălzire a avut loc cu circa 12 000 de ani în urmă (circa 10 000 î.Hr.), când clima a devenit temperată. Schimbarea climatică și solurile fertile au permis, în timp, apariția agriculturii. **Pădurile** reprezentau principala resursă a primilor oameni, valorificată prin vânătoare și cules. Apele împânzeau teritoriul, asigurând și ele resurse necesare vieții.

Rolul mediului natural în evoluția comunităților

Situați, ca o cetate, în mijlocul țării, Munții Carpați au fost mediu de locuire sau de refugiu, sursă de materii prime valoroase (fier, aur, cupru, sare etc.), valorificate prin **minerit**, și spațiu pentru **creșterea animalelor**, prin pășunile alpine. Fiind potrivit de înalți, munții au asigurat supraviețuirea oamenilor pe acest teritoriu în momentele grele ale invaziilor, dar și prosperitatea în vremurile pașnice.

Dealurile și podișurile reprezintă cea mai răspândită formă de relief. Acestea sunt potrivite pentru cultivarea pomilor fructiferi, a viței-de-vie și, în zonele mai plane, a cerealelor.

Câmpiile, cu **soluri fertile**, au fost ideale pentru **cultivarea cerealelor**, care au constituit principala hrană a comunităților, începând din Neolitic. Părțile vulnerabile ale teritoriului românesc s-au dovedit a fi nord-estul (zona Nistrului) și nord-vestul („Poarta Transilvaniei”), adevărate culoare ale migrațiilor și invaziilor.

Dunărea, numită de greci *Istros* și de romani *Danubius*, a constituit o veritabilă axă geografică și istorică, fiind, după caz, graniță naturală sau loc de trecere, sursă de hrană (prin **pesceuit**) sau cale comercială. La rândul ei, **Marea Neagră** (numită de greci „Pontus Euxeinos”, adică *Marea primitoare*) a jucat un rol strategic important, prin posibilitățile de **navigație și comerț**.

Înființarea coloniilor grecești, apoi cucerirea romană a Dobrogei, în Antichitate, și cea otomană, în Evul Mediu, au influențat istoria întregii zone, implicit a românilor. Importanța Munților Carpați, a Dunării și a Mării Negre pentru istoria noastră i-a determinat pe unii istorici să numească spațiul geografic românesc **carpato-danubiano-pontic**.

Varietatea reliefului (întâlnim toate formele de relief, fiecare cu resurse proprii), clima temperată, **rețeaua hidrografică** densă, vegetația și fauna abundente au făcut ca acest teritoriu să fie permanent locuibil și să ofere oamenilor condiții foarte bune pentru viață și dezvoltare.

DICȚIONAR

Homo sapiens = „omul inteligent”, în limba latină; numit și „omul modern”; specia umană din care facem parte;

rețea hidrografică = rețeaua de ape: râuri, lacuri, bălți etc.

APLICAȚII

Pe baza textului lecției, rezolvă următoarele cerințe:

1. Menționează factorul care a favorizat apariția agriculturii pe teritoriul țării noastre;
2. Selectează din text cuvintele-cheie care denumesc elemente geografice și cuvintele-cheie care desemnează ocupații umane. Scrie-le pe două coloane, astfel încât fiecărui element geografic să-i corespundă ocupații specifice, după modelul de mai jos.

Forme de relief	Ocupații
munte	minerit

3. Scrie pe caiet alte denumiri ale Dunării și Mării Negre, folosite de-a lungul timpului.

Sursa 1. Cum au evoluat pădurile?

„După ultima glaciațiune, încheiată cu circa 10 000 de ani înainte de Hristos, pădurile s-au extins pe aproape întreg continentul european, ajungând, la sfârșitul Neoliticului, să ocupe 80-90% din suprafața acestuia. Încă de la începutul Neoliticului (circa 6 500 î.Hr.) și până în prezent, omul a intervenit treptat și progresiv în evoluția pădurilor. (...) Prin defrișări a redus și a fragmentat suprafața acestora. (...) În prezent, numai o treime (33%) din suprafața Europei mai este acoperită cu păduri. Acest declin al pădurilor a generat un impact negativ asupra biodiversității – dispariția, degradarea și fragmentarea habitatelor, respectiv extincția sau declinul unor specii.”

(Iovu-Adrian Biriș, *Situația pădurilor virgine din România*, 2017)

1. Calculează, cu aproximație, cu cât s-a redus ponderea pădurilor din suprafața Europei, de la sfârșitul Neoliticului până în zilele noastre;
2. Precizează o cauză a reducerii suprafețelor ocupate de păduri;
3. Menționează două consecințe ale reducerii suprafețelor forestiere asupra biodiversității.

Sursa 3. Munții Carpați în România

1. Identifică în imaginea de mai sus două forme de relief;
2. Analizează o hartă a României. Precizează în ce parte a țării este situată zona muntoasă;
3. Pe baza textului lecției și a surselor, menționează trei categorii de resurse și oportunități pe care muntele le oferă oamenilor.

Sursa 2. Dunărea la intrarea în România

1. Urmărește pe o hartă traseul Dunării prin România; identifică patru orașe românești situate pe malul Dunării.
2. Menționează două avantaje oferite de existența Dunării oamenilor care au trăit de-a lungul timpului în apropierea ei.

MAȘINA TIMPULUI

Pădurile asigură viața pe Terra, în principal prin faptul că stochează dioxid de carbon și produc oxigen. În România, în prezent, pădurea mai acoperă circa 27% din suprafață, față de circa 80%, în Antichitate.

Realizează pe foi de flipchart proiecte de echipă (3-4 elevi) în care să cuprindeți:

- o listă de 5-10 beneficii aduse oamenilor de existența pădurilor, cu exemple concrete (exemple: fructe de pădure, fixarea solului);
- o frază-slogan pe care s-o lăsați generațiilor următoare și în care pledați pentru menținerea pădurilor existente și plantarea altora.

Recomandare: utilizează și cunoștințele de biologie, geografie, limba română etc.

Periodizarea istoriei românilor

Care sunt epocile istorice? De ce împărțim istoria în epoci?

Epocile istorice pe plan universal

În istoria universală, epocile nu au început și nu s-au terminat în același timp peste tot. Unele societăți încă se aflau în Preistorie, când altele, în spații geografice diferite, deja pășiseră în Epoca Antică. Anumiți factori favorizează evoluția unei comunități: resursele naturale, așezarea geografică, circulația ideilor și a invențiilor, educația etc. Alți factori întârzie dezvoltarea sau duc la regres: izolarea, războaiele, corupția, invaziile etc. Spre exemplu, estul Europei a rămas în urma vestului, cel puțin din punct de vedere economic, din cauza faptului că invaziile din Evul Mediu au încetat cu circa 300 de ani mai târziu decât în Vest. De asemenea, zona Balcanilor a fost frânată în dezvoltarea sa de către dominația otomană.

Cum delimităm epocile?

Delimitările dintre epoci nu trebuie considerate limite absolute. Trecerea de la o epocă la alta s-a făcut treptat, într-un timp îndelungat. Folosim anumite evenimente pentru a indica sfârșitul sau începutul unei epoci doar ca repere, nu ca limite absolute. Istoricii pot avea păreri diferite atunci când încearcă să stabilească limitele unor epoci.

Epocile în spațiul românesc

Epoca preistorică începe pe teritoriul românesc odată cu apariția primilor strămoși ai omului (1,4 mil. î.Hr.-100 000 î. Hr.) și durează până la întemeierea statului dac, în sec. I î.Hr. Ea se împarte în **epoca pietrei** și **epoca metalelor**, care, la rândul lor, au diviziuni în funcție de modul de viață și de tehnologia folosită.

Analizează cu atenție informațiile din textul lecției, apoi rezolvă următoarele cerințe:

1. Precizează o cauză a faptului că epocile nu coincid în timp pentru toate spațiile geografice.
2. Numește doi factori care pot favoriza evoluția unei societăți și doi factori care o pot frâna.
3. Exprimă o opinie cu privire la cauzele evoluției diferite a societăților din estul și vestul Europei, în Evul Mediu. Crezi că invaziile sunt cu adevărat o cauză a evoluției diferite? Argumentează.
4. Copiază schema alăturată pe caiet. O vei completa cu toate subdiviziunile epocii preistorice.

Epoca pietrei se împarte în **Paleolitic** și **Neolitic**, între cele două existând o perioadă de trecere, **Mezoliticul**.

La rândul ei, **epoca metalelor** cuprinde **epoca bronzului** și **epoca fierului**.

Antichitatea începe odată cu apariția statului dac condus de Burebista (sec. I î.Hr.) și cuprinde două perioade: una a civilizației geto-dacilor, alta a stăpânirii romane.

Evul Mediu debutează odată cu pătrunderea masivă a slavilor în prima jumătate a secolului al VII-lea.

În jurul anului 1700 începe modernitatea timpurie, o perioadă de tranziție spre **Epoca Modernă**.

Modernitatea se manifestă din plin în secolul al XIX-lea, când au avut loc evenimente precum: Revoluția lui Tudor Vladimirescu, Revoluția de la 1848, Unirea Principatelor (1859), instituirea monarhiei ereditare (1866) și obținerea independenței de stat (1878).

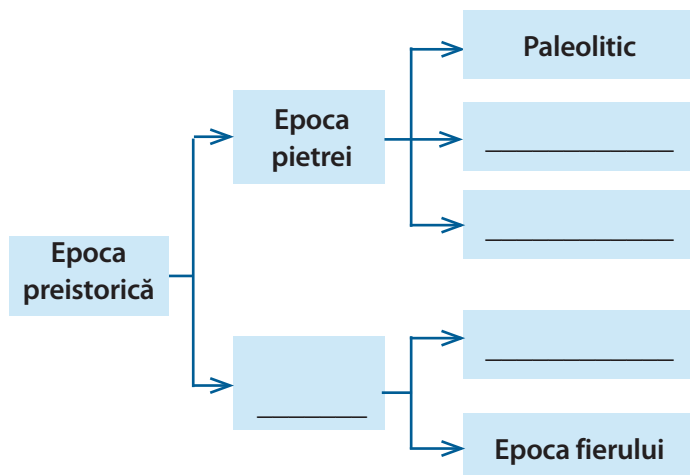
Epoca Contemporană durează de la Primul Război Mondial până în zilele noastre. Este împărțită în **perioada interbelică** (dintre cele două războaie mondiale), **regimul comunist** și **regimul democratic** de după Revoluția din decembrie 1989.

MAȘINA TIMPULUI

Denumirile epocilor istorice sunt convenționale. Ele au fost date în Epoca Modernă, de către istorici. Epoca Contemporană („a zilelor noastre”) poate va primi o altă denumire, în viitor.

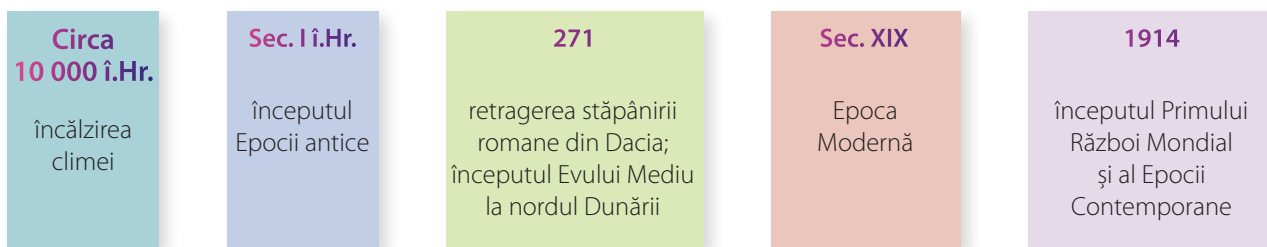
Care crezi că sunt trăsăturile dominante ale epocii noastre? Prin ce se deosebește de alte epoci?

În cadrul unei discuții libere, propune un nume pentru epoca noastră.

Să ne amintim! Recapitulare U1

I. Cele mai importante repere cronologice:

II. Asociază denumirile geografice de mai jos cu termenii din expresia „carpato-danubiano-pontic”:

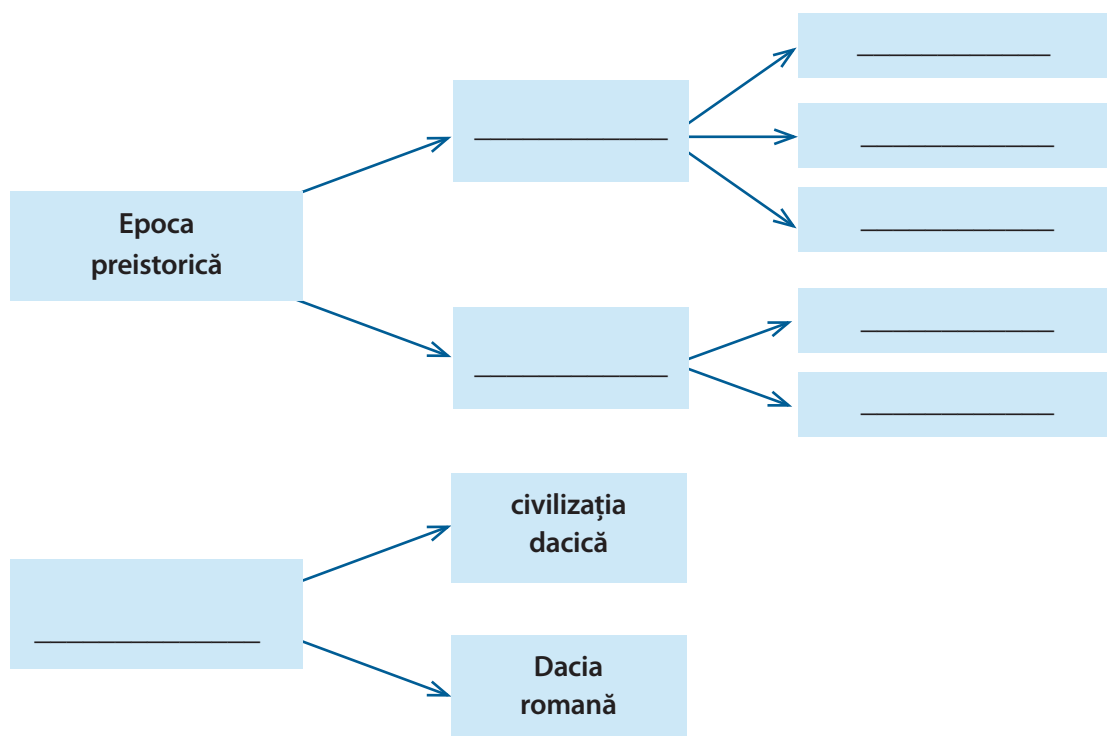
III. Copiază tabelul de mai jos pe caiet. Selectează din lista de mai jos trei factori istorici care contribuie la dezvoltarea unei societăți și trei factori care determină regresul. Așază-i la locul potrivit.

Listă de factori istorici:

*izolarea, resursele naturale,
invențiile, invaziile, corupția,
inventivitatea.*

Dezvoltare	Regres

IV. Copiază schema de mai jos pe caiet. O vei completa cu denumirile următoarelor epoci: Paleolitic, Mezolitic, Neolitic, Epoca antică, Epoca metalelor, Epoca pietrei.

Autoevaluare U1

I. Stabilește corespondența dintre evenimentele din coloana A și reperele cronologice din coloana B.

A. Evenimente	B. Repere cronologice
1. Încălzirea climei	a. sec. I î.Hr.
2. Sfârșitul epocii preistorice	b. 271 d.Hr.
3. Începutul epocii medievale la Nordul Dunării	c. 10 000 î.Hr.
4. Începuturile modernității	d. 1914
5. Sfârșitul Epocii Moderne	e. circa 1700

II. Stabilește dacă enunțurile de mai jos sunt adevărate sau false, notând pe caiet, în dreptul fiecăruia, A (Adevărat) sau F (Fals).

1. Apariția agriculturii în Neolitic a fost favorizată de răspândirea pădurilor.
2. Dunărea era numită de greci, în Antichitate, Istros.
3. Cele mai vechi dovezi ale existenței *Homo sapiens* pe acest teritoriu datează de acum 36 000 de ani.
4. Vegetația predominantă în epoca antică era cea de stepă.
5. Epoca contemporană începe cu Primul Război Mondial.

III. Completează enunțurile de mai jos, astfel încât să exprime o realitate istorică:

1. Marea Neagră era numită de greci, în Antichitate, _____.
2. Cea mai lungă epocă istorică este _____.
3. Unul dintre evenimentele Epocii Moderne a fost _____.

IV. Alcătuieste un eseu de circa 150 de cuvinte cu titlul „Spațiu și timp în istoria românilor”, folosind și cuvintele: **păduri, agricultură, climă, vegetație, relief, epoci, Antichitate, Evul Mediu, Epoca Modernă, Epoca Contemporană, dezvoltare, regres, invazii, invenții, Neolitic**. Subliniază cuvintele în text, pentru a ține mai ușor evidența folosirii lor.

V. Printează din manualul digital harta alăturată. Notează pe hartă, la locul potrivit, următoarele denumiri geografice:

- Munții Carpați
- Dunărea
- Marea Neagră

AUTOEVALUARE

SUBIECT	I	II	III	IV	V	Oficiu	Total
Punctaj maxim	5 x 3 = 15 puncte	5 x 3 = 15 puncte	3 x 5 = 15 puncte	15 x 2 = 30 de puncte	3 x 5 = 15 puncte	10 puncte	100 de puncte
Punctajul tău	10 puncte	...

UNITATEA 2

Preistoria în spațiul românesc

În această unitate
vei învăța despre:

- Epoca pietrei
- Epoca metalelor
- Culturile Hamangia, Cucuteni și Monteoru

Portofoliul unității

Realizează un portofoliu clasic sau digital care să cuprindă, la alegere, imagini cu:

- 5 vase cucuteniene de diferite forme;
- 5 unelte diferite din Epoca metalelor.

Pentru portofoliul digital, utilizează competențele dobândite la orele de TIC. Pentru portofoliul clasic, utilizează modelul și explicațiile din **manualul digital**.

Epoca pietrei

Ce presupune modul de viață nomad?

Primii oameni pe teritoriul României

Paleoliticul (circa 1 400 000-10 000 î.Hr.) este cea mai îndelungată perioadă istorică, definită prin răspândirea primilor **hominizi** (strămoși ai oamenilor), apoi a celor două specii umane întâlnite în Europa: *omul de Neanderthal*, dispărut în condiții neclare, și „omul modern” (*Homo sapiens*). Cele mai vechi **fosile** de *Homo sapiens* descoperite până în prezent în România au fost găsite în Peștera cu Oase din Munții Banatului (județul Caraș-Severin). Acestea sunt, până acum, și cele mai vechi din Europa, fiind datate cu circa 36 000 de ani în urmă (circa 34000 î.Hr.). În urma analizelor efectuate, s-a stabilit că unul dintre cei 3 indivizi *Homo sapiens* descoperiți în peșteră avea între 4,8% și 11,3% gene ale *omului de Neanderthal*. Acest lucru dovedește conviețuirea celor două specii, înaintea dispariției neanderthalienilor.

Modul de viață în Paleolitic era **nomad** și presupunea lipsa unei așezări stabile. Când resursele de hrană ale unei zone erau epuizate, micile comunități, de câteva zeci de persoane, se mutau în altă parte. **Ocupațiile** erau **vânătoarea** (cu suliițele sau cu ajutorul capcanelor), **pescuitul** și **culesul**. Erau utilizate, în general, **unelte** din lemn, os sau piatră cioplită (din roci precum **silexul**). **Peșterile** și grottele erau folosite drept locuințe, în zonele de munte și deal. În zonele mai joase, erau construite adăposturi din lemn, stuf etc. Oamenii se îmbrăcau în piei ale animalelor vâdate. În condițiile climatice ale Paleoliticului, cea mai importantă pondere o avea **hrana** provenită din vânătoare și pescuit.

Oamenii erau consumatori ai resurselor din natură, de care depindeau întru totul. Hrana lipsită de varietate, condițiile grele de viață, riscurile de zi cu zi făceau ca puțini oameni să depășească, în această epocă, vârsta de 35 de ani. Emoțiile, credințele, experiențele omului din Paleolitic erau exprimate inclusiv prin **picturile rupestre**. Astfel de exemple ale artei primilor oameni au fost găsite în Peștera Coliboaia din Munții Apuseni și în Peștera Cuciulat (jud. Sălaj), unde sunt reprezentate animale precum: bizonul, calul, ursul, rinocerul lânos. Descoperiri importante ale epocii au mai fost realizate la Ohaba Ponor (jud. Hunedoara) și Ripiceni (jud. Botoșani, pe malul Prutului).

Mezoliticul (circa 10 000-6 500 î.Hr.), perioadă de trecere de la Paleolitic la Neolitic, se caracterizează prin folosirea uneltelor **microlite**, realizarea unui început de cultivare a pământului și, probabil, domesticirea câinelui. Vânătoarea devine mai eficientă în urma apariției **arcului cu săgeți**.

Neoliticul (circa 6 500-3 500 î.Hr.) a însemnat un uriaș pas înainte în evoluția oamenilor, care învață să-și producă singuri hrana, prin cultivarea pământului și domesticirea animalelor (porci, oi, capre, vite, cai). Acest lucru presupune planificarea vieții și a activităților pe mai mulți ani, cu efecte pozitive asupra vieții cotidiene și dezvoltării creierului. La acest nivel s-a ajuns, pe teritoriul țării noastre, nu prin evoluția comunităților din Mezolitic, ci prin venirea unei populații dinspre sud-est, din Asia Mică, purtătoare a acestui mod de viață **sedentar**.

Oamenii își construiau **case** grupate în așezări (sate). Alături de **agricultură**, au apărut și ocupații precum torsul, țesutul, olăritul. **Țesutul** furniza pături și haine, iar **olăritul**, vase folosite pentru transportul și păstrarea lichidelor (apă, lapte etc.), pentru fierberea și depozitarea alimentelor. Alături de unelte și armele cioplite din silex, apar și unelte și arme din piatră șlefuită și perforată.

Arta are în continuare un rol decorativ, dar și unul magic. În așezările neolitice, arheologii au descoperit idoli **antropomorfi** și **zoomorfi**, modelați mai ales din lut. Frecvența statuetele feminine indică practicarea **cultului fecundității** (legat de nașterea copiilor) și al fertilității pământului. Pe teritoriul României au fost identificate mai multe **culturi neolitice** (ex. Vinča-Turdaș, Hamangia, Boian, Vădastra etc.). Spre sfârșitul Neoliticului și în perioada de trecere la epoca metalelor (Eneolitic), se dezvoltă culturile Gumelnița și Cucuteni.

DICȚIONAR

antropomorf = cu formă umană;

microlite = fragmente mici și ascuțite de piatră fixate în lemn asemenea dinților unui fierăstrău;

silex = rocă minerală (varietate de cuarț) care, prin spargere, lasă muchii tăioase;

zoomorf = cu formă de animal.

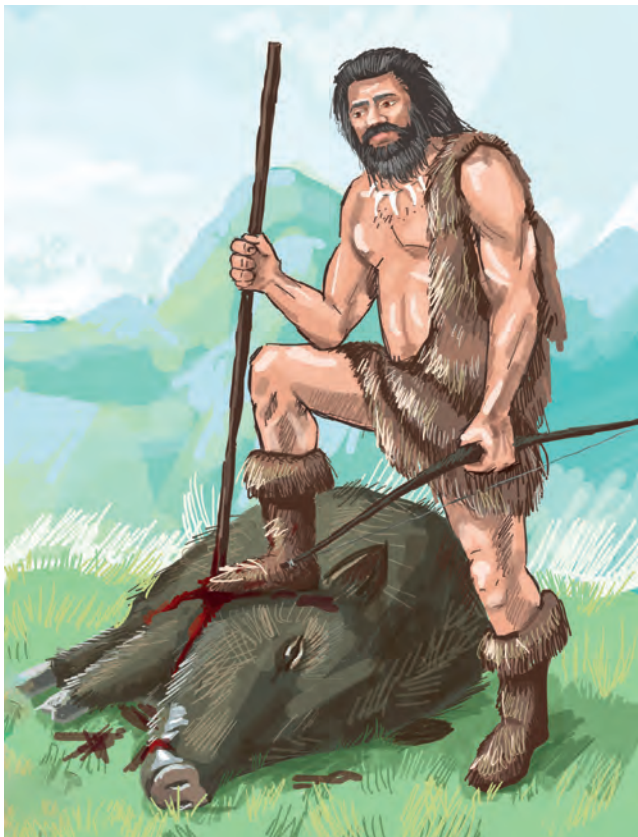
APLICAȚII

Pe baza textului lecției, realizează următoarele cerințe:

1. Numește o formă de artă din Paleolitic și una din Neolitic;
2. Realizează un desen sugestiv pentru modul de viață în Paleolitic.

Sursa 1. Om preistoric (reconstituire)

1. Numește ocupația reprezentată în acest desen;
2. Pe baza informațiilor din lecție, precizează subdiviziunea epocii pietrei, sugerată de imagine.

MAȘINA TIMPULUI

„Structura creierului bărbaților și femeilor a evoluat în mod diferit. Acum știm că bărbații și femeile gândesc diferit, cred lucruri diferite, au percepții, priorități și comportamente diferite... Bărbații și femeile au evoluat diferit pentru că n-au avut încotro. Bărbații au vânat, femeile au cules recolta. Bărbații au protejat, femeile au hrănit. Pe măsură ce corpul lor a evoluat, același lucru s-a întâmplat și cu mintea. Faptul că bărbații erau de obicei vânători, iar femeile aveau grijă de ceilalți dictează și în prezent comportamentul, convingerile și prioritățile. Bărbatul se aventura zilnic într-o lume ostilă și periculoasă, riscându-și viața ca vânător, pentru a aduce hrană femeii și copiilor săi, apărându-i împotriva animalelor sălbatice sau a dușmanilor. El și-a dezvoltat un sistem de orientare în spațiu pentru a găsi mai ușor hrana și a o aduce acasă, dar și îndemânarea necesară pentru a nimeri o țintă în mișcare. Femeia își petrecea ziua având grijă de copii, adunând fructe, legume și nuci, intrând în legătură cu celelalte femei din grup, cu care trebuia să comunice permanent”.

(Allan și Barbara Peace, *De ce bărbații se uită la meci și femeile se uită în oglindă*, 2001)

1. Numește două activități desfășurate de bărbați și două desfășurate de femei în epoca pietrei;
2. Menționează o consecință a modului de viață din epoca pietrei, pe care o constatăm și astăzi.
3. Exprimă o opinie cu privire la munca de zi cu zi din zilele noastre. Crezi că mai este potrivită o diviziune a muncii între bărbați și femei? Argumentează.

Sursa 2. Așezare din Neolitic (reconstituire)

1. Numește două ocupații specifice Neoliticului, reprezentate în această imagine;
2. Realizează o diagramă Venn în care să prezinți o asemănare și trei diferențe între Paleolitic și Neolitic;
3. Alcătuieste un text de circa 100 de cuvinte cu titlul „O zi în Neolitic”. Imaginează-ți că ești un băiat sau o fată de 14 ani care trăiește în această epocă.

Culturile Hamangia și Cucuteni

STUDIU DE CAZ

Ce sunt culturile arheologice?

În absența scrierii, informațiile cele mai valoroase despre oamenii preistorici sunt obținute cu ajutorul arheologiei. Arheologii sapă și descoperă, apoi analizează urme materiale pe baza cărora este reconstituită viața oamenilor din trecut. Atunci când pe un teritoriu se descoperă un anumit tip de așezări sau o anumită tehnică de a construi case, sau un anumit stil de a confecționa unelte, vase, arme, înseamnă că în acea zonă avem o **cultură arheologică**. De cele mai multe ori, oamenii din trecut care au creat o cultură vorbeau aceeași limbă, dar acest lucru nu este obligatoriu. Oamenii au învățat și s-au inspirat întotdeauna unii de la alții. Acest fapt a contribuit la progresul societății.

Citește cu atenție textul, analizează sursele, apoi răspunde la următoarele cerințe:

1. Realizează o investigație istorică simplă cu privire la „Gânditorul și perechea sa”, utilizând pentru documentare surse on-line sau clasice. Poți avea în vedere informații despre: cine și când a realizat creația; unde și când a fost descoperită; dimensiuni; material folosit; locul unde este expusă astăzi; eventuale controverse legate de ea.
2. Calculează durata existenței Culturii Cucuteni; exprimă o opinie cu privire la aceasta.
3. Numește trei state pe teritoriul cărora s-a răspândit Cultura Cucuteni.
4. Pe baza descrierii din textul lecției, desenează planul unei așezări cucuteniene.

Statuete din lut și piatră

Cultura Hamangia

Comunitățile creatoare ale Culturii Hamangia ocupau Dobrogea de astăzi și un teritoriu din Bulgaria situat de-a lungul Mării Negre, cu aproximație în anii 4 500-3 800 î.Hr. **Așezările** Culturii Hamangia descoperite până acum erau nefortificate și erau plasate pe terase joase, în apropierea râurilor sau a lacurilor.

Purtătorii acestei culturi, veniți foarte probabil din Anatolia (zonă din Turcia de azi), realizau vasele din lut amestecat cu scoici pisate și nisip fin. Cunoșteau prelucrarea **cuprului**, dar nu o foloseau pe scară largă. Practicau cultivarea plantelor și creșterea animalelor, olăritul și țesutul.

Un aspect care iese în evidență în cadrul Culturii Hamangia este numărul foarte mare de **statuete** din lut, mai rar din piatră, descoperite în săpăturile arheologice.

Sursa 1. Gânditorul de la Cernavodă, cultura Hamangia, și perechea sa

Rolul statuetelor din lut în neolitic

Cele mai multe statuete din Neolitic au fost realizate din lut. Acesta era cel mai la îndemână material (din el se făceau și vasele) și cel mai ușor de modelat. Mai toate culturile din Neolitic au produs statuete care reprezentau zeități feminine. Faptul este dovada practicării **cultului fecundității**, cultul unei „Mari Mame”, o divinitate responsabilă de fertilitatea pământului, protectoarea femeilor însărcinate și a nașterii de prunci.

O capodoperă a artei neolitice

Unul dintre puținele cazuri în care apar și reprezentări masculine este „Gânditorul de la Cernavodă, cultura Hamangia”. El face parte dintr-un grup de două statuete, una masculină, alta feminină, denumite „**Gânditorul și perechea sa**”. Nu este sigur dacă și în acest caz avem de-a face cu o reprezentare magico-religioasă sau dacă este, pur și simplu, o creație artistică. Considerate capodopere ale artei neolitice, aceste statuete uimesc prin expresivitate.

Cultura Cucuteni. Cele mai frumoase vase din Neoliticul european

Sursa 2

„Sunt remarcabile diversitatea și echilibrul deosebit al formelor vaselor, care uimesc prin eleganță și proporție, ceea ce conferă o valoare artistică deosebită. Meșterii au modelat, alături de vase cu caracter uzual (străchini, castroane, cupe, pahare, vase de provizii, fructiere), și vase care aveau un rol de cult, folosite în ritualuri religioase (vase-suport, vase binoclu, vase antropomorfe și zoomorfe etc.). Imaginația artiștilor pare să nu cunoască limite. Motivul principal a fost spirala, combinat cu cercuri pictate, elipse, linii și benzi. Decorul este dispus în registre, simetria și ritmicitatea cunoscând un echilibru remarcabil. Albul și roșul sunt principalele culori folosite la decorarea ceramicii, negrul fiind de cele mai multe ori utilizat pentru conturarea și sublinierea unor motive decorative.”

(Senica Țurcanu,
Cultura Cucuteni.
Prezentare istorică, 2006)

Sursa 3. Vase ceramice aparținând Culturii Cucuteni

Cultura Cucuteni s-a manifestat, după unii cercetători, cu aproximație în perioada 4600-3700 î.Hr., reprezentând un apogeu al civilizației neolitice europene. Zona de răspândire este vastă, cuprinzând părți din România, Republica Moldova și Ucraina de astăzi. Mai este cunoscută și sub denumirea Cucuteni-Tripolje.

Forma de organizare era tribul, ceea ce presupunea o limbă comună, credința într-un strămoș comun, existența unor mituri. Așezările erau plasate de obicei în locuri mai înalte, în apropierea unei ape și erau întărite cu șanțuri

de apărare. Cele mai multe aveau de la 15-20 până la câteva sute de case. Majoritatea caselor aveau formă rectangulară, cu una, două sau mai multe încăperi. Unele sate aveau casele dispuse în cercuri, altele sub forma unor șiruri paralele. În centrul unor așezări existau un sanctuar și un spațiu comun pentru adunare și pentru desfășurarea ceremoniilor. În paralel cu uneltele din piatră, începuseră să fie produse și folosite tot mai mult uneltele de cupru. Cultivarea plantelor și creșterea animalelor (vite, oi, capre, porci) erau principalele activități productive.

Sursa 4. Aria de răspândire a Culturii Cucuteni-Tripolje și a altor culturi neolitice

Epoca metalelor

Care au fost avantajele folosirii metalelor?

O nouă epocă

Existența civilizațiilor neolitice, în general stabile, productive și pașnice, ia sfârșit în jurul anului 3500 î.Hr.

Unii istorici cred că dispariția acestora și începutul epocii metalelor au avut drept cauză venirea unei populații străine, **indo-europene**, care a adus metalurgia bronzului și obiceiuri războinice. Prin „indo-europeni”, istoricii denumesc o populație străveche, aflată la originea majorității popoarelor europene (germanici, slavi, italice, greci, traci, celți) și a indienilor. Istoricii nu s-au pus de acord asupra patriei de origine a indo-europenilor. Unii cred că aceasta ar fi fost în Anatolia, în timp ce alții indică zona din nordul Mării Negre, Munții Caucaz și stepele Mării Caspice.

Prin amestecul autohtonilor creatori ai civilizațiilor neolitice cu migratorii indo-europeni, s-a format **neamul tracilor**, de o parte și de alta a Dunării de Jos. Pe lângă traci, spațiul carpato-danubiano-pontic era locuit în epoca metalelor și de sciți, celți, sarmați, greci. În epoca fierului, din marea masă a triburilor trace se individualizează geto-dacii.

Caracteristicile epocii metalelor

Împărțită în **epoca bronzului** (mileniile III-II î.Hr.) și **epoca fierului** (circa 1200-sec. I î.Hr.), epoca metalelor a pregătit condițiile pentru apariția civilizației antice. Cea mai mare parte a populației continua să se ocupe cu agricultura, o pondere însemnată având creșterea animalelor. Olăritul a înregistrat un regres calitativ față de Neolitic. Vasele erau realizate dintr-o pastă grosieră, diversitatea formelor era mai redusă, iar decorul, mult mai sărac.

APLICAȚIE

Istoria este o înlănțuire de cauze și consecințe, în care unele consecințe devin la rândul lor cauze, ca în schema nr. 1. Schemele lanțurilor cauzale alăturate au la bază apariția uneltelor și a armelor din metal.

Copiază schemele pe caiet. Pe baza informațiilor din textul lecției, completați cea de-a doua schemă cu elementele care lipsesc. Folosiți ca model prima schemă.

În schimb, s-a dezvoltat viguros meșteșugul extragerii și prelucrării metalelor (**sursa 2**). Materialele din care erau confecționate unelte și arme au fost mai întâi bronzul, apoi fierul, însă au continuat să fie folosite și uneltele din piatră, deoarece metalele se procurau mai greu. Bronzul este un **aliaj** de cupru (cca 90%) cu staniu (cositor) sau plumb. Față de cupru, bronzul are o duritate sporită, rezultând unelte și arme mai eficiente. În a doua parte a epocii este folosit fierul, mai rezistent la șocuri decât bronzul. Carpații Occidentali au importat zăcăminte de cupru, fier, aur și argint.

Folosirea uneltelor din metal (sape, seceri, topoare) în agricultură a dus la creșterea producției de cereale. Surplusul ce nu putea fi consumat era comercializat. Ca urmare, s-au dezvoltat **comerțul** și mijloacele de transport. Comerțul se desfășura sub forma **trocului** (schimb în natură; produs contra produs). Au început să fie folosiți caii ca animale de tracțiune. Au apărut care cu roți masive, utilizate pentru transportul poverilor, dar și în război.

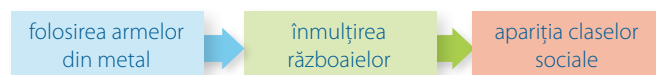
Folosirea armelor din metal (sabia, toporul de luptă, lancea) a dus la înmulțirea războaielor și la apariția ocupației de războinic. Acest lucru, precum și împărțirea inegală a prăzilor de război au determinat diferențierea socială a indivizilor și **apariția claselor sociale**. **Elita** militară (nobilii) avea bunuri materiale mai numeroase rezultate din prada de război și un statut privilegiat în societate.

DICȚIONAR

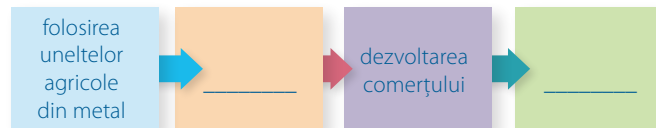
aliaj = amestec de metale;

elită = membri de frunte ai unui grup social; categorie superioară a unei societăți.

Schema nr. 1

Schema nr. 2

Sursa 1. Depozitul de obiecte din bronz de la Uioara de Sus (jud. Alba)

Depozitul, care a aparținut probabil unui atelier de prelucrare a metalelor, include aproape 6 000 de piese în greutate totală de 1 100 kg. Cuprinde seceri (peste 1 000), topoare, săbii, vârfuri de lance și de săgeată, pumnale, brățări, coliere, fibule, ace, turte de bronz (folosite ca materie primă). Este unul dintre cele mai importante depozite din Europa.

Menționează trei categorii de obiecte (în funcție de modul de folosire) care au făcut parte din acest depozit.

MAȘINA TIMPULUI

Temă de reflecție: Ce vestigii materiale lasă o civilizație? Care este impactul acestora asupra viitorului?

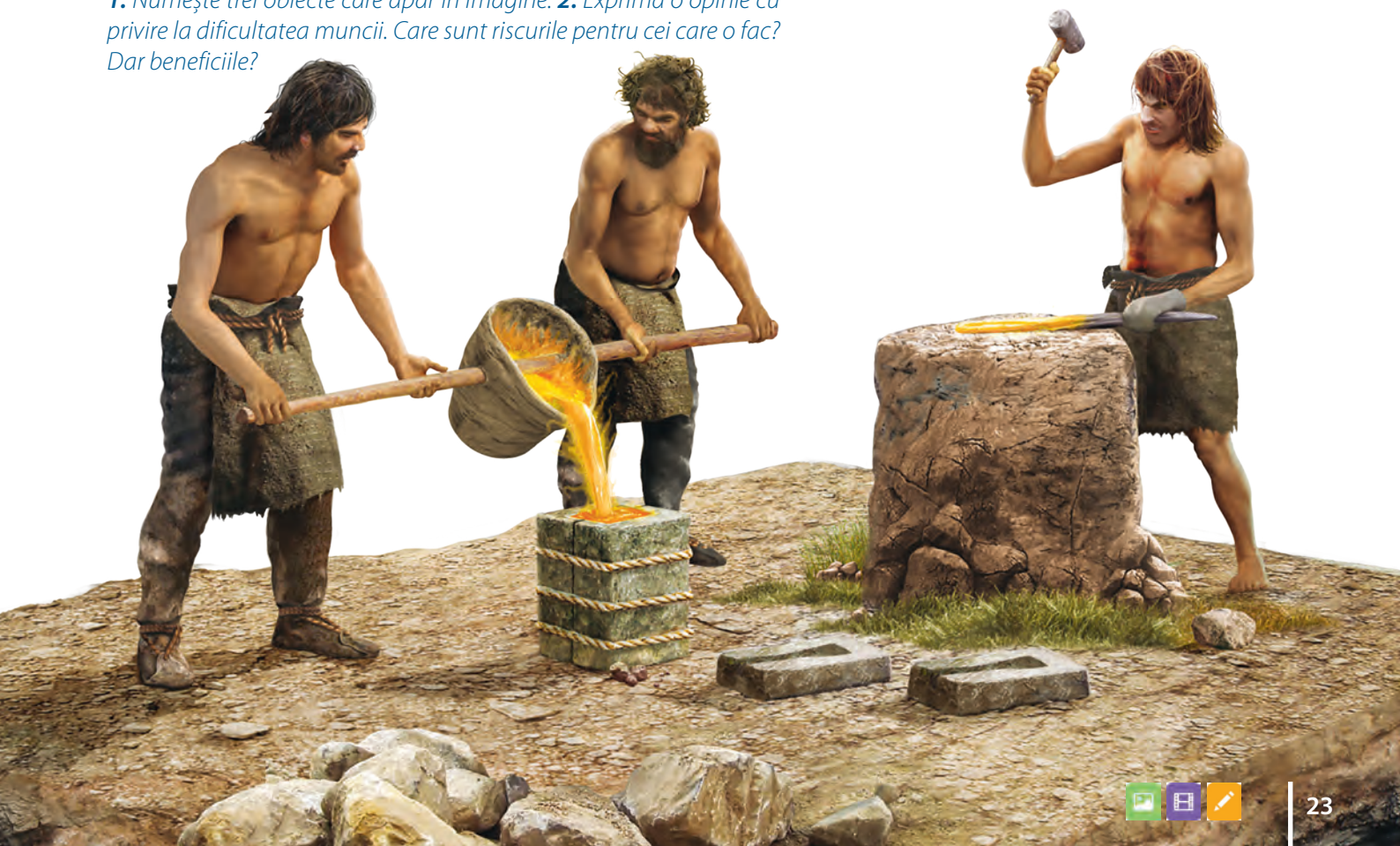
Oamenii din trecut au lăsat ca dovezi ale existenței lor obiectele pe care le-au folosit, construcțiile, diversele creații artistice etc. Unele așezări din Neolitic, spre exemplu, au lăsat în urmă mii de tone de materiale ceramice. Depozite de obiecte din bronz sau fier au fost descoperite cu zecile pe teritoriul țării noastre. Până aproape de Epoca Contemporană, toate aceste vestigii au fost din materiale naturale: lut, lemn, os, metal, piatră etc. Ca urmare, după folosire și abandonare, acestea se reintegrează în natură, fără a polua.

Ce „vestigii” produce societatea noastră? Ce ar găsi peste 2 000 de ani „arheologii” viitorului, ca urme ale civilizației din secolul al XXI-lea? În cadrul unei discuții libere:

1. Enumeră cinci tipuri de obiecte folosite frecvent astăzi, realizate din materiale moderne (din plastic, spre exemplu);
2. Precizează două destinații posibile ale acestora, după folosire;
3. Evaluează impactul asupra mediului înconjurător;
4. Propune două soluții pentru a fi siguri că lășăm generațiilor viitoare o planetă pe care se poate locui.

Sursa 2. Confecționarea uneltelor din metal prin turnare în tipare și prin batere la cald (reconstituire)

1. Numește trei obiecte care apar în imagine. 2. Exprimă o opinie cu privire la dificultatea muncii. Care sunt riscurile pentru cei care o fac? Dar beneficiile?

Cultura Monteoru

STUDIUL DE CAZ

Cultura Monteoru este una dintre cele mai importante culturi ale Epocii bronzului pe teritoriul românesc. Ea s-a manifestat în zona apropiată Carpaților de Curbură, într-o perioadă cuprinsă cu aproximație între anii 2 500 și 1 500 î.Hr. Numele culturii vine de la Sărata Monteoru, localitatea din nordul județului Buzău unde a fost cercetat un sit arheologic ce aparține acestei culturi.

Citește cu atenție textul, analizează sursele, apoi realizează următoarele cerințe:

1. Menționează o caracteristică a majorității vaselor din sursa 1.
2. Numește o ocupație a locuitorilor, sugerată de existența obiectelor din sursa 2.
3. Precizează o cauză a existenței, și în epoca bronzului, a uneltelor specifice epocii pietrei;
4. Numește trei resurse naturale exploatate de creatorii Culturii Monteoru;
5. Menționează două indicii ale existenței unei categorii de războinici;
6. Trasează pe caiet o axă cronologică pe care să marchezi următoarele reperi: 3000 î.Hr., 2000 î.Hr., 1 d.Hr., 1000 d.Hr., 2000 d.Hr. Marchează pe axa cronologică, cu aproximație, intervalul corespunzător existenței Culturii Monteoru, având în vedere reperiile cronologice din textul lecției.

Trăsăturile culturii Monteoru

Așezările Culturii Monteoru erau situate pe înălțimi și erau, de regulă, fortificate natural sau artificial.

Ocupațiile de bază erau cultivarea plantelor și creșterea animalelor. Se practica și vânătoarea, fapt dovedit de oasele de cerb și mistreț găsite în așezarea de la Sărata Monteoru.

Metalurgia bronzului este bine reprezentată. În săpăturile arheologice au fost găsite tipare de turnare a bronzului pentru topoare de luptă, pumnale, vârfuri de sălițe din bronz. Însă bronzul era un material rar și scump, astfel încât continuau să fie folosite unelte din piatră și din os, precum săgeți cu vârful din silex cioplit sau din os ori cuțitul curbat de piatră.

Creatorii Culturii Monteoru exploatau resursele naturale ale zonei: lemnul, piatra, zăcămintele de sare și

chihlimbar. Alături de **comerțul** local, cu cereale, animale domestice, diferite materiale, se făcea și un comerț pe distanțe mai mari. Materiile prime pentru atelierele de bronz proveneau de la zăcămintele din Munții Apuseni, de unde erau procurate prin procesul de schimb.

Diferențieri sociale

Prezența în număr relativ mare a armelor și fortificarea așezărilor indică o societate care nu era străină de conflictele militare. Statutul tot mai important al căpeteniilor războinice este subliniat în general, în epoca bronzului, prin înmormântarea acestora în tumuli (motive mari de pământ).

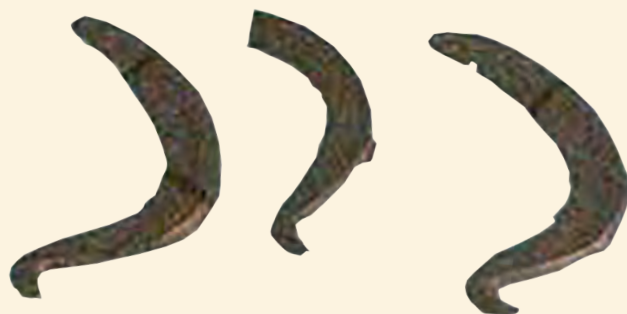
DICȚIONAR

chihlimbar = piatră semiprețioasă formată din rășina fosilizată a unor arbori.

Sursa 1. Vase din lut care aparțin Culturii Monteoru

Sursa 2. Seceri din bronz care aparțin Culturii Monteoru

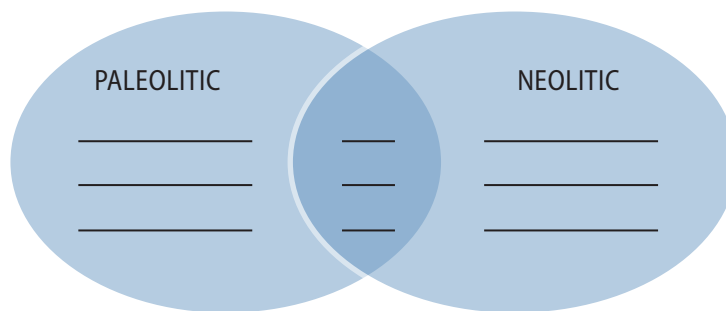
Să ne amintim! Recapitulare U2

I. Cele mai importante repere cronologice:

II. Realizează o diagramă cu asemănări și diferențe între Paleolitic și Neolitic. Utilizează cuvintele din lista de mai jos.

*casă, utilizarea focului,
grotă, vânătoare,
agricultură, nomad,
sedentar,
unelte din piatră*

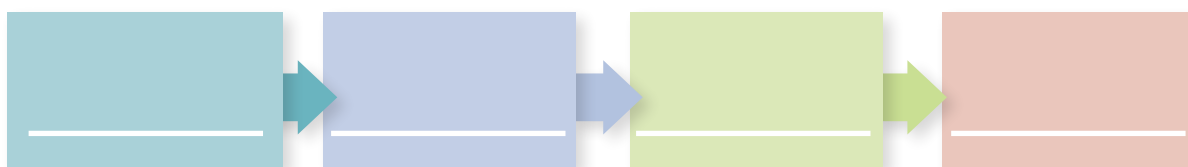
III. Asociază la epocile istorice de pe coloana A procesele istorice corespunzătoare de pe coloana B.

A. Epoci istorice	B. Procese istorice
1. Paleolitic	a. apariția olăritului
2. Mezolitic	b. picturile rupestre
3. Neolitic	c. realizarea unor aliaje pe bază de cupru
4. Epoca bronzului	d. individualizarea geto-dacilor
5. Epoca fierului	e. folosirea uneltelor microlite

IV. Cuvintele și expresiile din lista de mai jos desemnează procese istorice legate între ele. Într-o schemă realizată pe caiet, așază-le astfel încât să rezulte un lanț causal.

dezvoltarea comerțului
utilizarea uneltelor din metal

dezvoltarea mijloacelor de transport
creșterea producției de cereale

V. Pe parcursul lecțiilor ai învățat cuvinte noi și le-ai notat în „Glosarul anual de termeni istorici”. Alcătuieste enunțuri istorice utilizând termenii de mai jos. Poți schimba forma gramaticală a cuvintelor.

silex; microlite; antropomorf; zoomorf; aliaj; elită

Autoevaluare U2

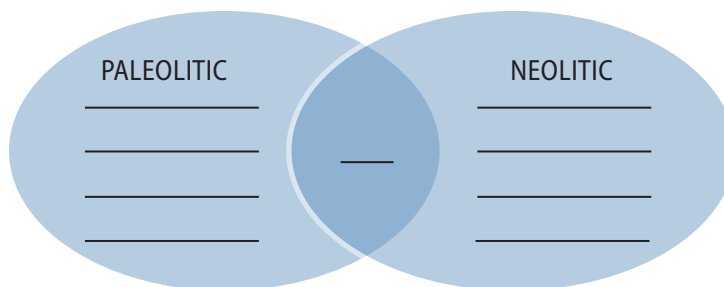
I. Stabilește corespondența dintre evenimentele din coloana A și reperele cronologice din coloana B.

A. Evenimente	B. Repere cronologice
1. Sfârșitul Paleoliticului	a. Circa 10 000 î.Hr.
2. Sfârșitul Mezoliticului	b. Circa 1200 î.Hr.
3. Sfârșitul Neoliticului	c. Circa 3 500 î.Hr.
4. Sfârșitul epocii bronzului	d. Circa 6 500 î.Hr.
5. Începutul Antichității	e. Sec. I î.Hr.

II. Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect pentru enunțurile de mai jos.

- Țesutul a apărut în:
 - Mezolitic;
 - Neolitic;
 - Paleolitic;
 - Epoca bronzului
- Grupul statuar „Gânditorul și perechea sa” a fost creat în cadrul culturii:
 - Monteoru;
 - Cucuteni;
 - Hamangia;
 - Gumelnița
- Cultura Cucuteni s-a remarcat în mod deosebit prin:
 - frumusețea ceramicii;
 - picturile rupestre;
 - prelucrarea fierului;
 - uneltele din fier realizate.

III. Alcătuieste o diagramă în care să notezi o asemănare și patru diferențe între Paleolitic și Neolitic.

IV. Stabilește dacă enunțurile de mai jos sunt adevărate (A) sau false (F).

- În Neolitic era practicat cultul fecundității și fertilității.
- Bronzul este un aliaj pe bază de cupru.
- Picturile rupestre au fost realizate pe vasele din ceramică, în Neolitic.
- Cultura Monteoru este o cultură arheologică din epoca fierului.
- Vasele antropomorfe au formă de animale.

V. Alcătuieste un eseu de circa 150 de cuvinte cu tema „Transformări sociale în epoca metalelor”. Utilizează și următoarele cuvinte: *unelte, arme, clase sociale, comerț, război, căpetenii, transport, troc, indo-europeni, fier, elită, cetăți, bijuterii, surplus, care (căruțe).*

Subliniază cuvintele în text, pentru a ține mai ușor evidența folosirii lor.

AUTOEVALUARE	SUBIECT	I	II	III	IV	V	Oficiu	Total
	Punctaj maxim	5 x 3 = 15 puncte	3 x 5 = 15 puncte	5 x 3 = 15 puncte	5 x 3 = 15 puncte	15 x 2 = 30 puncte	10 puncte	100 de puncte
Punctajul tău	10 puncte	...	

UNITATEA 3

Geto-dacii

În această unitate
vei învăța despre:

- Izvoare istorice despre geto-daci
 - Histria
- Burebista. Decebal
 - Cucerirea Daciei de către romani
 - Sarmizegetusa
- Columna lui Traian
- Podul de la Drobeta
- Monumentul de la Adamclisi

Portofoliul unității

Realizează un portofoliu clasic sau digital care să cuprindă, la alegere:

- cele mai frumoase 5 fotografii ale zonei sacre din Sarmizegetusa;
- 5 imagini ale Columnei lui Traian;
- 5 imagini ale Monumentului de la Adamclisi.

◀ *Statuie ce reprezintă un dac,
pe Arcul lui Constantin cel Mare (Roma)*

Izvoare istorice despre geto-daci: Herodot, Strabon, Cassius Dio

De unde avem informații despre geto-daci?

Prin denumirea „geto-daci”, unii istorici desemnează triburile nordice ale tracilor. Primii care au venit în contact cu geto-dacii au fost grecii, la mijlocul sec. VII î.Hr., atunci când în ținuturile geților din Dobrogea au fost înființate coloniile grecești Orgamê și Histria. Cei mai importanți autori antici care ne-au lăsat informații despre geto-daci sunt Herodot, Strabon și Cassius Dio. În general, scrierile autorilor antici sunt marcate de prejudecăți. Grecii și romanii considerau celelalte popoare, inclusiv pe geto-daci, ca fiind „barbare”.

Herodot, Strabon și Cassius Dio nu au vizitat personal ținuturile geto-dacilor și nu au participat la evenimentele relatate, informațiile lor fiind obținute prin intermediari.

Herodot (484-425 î.Hr.) a trăit în Grecia (Halicarnas, insula Samos, Atena) și a călătorit pentru a se documenta. A fost supranumit „**părintele istoriei**”, deoarece a scris prima lucrare de cercetare a trecutului, *Istoriei*, în care relatează războaiele dintre greci și perși. Povestind expediția regelui persan Darius I împotriva sciților din nordul Mării Negre (513 î.Hr.), ajunge să vorbească și despre geți. Herodot afirmă că geții s-au opus trecerii armatei persane, însă au fost învinși, chiar dacă sunt „cei mai viteji și mai dreپți dintre traci”. Herodot simpatiza popoarele care se opuneau perșilor, având caracterizări

favorabile și despre sciți. El ne oferă informații despre religia geților. Afirmă despre aceștia că „se cred nemuritori” și că se închină unui zeu pe nume **Zalmoxis**, căruia îi trimite „soli” (oameni pe care-i sacrifică) o dată la 5 ani. Despre Zalmoxis, Herodot recunoaște că nu are informații sigure. Afirmă că este fie o divinitate locală, fie un fost sclav al lui Pitagora devenit lider spiritual al geților.

Strabon (63 î.Hr.-circa 26 d.Hr.), grec de origine, a trăit în Grecia, la Roma și în orașul Alexandria din Egipt. În lucrarea sa *Geografia*, el ne spune că „dacii au aceeași limbă cu geții” și menționează evenimente militare precum expediția lui Alexandru Macedon la nordul Dunării (335 î.Hr.) și strămutarea a 50 000 de geți din Muntenia la sudul Dunării, în vremea împăratului Octavian August (27 î.Hr.-14 d.Hr.). Strabon vorbește și despre puterea militară a lui **Burebista**, și despre dezbinarea dacilor, după moartea acestuia.

Cassius Dio (163-229 d.Hr.) a fost un istoric roman de origine greacă. El a scris o istorie a Romei, începând cu fondarea orașului (*Istoria romană*). Ajungând la domnia lui **Traian**, pe care-l admiră, oferă informații prețioase despre războaiele acestuia cu dacii conduși de regele **Decebal**. Cassius Dio scrie la circa 100 de ani de la cucerirea Daciei, pe baza unor informații din scrierile mai vechi, probabil chiar din memoriile lui Traian intitulate *De Bello Dacico* („Războaiele cu dacii”), din păcate pierdute.

APLICAȚIE

Citește cu atenție textul lecției, apoi răspunde la următoarele cerințe: **1.** Numește autorul care ne oferă informații despre religia geților și autorul care vorbește despre puterea lui Burebista; **2.** Precizează sursa posibilă a informațiilor obținute de Herodot despre geți. Unde se producea contactul direct al grecilor cu geții? **3.** Exprimă o opinie cu privire la obiectivitatea autorilor. Puteau fi influențați de anumite sentimente? Indică două astfel de situații, la autorii prezentați.

Sursa 1. Fragment din Istoriile lui Herodot

Precizează două competențe pe care ar trebui să le aibă cel care citește și interpretează un astfel de document.

Care sunt pașii de urmat când analizăm o sursă istorică scrisă?

Stabilim:

• Când a fost scrisă?

• Unde a fost scrisă?

• Cine a scris sursa?

• Cu ce scop a fost scrisă sursa?

• Ce știi despre autor?

• Credibilitatea sursei

Histria

STUDIUL DE CAZ

O mare „primitoare”: Marea Neagră

Pentru greci, Marea Neagră a fost prietenoasă, dovadă fiind numele pe care i l-au dat: *Pontus Euxeinus* („Marea Primitoare”). În epoca marii colonizări, grecii au întemeiat pe țărmurile acesteia o mulțime de **colonii** și de puncte comerciale.

Pe țărmul Dobrogei de astăzi au fost întemeiate colonii precum Histria, Tomis, Callatis și Orgamè (Argamum). Acestea desfășurau un **comerț** intens, atât cu cetățile din Grecia, cât și cu geții care trăiau în zonă.

Histria (sau Istria) a fost întemeiată în sec. al VII-lea î.Hr., de coloniști veniți din Milet (Asia Mică). În sec. al V-lea î.Hr. devenise cea mai importantă colonie greacă de pe țărmul dobrogean al Mării Negre. Ca mai toate coloniile grecești, Histria avea ca principală activitate comerțul, însă erau practicate și meșteșugurile, pescuitul și agricultura (în teritoriul din jurul cetății).

DICȚIONAR

colmatare = umplere prin depunere treptată de aluviuni (nisip, pietriș, mъл).

Citește cu atenție textul, analizează sursa, apoi realizează următoarele cerințe:

1. Precizează trei activități economice desfășurate în cetatea Histria;
2. Identifică două posibile cauze ale decăderii Histriei, în sec. III-II î.Hr.
3. Citește numele cetăților grecești de la sursa 1, de la nord spre sud.

O cetate dependentă de mare

În sec. al V-lea î.Hr., Histria a bătut **monedă** proprie, care avea o largă circulație pe țărmul Mării Negre și pe cursul Dunării, fiind folosită și de geto-daci. Acest fapt arată gradul de dezvoltare a cetății. Orașul avea o zonă sacră unde existau temple închinat lui Zeus, Afroditei, lui Apollo „Tămăduitorul”, lui Dionysos „Dătătorul de Roade” și altor zei. **Histria a început să decadă** în sec. III-II î.Hr., atât din cauza războaielor din zonă, cât și din pricina **colmatării** treptate a golfului unde era așezată cetatea. În urma acestui fenomen natural, corăbiile mai mari nu mai puteau ajunge în portul cetății, comerțul fiind îngreunat. Același fenomen a afectat și Orgamè, o altă cetate greacă, mai mică decât Histria, situată spre nord.

Locul Histriei ca principală colonie greacă pe țărmul dobrogean a

fost luat de **Callatis** (în sec. III î.Hr.), situată pe locul actualului oraș Mangalia. Din sec. I d.Hr., coloniile grecești din Dobrogea intră sub **stăpânire romană**. Începe perioada de prosperitate pentru o altă colonie greacă, **Tomis** (Constanța de azi).

Grecii din aceste colonii aduceau din Grecia vase și bijuterii, ulei de măsline, marmură pentru construcții, vinuri, unelte și arme. O parte dintre aceste produse era livrată geților, la schimb cu alte produse. Grecii au avut un rol important în răspândirea civilizației la popoarele din zonă. O serie de elemente ale culturii grecești (scrierea, moneda, tehnicile ceramice și metalurgice, tehnica de construire a zidurilor de apărare) au fost preluate și de geto-daci.

MAȘINA TIMPULUI

Oscilațiile nivelului apei Mării Negre au influențat, de-a lungul timpului, așezările din zonă. În milenii III-I î.Hr., nivelul apei Mării Negre a scăzut de la +5 m la -4 m față de nivelul actual. Acest fapt a contribuit la colmatarea zonei unde erau situate orașele Histria și Orgamè (**sursa 1**). Nisipul adus de Dunăre și apoi de curenții marini a creat bariere care au împiedicat accesul corăbiilor mari de pe mare spre cele două orașe.

1. Crezi că în zilele noastre mai sunt posibile modificări importante ale nivelului apei mărilor și oceanelor? Dacă da, care ar putea fi cauza acestora?
2. Analizează o hartă a Globului. Care credeți că ar fi consecințele creșterii nivelului Oceanului Planetar cu 10 m? Ce s-ar întâmpla cu orașele de pe coastă sau cu câmpiile? Cum s-ar schimba geografia țării noastre?

Burebista. Decebal

Care erau ocupațiile geto-dacilor?

Societatea geto-dacilor

În general, în lumea antică, sub numele de „geți” erau indicate triburile de la Dunărea de Jos (Câmpia Română și Dobrogea), iar sub numele de „daci”, triburile din Transilvania și Banat. Geții și dacii vorbeau aceeași limbă sau limbi asemănătoare, deoarece făceau parte din același mare neam, al tracilor.

Înainte de crearea statului, geto-dacii erau organizați în **triburi** conduse de regi. Se ocupau cu agricultura, meșteșugurile și comerțul. Exploatau resurse de subsol precum **minereul de fier, aurul, argintul și sarea**. Geto-dacii locuiau preponderent în sate, însă aveau și cetăți întărite cu ziduri. Numite *dava*, acestea erau centre politico-religioase ale conducătorilor locali. Astfel de cetăți erau Argedava, Petrodava, Sucidava, Tamasiada. Categoriile sociale ale geto-dacilor erau nobilii (*tarabostes* sau *pileati*) și oamenii de rând (*comati* sau *capillati*). Mulțimea armelor și a echipamentelor militare găsite de arheologi, ca și evenimentele militare la care au participat geto-dacii indică existența unei importante elite războinice (**sursa 1**).

Geto-dacii au intrat în contact cu alte civilizații, cu care au făcut schimb de mărfuri, de invenții și cunoștințe. Dintre „vecini”, cei mai importanți au fost **grecii** din coloniile de pe țărmul Mării Negre și **romanii**. De la aceste popoare mediteraneene, geto-dacii au preluat scrisul, moneda, roata olarului, cunoștințe în domeniile metalurgiei, ceramicii, construcției de cetăți. Civilizația geto-dacilor a fost influențată și de sciți (situați în nordul Mării Negre) și celți (în zona Transilvaniei).

Cei mai importanți regi ai geto-dacilor au fost Burebista și Decebal.

Geto-dacii sub conducerea lui Burebista

Primul mare rege geto-dac a fost Burebista. Nu se știe cu certitudine când a ajuns rege, unii istorici propunând anul 82 î.Hr., fără a se baza pe dovezi sigure. Burebista a reușit mai întâi, cu sprijinul **marelui preot** Deceneu, impunerea unor legi și a disciplinei sociale. Apoi, prin „exerciții” (spune Strabon), probabil militare, a reușit să formeze o armată bine organizată. Triburile tuturor geto-dacilor au fost unificate sub conducerea sa fie prin tratative, fie prin forța armelor. Cert este că a creat o mare armată cu care a supus toate populațiile vecine, inclusiv bogatele cetăți grecești de pe litoralul Mării Negre. Burebista și-a stabilit centrul de putere în Munții Orăștiei.

Un izvor istoric important care oferă informații despre Burebista este o inscripție din Dionysopolis (azi Balcic, în Bulgaria), care îl numea „cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Tracia”. Din inscripție deducem că Burebista s-a amestecat sau intenționa să se amestece în **războiul civil** roman dintre Pompei și Cezar, sprijinindu-l pe Pompei. Fiind câștigător, Cezar plănuise o invazie în Dacia, însă în anul 44 î.Hr. a fost asasinat. În același an piere și Burebista, în împrejurări necunoscute.

După moartea lui Burebista, statul geto-dac s-a destrămat. A rămas însă un nucleu statal cu capitala la Sarmizegetusa (vezi **studiul de caz**), unde au domnit succesiv o serie de regi, precum Deceneu, Comosicus, Scoryllo, Duras.

Decebal

O reunificare a geto-dacilor a avut loc sub conducerea lui Decebal (87-106 d.Hr.). Acesta a preluat puterea după ce Imperiului Roman ajunsese deja cu granița pe Dunăre, cuprinzând inclusiv Dobrogea. Decebal a fost nevoit să țină sub control relațiile cu romanii într-o vreme în care acestea deveniseră dificile din cauza incursiunilor dacilor în Imperiul Roman. Rege energic, bun strateg militar, Decebal a întărit cetățile și a stabilit alianțe cu popoarele din zonă, astfel încât să poată rezista puterii romane, tot mai amenințătoare.

DICȚIONAR

mare preot = conducătorul unui cult religios; în acest caz, conducătorul cultului închinat zeului suprem al geto-dacilor;

război civil = război între două armate ale aceluiași stat, conduse de obicei de rivali care doresc să ajungă în fruntea statului.

APLICAȚII

Citește cu atenție textul lecției, apoi răspunde la următoarele cerințe:

1. Numește forma de organizare a geto-dacilor, înainte de apariția statului;
2. Numește două categorii sociale existente la geto-daci;
3. Menționează 4 domenii în care geto-dacii au progresat datorită contactului cu civilizațiile greacă și romană;
4. Calculează intervalul dintre moartea lui Burebista și venirea la conducere a lui Decebal;
5. Menționează factorul pe care s-a bazat Burebista pentru formarea unui stat puternic;
6. Precizează două măsuri prin care Decebal a urmărit să contracareze puterea romanilor.

MAȘINA TIMPULUI

„... întâmplările din vremea noastră sunt următoarele: ajungând în fruntea neamului său, care era istovit de războaie dese, getul Burebista l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât, în câțiva ani, a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut și de romani [...].

Cât despre Burebista, acesta a pierit din pricina unei răscoale, mai înainte ca romanii să apuce a trimite o armată împotriva lui. Urmașii acestuia la domnie s-au dezbinat, fărâmițând puterea în mai multe părți.”

(Strabon, Geografia)

1. Menționează trei metode prin care Burebista a creat un stat puternic;
2. Transcrie din text fragmentul care arată raporturile geto-dacilor cu populațiile vecine;
3. Menționează două realități istorice prezentate în text: una despre geto-daci, înainte de venirea lui Burebista la conducere, alta despre statul dac după moartea lui Burebista;
4. Exprimă o opinie! Este respectarea legilor importantă pentru progresul unei societăți? Argumentează, pe baza unor exemple concrete ale unor realități din zilele noastre.

APLICAȚIE

Turul galeriei (timp de realizare: două săptămâni)

Împărțiți în echipe de câte 3-4 membri, realizați un afiș care să ilustreze cât mai bine civilizația geto-dacilor. Informațiile și imaginile pot fi despre: îmbrăcăminte, așezări, arme, unelte, ocupații.

Etapa I. Colectați individual imagini și informații. Folosiți surse on-line sau clasice (enciclopedii, albume, dicționare etc.). Este foarte important ca fiecare membru al echipei să contribuie.

Etapa II. Puneți laolaltă tot ceea ce ați adunat și realizați o selecție a celor mai relevante informații și a celor mai

Sursa 1. Coif din argint aurit (750 grame) din tezaurul getic de la Peretu, jud. Teleorman (sec. IV î.Hr.)

1. Menționează cărei categorii sociale îi putea aparține deținătorul acestui coif;
2. Exprimă o opinie cu privire la ochii grațați pe coif. Ce rol credeți că aveau?

Sursa 2: Statul dac sub conducerea lui Burebista (circa 82-44 î.Hr.)

1. Numește 5 triburi cuprinse de Burebista sub stăpânirea sa;
2. Estimează întinderea statului dac sub conducerea lui Burebista. Era mai mare decât România din zilele noastre?
3. Notează pe caiet denumirea a patru cetăți de pe țărmul mării, supuse de Burebista, ale căror vestigii nu se află în prezent pe teritoriul României.

bune imagini. Informațiile și imaginile trebuie să aibă legătură între ele. Negociați alegerile făcute, aducând argumente istorice.

Etapa III. Realizați afișul grupului, pe o foaie de flipchart. Acesta trebuie să aibă un titlu sugestiv. Pondere text/imagini trebuie să fie de circa 50:50. Scrisul trebuie să fie citeț, iar disponerea textului și a imaginilor trebuie să fie ordonată.

Etapa IV. Afișați în clasă produsele. Analizați-le pe rând, luați notițe, discutați între voi. Evaluați prin rotație produsul fiecărui grup, arătând punctele tari ale fiecăruia. Lăsați și sugestii, pe bilețele.

Sarmizegetusa

STUDIU DE CAZ

Capitala regatului dac condus de Decebal este încă puțin cunoscută, deoarece arheologii au explorat o mică parte din vestigiile acesteia. Deși a avut o existență relativ scurtă, cetatea a strălucit prin frumusețea construcțiilor din zona sacră și prin rafinamentul produselor meșteșugărești.

După înfrângerea dacilor, romanii au instalat temporar aici o garnizoană militară și au început să dărâme cetatea. Aceasta a rămas nelocuită și a căzut în uitare până în secolul al XX-lea. Sarmizegetusa mai este numită de istorici Sarmizegetusa „Regia” („Regală”), spre a o diferenția de Ulpia Traiana Sarmizegetusa (capitala provinciei romane Dacia).

Citește cu atenție textul lecției, analizează apoi răspunde la următoarele cerințe:

1. Realizează schema conceptuală pentru subtitlul **Capitala regalității dace**, folosind toate cuvintele și expresiile îngroșate din text, după modelul de mai jos, care reprezintă schema conceptuală a secțiunii „O cetate bogată, greu de cucerit”.

2. Redactează o compunere de circa 150 de cuvinte intitulată „O zi în Sarmizegetusa”. Imaginează-ți că ești un dac venit pentru prima dată în capitală pentru a vizita zona sacră și a invoca ajutorul zeilor.

Secretul dezvoltării Sarmizegetusei

O cetate bogată, greu de cucerit

Cetatea Sarmizegetusa era **așezată** pe unul dintre vârfurile Munților **Orăștie** din munții Șureanu, la **1 200 m altitudine**. Poziția acesteia avea două importante avantaje: unul **strategic**, altul **economic**. Prin situarea pe o înălțime, cetatea beneficia de o fortificare naturală. În plus, pentru a o proteja, regii daci au construit o centură de alte cetăți: Blidaru, Pietra Roșie, Cetățuia, Căpâlna, Bănița.

Avantajele economice veneau din așezarea în apropierea unor bogate zăcăminte: fier în munții Poiana Ruscă, aur, argint și cupru în Munții Apuseni. Cantitatea de unelte și arme din metal, de bijuterii și obiecte din metale prețioase găsite în zonă este impresionantă.

Capitala regalității dace

Sarmizegetusa a fost cel mai important **centru politic, administrativ, economic-meșteșugăresc, militar și religios** al dacilor, înaintea cuceririi romane.

A început să se dezvolte puternic abia la mijlocul secolului I d.Hr. Cuprindea o cetate, două cartiere civile situate în afara cetății și o **zonă sacră (sursele 2 și 3)**, toate legate între ele prin **drumuri pavate** cu blocuri de piatră și **conduce de apă**. Este posibil ca numele cetății să fi însemnat în limba dacilor „Cetatea de pe stâncă”, însă au fost propuse și alte explicații.

Zidul cetății avea 3 m grosime și o înălțime de 4-5 m. Cetatea nu era suficient de mare pentru a adăposti, în caz de nevoie, și populația civilă. Era destinată doar militarilor.

În cele două cartiere civile, săpăturile arheologice au scos la lumină vestigiile ale unor locuințe, ateliere, magazii, hambare, rezervoare de apă. Foarte importantă era activitatea metalurgică, de prelucrare a bronzului și a fierului. Existau ateliere de prelucrare a metalelor prețioase (**sursa 1**), de sticlărie și de olărit.

În zona sacră existau 6 sanctuare, număr ce dovedește atât amploarea fenomenului religios, cât și faptul că dacii aveau o **religie politeistă**. Sanctuarele erau lăcașuri de cult unde se oficiau ceremonii religioase, dedicate unei divinități. Două dintre sanctuare erau circulare, celelalte aveau plan patruleter. Importanța centrului religios i-a determinat pe unii istorici să afirme că aici ar fi fost muntele sfânt „Kogaionon”, amintit de Strabon în *Geografia*.

Numele cetății a fost păstrat și după cucerirea romană fiind atribuit capitalei provinciei romane Dacia, „Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa”, construită la circa 40 km depărtare, în zona joasă a depresiunii Hațeg.

Sursa 1. Matrița de la Sarmizegetusa

Această piesă, din bronz, cântărește circa opt kilograme și are opt fețe. Era folosită probabil de către un meșter local pentru turnarea unor bijuterii din metale prețioase.

Sursa 2. Zona sacră a cetății Sarmizegetusa (reconstituire 3D)

Sursa 3. Ruinele construcțiilor din zona sacră a cetății Sarmizegetusa (fotografie actuală)

Cucerirea Daciei de către romani

De ce au cucerit romanii Dacia?

Cauzele războaielor daco-romane

Războaiele daco-romane (101-102 și 105-106 d.Hr.) au fost precedate de o perioadă de cel puțin un secol de conflicte între cele două părți. În izvoarele istorice latine, se menționează că dacii invadau deseori teritoriile romane pentru a jefui fie singuri, fie în alianță cu alte popoare din zonă. Făceau aceasta mai ales când simțeau slăbiciunea imperiului, în perioadele de instabilitate politică. La rândul lor, romanii năvăleau la nordul Dunării, capturau comunități întregi și le mutau la sud de Dunăre.

Cel care și-a propus cucerirea Daciei a fost **împăratul Traian** (98-117 d.Hr.). Acesta dorea să pună capăt atacurilor și insecurității din zonă, eliminând un adversar tot mai puternic, și să obțină un **avanpost** strategic față de alte neamuri barbare. Nu în ultimul rând, dorea să controleze zăcămintele de aur și argint ale Daciei și să arate Senatului și poporului roman că era un împărat capabil, spre deosebire de predecesorul său, Domițian. Acesta încheiase pace cu dacii plătindu-le sume de bani pentru a nu mai ataca teritoriile romane.

Primul război daco-roman (101-102 d.Hr.)

Traian a adus cca 150 000 de soldați pentru cucerirea Daciei. Un principiu strategic din Antichitate stabilea că o armată de invazie trebuie să fie de trei ori mai numeroasă decât cea care se apără. Deducem de aici că dacii dispuneau de circa 50 000 de luptători. Era o disproporție foarte mare între cele două armate, însă dacii aveau ca avantaje terenul propriu și fortificațiile din munți. „Povestea” acestor războaie este spusă de Cassius Dio, dar și de imaginile de pe **Columna lui Traian (sursele 1, 2 și 3)**. Cea mai importantă confruntare din acest prim război a avut loc la **Tapae** (probabil trecătoarea Poarta de Fier a Transilvaniei, pe valea râului Bistra). Învingători, romanii au înaintat către sistemul de cetăți din Munții Orăștiei. Pentru a-l îndepărta pe Traian de acest obiectiv, Decebal a format o coaliție alături de buri și de sarmații roxolani și a invadat Dobrogea (102 d.Hr.). Traian a renunțat la asedierea Sarmizegetusei și a venit să apere teritoriile romane din apropierea mării. A reușit să învingă coaliția anti-romană în sudul Dobrogei (lângă actuala comună Adamclisi), însă cu pierderi grele. În cinstea acestei

victorii a fost ridicat un impunător **monument** (vezi **studiul de caz**). Pentru a-și reface forțele, Traian a acceptat pacea propusă de Decebal (102), însă a rămas în teritoriul deja cucerit (Banatul, Oltenia, sud-vestul Transilvaniei).

Al doilea război (105-106 d.Hr.)

Pregătind reînceperea luptelor, Traian a ordonat ridicarea unui **pod de piatră** peste Dunăre, la Drobeta, pentru a transporta soldații, echipamentele și mărfurile (vezi **studiul de caz**). Romanii aveau ca obiectiv eliminarea ultimelor puncte de rezistență ale dacilor. Aceștia au opus o rezistență înverșunată, însă au pierdut cetățile rând pe rând. Decebal a încercat să scape dintr-un asediu, însă a fost urmărit și încercuit. Pentru a nu fi luat prizonier, s-a sinucis.

Consecințele războaielor daco-romane

Victoria a fost sărbătorită la Roma timp de 123 de zile. Traian și-a adăugat supranumele „Dacicus” („învingătorul dacilor”), a ridicat monumente în cinstea victoriei, a emis monede omagiale. **Tezaurul** de aur și argint al regalității dace a luat drumul Romei, contribuind la redresarea economică a imperiului.

Dacia a fost transformată în **provincie romană** în anul 106. Aceasta nu cuprindea toate triburile dacilor. Carpii și costobocii au rămas în afara provinciei.

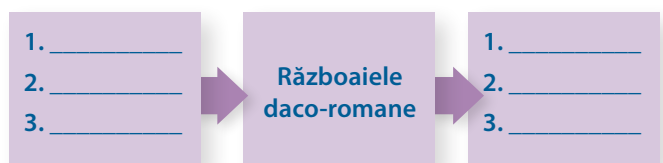
Populația dacică rămăsese preponderent feminină. Bărbații care supraviețuiseră războaielor au avut de ales între sclavie și înrolarea în trupele auxiliare romane. Ca urmare, **romanizarea** dacilor se va produce cu mai multă ușurință.

DICȚIONAR

avanpost = poziție strategică cheie, de unde se pot lansa alte atacuri.

Citește cu atenție textul lecției, apoi realizează următoarea cerință:

Copiază schema de mai jos pe caiet. O poți completa cu trei cauze și trei consecințe ale războaielor daco-romane.

Sursa 1. Scenă de pe Columna lui Traian: armata romană trecând Dunărea pe un pod de vase, pentru a ataca Dacia (anul 101 d.Hr.). Zeul Danubius „îi ajută” pe romani.

Sursa 2. Scenă de pe Columna lui Traian: romanii asediază o cetate dacică.

Sursa 3. Scenă de pe Columna lui Traian: sinuciderea lui Decebal pune capăt războiului.

APLICAȚII (la alegere)

1. Lucru în echipă (timp estimat, 30 de minute)

Formați echipe de 3-4 elevi. Imaginați-vă că sunteți un grup de iscoade (spioni) trimiși de Traian să afle informații utile despre daci, înainte de începerea războiului. Realizați un raport scris în care să includeți informații despre:

- armata dacilor (numărul soldaților și pregătirea acestora); ce arme folosesc;
- cetățile dacilor (cât de greu sunt de cucerit);
- drumul spre capitala dacilor (traseul de urmat);
- obstacolele posibile: cursuri de ape greu de trecut, munți, păduri etc.

Pentru documentare utilizați surse on-line.

2. Joc de rol, în pereche (20 de minute)

Imaginați-vă o negociere între Traian și Decebal, înainte de declanșarea războiului. Creați un dialog cu 8-10 replici între cei doi. Fiecare vrea să evite un război, dar și să-și atingă scopurile. Utilizați date istorice reale, cum ar fi cauzele conflictului. Interpretați în fața clasei.

3. Fișă biografică

Realizează o fișă biografică, la alegere, pentru împăratul Traian sau pentru regele Decebal. Pentru documentare, utilizează atât surse on-line, cât și clasice. Folosește modelul din materialul din manualul digital.

Podul de la Drobeta. Monumentul de la Adamclisi. Columna lui Traian

STUDIU DE CAZ

Cele mai importante mărturii ale războaielor daco-romane sunt: Podul de la Drobeta, Monumentul *Tropaeum Traiani* de la Adamclisi, Columna lui Traian.

Acestea au fost ridicate din ordinul lui Traian în perioada războaielor daco-romane sau imediat după aceasta. Proiectele acestor monumente au fost realizate de arhitectul Apollodor din Damasc.

Monumentele „vorbeau” atunci despre puterea imperiului de a supune alte popoare. În zilele noastre, ele sunt „martori” ai războaielor daco-romane.

Cele trei monumente sunt dovezi ale nivelului înalt la care ajunsese civilizația romană, atât în privința construcțiilor utilitare, cât și a artei.

1. Realizează un portofoliu digital (4-6 imagini), la alegere, despre Columna lui Traian sau despre Monumentul de la Adamclisi.

2. Completează o diagramă cu două asemănări și două deosebiri între Columna lui Traian și Monumentul de la Adamclisi.

Monumente care „vorbesc”

Podul de la Drobeta a fost construit în anii 102-105. Lega malurile Dunării, făcând posibilă trecerea trupelor și aprovizionarea acestora. Faptul că Traian a realizat un pod de piatră trainic, de mari dimensiuni, dovedește că era încrezător în cucerirea Daciei, încă nefinalizată. Podul a fost principala cale de legătură între provincia romană Dacia și restul imperiului. A funcționat probabil până în anul 271, când se crede că a fost dărâmat din ordinul lui Aurelian, pentru a nu fi folosit de barbari spre a invada imperiul. Istoria podului este sugestivă pentru istoria Imperiului Roman: a fost construit într-o epocă de expansiune și a fost dărâmat atunci când imperiul a intrat în declin.

Podul de la Drobeta (reconstituire)

Monumentul *Tropaeum Traiani* de la Adamclisi a fost ridicat în anii 106-109, în cinstea victoriei din 102 împotriva coaliției anti-romane formate de Decebal. *Tropaeum Traiani* a fost ridicat chiar pe locul desfășurării bătăliei: un platou de lângă comuna dobrogeană Adamclisi. Cu o înălțime de circa 37 m și un diametru de circa 43 m, monumentul are o valoare artistică și istorică deosebită, fiind unic în lumea romană. Cilindrul monumentului este decorat cu 54 de metope, adevărate „tablouri” în piatră, sculptate în basorelief, în care sunt reprezentate imagini din această bătălie.

Monumentul de la Adamclisi (restaurare)

Columna lui Traian ilustrează cucerirea Daciei de către Traian și este cel mai important izvor istoric despre războaiele daco-romane. Amplasată în Forul lui Traian de la Roma, în anul 113, este compusă dintr-un soclu, o coloană și o statuie (în Antichitate, statuia lui Traian; în sec. XVI, aceasta a fost înlocuită cu o statuie a Sf. Petru). Fusul coloanei este decorat cu o bandă sculptată de 200 m, care cuprinde 125 de scene din războaiele daco-romane, sculptate în basorelief. Scenele sunt grupate tematic și oarecum cronologic; predomină cele de luptă și cele în care dacii se supun; apar soldați care construiesc, împăratul care face sacrificii în calitate de mare preot, se adresează soldaților, primește soliile sau închinarea dacilor. Monumentul ne oferă informații prețioase despre portul dacilor, ocupațiile lor, armele de care dispuneau. Înălțimea Columnei, fără statuie, este de aproximativ 40 m.

Detalii de pe Columna lui Traian

Să ne amintim! Recapitulare U3

I. Cele mai importante repere cronologice:

Sec. VII î.Hr. este întemeiată colonia Histria	Sec. V î.Hr. trăiește și scrie Herodot, „părintele” istoriei	Circa 82-44 î.Hr. statul dac condus de Burebista	101-102 d.Hr. primul război daco-roman	105-106 d.Hr. al doilea război daco-roman
--	--	--	--	---

II. Asociază personalitățile de pe coloana A cu caracterizările corespunzătoare de pe coloana B.

A. Personalități	B. Caracterizare
1. Herodot	a. Primul mare rege al dacilor
2. Burebista	b. Ultimul mare rege al dacilor
3. Strabon	c. Autorul <i>Geografiei</i> , în care vorbește și despre geto-daci
4. Cassius Dio	d. Primul autor al unei lucrări de istorie
5. Decebal	e. Împărat roman care a cucerit Dacia
6. Traian	f. A scris despre războaiele daco-romane

III. Completează enunțurile de mai jos cu unul dintre cuvintele din lista de termeni. Atenție, în lista de cuvinte există și termeni-capcană.

- Cetățile întărite ale geto-dacilor se numeau _____.
- Nobilii geto-daci se numeau _____.
- Geto-dacii au preluat elemente de civilizație de la _____.
- În anul 102, o mare bătălie între daci și romani a avut loc la _____.

Listă:

tarabostes, egipteni,
dava, Tapae,
comati, Sarmizegetusa,
greci, orașe

IV. Enunțurile din listă reprezintă fie cauze, fie consecințe ale războaielor daco-romane. Așază-le într-o schemă precum cea de mai jos, la locul potrivit.

- Construirea Columnei lui Traian;
- Incursiunile dacilor în Imperiul Roman;
- Împăratul Traian dorea să elimine un adversar tot mai puternic;
- Romanii doreau resursele de metale prețioase ale Daciei;
- Romanizarea dacilor;
- Transformarea unei părți a Daciei în provincie romană

Autoevaluare U3

I. Stabilește corespondența dintre evenimentele din coloana A și reperele cronologice din coloana B.

A. Evenimente și procese istorice	B. Repere cronologice
1. Primul război daco-roman	a. 106
2. Transformarea Daciei în provincie romană	b. 101-102
3. Statul dac condus de Burebista	c. circa 82-44 î.Hr.
4. Întemeierea cetății Histria	d. sec. V î.Hr.
5. Herodot scrie <i>Istori</i>	e. sec. VII î.Hr.

II. Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect pentru enunțurile de mai jos.

- Cauza decăderii Histriei, în sec. III î.Hr., poate fi:
 - cucerirea romană
 - atacurile lui Burebista
 - colmatarea golfului
- Dintre conducătorii romani, Burebista a fost contemporan cu:
 - Cezar
 - Octavian August
 - Traian
- Monumentul care „povestește” războaiele daco-romane este:
 - Monumentul de la Adamclisi
 - Columna lui Traian de la Roma
 - Podul de la Drobeta

III. Completează enunțurile de mai jos cu termenii care lipsesc, astfel încât să rezulte afirmații corecte.

- Unul dintre zeii geto-dacilor era _____.
- Muntele sacru „Kogaionon” din *Geografia* lui Strabon putea fi în _____.
- Pentru cucerirea Daciei, Traian a adus circa _____ soldați.
- Cetatea Sarmizegetusa era situată în apropierea unor zăcăminte de _____.
- Mare preot al geto-dacilor în vremea lui Burebista era _____.

IV. Redactează un eseu cu titlul „Civilizația geto-dacilor” în care să utilizezi și termenii: carpato-danubiano-pontic, traci, greci, comerț, Decebal, dava, Sarmizegetusa, tarabostes, războaie, *Tapae*, romanizare.

Subliniază termenii în text pentru a ține mai ușor evidența lor.

V. Printează din manualul digital harta alăturată. Marchează pe hartă locul unde erau situate următoarele așezări:

Sarmizegetusa	Tomis
Drobeta	Callatis
Histria	

SUBIECT	I	II	III	IV	V	Oficiu	Total
Punctaj maxim	5 x 3 = 15 puncte	3 x 5 = 15 puncte	5 x 3 = 15 puncte	10 x 3 = 30 de puncte	5 x 3 = 15 puncte	10 puncte	100 de puncte
Punctajul tău	10 puncte	...

UNITATEA 4

Etnogeneza românească

În această unitate
vei învăța despre:

- Dacia romană. Romanizare. Creștinism
- Așezarea slavilor la sudul Dunării. Romanitatea orientală
- Poporul român – popor romanic
 - Surse istorice despre români la sfârșitul mileniului I

Portofoliul unității

Realizează un portofoliu digital despre formarea poporului român și a limbii române. Utilizează surse istorice atât scrise, cât și arheologice. Pentru documentare, folosește informații și imagini din surse on-line.

Dacia romană. Romanizare

Ce s-a întâmplat cu dacii după cucerirea romană?

Dacia romană

O nouă provincie romană

În 106, Dacia este cucerită de romani. În urma acestui eveniment, ea a devenit **provincie romană (sursa 1)**. În linii mari, cuprindea Transilvania, Banatul, Oltenia și partea de apus a Munteniei. În afara provinciei trăiau dacii liberi (carpi, costoboci etc.). Dobrogea era parte a provinciei Moesia Inferior. Dacia era provincie imperială, adică în subordinea împăratului. Capitala era la **Ulpia Traiana Sarmizegetusa**, oraș construit la circa 40 de kilometri de fosta capitală a regilor daci. Dacia era apărată de o puternică armată: 1-2 legiuni și numeroși alți militari romani, care staționau în fortificații numite **castr**e (sursa 4).

Numeroși coloniști erau atrași de bogățiile provinciei

În Dacia au venit numeroși **coloniști** vorbitori de limbă latină, care s-au amestecat cu populația dacică autohtonă. Colonizarea a fost organizată de statul roman.

Orașe și sate

Orașele au apărut pe pământul dacic nord-danubian odată cu cucerirea romană. Ele erau construite după modelul roman. Aveau clădiri mărețe precum: temple, palate, piețe publice. De exemplu, în capitala provinciei exista un amfiteatru care găzduia lupte de gladiatori (sursa 2). Alte orașe importante erau Apulum (azi Alba Iulia, sursa 5), Napoca (Cluj-Napoca), Potaissa (Turda), Drobeta (Drobeta-Turnu Severin) și altele. Satele erau locuite în majoritate de băștinași, dar și de unii coloniști romani.

Drumurile romane – „autostrăzi” ale Antichității

Așezările erau legate prin drumuri solide, o mândrie a civilizației și ingineriei romane. Cele mai importante drumuri uneau linia Dunării cu partea de miazănoapte (nord) a provinciei, legând principalele orașe (sursa 1).

O viață economică intensă

Pământul îmbelșugat al Daciei a permis dezvoltarea agriculturii, principala ocupație a oamenilor. Sunt atestate îndeletniciri tradiționale ale locuitorilor acestor meleaguri: cultivarea cerealelor, a viței-de-vie, a pomilor fructiferi. Creșterea animalelor era răspândită peste tot în provincie. Erau exploatare minele de aur din Munții Apuseni. Din subsol mai erau extrase marmură, fier, sare și chiar păcură. Meșteșugarii confecționau unelte din

fier, obiecte de ceramică sau din lemn. Croitorii, bijutierii și alți meseriași completeau tabloul unei vieți economice intense. Negustorii aduceau mărfuri din alte provincii romane (de exemplu, ceramică de lux) și duceau peste hotare produse locale.

Romanizarea

În cei 165 de ani de stăpânire romană, dacii s-au romanizat. În câteva generații, băștinașii și-au uitat propria limbă și și-au însușit limba latină. Cei mai importanți factori ai romanizării (sursa 3) au fost:

a. Coloniștii. Un vechi izvor, aparținând istoricului roman Eutropius (secolul al IV-lea d.Hr.), ne informează că în Dacia au fost aduși coloniști din „toată lumea romană”, spre a cultiva ogoarele și a popula orașele. Cea mai mare parte era constituită din vorbitori de limbă latină.

b. Armata. Circa 30 000 de militari constituiau armata care proteja provincia (1-2 legiuni, plus numeroase trupe auxiliare). Aceștia, în majoritate, vorbeau limba latină. Mulți dintre ei se căsătoreau cu localnice. În jurul castrului unde era cantonată armata romană, se formau așezări în care locuiau familiile militarilor.

c. Veteranii. La terminarea serviciului în armată, militarii deveneau veterani și erau împroprietăriți în provincie. Cât de importanți au fost veteranii în procesul de romanizare rezultă din faptul că, în limba română, cuvântul „bătrân” provine din latinescul „veteranus”.

d. Orașele. Dacii au fost tentați de frumusețea și măreția orașelor romane, care dispuneau de toate facilitățile unei vieți confortabile. Atât de important a fost orașul în romanizarea dacilor, încât cuvântul „pământ” derivă din cuvântul latin „pavimentum”, care înseamnă „pavaj”.

Datorită legăturilor permanente, mai ales economice, cu provinciile romane de la sud de Dunăre, romanizarea a continuat și după retragerea ordonată în 271 de Aurelian. În urma intensei romanizări a Daciei între anii 106 și 271, a rezultat o populație numită de unii istorici „daco-romană”.

În secolul al III-lea, Imperiul Roman a intrat în criză

Dacia era atacată de migratorii goți sau de dacii liberi. Pentru a salva provinciile sud-dunărene, atacate și ele, împăratul Aurelian, cândva între anii 271-275 a dat ordinul de abandonare a provinciei de către administrație și armată. Romanizarea a fost mai intensă și mai îndelungată în Dobrogea, care a rămas provincie romană până în anul 602.

Sursa 1. Harta Daciei romane

1. Identifică pe hartă teritoriul Daciei ocupat de romani și transformat în provincie romană.
2. Numește opt orașe romane din Dacia și opt din nordul provinciei Moesia Inferior.

Sursa 2. Vestigiile amfiteatrului din Ulpia Traiana Sarmizegetusa (fotografie aeriană)

Numește o construcție din Roma care putea fi modelul acestui amfiteatru. Care era utilitatea acesteia?

DICTIONAR

castr = tabere întărite permanent, având 1-2 șanțuri de apărare, un val de pământ și un zid de piatră;

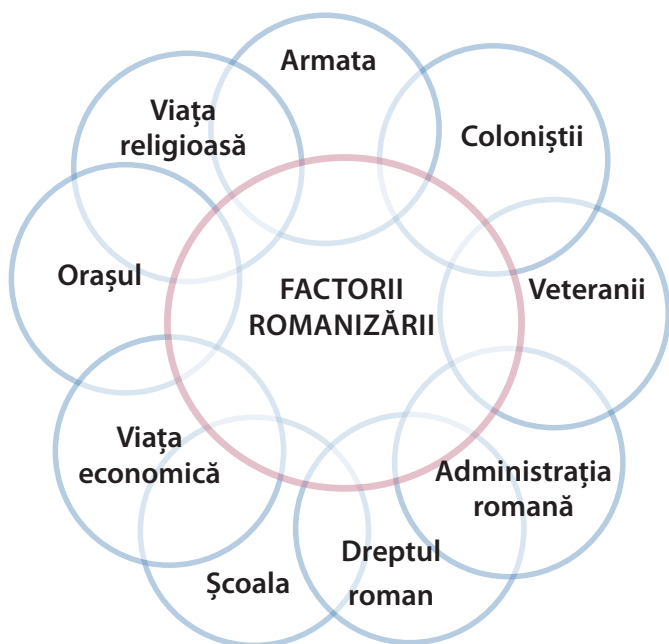
provincie romană = unitate administrativ-teritorială în Imperiul Roman; provinciile erau de două feluri: senatoriale și imperiale.

APLICAȚII

1. Selectează din lecție trei cuvinte-cheie. Cu fiecare cuvânt-cheie selectat formulează câte un enunț istoric.
2. Pe caiet, desenează o diagramă cauză–efect după modelul de mai jos. Aceasta să cuprindă două informații din lecție aflate în relația cauză – efect.

Sursa 3. Factorii romanizării

1. Din organizatorul grafic selectează 4 factori ai romanizării care nu sunt menționați în suportul de lecție.
2. În **Portofoliul digital** definește cel puțin 5 factori ai romanizării.

Sursa 5. Poarta de intrare în orașul Apulum (astăzi Alba Iulia), restaurată. Deși nu era capitală a Daciei romane, Apulum era cel mai populat oraș al provinciei.

Caută imagini cu trei orașe romane. Poți alege Tropaeum Traiani, Ulpia Traiana Sarmizegetusa, Drobeta. Imaginile selectate se regăsesc în portofoliul digital la secțiunea: **Orașele României de ieri și de azi.**

Sursa 4. Intrarea principală în castrul de la Porolissum (astăzi Moigrad, județul Sălaj)

Castrul găzduia circa 5 000 de soldați. Se pot observa poarta principală (Poarta *Praetoria*) și turnurile de apărare. În jurul castrului s-a dezvoltat orașul Porolissum. În oraș există ruinele unor băi publice (terme), ale templului lui Jupiter, ale unui amfiteatru.

1. Precizează rolul unui castru în Dacia romană.
2. Caută informații despre elementele unui castru roman și realizează un desen.

PROIECT INDIVIDUAL

Pornind de la afirmația lui Eutropius că au fost aduși coloniști din „toată lumea romană”, elaborează un proiect care să prezinte fenomenul de colonizare.

De ce vei realiza proiectul?

Pentru că așa vei înțelege mai bine rolul coloniștilor în procesul de romanizare.

Recomandare

Folosește fotografiile și ilustrații din surse on-line, precum și materialele din manualul digital (video, fișe de lucru).

Probleme de atins

1. Din ce provincii ale imperiului veneau coloniștii?
2. Pentru ce activități au fost aduși coloniștii?
3. Care a fost rolul coloniștilor în dezvoltarea provinciei?
4. Ce relații au avut coloniștii cu populația locală autohtonă?

Creștinism

Cum se răspândește o religie?

Sfântul Andrei – apostolul românilor. Conform unei tradiții vechi, Sfântul Andrei, apostol al lui Iisus, a propovăduit creștinismul pe teritoriul actual al Dobrogei. După cucerirea Daciei de către romani, creștinismul s-a putut răspândi în rândul unor locuitori ai provinciei, fiind adus de coloniști, militari, negustori. Creștinarea a fost îngreunată de persecuțiile la care au fost supuși adepții noii religii de către unii împărați romani, precum Dioclețian. În jurul anului 300 sunt atestate numele a numeroși **martiri**, precum cei descoperiți la Niculițel și Murighiol.

Pe teritoriul României, creștinismul nu a fost răspândit în urma unei porunci venite de la conducerea politică, ci pe cale naturală, în urma predicilor de la om la om săvârșite de **misionari**.

Creștinarea masivă a romanilor de la nord și sud de Dunăre s-a desfășurat mai ales după recunoașterea creștinismului ca religie liberă, la începutul secolului al IV-lea.

Deja, la începutul secolului al IV-lea, învățătura creștină era răspândită pe teritoriul de formare a poporului român (**sursa 1**). Izvoarele menționează numele unor episcopi (de exemplu, Teotim al Tomisului), preoți, diaconi, care au alcătuit ierarhia bisericească. Printre personalitățile creștinismului din primele secole se numără **Dionisie Exiguul (Dionisie cel Smerit)**. Acesta s-a născut în Dobrogea și a introdus calendarul creștin (care începe numerotarea anilor de la nașterea lui Iisus).

Principalii termeni creștini din limba română sunt de origine latină (**sursa 2**): *Dumnezeu* (din *Domine Deus*), *cruce* (din *cruce*), *Crăciun* (din *creatio*), *biserică* (din *basilica*), *a boteza* (*baptizare*), *creștin* (*christianus*) etc. Așadar, creștinarea strămoșilor noștri s-a realizat în primele secole de existență a creștinismului.

MAȘINA TIMPULUI

Ce datorăm și astăzi Romei?

Cucerirea Daciei de către romani a fost începutul unui proces în urma căruia, prin romanizare, autohtonii geto-daci și-au însușit civilizația romană și, în primul rând, limba latină. Romanitatea (latinitatea) a fost o caracteristică a poporului nostru. În pofida unei istorii zbuciumate, romanitatea a fost păstrată până în ziua de astăzi, ea fiind o marcă a identității noastre naționale. La fel, creștinismul, transmis strămoșilor noștri în limba latină, constituie o altă componentă de bază a spiritualității românești.

Sursa 1. Donariu de la Biertan (județul Sibiu), având inscripția: Ego, Zenovius votum posui („Eu, Zenovius, am pus acest dar”). Acest obiect este o dovadă a faptului că în secolul al IV-lea, pe actualul teritoriu al României existau creștini.

Sursa 2. Latinitate și creștinism

Un text în care toți termenii religioși creștini sunt de origine latină:

„Străbunii noștri au îmbrățișat legea cea nouă a lui Iisus Hristos cuprinsă în Sfânta Scriptură din secolul IV, iar o parte din ei încă din secolele II și III. Ei credeau că este un Dumnezeu atotputernic, care este un Tată drept și bun pentru toți, că Fiul Său, Domnul nostru Iisus Hristos, a venit în lume și ne-a răscumpărat prin moartea Sa pe cruce și a înviat în a treia zi din mormânt; că avem un suflet nemuritor și că este o judecată dreaptă, la care cei buni vor fi răsplătiți (...) Prin botez se încreștinau alți semeni ai lor... Credincioșii aveau biserici (...), în fața cărora se închinau, iar toaca îi chema la rugăciune în duminici și sărbători.”

(Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, 1992)

1. Identifică din sursa istorică trei termeni creștini proveniți din limba latină;
2. Enumeră din lecție trei factori care au contribuit la răspândirea creștinismului în rândul daco-romanilor.

DICȚIONAR

donariu = obiect simbolic donat unei biserici ca ofrandă;

martir = (aici) creștin omorât pentru credința sa; mucenic;

misionar = persoană care propagă religia creștină.

Lucrați în pereche și realizați pe foi de flipchart două coloane.

1. Prima coloană cuprinde elemente de civilizație romană.
2. A doua coloană cuprinde elementele de civilizație romană moștenite de români de la romani.
3. Elaborați un slogan care să includă un element de continuitate de la cucerirea Daciei și până astăzi.

Așezarea slavilor la sudul Dunării. Romanitatea orientală

Cum a influențat așezarea slavilor la sud de Dunăre romanitatea orientală?

Migrațiile au schimbat structura etnică a Europei

Întregul continent european a cunoscut un proces de migrație a popoarelor în perioada de decădere a Imperiului roman, precum și în primele secole de după dispariția acestuia. În câteva veacuri, au avut loc importante schimbări în structura etnică a continentului european.

Așezarea slavilor la sud de Dunăre

Unii dintre migratori au stăpânit pentru o perioadă Dacia, după retragerea ordonată de împăratul Aurelian. Între aceștia au fost goții (**sursa 1**) și gepizii, care au trecut prin spațiul românesc în secolele III-V. Au mai venit și triburi originare din Asia, precum hunii și avarii. Cel mai important popor care a migrat pe teritoriul actual al României a fost cel slav. El a jucat în ținuturile dunărene rolul pe care l-au jucat în apus popoarele germanice, în formarea de noi popoare europene.

Slavii (sursa 2) au năvălit în secolul al VI-lea în teritoriul locuit de strămoșii noștri la nord de Dunăre, venind dinspre nord și est. Se ocupau cu creșterea vitelor, pescuitul, vânătoarea, agricultura. Există numeroase dovezi care atestă conviețuirea strămoșilor noștri cu triburile slavilor.

Împărații bizantini (urmașii împăraților romani) au întreprins mai multe expediții împotriva slavilor, fără a putea să oprească înaintarea acestora. Mai mult, profitând de un război între doi pretendenți la tronul **Imperiului Bizantin**, începând cu anul 602, slavii trec Dunărea, așezându-se în număr din ce în ce mai mare în Peninsula Balcanică.

Romanitatea orientală

În urma cuceririi romane, un teritoriu vast al Europei cunoscuse procesul de romanizare, populația cucerită învățând limba latină. A luat astfel naștere romanitatea occidentală în partea apuseană a Imperiului Roman și *romanitatea orientală* în partea răsăriteană.

Romanitatea orientală cuprindea o zonă întinsă între Austria de astăzi și Marea Neagră, trecând prin nordul Peninsulei Balcanice și incluzând și teritoriul actual al

țării noastre. În ciuda numeroaselor invazii și războaie, populația din această zonă și-a continuat existența. Pătrunderea slavilor la sud de Dunăre a avut **consecințe importante (sursa 3)**:

1. Romanitatea orientală a fost izolată de romanitatea occidentală, fiind redusă la Peninsula Balcanică și devenind romanitatea balcanică.
2. Populația romanică din Peninsula Balcanică a fost divizată în mai multe grupuri, ai căror urmași sunt ramurile poporului român de la nord și de la sud de Dunăre.
3. Mulți locuitori romanici de lângă Dunăre au fost împinși mult spre sud, ajungând până în Grecia de astăzi.

În teritoriul locuit de strămoșii noștri de la nord de Dunăre, slavii au fost asimilați în decurs de câteva secole. În schimb, la miazăzi de fluviu, populația romanică s-a topit în masa slavilor. În consecință, aici a început procesul de formare a popoarelor slave din Peninsula Balcanică (bulgari, sârbi, croați, sloveni).

DICȚIONAR

Imperiul Bizantin = stat succesori al Imperiului Roman de Răsărit. Numele de „Imperiu Bizantin” provine de la numele inițial (*Byzantion*) al capitalei imperiului, orașul Constantinopol. Această denumire a fost creată de istorici după dispariția Imperiului. Bizantinii își spuneau „romani”, iar occidentalii îi numeau „greci”.

APLICAȚIE

Utilizând textul lecției și sursele, realizează un organizator grafic după modelul dat. Se va regăsi și în portofoliul digital.

Sursa 1. Piesă din Tezaurul de la Pietroasele. Acesta a aparținut unui rege got și datează din secolul al IV-lea. Tezaurul este cunoscut drept „Cloșca cu puii de aur”.

Identifică în lecție o consecință a migrației popoarelor în perioada de decădere a Imperiului roman.

APLICAȚIE

Realizează un **portofoliu de învățare** despre așezarea slavilor la sudul Dunării și romanitatea orientală.

Pașii de urmat

- ✓ **Stabilește** conținutul și alege un titlu sugestiv.
- ✓ **Elaborează** planul de lucru.
- ✓ **Colectează** informații, surse istorice, imagini, desene, fișe de informare.
- ✓ **Organizează** informația pe baza planului de lucru și a aspectelor relevante.
- ✓ **Prezintă** portofoliul.
- ✓ **Realizează** autoevaluarea și menționează nota pe care crezi că o meriți.

Sursa 2. Slavii

„Slavii erau oameni înalți, blonzi-roșcovani, cu ochi albaștri sau cenușii, cu părul mai mult bălai (...) Se ocupau în special cu creșterea vitelor, cu vânatul și cu pescuitul; făceau însă și agricultură, cultivând mai ales meiul și ovăzul. Aveau prisăci: miedul făcut din miere fiartă cu apă și lăsată să fermenteze era băutura lor preferată. Lucrau inul și cânepa, precum și lâna.”

(Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri și până astăzi*, 1975)

1. Identifică din sursă patru trăsături fizice ale slavilor;
2. Numește patru ocupații ale slavilor. Care sunt asemănările cu ocupațiile geto-dacilor?

Sursa 3. Consecințele migrației slave

„Mai întâi, invazia slavilor a spart blocul compact al romanității orientale din aria carpato-balcanică. Dacă la nord de fluviu populația romanică a asimilat – cum se va vedea – pe slavi, la sud de Dunăre așezarea slavilor a destrămat populația romanică, al cărei caracter compact a fost definitiv compromis. Întocmai ca trunchiul unui copac lovit de topor, din blocul romanității orientale, sub șocul invaziei slave, au sărit așchii de romanitate, care și-au păstrat identitatea etnico-lingvistică, în condițiile slavizării populației romane din nordul Peninsulei Balcanice.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, 2012)

1. Precizează consecința migrației slavilor asupra romanității orientale;
2. Numește două reperi geografice menționate în text.

Sursa 4. Aria de răspândire a slavilor în sec. V-X

1. Localizează pe hartă spațiul istoric de formare a slavilor;
2. Indică direcțiile de migrație a slavilor;
3. Realizează un tabel cu popoarele slave ale Europei din zilele noastre (folosește surse on-line). Cu care dintre ele se învecinează azi românii?

Poporul român – popor romanic

Când, unde și cum s-a format poporul român?

Poporul român este un popor romanic. Asta înseamnă că românii au origine romană și vorbesc o limbă ce derivă din limba latină (**sursa 1**). Este vorba de limba folosită de oamenii obișnuiți (latina populară) și nu de limba utilizată de marii scriitori romani. Alte popoare romanice sunt italienii, francezii, spaniolii și portughezii.

Etnogeneza românească

Când s-a format poporul român? Formarea poporului român a început după cucerirea romană a nordului Peninsulei Balcanice și a Daciei. Prin analogie cu apariția altor popoare romanice, se consideră că procesul de formare a poporului român s-a încheiat, în linii mari, până în secolele VII-VIII.

Unde s-a format poporul român? Poporul român s-a format pe ambele maluri ale Dunării, în aria romanității orientale. În procesul de formare a poporului român, Dunărea nu a reprezentat un obstacol în calea legăturilor dintre populația de la nord și de la sud de fluviu.

În urma ordinului de retragere dat de împăratul Aurelian, populația din Dacia a rămas pe loc. Au plecat doar administrația, armata și o mică parte a locuitorilor. Așadar, regiunea de la nord de Dunăre constituie una dintre zonele de formare a poporului român.

Spațiul fostei provincii romane Dacia a fost un nucleu al etnogenezei românești. Una dintre cele mai puternice dovezi este faptul că un mare număr de râuri din România și-au păstrat vechile denumiri moștenite de la daci: Dunăre (*Donaris*), Olt (*Alutus*), Mureș (*Maris*) etc. La această dovadă se adaugă multe altele oferite de arheologie sau de alte științe (**sursa 1**).

Ce elemente au constituit baza formării poporului român?

a. Substratul traco-dacic (sursele 2, 3). Este vorba de populația cucerită de romani în decurs de mai multe secole și care ocupa nordul Peninsulei Balcanice și Dacia. În urma procesului de romanizare, treptat, autohtonii își foloseau tot mai rar limba și o învățau pe cea latină. Încă se păstrează cuvinte din limba pe care o vorbeau înainte de cucerirea romană.

b. Stratul roman (latin). La toate popoarele romanice elementul latin a fost cea mai importantă componentă. Limbile romanice sunt urmașele limbii latine. În limba

română, cea mai mare parte a vocabularului provine din limba latină (circa 60% din fondul principal de cuvinte). Încet-încet, limba latină vorbită de populația romanică de pe ambele maluri ale Dunării s-a modificat, dând naștere unei limbi diferite de latina vorbită inițial. Din acest motiv, învățații consideră că, în secolul al VI-lea, latina se transformase atât de mult, încât devenise „limba romanică balcanică” sau străromâna. S-a păstrat și o expresie din această limbă: „Torna, torna, fratre!” („Întoarce-te, întoarce-te frate!”).

c. Adstratul slav. În formarea poporului român, slavii au jucat rolul pe care germanii l-au avut în formarea celorlalte popoare romanice. De exemplu, în cazul francezilor, adstratul a fost constituit din mai multe triburi germanice, cum ar fi francii (care au dat numele lor poporului francez).

La nord de Dunăre, slavii au fost asimilați în câteva sute de ani de populația locală. Ei au avut însă o influență importantă în formarea poporului român și a limbii române. Limba română s-a îmbogățit cu un număr mare de cuvinte din limba slavă (circa 20% din vocabular). Spre sfârșitul mileniului I etnogeneza românească era încheiată. Astfel a luat naștere poporul român, un popor romanic. Există mai multe ramuri ale poporului român, la nord și la sud de Dunăre:

1. Dacoromânii trăiesc în principal în România, dar și în Republica Moldova, Ucraina, Serbia etc. **Dialectul** daco-român al limbii române a devenit limba română literară.

2. La sud de Dunăre populația romanică s-a slavizat. Totuși, românii au supraviețuit sub forma unor „insule” alcătuite din **aromâni, meglenoromâni și istroromâni**. Aceștia viețuiesc în statele din Peninsula Balcanică (Grecia, Macedonia, Bulgaria, Albania, Croația).

DICȚIONAR

dialect = variantă a unei limbi;

etnogeneza românească = procesul de formare a poporului român și a limbii române.

APLICAȚII

1. Precizează, utilizând textul lecției, influența slavilor la formarea limbii române.

2. Argumentează de ce limba română este o limbă romanică. Utilizează și informațiile de la disciplina Limba română.

Sursa 1. Limba română

„Limba română este o limbă romanică: structura ei, morfologia, sintaxa și elementele fundamentale ale lexicului, acelea de întrebuintare intensă, sunt latine. Ceea ce au adăugat pe urmă slavii (...) n-a putut modifica acest caracter inițial și fundamental al limbii noastre.”

(Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri și până astăzi*, 1975)

Menționează trei componente preluate de limba română de la limba latină.

APLICAȚII

1. ACTIVITATE INDIVIDUALĂ

Selectează din lecție elementele formării poporului român. Apoi, în caiet sau în Portofoliul digital, la rubrica Aplicații, completează tabelul de mai jos după modelul dat.

Elementele formării poporului român

Substratul _____
Stratul _____
Adstratul _____

2. LUCRU ÎN ECHIPĂ. INVESTIGAȚIE

Realizați o investigație pornind de la întrebarea: Care a fost rolul romanilor în formarea poporului român?

Recomandări

Clasa se împarte în mai multe grupe de elevi. Sarcinile se distribuie în funcție de cerințele elevilor și de dorințele lor de a cerceta un anumit subiect.

O investigație necesită următorii pași:

1. Identificarea problemei.
2. Elaborarea ipotezei (presupunere cu privire la anumite legături între faptele studiate).
3. Colectarea datelor.
4. Corelarea interdisciplinară: identificarea unor date furnizate de geografie sau alte surse (muzică, cinematografie, tehnologie) care susțin investigația istorică.
5. Analiza datelor și formularea concluziilor.

Sursa 2. Rolul dacilor în etnogeneza românească

„Care a fost rolul dacilor în formarea poporului român? Cu ce au contribuit ei sub raportul demografic, al limbii, al toponimiei și onomasticii? (...) dacii alcătuiesc baza etnică a poporului român (...) grosul populației din Dacia Traiană l-au format dacii. Fiindcă dacii erau locuitorii satelor și oricât de numeroase au fost orașele în noua provincie, totuși satele le întreceau cu mult, așa cum le-au întrecut în tot cursul istoriei românilor, din Evul Mediu timpuriu și până astăzi. Dacă romanismul a prins rădăcini atât de puternice și de durabile în stânga Dunării, e fiindcă a câștigat pe acești daci, pe băștinași.”

(Constantin C. Giurescu, *Formarea poporului român*, 1973)

1. Identifică un motiv pentru care dacii au avut o contribuție importantă în formarea poporului român.
2. Selectează enunțurile care ilustrează contribuția dacilor la formarea poporului român.

Sursa 3. O imagine a unui războinic dac de pe Columna lui Traian (stânga). Fragment dintr-un tablou al pictorului Miklos Barabas (1844), reprezentând un țăran român (dreapta).

1. Ce asemănare există între cele două imagini?
2. Imaginile de mai sus pot fi considerate surse istorice? Argumentați.

MAȘINA TIMPULUI

Poporul român și-a păstrat până azi caracterul romanic, indiferent de influențele pe care le-a suferit de-a lungul timpului. El a continuat să locuiască în aceste zone încă de la constituirea sa.

Lucrați în pereche. Împărțiți foaia de flipchart în două. Utilizați cunoștințele acumulate din lecții pentru a susține argumentele care arată că poporul român s-a format pe ambele maluri ale Dunării.

argumente contra

1. Dacii au fost exterminați ca popor în cele două războaie cu Traian.
2. Vechile denumiri dacice au dispărut.
3. Poporul român și limba română s-au format la sud de Dunăre.
4. Romanizarea nu s-a putut realiza în cei 165 de ani de stăpânire romană.

argumente pro

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Surse istorice despre români la sfârșitul mileniului I

STUDIU DE CAZ

În urma procesului de etnogeneză, la sfârșitul mileniului I, apare poporul român.

Cum este ilustrat acest fapt istoric prin intermediul surselor istorice?

În vremurile îndepărtate de la sfârșitul primului mileniu, românii erau numiți de străini cu denumirea de **vlahi**.

Numele de vlah provine dintr-un cuvânt ce desemnează numele unui trib celtic (*Volcae*); această denumire a trecut la germani și la slavi, care au denumit în acest mod pe vecinii lor romanizați.

La slavii așezați în Balcani apare chiar sub forma *vlah*, în timp ce la ruși apare sub forma *volohi*. Cuvântul *vlah* și formele înrudite ale acestuia (*valah*, *olah* etc.) îi desemnează pe români, atât pe cei de la nordul Dunării, cât și pe cei sud-dunăreni.

Textul alăturat se referă la surse istorice despre români la sfârșitul mileniului I. Citește-l și răspunde la următoarele cerințe:

1. *Descoperă sub ce denumiri apar românii în aceste surse istorice scrise.*
2. *Examinează și compară sursele istorice; stabilește o asemănare și o deosebire între sursele din text.*
3. *Formulează concluzii referitoare la credibilitatea surselor.*

Ce spun sursele istorice despre români la sfârșitul mileniului I?

Sursele istorice despre români spre sfârșitul mileniului I sunt atât scrise, cât și arheologice. Sursele scrise sunt mai ales bizantine, armenie, maghiare și rusești, deoarece românii au intrat în contact cu aceste populații.

Cum apar românii în sursele istorice?

Unul dintre primele documente care îi atestă pe români este un manuscris descoperit la o mănăstire de pe Muntele Athos, loc important pentru creștinătatea ortodoxă. Manuscrisul, bazat pe un text din secolul al VIII-lea, îi pomenește pe românii din Peninsula Balcanică cu numele de „vlahorinchini”.

Un izvor din secolul al IX-lea, *Geografia* autorului armean Moise Chorenati, atestă țara „Balak”. În același secol, *Oğuznâme* („Cronicile turcilor”) îi menționează pe români (pe care îi numește *ulakes*) și țara lor „Ulak-ili”.

Într-un document din anul 980, împăratul bizantin Vasile al II-lea amintește de vlahii din Tessalia (provincie din Grecia cunoscută pe atunci drept Vlahia Mare).

Sunt și izvoare unde românii sunt numiți cu termenul de „romani”, fapt care confirmă latinitatea lor de care erau conștienți autorii acelei epoci. Un astfel de izvor este lucrarea învățatului împărat bizantin Constantin Porfirogenetul, *Despre administrația imperiului*, care datează din secolul al X-lea.

Unele surse datează din primele secole ale mileniului al II-lea, dar se referă la evenimentele la care românii au participat înainte de anul 1000. De exemplu, cronicarul bizantin Ioan Skylitzes (secolul al XI-a) povestește cum un conducător bulgar a fost omorât de niște „vlahicălători”, eveniment întâmplat pe la 976.

Cronica lui Anonymus ne furnizează informații despre locuirea de către români a Transilvaniei (*Țara Ultrasilvană*) la venirea ungarilor în această provincie. În această cronică întâlnim denumirea de **blac**, o altă formă a termenului *vlah*.

Așadar, izvoarele istorice atestă faptul că, la sfârșitul mileniului I, românii se afirmă ca popor viguros în spațiul etnogenezei lor.

Împăratul bizantin Constantin Porfirogenetul (913-959), autorul lucrării „Despre administrația imperiului”, scrisă drept îndrumar pentru urmașul său la tron.

Să ne amintim! Recapitulare U4

I. Cele mai importante fapte istorice menționate în unitatea 4, *Etnogeneza românească*.

106

271

602

sec. VII-VIII

Plasează evenimentele și procesele istorice din lista de mai jos în căsuța corespunzătoare.

Listă: *părăsirea Daciei de romani, cucerirea Daciei, slavii trec la sud Dunăre, încheierea etnogenezei românești.*

II. Selectează din enunțurile de mai jos trei consecințe ale pătrunderii slavilor la sud de Dunăre. Completează cu ele un organizator grafic în caiet sau în portofoliul digital.

1. Populația romanică din Peninsula Balcanică a fost divizată în mai multe grupe.
2. Mulți locuitori romanici de lângă Dunăre au fost împinși mult spre sud, ajungând până în Grecia de astăzi.
3. Romanitatea orientală a fost izolată de romanitatea occidentală.
4. Pentru prima dată românii apar menționați în surse istorice.

III. Completează în diagrama *Limba română – limbă romanică* cuvintele moștenite în limba română de la daco-geți, romani și slavi. Cu fiecare cuvânt de origine dacică formulează un enunț istoric.

Limba română – limbă romanică		
Substratul traco-dacic	Stratul roman (latin)	Adstratul slav
1. _____	1. _____	1. _____
2. _____	2. _____	2. _____
3. _____	3. _____	3. _____

Denumirile moștenite de la daci:
Dunăre (*Donaris*), Olt (*Alutus*), Mureș (*Maris*), Carpați.

Cuvinte de origine latină: *biserică, creștin, cruce, a ara, a semăna, ied, cal, păstor, pâine, om, părinte, fiu.*

Onomastica influențată de slavă:
Dan („dăruiatul”), Radu („veselul”), Vlad („stăpânitorul”), Dobre („bunul”).

Ce domenii ale vieții omenești ilustrează cuvintele de origine latină din lista de mai sus?

IV. Examinează cu atenție harta.

- a. Localizează pe hartă spațiul istoric de formare a poporului român.
- b. Localizează pe hartă răspândirea dialectelor limbii române.

- 1 POLONIA
- 2 SLOVACIA
- 3 SLOVENIA
- 4 BOSNIA ȘI HERȚEGOVINA
- 5 MUNTENEGRU
- 6 KOSOVO
- 7 MACEDONIA DE NORD

Autoevaluare U4

I. Alege răspunsul corect pentru enunțurile de mai jos.

1. Dacia romană a fost părăsită în timpul împăratului: a) Traian; b) Dioclețian; c) Aurelian; d) Constantin cel Mare.
2. Slavii trec la sud de Dunăre începând cu anul: a) 595; b) 613; c) 600; d) 602.
3. Procesul de formare a poporului român s-a încheiat, în linii mari, în secolele:
a) V-VI; b) VI-VII; c) VIII-X; d) VII-VIII.
4. La sfârșitul primului mileniu, românii erau desemnați în izvoarele externe cu numele de:
a) romani; b) români; c) vlahi; d) romei.

II. Asociază fiecare definiție din coloana A cu termenul istoric corespunzător din coloana B.

A. Definiții	B. Termeni istorici
1. persoană care propagă religia creștină	a. romanizare
2. procesul de formare a poporului român și a limbii române	b. etnogeneza românească
3. a imprima, a impune unei țări sau unei populații limba, obiceiurile, cultura, modul de organizare și civilizația romană	c. misionar
4. unitate administrativ-teritorială în Imperiul Roman	d. provincie

III. Stabilește dacă enunțurile de mai jos sunt adevărate (A) sau false (F).

1. Dacia era provincie imperială, adică în subordinea împăratului, care o conducea prin intermediul unui guvernator.
2. Romanitatea orientală a fost izolată de romanitatea occidentală în urma migrației slavilor.
3. În formarea poporului român, germanii au jucat rolul pe care slavii l-au avut în formarea celorlalte popoare romanice.

IV. Citește cu atenție textul de mai jos:

„Răspândit și însușit în limba latină, creștinismul a contribuit substanțial la desăvârșirea romanizării (...) Creștinismul, ca formă morală, și romanizarea, ca importantă mutație etno-culturală pe pământul dacic, au mers mână în mână și s-au completat reciproc, reprezentând pilonii de rezistență și dăinuire ai întregii romanități nord-dunărene în fața pericolului triburilor imigrate. Prin creștinismul propagat în limba latină s-a constituit și s-a consolidat populația romanică nord-danubiană, singura creștină în afara imperiului la Dunărea Inferioară și Mijlocie, populație care va deveni cu timpul popor român. Nu este o figură de stil, ci un profund adevăr, că românii, ca popor, s-au născut și au fost cei dintâi creștini în sud-estul Europei, toate celelalte neamuri vecine creștinându-se mai târziu.”

(D. Protase, în *Istoria românilor*, vol. II, 2001)

1. **Numește** elementele considerate de autorii textului drept „pilonii de rezistență și dăinuire ai întregii romanități nord-dunărene”.
2. **Transcrie** din text o consecință a propagării creștinismului în limba latină.
3. **Explică** afirmația: „românii, ca popor, s-au născut și au fost cei dintâi creștini în sud-estul Europei”.

V. Alcătuieste un eseu cu tema: *Poporul român – popor romanic.*

Utilizează cuvintele și expresiile: *romanizare, creștinism, retragerea aureliană, substrat, strat, adstrat, romanitate orientală, martir.*

Subliniază cuvintele în text, pentru a ține mai ușor evidența lor.

AUTOEVALUARE	SUBIECT	I	II	III	IV	V	Oficiu	Total
	Punctaj maxim	4x5= 20 de puncte	4x4= 16 puncte	3x5= 15 puncte	3x5= 15 puncte	8x3= 24 de puncte	10 puncte	100 de puncte
	Punctajul tău	10 puncte	...

UNITATEA 5

Evul Mediu românesc

În această unitate vei învăța despre:

- Primele forme de organizare statală
- Statele medievale în spațiul românesc: Transilvania, Țara Românească, Moldova, Dobrogea
- Diversitate etnică și confesională în spațiul românesc
- Spațiul românesc și politica de cruciadă târzie de la Mircea cel Bătrân la Mihai Viteazul
- Cetăți medievale
- Biserica episcopală de la Curtea de Argeș

Portofoliul unității

Realizați un portofoliu clasic sau digital care să cuprindă, la alegere:

- două hărți cu spațiul românesc în Evul Mediu;
- imagini cu cinci voievozi români;
- 5 surse istorice scrise despre voievozii români.

Pentru portofoliul clasic, utilizați modelul și explicațiile din **manualul digital**.

Primele forme de organizare statală

Care au fost primele forme de organizare statală ale poporului român?

Primele forme de organizare statală au apărut în contextul existenței unor puternice state care își disputau supremația în aria locuită de români: Imperiul Bizantin și Țaratul Bulgar. Acesta din urmă apăruse la sfârșitul secolului al VII-lea. De asemenea, ungurii, veniți din Asia, s-au stabilit în Pannonia în anul 896. De aici, încep să pătrundă în Transilvania, unde iau contact cu populația românească majoritară (**sursa 5**). Noi valuri de migratori ajung în ținuturile locuite de români: pece-negi, cumani, tătari.

Un document de mare valoare istorică și literară, **Cronica lui Anonymus (sursele 1, 4)**, ne oferă informații prețioase despre primele forme de organizare statală ale românilor din Transilvania, Banat și Crișana (secolul al X-lea).

Acest izvor atestă un „ducat” condus de **Menuhorut**, situat în Crișana, care își avea reședința în cetatea **Biharea**. Menuhorut era un conducător puternic (**sursa 2**), a cărui forță era dată de rolul pe care îl avea în controlul comerțului cu sare în zonă.

Același document atestă, în Banat, o entitate statală condusă de „ducele” **Glad**. Stăpânirea acestuia se exercita într-o zonă unde se găseau numeroase așezări fortificate, de exemplu **Morisena** sau **Cuvin**.

Tot Anonymus îl pomenește pe „un anume român **Gelu**”, care stăpânea „Țara Ultrasilvană”, în zona Someșurilor. Aceasta este cucerită de căpetenia maghiară Tuhutum. Urmașii acestuia au colaborat cu reprezentanții populației românești și și-au luat titlul de **voievod** (termen de origine slavă).

În jurul anului 1000, în Banat stăpânea un urmaș al lui Glad, **Ahtum**, atestat de Anonymus, dar și de un alt izvor, *Viața Sfântului Gerard*. Ahtum impozita comerțul cu sare de pe Mureș. El a fost învins și ucis de regele Ungariei, Ștefan cel Sfânt (1001-1038). Tot în jurul anului 1000 exista un **voievodat** în Transilvania, cu reședința la Bălgrad (Alba Iulia), condus de Gyla, atestat de *Cronica lui Anonymus*.

Formațiuni prestatale au fost atestate, în surse bizantine, și în Dobrogea în secolele X-XI (**sursele 3 și 5**).

Organizarea vlahilor sud-dunăreni

Țaratul Bulgar a fost cucerit de Imperiul Bizantin (începutul secolului al XI-lea). În urma unei răscoale antibizantine (1185-1187), condusă de doi frați vlahi, Petru și Ioan Asan, a apărut Țaratul Vlaho-Bulgar, condus de dinastia Asăneștilor (1187-1258). În rândurile acesteia au fost mari conducători, precum Ioniță cel Frumos (1197-1207) sau Ioan Asan al II-lea (1218-1241), în timpul cărora statul cârmuit de ei a devenit o mare putere. După stingerea familiei Asăneștilor, elementul vlah a dispărut din organizarea și conducerea statului, Țaratul Vlaho-Bulgar devenind al Doilea Țarat Bulgar.

Voievodate și cnezate la sud de Carpați. Informații despre organizarea românilor dintre Carpați și Dunăre ne sunt oferite de *Diploma cavalerilor ioaniți* (1247). Acest document atestă existența unui voievodat condus de *Seneslau* (în zona Argeșului). Un alt voievod, Litovoi, stăpânea în nordul Olteniei. Cnezatele conducătorilor *Ioan și Farcaș* sunt de asemenea menționate în *Diplomă*. Ele sunt situate în Oltenia. Același document atestă și Țara Severinului.

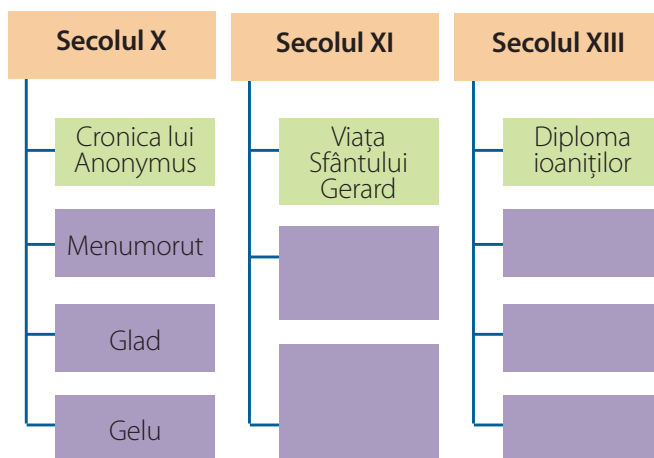
DICȚIONAR

cavaleri ioaniți = ordin militar, format din călugări, apărut în timpul cruciadelor, pentru apărarea Locurilor Sfinte;
voievod = conducător cu atribuții militare;
voievodat = teritoriu aflat sub autoritatea unui voievod.

APLICAȚII

1. *Selectează din textul lecției trei izvoare istorice. Cu fiecare izvor selectat formulează câte un enunț istoric.*

2. *După modelul dat, completează graficul cu informații referitoare la primele forme de organizare statală.*

Sursa 1. Cine era Anonymus?

„Educat la Paris și devenit ulterior notar al unuia dintre regii Ungariei pe care, prin analiza contextului istoric, îl putem identifica cu Bella al II-lea, Anonymus a redactat remarcabila sa operă la mijlocul secolului al XII-lea (...) Relatările lui Anonymus, coroborate cu informațiile cuprinse în alte izvoare scrise și cu datele oferite de cercetările arheologice, oferă un tablou veridic asupra realităților politice din teritoriile de la răsărit de Tisa din ultimul deceniu al veacului al IX-lea și de la începutul celui următor.”

(Ioan Aurel Pop, Ioan Bolovan (coord.),
Istoria României. Compendiu, 2007)

1. Transcrie din text fragmentul care arată cine a fost Anonymus;
2. Precizează contextul istoric și secolul în care a fost scrisă cronica lui Anonymus.

Sursa 3. Formațiuni politice la Dunărea de Jos

„Un neam (...), părăsindu-și sălașele, a coborât la Danubios. Cum avea nevoie să se înțeleagă cu cei care locuiau la Danubios, căzând de acord asupra acestui lucru, au intrat în tratative cu conducătorul lor, cu Tatos, numit și Chalis, cu Sestlav și Satza, căci trebuie să amintesc și numele celor mai de seamă dintre ei, (...) unul ținând în stăpânire Distră (Dârstor, Silistra), ceilalți Vicina și celelalte.”

(Ana Comnena, Alexiada)

1. Selectează din sursă două informații referitoare la formațiunile politice de la Dunărea de Jos (Dobrogea);
2. Identifică pe hartă (sursa 5) formațiunile politice menționate în sursa istorică.

Sursa 2. Despre Menumorut

„Menumorut refuză să-și supună țara conducătorului ungurilor, Arpad: «Spuneți lui Arpad, ducele Ungariei, domnului vostru. Datori îi suntem ca un amic unui amic, cu toate ce-i sunt necesare, fiindcă e om străin și duce lipsă de multe. Teritoriul ce l-a cerut bunei voințe a noastre nu i-l vom ceda niciodată, câtă vreme vom fi în viață... Noi însă, nici din dragoste, nici din frică, nu-i cedăm din pământ nici cât un deget, deși a spus că are un drept asupra lui.»”

(Cronica lui Anonymus sau Faptele ungurilor)

Joc de rol. Utilizați sursa istorică pentru a realiza un dialog imaginar (8-10 replici) între Menumorut și reprezentantul ducelui maghiar Arpad.

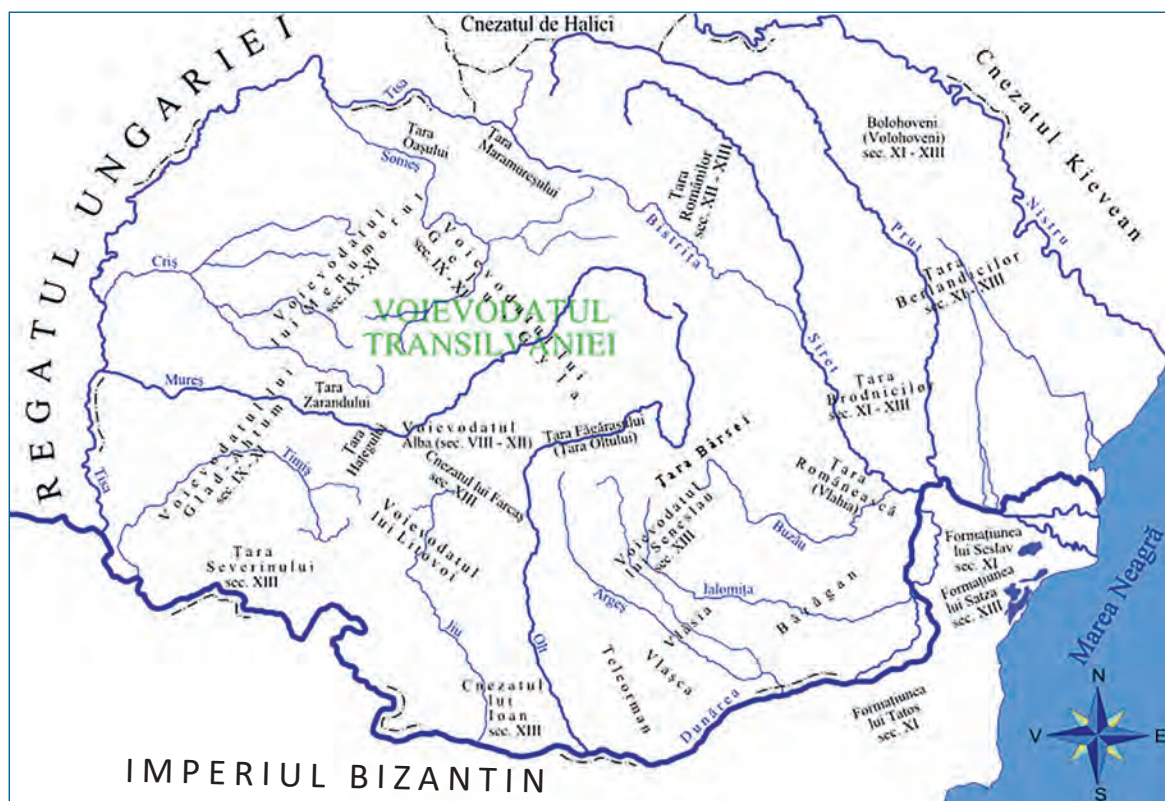
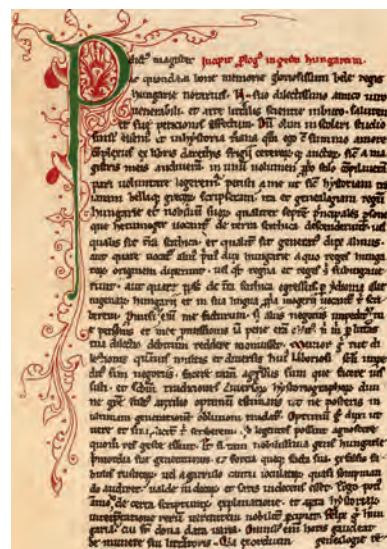
Sursa 4. Pagină din Cronica lui Anonymus

Argumentează, pe baza lecției și a surselor 1, 2 și 5, importanța acestui izvor istoric.

Alcătuiește o colecție de surse istorice pentru lecție, în portofoliul digital.

Recomandare

Colecția să cuprindă atât surse istorice scrise, cât și surse istorice vizuale.

Sursa 5. Formațiuni politice românești (sec. XI-XIII)

1. Localizează pe hartă formațiunile politice românești din secolele XI-XIII.
2. Identifică pe hartă două formațiuni politice din teritoriul de la est de Carpați.

Statele medievale în spațiul românesc: Transilvania, Țara Românească, Moldova, Dobrogea

Cum s-au format statele medievale în spațiul românesc?

De la începutul mileniului al II-lea, până în secolul al XIV-lea, au apărut statele medievale românești: Transilvania, Țara Românească, Moldova, Dobrogea. Formarea statului este o dovadă că societatea românească era în plină dezvoltare. Apăruse o structură socială ce includea nobilimea (nobilii români erau numiți boieri, la est și sud de Carpați) clerul și oamenii de rând.

Transilvania

Un voievodat autonom

În Evul Mediu, Transilvania s-a dezvoltat ca *voievodat autonom* în cadrul Regatului Ungariei. Ea și-a păstrat caracterul distinct datorită prezenței românilor majoritari și tradiției de țară separată.

Formarea Voievodatului Transilvaniei

Odată cu secolul al XI-lea are loc cucerirea sistematică a Transilvaniei de către regalitatea maghiară. Pământurile cucerite sunt transformate în **comitate (sursa 1)**. În urma cuceririi (**sursa 2**), s-a format Voievodatul Transilvaniei.

Ungurii au încercat să organizeze Transilvania ca principat, instituție străină de tradițiile politice ale populației românești majoritare. Un document din 1111 îl atestă pe **Mercurius** drept principe al Transilvaniei. În 1176 este menționat însă **Leustachius** în calitate de voievod. Semnificația acestui fapt este că rezistența populației românești a impus ca formă de organizare **voievodatul**.

Pentru a-și consolida stăpânirea, regii unguri au colonizat în Transilvania populații străine (**unguri, sași, secui**) de **religie catolică**. Totuși, românii au reprezentat tot timpul majoritatea locuitorilor. Nobilii români erau numiți **juzi, cnezi, voievozi** etc.

Autonomii românești

Românii și-au conservat autonomia în așa-numitele „țări”, precum **Țara Maramureșului (sursa 3)**, **Țara Făgărașului** etc. Ei se distingeau prin credința ortodoxă, la care nu au renunțat. Pe măsura trecerii timpului, autonomiile au fost anihilate de regalitatea maghiară, iar românii au fost excluși din viața politică a voievodatului.

În fruntea țării se afla voievodul. El avea atribuții militare, administrative, judecătorești. Uneori, voievozi cu o personalitate puternică obțineau o putere atât de mare încât aproape că deveneau independenți față de rege. O dovadă a autonomiei Transilvaniei o reprezenta convocarea propriei **adunări a stărilor privilegiate**, distinctă de cea a Regatului Ungariei. Aceasta a devenit adunarea „națiunilor” din Transilvania (nobilii maghiari și secui, fruntași ai sașilor), din care românii au fost eliminați.

După ce Regatul Ungariei a devenit provincie otomană (1541), Transilvania a evoluat ca principat autonom sub suzeranitate otomană. Românii erau „tolerați”, la fel și credința lor ortodoxă, deși reprezentau în continuare majoritatea populației.

Țara Românească

Formarea statului medieval Țara Românească a avut loc prin unirea cnezatelor și a voievodatelor de la sud de Carpați. O parte dintre ele sunt atestate în **Diploma ioaniștilor** (1247) și se aflau sub controlul regelui Ungariei. Apariția statului a fost favorizată de stingerea dinastiei conducătoare din Ungaria (1301), eveniment ce adus lupte pentru tron până la instalarea unei noi dinastii, de Anjou. De acest fapt au profitat românii, care și-au constituit propriul stat la sud de Munții Carpați. Un alt eveniment care a favorizat apariția noului stat a fost slăbirea **Hoardei de Aur**, statul invadatorilor mongoli (cunoscuți în Europa cu denumirea de tătari), care își impusese dominația asupra unor regiuni locuite de români.

Tradiția istorică

Întemeierea Țării Românești a pornit de la voievodul de la Argeș. Conform tradiției populare, păstrate în *Letopisețul cantacuzinesc*, legendarul **Negru Vodă** (sau **Radu Negru**), venit de peste munți, din Făgăraș, a „**descălecat**” la Câmpulung (1290) și a unificat cnezatele și voievodatele. Negru Vodă nu este atestat însă de documentele istorice.

Evenimente atestate de documente. Personalitatea istorică menționată ca unificator al entităților de la sud de Carpați este **Basarab I Întemeietorul** (circa 1310-1352). Un document din 1324 atestă că voievodul român era vasal al regelui Ungariei. Totuși, o puternică oaste maghiară, condusă de regele Carol Robert de Anjou, a invadat Țara Românească. În lupta de la Posada (1330, **sursa 4**), Basarab I a obținut o victorie categorică. Victoria consfințește independența Țării Românești.

Sursa 1. Comitatele

„Comitatele erau formate din două entități. (...) Era mai întâi partea militară, garnizoana ce ocupa «cetatea» (...) din comitat care reprezenta puterea centrală din punct de vedere politic și militar. Era apoi unitatea economică, formată din domeniile regale (nobiliare și bisericești). În centrul domeniului sau într-un alt loc mai potrivit din punct de vedere economic era curtea regală (a stăpânului feudal), unde locuia reprezentantul regelui (sau feudalul), înconjurat de oameni în slujba lui...”

(Ștefan Pascu, Voievodatul Transilvaniei, 1972)

1. **Selectează cele două entități ale comitatului;**

2. **Explică din ce era formată fiecare entitate a unui comitat.**

Sursa 3. Țara Maramureșului

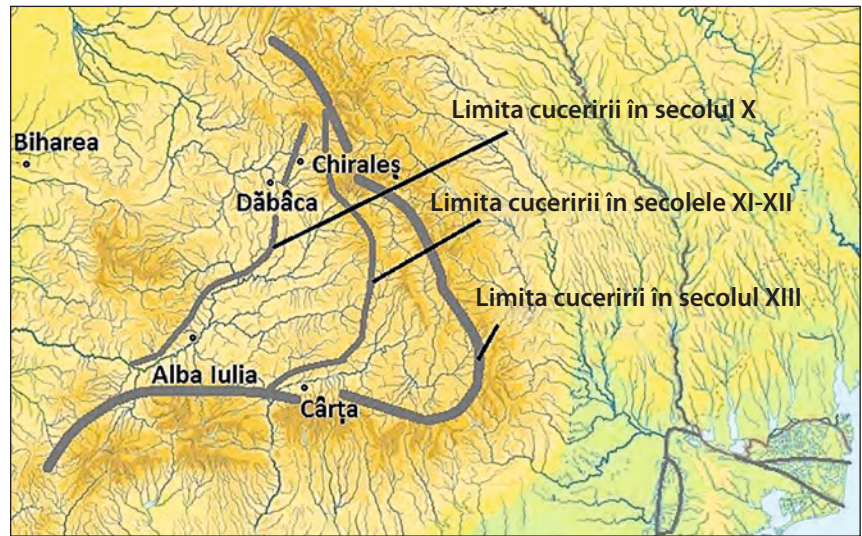
„O puternică și durabilă organizație românească, alături de Făgăraș, Hațeg și Banat, s-a afirmat, până în secolul al XV-lea, în Maramureș. Maramureșul era o veche formațiune politică românească, alcătuită din câteva cnezate de vale, ai căror stăpâni, numiți cnezi, se întruneau periodic într-o adunare, unde, între altele, alegeau și voievodul, conducătorul întregii țări a Maramureșului. Deci Maramureșul era o țară-voievodat, pe care, de pe la 1300, autoritățile au urmărit s-o încadreze mai ferm în structurile regatului. În 1300, Maramureșul este numit «terra», iar în 1326 «dictricus». În paralel cu voievozii tradiționali ai țării, regalitatea a introdus funcția de comite, teoretic încă din 1303, dar noua demnitate și instituțiile adiacente ei nu s-au putut menține în prima parte a secolului al XIV-lea.”

(Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, Istoria Transilvaniei, 1997)

1. **Precizează rolul autonomiilor românești;**

2. **Selectează din sursă două informații referitoare la Țara Maramureșului.**

Sursa 2. Etapele cuceririi Transilvaniei de către unguri

Scrie pe caiet secolele în care Ungaria a cucerit și a organizat Transilvania.

Sursa 4. Lupta de la Posada

„Regele a ajuns pe o cale oarecare cu toată oastea sa, dar calea aceasta era cotită și închisă de amândouă părțile de râpe foarte înalte de jur împrejur, și pe unde această cale era mai largă, acolo românii în mai multe locuri o întăriseră... Iar regele și toți ai săi, negândindu-se în adevăr la așa ceva, mulțimea nemăsurată a românilor sus pe râpe a alergat din toate părțile și a aruncat săgeți asupra oastei regelui care se găsea în fundul unei căi adânci, ce nici nu se putea numi cale, ci mai curând un fel de corabie strâmtă, unde din pricina înghesuiei cei mai sprinteni cai și ostași cădeau din toate părțile în luptă. [...] Cădeau tineri și bătrâni, principi și nobili, fără nicio deosebire... Iar regele își schimbă însemnele sale, cu care s-a îmbrăcat Deseu, fiul lui Dionisie, pe care, crezându-l românii a fi însuși regele, l-au omorât cu cruzime. Și însuși regele abia a scăpat cu câțiva inși...”

(Cronica Pictată de la Viena)

1. **Utilizează mijloacele digitale și realizează o prezentare a luptei de la Posada;**

2. **Argumentează importanța victoriei de la Posada în formarea statului medieval Țara Românească.**

Lupta de la Posada, imagine din Cronica pictată de la Viena

APLICAȚIE

Realizați un proiect de grup cu titlul „Statele medievale în spațiul românesc”.

Recomandare

Clasa se împarte în trei grupe de elevi. Fiecare grupă va culege, organiza, prelucra informațiile astfel:

Grupa 1 – informațiile oferite de trei surse scrise despre statele medievale românești

Grupa 2 – imagini, cronici și resurse oferite de tradiția istorică

Grupa 3 – realizarea unei benzi desenate

Nicolae Alexandru (1352-1364) și-a luat titlul de „domn singur stăpânitor” și a întemeiat Mitropolia de la Argeș recunoscută de Patriarhia de la Constantinopol. Aceasta însemna respingerea oricăror pretenții de dominație din partea Regatului Ungariei. Titlul de „**domn**” (din latinescul *dominus*, adică stăpân) conferea o mare autoritate conducătorului Țării Românești.

Moldova

Dublul descălecat: de la Dragoș la Bogdan. Și la răsărit de Carpați au existat formațiuni politice românești. Un timp, acestea au fost controlate de tătari. **Dragoș** era un voievod maramureșean, care a fost trimis de regele Ungariei la răsărit de Carpați pentru a lupta împotriva tătarilor (jumătatea secolului al XIV-lea). Victoriile obținute de Dragoș au avut ca urmare formarea aici a unei provincii de margine (o „marcă”), având un rol de apărare a Regatului Ungariei. Un alt voievod din Maramureș, **Bogdan (sursa 5)**, era în conflict cu regele Ungariei. Bogdan (circa 1359-1365) a trecut la est de Carpați și i-a izgonit pe urmașii lui Dragoș. Toate încercările regatului maghiar de a-și reinstaura dominația la răsărit de Carpați au fost respinse. Astfel, în sec. al XIV-lea a apărut un nou stat românesc, Moldova.

Petru I Mușat (circa 1375-1391) a întărit statul, a întemeiat mitropolia de Suceava, recunoscută de Patriarhia de la Constantinopol în 1401, și a stimulat comerțul prin baterea monedei.

Sub domnul **Roman I** (circa 1392-1394) s-a desăvârșit unificarea teritorială a Moldovei, fiind atestate granițele voievodatului „de la munți până la țărmul mării”.

Instituții similare. Țara Românească și Moldova aveau în frunte un domn, care cărmuia țara, era comandantul armatei, judecătorul suprem, bătea monedă etc. El era ajutat de dregători care erau boieri și formau Sfatul Domnesc. Adunarea Țării avea atribuții în ceea ce privește confirmarea domnului.

Dobrogea

Nucleul statului dobrogean a fost reprezentat de **Țara Cavarnei** (Cărvunei), situată în sudul Dobrogei (teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră). La jumătatea secolului al XIV-lea, conducător al statului este atestat Balica (1346-1348). Acesta a fost urmat de **Dobrotici** sau Dobrotiță (1348-1386), căruia împăratul bizantin i-a acordat înaltul titlu de **despot**. În timpul lui Dobrotici statul a atins maxima întindere teritorială și prosperitate. Cea mai mare parte a teritoriului statului dobrogean a fost alipit de Mircea cel Bătrân Țării Românești (circa 1388).

DICȚIONAR

autonom = care se conduce singur;

comitat = unitate administrativ-teritorială aflată sub conducerea unui comite;

descălecat = termen folosit de cronicari pentru a descrie întemeierea unei țări românești de către un conducător venit din Transilvania;

despot = (aici) titlu atribuit în secolul al XIV-lea unui înalt demnitar al Imperiului Bizantin sau conducătorilor unor provincii bizantine autonome.

APLICAȚII

1. *Selectează din textul lecției trei cuvinte-cheie. Formulează câte un enunț istoric cu fiecare dintre acestea.*

2. *Identifică pe hartă două denumiri prezente și în sursa 5.*

Sursa 5. Descălecatul lui Bogdan

„Iar în acel timp Bogdan, voievodul românilor din Maramureș, adunând în jurul său pe românii din acel district, trecu pe ascuns în țara Moldovei, supusă coroanei regatului ungar (...) și, cu toate că a fost lovit de multe ori de armata regelui, crescând mult numărul locuitorilor români, acea țară a crescut devenind un stat.”

(Cronica lui Ioan de Târnave)

Precizează spațiul istoric de unde a descălecat Bogdan.

Sursa 6. Harta țărilor române în jurul anului 1400

Numește patru state cu care se învecina Țara Românească.

Diversitate etnică și confesională în spațiul românesc

STUDIU DE CAZ

În Evul Mediu, alături de români au trăit și alte popoare. În Transilvania, s-au stabilit unguri, sași, secui și romi. Sașii aveau origine germană, erau pricepuți la meșteșuguri și agricultură. Ei sunt cei care au întemeiat orașele din Transilvania: Brașov, Sibiu, Sighișoara etc. Sașii se ocupau și cu negoțul și colindau prin spațiul românesc ca să vândă și să cumpere felurite mărfuri.

Un alt popor venit în Transilvania în timpul formării voievodatului Transilvaniei au fost secuii. Ei i-au însoțit pe unguri, venind din îndepărtata Asie. Asigurau înaintarea armatei regelui și se ocupau de paza frontierelor. Din secolul al XIII-lea ei sunt atestați în sud-estul Transilvaniei.

În spațiul de la sud și răsărit de Carpați, alături de români au conviețuit evrei, armeni, turci, romi, bulgari, tătari etc.

Vom învăța despre diversitatea etnică și confesională în spațiul românesc, dar și despre alte teme de istorie medievală cu ajutorul lui Vlăduț.

Textul alăturat prezintă aspecte ale diversității etnice și confesionale în spațiul românesc.

Citește-l cu atenție și răspunde la următoarele cerințe:

- 1. Descoperă formele diversității etnice și confesionale.*
- 2. Stabilește o cauză a diversității etnice și confesionale.*
- 3. Caută informații suplimentare cu privire la formele diversității etnice și confesionale.*
- 4. Exprimă o opinie despre modul în care s-a desfășurat activitatea de învățare.*

Conviețuire în spațiul românesc

Vlăduț este un elev de 14 ani pasionat de istorie medievală. Vrea să afle mai multe și ține un Jurnal al cunoașterii, în care își notează observațiile.

Vlăduț a învățat despre diversitate etnică și confesională în spațiul românesc în Evul Mediu. Iată însemnările sale:

„Sunt din ce în ce mai pasionat de această temă. Mi se pare fascinant cum oameni care vorbesc limbi diferite au credințe și tradiții diferite, pot trăi împreună în pace și înțelegere. De la bun început m-a interesat ce înseamnă noțiunea de diversitate. Am găsit o definiție, pe care o scriu în jurnalul meu: «Diversitate: varietate, felurime». Așadar, diversitatea etnică și confesională înseamnă că pe pământul pe care trăim noi au trăit sau trăiesc și alte popoare, cu alte religii. De exemplu, românii erau ortodocși, în timp ce ungurii, sașii și secuii erau catolici.

M-am gândit să studiez problema, utilizând documentele istorice. Iată câteva dintre acestea:

«Ungurii și nobilii acestei regiuni [Transilvania] sunt amestecați în diverse regiuni cu sașii. Cu secuii se potrivesc destul de bine, atât la limbă, cât și la port și arme... Locuitorii ai acestui pământ sunt și românii, dar răspândiți peste tot locul fără un

sediul precis. Iar germanii sau sașii au pretutindeni cetăți foarte tari și orașe, și întrec prin toate mijloacele lor națiunile celelalte.»

(Georg Reicherstorfer, *Chorographia Transilvaniei*, sec. XVI)

„Națiunea săsească [...] se trage, fără îndoială, din popoarele saxone din Germania [...] Sunt foarte harnici și muncitori, cu foarte mare aplecare la cârmuirea orașului, la negoț și la toate artele meșteșugărești. Sădesc vii, încât nu este astăzi aproape nicio parte a Transilvaniei mai frumoasă și mai roditoare decât cea pe care o locuiesc sașii [...] Iar că secuii sunt de neam hunic nu se îndoiește nimeni [...] Aceasta este originea secuilor; de aci se trage așadar noblețea de care se bucură îndeobște cu toții, chiar dacă mânuiesc plugul și sapa; de aici se trage privilegiul lor de a fi cu totul scutiți și slobozi de cenzurile [impozitele] anuale și de cererea unor servicii [...] Se îmbracă după portul unguresc, dar nu atât de ticluit, nici cu atâta grijă. Lucrează ogoarele, cresc cele mai bune herghelii, au belșug de grâu, dar nu de vin peste tot, și în locul acestuia beau bere.»

(Învățăatul umanist Anton Verancsics, sec. XVI)

Concluzia mea: istoria ne-a adus laolaltă și trebuie să conviețuim în pace și înțelegere.“

O gravură din secolul al XVII-lea, reprezentând orașul Sibiu (în germană, Hermannstadt/Hermanstätt), unul dintre centrele urbane întemeiate de sași.

Spațiul românesc și politica de cruciadă târzie de la Mircea cel Bătrân la Mihai Viteazul (I)

Care au fost cele mai importante personalități ale Evului Mediu românesc?

Mari personalități intrate în legendele românilor

În perioada secolelor XIV-XVI, țările române au fost conduse de o serie de personalități excepționale: domnitori și voievozi viteji, iubitori de patrie și gospodari. Aceste personalități au intrat în legendele poporului român, în opere artistice și literare.

„Cruciadele târzii”. La sfârșitul secolului al XIV-lea, Imperiul Otoman a ajuns cu granița la Dunăre. El reprezenta o primejdie nu numai pentru statele românești, ci și pentru restul Europei creștine. Pentru a îndepărta pericolul, unii monarhi europeni, cu sprijinul Papei, au organizat expediții antiotomane denumite „cruciade târzii” (pentru a le deosebi de așa-numitele „cruciade clasice”, din secolele XI-XIII. Participarea Țărilor Române la luptele antiotomane se încadrează în politica de cruciadă târzie.

Mircea cel Bătrân (1386-1418)

În timpul domniei sale, Țara Românească a cunoscut cea mai mare întindere teritorială, așa cum reiese din titlul domnesc (**sursa 2**). Prima mare bătălie între Țara Românească și otomani a avut loc la **Rovine** (1394 sau 1395). Oastea condusă de Mircea cel Bătrân (**sursa 1**) i-a învins pe otomani, care-l aveau în frunte pe sultanul Baiazid „Fulgerul”. În 1396, în alianță cu Ungaria și cu cavalerii veniți din Apus, domnul a participat la cruciada de la **Nicopole**. Cruciada a pierdut lupta din cauza tacticii de luptă greșite adoptate de apuseni. La sfârșitul domniei lui Mircea, Țara Românească a pierdut Dobrogea și a fost nevoită să plătească tribut otomanilor. În schimb, și-a păstrat autonomia. Lui Mircea cel Bătrân i se datorează ctitorirea mănăstirii **Cozia**. Luminoasa sa figură a fost immortalizată de poetul național Mihai Eminescu în poezia *Scrisoarea a III-a*.

Alexandru cel Bun (1400-1432)

A domnit în Moldova. În timpul domniei sale, țara s-a bucurat de o perioadă de pace și prosperitate. Totuși, evenimentele militare nu au lipsit. În alianță cu polonezii, oastea Moldovei a participat la înfrângerea cavalerilor teutoni. În 1420 a avut loc prima ciocnire între Moldova și Imperiul Otoman. Turcii au fost respinși la Chilia și Cetatea Albă.

Iancu de Hunedoara (1441-1456)

Voievod al Transilvaniei, român de origine (**sursa 3**), a ocupat mai multe demnități în Regatul Ungariei,

precum cea de guvernator sau de comandant suprem al armatei. **„Campania cea lungă”** a fost condusă de Iancu de Hunedoara în fruntea armatei Ungariei, la sud de Dunăre (1443-1444), împotriva turcilor. Succesul voievodului român l-a determinat pe sultan să ceară pace, încheiată în condiții avantajoase pentru Ungaria. Pacea a fost încălcată de tânărul rege al Ungariei, care a inițiat în grabă o nouă cruciadă antiotomană condusă de voievodul Transilvaniei. Aceasta s-a încheiat însă cu o mare înfrângere la **Varna** (1444), din cauza neglijenței regelui maghiar care și-a pierdut viața în timpul bătăliei. În anul 1453 s-a produs un eveniment capital al istoriei europene: orașul **Constantinopol** a fost cucerit de turcii otomani conduși de sultanul Mahomed al II-lea. Va deveni capitala Imperiului Otoman, cu numele Istanbul. Mahomed al II-lea a atacat apoi cetatea **Belgrad**, considerată a fi „cheia Regatului Ungariei”. Asaltul armatei otomane a fost respins de oastea lui Iancu de Hunedoara (1456).

Vlad Țepeș (1448, 1456-1462, 1476)

Vlad Țepeș (**sursa 5**) este un simbol al eforturilor pentru apărarea independenței țării, dar și al dreptății pe care a vrut s-o introducă drept principiu în cârmuirea statului. Conflictul dintre Vlad Țepeș și otomani a izbucnit când domnul român a refuzat să plătească tributul. În plus, a atacat cetățile otomane de la Dunăre, provocând pierderi adversarilor. Drept răspuns, Mahomed al II-lea a invadat Țara Românească (1462). În noaptea de 16/17 iunie 1462, Vlad Țepeș a atacat prin surprindere tabăra otomană, încercând să ajungă la cortul sultanului pentru a-l omorî. Deși a stârnit panică și a făcut numeroase victime, atacul nu și-a atins scopul.

În fața rezistenței îndârjite a românilor, otomanii s-au retras. Totuși, Vlad Țepeș a pierdut tronul, fiind părăsit de boieri. S-a refugiat în Transilvania, dar a fost arestat din ordinul regelui Ungariei, fiind acuzat de trădare pe baza unor documente falsificate. A stat în captivitate până în 1476, când a revenit pe tron cu sprijinul lui Ștefan cel Mare. A pierit în același an, în împrejurări neclare.

DICȚIONAR

herțeg = duce, voievod (în limba germană);

lo = titlu purtat de domni ai Țării Românești și Moldovei; prescurtare a numelui „Ioannes” care însemna „unsul lui Dumnezeu” sau „cel ales de Dumnezeu”;

Podunavia = numele bizantin al Dobrogei;

Ungrovlahia = nume dat Țării Românești în unele izvoare medievale.

Sursa 1. Portretul lui Mircea cel Bătrân, așa cum este înfățișat la Curtea de Argeș.

1. Identifică trei elemente ale ținutei domnești.
2. Numește un însemn al puterii, prezent în imagine.

Sursa 5. Cea mai cunoscută reprezentare a lui Vlad Țepeș, păstrată în Austria.

1. Precizează într-un singur cuvânt ce exprimă figura domnului român.
2. Identifică două elemente ale ținutei domnești.
3. **Investigație.** Folosind surse on-line, caută o informație ce atestă legătura dintre domnul Vlad Țepeș și orașul București.

Sursa 2. Titulatura lui Mircea cel Bătrân

*Eu, întru Hristos Dumnezeu binecredincios și binecinstitor și de Hristos iubitor și autocrat, **Io** Mircea mare voievod și domn din mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu, stăpânind și dominind peste toată Țara **Ungrovlahiei** și a părților de peste munți, încă și către părțile tătărești și Amlașului și Făgărașului **herțeg** și domnitor al Banatului Severinului și pe amândouă părțile pe toată **Podunavia**, încă până la Marea cea Mare și singur stăpânitor al cetății Dârstorului”.*

(Titlul domnesc al lui Mircea cel Bătrân din 1406)

1. Precizează care este sursa puterii domnești, conform acestei titulaturi.
2. Analizează harta de la pagina 56. Numește un teritoriu situat între Dunăre și mare, intrat în componența Țării Românești în timpul domniei lui Mircea.

Sursa 3. Iancu de Hunedoara

„Iancu de Hunedoara, născut valah, nu era de origine nobilă (...) El a arătat cel dintâi unguirilor că fronturile turcești pot fi sparte și învinse (...) Numele lui umbrește și pe al altora; a mărit mult gloria nu numai a unguirilor, ci și pe aceea a valahilor din care s-a născut...”

(Umanistul italian Enea Silvio Piccolomini, papă sub numele Pius al II-lea)

Pe baza informațiilor din lecție, numește două evenimente militare prin care Iancu a demonstrat că fronturile turcești „pot fi sparte și învinse”.

Sursa 4. Vlad Țepeș

„Am dat cep situației. Or să curgă și turcii și alte fapte (...) se vor rostogoli capete. Să te ții tare (zâmbind). Unii îmi zic Țepeș, pe furiș. Eu îi trag în țepă, pe față. Oricum am reușit să-mi fac un nume. Concis, expresiv, ușor de ținut minte (privindu-și palma). Mă cam mănâncă linia vieții în palmă (...) (Îngenunche și pune mâna pe pământ, cu palma în sus.) Linia vieții acestei țări trece prin mâna asta de pământ. Cată să nu se întrerupă linia acestei palme de pământ, Doamne. De aceea ne canonim și noi atât.”

(Marin Sorescu, A Treia Țeapă)

Interpretați fragmentul de mai sus într-un joc de rol.

Sursa 6. Iancu de Hunedoara – voievodul Transilvaniei

Spațiul românesc și politica de cruciadă târzie de la Mircea cel Bătrân la Mihai Viteazul (II)

De ce au avut războaie românii cu turcii?

Ștefan cel Mare (1457-1504)

Ștefan cel Mare (**sursele 1, 3**) a fost cel mai de seamă și mai longeviv domn al Moldovei. Conform cronicilor, poporul s-a simțit apărat de acest bărbat viteaz, iubitor de țară, hotărât și capabil.

A recucerit cetatea **Chiliei** (1465), ocupată pentru o vreme de Regatul Ungariei. Prin victoria de la **Baia** (1467) a respins încercarea regelui maghiar Mathia Corvinul de a-l înlătura de pe tron. Spre sfârșitul domniei, Ștefan cel Mare a apărat independența Moldovei împotriva Poloniei, prin victoria obținută în bătălia de la **Codrii Cosminului** (1497).

Cele mai importante acțiuni pentru a păstra independența Moldovei au fost duse împotriva otomanilor. Ștefan a refuzat să le mai plătească tribut și a încercat să pună pe tronul Țării Românești un domn dedicat cauzei antiotomane. Turcii au răspuns prin invadarea Moldovei, dar au fost înfrânți într-o mare bătălie (**Vaslui**, 1475). La câteva zile după strălucita victorie, Ștefan a trimis o scrisoare către principii creștini, cerând ajutor în vederea respingerii riposte otomane. Într-adevăr, în 1476 a avut loc o expediție otomană condusă de însuși Mahomed al II-lea. Ștefan a stat cu vitejie în fața lui Mahomed al II-lea și numai superioritatea numerică a acestuia și atacul concomitent al tătarilor a dus la înfrângerea sa, la Războieni. Ulterior, Ștefan și-a refăcut armata și i-a alungat din țară pe turci, care prădaseră teritoriul, dar nu reușiseră să cucerească cetățile.

În 1484, Moldova a primit o grea lovitură: porturile-cetăți **Chilia** și **Cetatea Albă** au fost cucerite de turci. Cetățile erau puternice puncte de apărare, dar aveau și o mare importanță economică, ca porturi situate la capătul drumului comercial ce unea Europa Centrală și Nordică de Marea Neagră. În aceste condiții, Ștefan a recunoscut suzeranitatea otomană și a acceptat să plătească tribut, în schimbul recunoașterii autonomiei interne. Ștefan cel Mare a încetat din viață la 2 iulie 1504. În timpul său, Moldova a cunoscut și o înflorire culturală fără precedent. Domnul a ctitorit numeroase biserici și mănăstiri.

Unii domni curajoși au continuat politica antiotomană, într-un moment în care Imperiul Otoman se afla la apogeu: **Radu de la Afumați** (1522-1529), **Petru Rareș** (1527-1538, 1541-1546), **Ion Vodă cel Viteaz** (1572-1574). Ei n-au putut împiedica înăsprirea regimului dominației otomane, manifestată prin creșterea tributului, daruri scumpe pentru sultan și dregătorii otomani, monopol otoman asupra comercializării unor produse românești, cumpărarea tronului, pierderi teritoriale.

Mihai Viteazul (1593-1601)

Deși la început era considerat omul turcilor, Mihai Viteazul (**sursa 2**) a ridicat steagul luptei antiotomane în 1594. El a aderat la **Liga Sfântă**, o alianță antiotomană înființată la sfârșitul secolului al XVI-lea la inițiativa papei. Cuprindea Imperiul Romano-German, Spania și mai multe state italiene. La Liga Sfântă au mai aderat Transilvania și Moldova. În 1595, cu sprijin din Transilvania, Mihai Viteazul s-a opus cu dârzenie invaziei turcești, la **Călugăreni** și **Giurgiu**, reușind să-i alunge pe turci din țară.

Unirea de la 1600. Cel mai semnificativ eveniment al Evului Mediu românesc a fost realizarea, de către Mihai Viteazul, a Unirii celor trei țări române. În 1599, în urma victoriei de la Șelimbăr (localitate de lângă Sibiu), Mihai Viteazul a alipit stăpânirii sale Transilvania. El și-a făcut o intrare triumfală în Alba Iulia (capitala principatului). În Transilvania, Mihai Viteazul a luat unele măsuri favorabile românilor, în special prin sprijinirea Bisericii. În primăvara anului 1600, Moldova a fost, de asemenea, supusă în urma unei campanii-fulger. Într-un document din 27 mai 1600, Mihai Viteazul se intitula cu mândrie **„Io, Mihail Voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei”**. Unirea a fost însă efemeră.

Intervențiile austrieșilor, turcilor și a polonezilor, care vedeau în Mihai Viteazul un obstacol în calea ambițiilor lor de stăpânire a țărilor române, au curmat în mod dramatic opera marelui domnitor. În urma unei răscoale a nobilimii maghiare, a pierdut Transilvania. Apoi, în Moldova și Țara Românească, polonezii au pus domni favorabili intereselor lor. Cu ajutor de la împăratul romano-german Rudolf al II-lea de **Habsburg**, a obținut o ultimă victorie la Gurăslău (1601). Însă împăratul i-a retras sprijinul imediat după aceasta, deoarece Mihai acționa independent. Așa se explică asasinarea lui Mihai Viteazul la puțin timp după victorie. Capul său odihnește la **Mănăstirea Dealu** (lângă Târgoviște), fiind adus de un credincios. Figura sa măreață a fost zugrăvită de marele istoric, patriot și scriitor Nicolae Bălcescu în lucrarea *România supt Mihai-Voievod Viteazul* (**sursa 4**).

DICȚIONAR

Habsburg = familie domnitoare (dinastie) în Imperiul Romano-German, apoi în Austria.

Sursa 1.
Ștefan cel Mare,
așa cum este
reprezentat
la Voroneț

Sursa 2. Cea mai
cunoscută imagine a
lui Mihai Viteazul,
gravură a artistului
flamand Aegidius
Sadeler

Sursa 3. Un portret al lui Ștefan cel Mare

„O, bărbat demn de admirat, întru nimic inferior comandanților eroi, pe care îi admirăm atât de mult; acesta [Ștefan cel Mare] în vremea noastră este cel dintâi dintre principii lumii, care a reputat asupra turcilor o biruință atât de măreață. După judecata mea, el este cel mai vrednic ca să i se încredințeze șefia și conducerea întregii lumi și mai ales funcția de șef suprem și comandant împotriva turcilor, fiindcă alți regi și principii catolici sunt apăsați spre trândăvie, plăceri lumești sau războaie civile.”

(Cronicarul polonez Jan Długosz,
Istoria poloneză, sec. al XV-lea)

Rezumă în scris, într-o singură frază, textul de mai sus.

Sursa 4. Locul lui Mihai Viteazul în Istorie

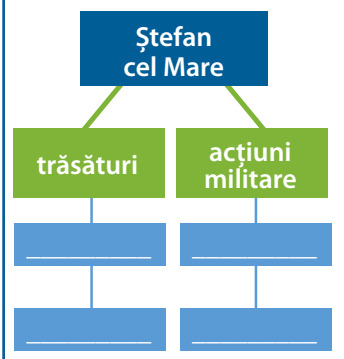
„Deschid sfânta carte unde se află înscrisă gloria României, ca să pun înaintea ochilor fiilor ei câteva pagini din viața eroică a părinților lor. Voi arăta acele lupte uriașe pentru libertatea și unitatea națională, cu care românii, supt povața celui mai vestit și mai mare dintre voievozii lor, încheiară veacul al XVI-lea... Moștenitori ai drepturilor pentru păstrarea cărora părinții noștri au luptat atâta în veacurile trecute, fie ca aducerea aminte a acelor timpuri eroice să deștepte în noi sentimentul datorinței ce avem d-a păstra și d-a mări pentru viitorime această prețioasă moștenire.”

(Nicolae Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*, 1878)

Pornind de la textul de mai sus, redactează un eseu despre Mihai Viteazul, în care să descrii rolul său în istoria românilor.

APLICAȚIE

Folosind informațiile din lecție, realizează pe caiet sau în portofoliul digital o diagramă după modelul dat:

Sursa 5. Țările române în
epoca lui Mihai Viteazul
(1593-1601)

Cetăți medievale

STUDIUL DE CAZ

În Evul Mediu, la apărarea țării participau, teoretic, toți bărbații apti de luptă care formau **oastea cea mare**. La aceasta se adăugau oastea domnului, cetele boierești, trupe de mercenari.

Cetățile jucau un rol important în acțiunile de apărare. Astfel de construcții au fost înălțate în toate cele trei state românești. Ele respectau cele mai avansate metode de construcție ale epocii. Aveau ziduri de piatră, turnuri înalte, erau înconjurată de șanțuri pline cu apă. Zidurile aveau creneluri prin care arcașii sau, mai târziu, soldați cu arme de foc trăgeau asupra invadatorilor.

Unele dintre aceste fortificații aveau și funcția de a asigura locuința domnului, voievodului sau nobilului care era stăpânul ei. De aceea, în interior, lucrările erau realizate de meșteșugari pricepuți și artiști talentați.

Realizează o investigație cu privire la **rolul cetăților medievale în spațiul românesc**.

Indicații

Utilizează pentru documentare surse on-line sau clasice.

Poți avea în vedere informații despre:

1. Contextul istoric în care au fost construite cetățile;
2. Rolul cetăților în sistemul de apărare;
3. Unde au fost ridicate aceste cetăți și de către cine;
4. Date tehnice: dimensiuni; material folosit etc.
5. Produsul final va fi Portofoliul digital de imagini. Acesta va cuprinde imagini cu câte două cetăți din fiecare zonă istorică. Alegerea făcută trebuie argumentată.

Rolul cetăților în acțiunile de apărare

Iată un fragment din jurnalul lui Vlăduț:

„Pe măsură ce trece timpul, devin din ce în ce mai interesat de Evul Mediu românesc. Poate unii nu găsesc atât de interesantă această perioadă, dar studiind mai în amănunt, îmi dau seama cât de inteligenți au fost strămoșii noștri din acea epocă. Iată cazul cetăților medievale din spațiul românesc. Sunt lucrări cu nimic mai prejos de ceea ce făceau în acel timp francezii, englezii sau italienii. Aceeași ingeniozitate în găsirea celor mai potrivite soluții constructive. Îmi dau seama cât de grea și agitată trebuie să fi fost viața acelor oameni, amenințați permanent de o groază de primejdii. Și ce eforturi și cheltuieli pentru a construi cetăți puternice, capabile să apere munca unor oameni pașnici! Știam anumite lucruri despre domni și voievozi, precum Mircea cel Bătrân, lancu de Hunedoara sau Ștefan cel Mare, dar în momentul acesta admirația mea pentru ei a crescut.

Cel mai impresionant era sistemul de cetăți al Moldovei. Reședința domnului de la Suceava era apărată de o astfel de cetate puternică. Grandioase erau și cele două cetăți de la Dunăre și Mare: Chilia și Cetatea Albă. Acestea erau mari porturi, punctul final al unor drumuri ce legau Europa centrală și nordică de Marea Neagră. Alte cetăți impresionante erau Neamț,

Hotin, Soroca. Iată de ce lucrările de apărare erau atât de importante. Sistemul de fortificații a ajutat în mod decisiv apărarea Moldovei în timpul campaniei lui Mahomed al II-lea din 1476, deoarece încercarea sultanului de a lua cetățile Moldovei a eșuat.

Ca de obicei, pentru a-mi răspunde la niște întrebări, am apelat la o lectură suplimentară: *«În încercarea de a face față atacurilor întreprinse ale armatei turcești asupra Țării Românești, voievodul Mircea continuă după anul 1400 cu și mai multă intensitate campania de construcții fortificate de pe linia Dunării. El reface sau consolidează cetățile de la Turnu Măgurele și de la Giurgiu, de la Celei și Brăila, înconjurându-le cu șanțuri umplute cu apă din Dunăre (...) Asupra amplorii date de marele voievod [Ștefan cel Mare] construcțiilor cu funcție militară și asupra uriașului efort material făcut de mica țară a Moldovei, sunt edificatoare câteva date referitoare la construirea cetății Chilia. Reintegrată sistemului defensiv moldovenesc în 1465, vechi cetate de la gurile Dunării a fost reconstruită de Ștefan în vara anului 1479 cu participarea a 800 de meșteri zidari și a 17 000 de salahori, cum relatează Grigore Ureche.»*

(Vasile Florea, *Istoria artei românești*, 2009)

Concluzia mea: cetățile medievale românești sunt lucrări complexe, mărturie a priceperii poporului nostru.”

Sursa 1. Cetatea Albă (astăzi în Ucraina)

Biserica episcopală de la Curtea de Argeș

STUDIU DE CAZ

Neagoe Basarab a domnit (1512-1521) în împrejurări dificile, deoarece Țara Românească intrase sub dominație otomană. A inițiat o politică externă ce avea ca obiectiv să mărească prestigiul internațional al Țării Românești. În cadrul acestei politici se înscrie ceremonia de sfințire a bisericii de la Curtea de Argeș (1517), la care au fost prezente marile personalități religioase ale Orientului ortodox, în frunte cu patriarhul de Constantinopol. S-a remarcat și prin faptul că a fost un teoretician al științei politice și al diplomației, fiind autor al vestitei lucrări *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, inspirată din scrieri bizantine.

Sursa 1

„Deci, voi, meșteri mari/, Calfe și zidari/, Curând vă siliți/ Lucrul de-l porniți Ca să-mi rădicați/ Aici să-mi durați/ Monastire naltă/ Cum n-a mai fost altă...”

(*Legenda Meșterului Manole*)

Excursie școlară

Descoperă Biserica episcopală de la Curtea de Argeș.

Solicită informații suplimentare privitoare la construirea bisericii.

Realizează **fișa de prezentare** a Bisericii episcopale de la Curtea de Argeș, după următorul **model**:

- așezarea geografică;
- tipul de monument;
- descrierea monumentului;
- legende și documente în care apare monumentul;
- semnificația monumentului;
- imagini.

Un monument de arhitectură și artă religioasă medievală

Din jurnalul lui Vlăduț:

„Am aflat mai multe amănunte despre *Neagoe Basarab* într-o excursie la Curtea de Argeș. Profesorul de istorie ne-a spus că domnul nu făcea parte din dinastia Basarabilor, ci din familia boierească atotputernică în acea vreme a *Craioveștilor*. Și-a luat numele de *Basarab* pentru a asigura impresia de continuitate dinastică la conducerea țării. Am mai aflat și că biserica episcopală de la Curtea de Argeș este capodopera arhitecturii medievale românești din secolul al XVI-lea. Profesorul ne-a explicat și de ce este biserică «episcopală»: deoarece din 1793 acolo a fost sediul Episcopiei Argeșului.

Am văzut biserica. Din prima clipă te impresionează o inovație, și anume aspectul celor două turle răsucite din colțurile vestice ale încăperii care se cheamă *pronaos*, adică spațiul dinspre intrare al bisericii. Altă inovație este faptul că acest *pronaos* este mărit, devenind încăperea principală a bisericii. Mai mult, *pronaosul* joacă rol de *necropolă*, adică de încăpere în care se află morminte.

Între personalitățile care sunt înhumate aici se numără viteazul domn *Radu de la Afumați* (1522-1529), precum și unul dintre întemeietorii României moderne, regele *Carol I* (1866-1914).

Trecerea la următoarea încăpere este marcată de 12 stâlpi care susțin o turlă mare. Biserica impresionează și prin bogăția decorației exterioare, precum sculptura decorativă cu motive geometrice. Pictura interioară a fost făcută de **Dobromir**. Sunt superbe portretele ctitorului și soției sale, frumoasa prințesă **Despina**. Pictura a fost terminată pe timpul viteazului domn *Radu de la Afumați*, ginerele și urmașul lui Neagoe Basarab la tron. Acesta, cu o domnie scurtă, dar dramatică, a împiedicat transformarea țării în provincie turcească. Biserica de la Curtea de Argeș a inspirat o capodoperă a literaturii populare, vestita *Legendă a Meșterului Manole*, cu învățătura: nimic durabil și valoros nu se poate obține fără jertfă, sacrificiu.

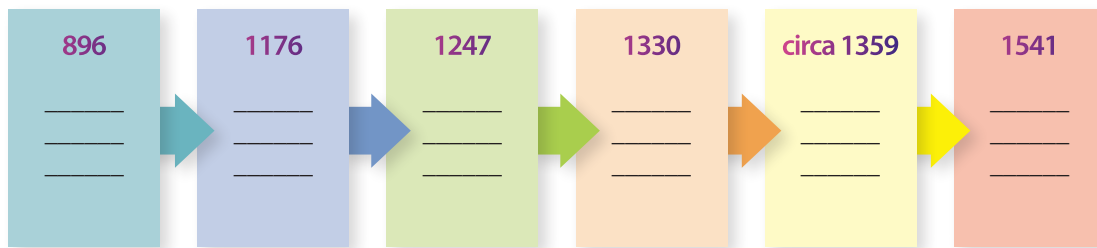
Concluzia mea: Biserica episcopală de la Curtea de Argeș este o mărturie a geniului creator al poporului nostru.”

Sursa 2. Biserica episcopală de la Curtea de Argeș, cu hramul Adormirea Maicii Domnului

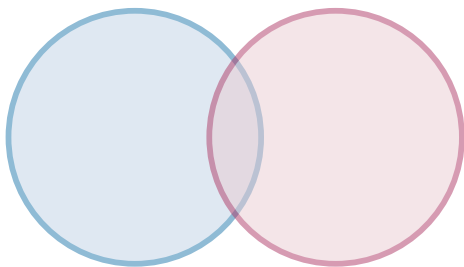
Să ne amintim! Recapitulare U5

I. Cele mai importante fapte istorice din unitatea *Evul Mediu românesc* se regăsesc în lista de mai jos. Plasează pe axa cronologică faptele istorice din listă, corespunzătoare fiecărui reper cronologic.

Lista: *Leustachius voievod, lupta de la Posada, descălecatul lui Bogdan, maghiarii se stabilesc în Pannonia, Transilvania este principat autonom sub suzeranitate otomană, Diploma cavalerilor ioaniți.*

II. Completează pe caiet sau în portofoliul digital diagrama Venn în care să incluzi două diferențe și trei asemănări între Țara Românească și Moldova.

III. Copiază pe caiet afirmațiile de mai jos. Scrie în dreptul afirmației **R** dacă afirmația reprezintă un fapt real. Dacă afirmația reprezintă o opinie, scrie în dreptul afirmației **O**.

1. În secolul al XIV-lea, au apărut statele medievale românești: Transilvania, Țara Românească, Moldova, Dobrogea.
2. Legendarul Negru Vodă a venit din Făgăraș și a descălecat la Câmpulung.
3. Basarab I a fost un domn înțelept și viteaz.
4. *Cronica lui Anonymus* este un document de mare valoare istorică și literară.
5. În Evul Mediu, alături de români au trăit și alte popoare: maghiarii, secuii și sașii.

IV. Construiește un tabel după modelul de mai jos:

Știu	Vreau să știu	Am învățat

Lucrați în grupe de câte 3-4 elevi

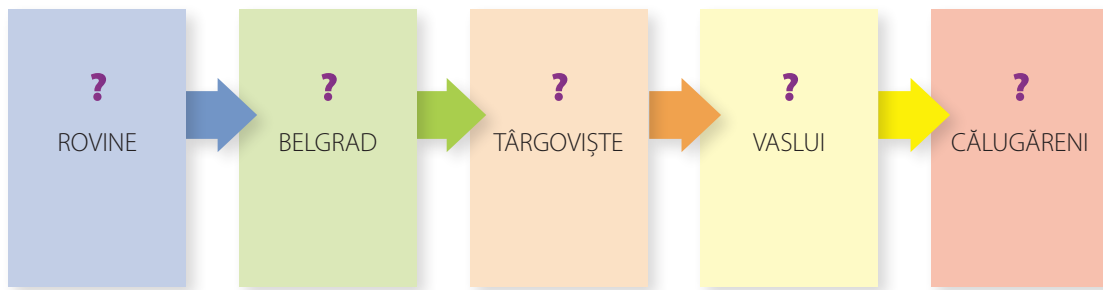
Fiecare grupă va completa un tabel cu trei coloane, aplicând metoda „Știu/Vreau să știu/Am învățat” pentru tema **Diversitate etnică și confesională în spațiul românesc**.

Se va lucra astfel: fiecare grupă va nota în prima coloană informațiile și ideile pe care le deține cu privire la tema dată. Coloana din mijloc va fi completată cu întrebări, care apar în urma dezacordului privind unele detalii sau a curiozității elevilor. Vă puteți documenta din orice fel de surse, clasice sau digitale. Toate întrebările formulate vor primi răspunsuri care se notează în coloana a treia.

La sfârșit, reveniți la schema „Știu/Vreau să știu/Am învățat” și realizați un bilanț a ceea ce știți la începutul activității și ceea ce știți la sfârșitul activității.

V. Cele mai importante evenimente militare din Unitatea **Evul mediu românesc**. Aceste fapte istorice se regăsesc pe axa cronologică. Plasează pe axă reperul cronologic corespunzător.

Listă de repere cronologice: 1595, 1394/1395, 1456, 1475, 1462

VI. Examinează cu atenție imaginile de mai jos. Pe caiet, răspunde la următoarele întrebări:

1. Menționează țara (spațiul istoric) în care au domnit personalitățile reprezentate.
2. Menționează câte un fapt istoric legat de numele acestor domni.

MIRCEA CEL BĂTRÂN

- _____
- _____

VLAD ȚEPEȘ

- _____
- _____

ȘTEFAN CEL MARE

- _____
- _____

MIHAI VITEAZUL

- _____
- _____

VII. Grupează corespunzător enunțurile de mai jos, care reprezintă fie cauze, fie consecințe ale politicii de cruciadă în spațiul românesc, într-un organizator grafic asemănător cu cel de mai jos, desenat pe caiet sau în portofoliul digital:

- turcii otomani au ajuns la Dunăre;
- turcii reprezentau o primejdie nu numai pentru statele românești, ci și pentru Europa;
- bătălia de la Belgrad (1456);
- cruciada de la Varna;
- politica de expansiune a turcilor;
- cruciada de la Nicopole.

Autoevaluare U5

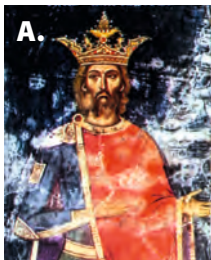
I. Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect.

- Un izvor istoric care ne oferă informații prețioase despre primele forme de organizare statală ale românilor din Transilvania, Banat și Crișana în secolele IX-XI este:
a) Cronica lui Nestor; b) Cronica lui Anonymus; c) Diploma ioaniților; d) Legenda lui Negru Vodă.
- Leustachius este menționat ca voievod al Transilvaniei în anul:
a) 1111; b) 1247; c) 1176 d) 1301.
- Orașul Constantinopol a fost cucerit de turcii otomani conduși de sultanul:
a) Mahomed al II-lea; b) Baiazid I; c) Baiazid al II-lea; d) Soliman Magnificul.
- Cele mai importante acțiuni militare ale lui Ștefan cel Mare au fost duse împotriva:
a) polonezilor; b) ungarilor; c) otomanilor; d) bizantinilor.
- Mihai Viteazul a obținut o strălucită victorie la:
a) Târgoviște; b) Giurgiu; c) Vaslui; d) Rovine.

II. Citește cu atenție afirmațiile de mai jos. Notează dacă afirmațiile sunt adevărate (A) sau false (F).

- În Evul Mediu, Transilvania s-a dezvoltat ca voievodat autonom în cadrul Regatului Ungariei.
- Conform tradiției populare, legendarul Negru Vodă a venit din Hațeg și a descălecat la Câmpulung.
- Basarab I a obținut o strălucită victorie la Posada în 1324.
- În timpul lui Mircea cel Bătrân, Țara Românească a cunoscut cea mai mare întindere teritorială.
- Mihai Viteazul a realizat prima unire a celor trei țări române.

III. Examinează cu atenție imaginile de mai jos. Scrie în caiet numele fiecărei personalități reprezentate.

IV. Citește cu atenție textul de mai jos.

„Dar să ne întoarcem asupra Moldovei, care cunoaște în veacul al XV-lea cea mai însemnată figură din istoria ei: Ștefan cel Mare. Avea calități excepționale, nu numai de vitejie, dar și de chibzuință și de organizare, și, spre fericirea Moldovei, în general a românimii, a avut o domnie lungă de 47 de ani. Este cea mai lungă domnie înainte de cea a regelui Carol I în veacurile noastre. Se urcă pe tron în 1457, deci un an după Vlad Țepeș în Muntenia, și domnește până în 1504. Moștenește o țară în plină organizare, dar care din punct de vedere economic începea să se dezvolte mai cu seamă datorită împrejurării că reprezenta o regiune de tranzit între Europa centrală, Polonia și porturile de la Marea Neagră. Iar faptul că Moldova avea două porturi importante, Chilia și Cetatea Albă, îi aducea o substanțială sursă de venituri, prin vămi. (...) Ștefan cel Mare este, pentru mica lui țară, un voievod bogat prin vămile pe care le ia de pe urma comerțului internațional.”

(Neagu Djuvara, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*, 2002)

Răspunde la următoarele cerințe:

- Selectează din text două calități ale lui Ștefan cel Mare. 2 x 3 = 6 puncte
- Precizează importanța cetăților Chilia și Cetatea Albă. 2 x 3 = 6 puncte
- Exprimă o opinie cu privire la afirmația „Dar să ne întoarcem asupra Moldovei, care cunoaște în veacul al XV-lea cea mai însemnată figură din istoria ei: Ștefan cel Mare.” 8 puncte

AUTOEVALUARE

SUBIECT	I	II	III	IV	Oficiu	Total
Punctaj maxim	5 x 5 = 25 de puncte	5 x 5 = 25 de puncte	5 x 4 = 20 de puncte	(2 x 3) + (2x3) + 8 = 20 de puncte	10 puncte	100 de puncte
Punctajul tău	10 puncte	...

UNITATEA 6

Modernitatea timpurie

În această unitate vei învăța despre:

- Constantin Brâncoveanu. Dimitrie Cantemir
- Iluminism și reformism. Transilvania sub Habsburgi
 - Secolul fanariot
 - Școala Ardeleană. *Supplex Libellus Valachorum*

Portofoliul unității

Realizați un portofoliu clasic sau digital care să cuprindă, la alegere, prezentarea domnului Constantin Brâncoveanu sau a lui Dimitrie Cantemir. Includeți:

- imagini;
- principalele realizări;
- povestea vieții.

Pentru portofoliul clasic, utilizați modelul și explicațiile din **manualul digital**.

Constantin Brâncoveanu. Dimitrie Cantemir

Cum au influențat Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir societatea în care au trăit?

Context internațional

În jurul anului 1700, aveau loc schimbări importante în relațiile internaționale. Imperiul Otoman, considerat până atunci un pericol pentru Europa, intra într-o perioadă de decădere. În timp ce Apusul se dezvolta din punct de vedere economic, științific și tehnologic, turcii păreau incapabili să se adapteze la noile vremuri. Armata lor suferise o grea înfrângere la asediul Vienei (1683). Profitând de această slăbiciune a otomanilor, două state capătă o putere din ce în ce mai mare: Austria Habsburgilor și Rusia. Pentru a contracara influența acestor state, Imperiul Otoman a intensificat controlul asupra Țării Românești și Moldovei, care erau înclinate spre alianțe cu statele creștine.

Constantin Brâncoveanu (1688-1714)

Politica internă

În timpul domniei lui **Constantin Brâncoveanu** (**sursele 1 și 3**), cheltuielile statului au crescut considerabil, având în vedere cererile din ce în ce mai mari ale turcilor, dar și sumele mari de bani cerute de programul de construcții al domnului și de luxul curții domnești. De aceea, domnul a încercat să modernizeze sistemul de colectare a impozitelor.

O epocă de renaștere culturală

Constantin Brâncoveanu a sprijinit dezvoltarea tiparului și a reorganizat o instituție de învățământ superior, **Academia Domnească**. A finalizat *Biblia de la București* (1688), prima traducere completă a Bibliei în limba română, a cărei tipărire a fost începută de Șerban Cantacuzino. A ctitorit numeroase lăcașuri de cult la **Hurezi**, București, în Transilvania. A ridicat palate la **Potlogi** și **Mogoșoaia** și a refăcut curțile domnești de la București și Târgoviște. În arhitectură a luat naștere **stilul brâncovenesc**.

Politica externă

Constantin Brâncoveanu a încercat să mențină o politică de echilibru între Imperiul Otoman, căruia îi era vasal, și Austria, a cărei expansiune ajunsese până la hotarele Țării Românești. Politica lui prudentă a urmărit menținerea autonomiei țării în competiția dintre marile puteri.

O moarte de martir. Intrigile unor boieri și bogățiile sale, care stârneau invidia turcilor, l-au pierdut pe Constantin Brâncoveanu. A fost **mazilit** în 1714. A fost torturat pentru a spune unde are ascunse averile. În ziua de 15 august 1714, chiar în ziua în care împlinea 60 de ani, Constantin Brâncoveanu a fost dus, împreună cu familia,

într-o piață din Istanbul. Erau de față sultanul, ambasadorii ai unor state europene și o mare mulțime. I s-a promis viața în schimbul trecerii la credința musulmană. A refuzat și a asistat neputincios la moartea celor patru fii și a unui ginere. În final, de sabia neîndurătoare a **gâdelui** a căzut și capul albit de vreme al domnului martir. Un sacrificiu impresionant, pildă pentru generațiile următoare.

Dimitrie Cantemir (1710-1711)

Dimitrie Cantemir era considerat un om fidel turcilor, deoarece petrecuse mulți ani la Istanbul ca **ostatic**. În acea perioadă, tânărul Dimitrie Cantemir a studiat mult (**sursa 4**) ajungând unul dintre cei mai învățați cărturari ai epocii sale (scriitor, filosof, istoric, geograf, lingvist, muzician). Și astăzi, la posturile de radio turcești se ascultă compoziții muzicale ale lui Cantemir. A fost membru al Academiei din Berlin. Ce contrast între Dimitrie Cantemir și tatăl său, Constantin, care nu știa nici să scrie!

Politica internă

În momentul în care **Dimitrie Cantemir** a luat tronul Moldovei, grupările boierești se luptau pentru putere. De aceea, domnitorul a încercat să pună capăt conflictelor între boieri. A urmărit să impună ideea **dreptului ereditar** la tron în familia sa. Măsurile luate de domn erau inspirate de reformele introduse în Rusia de țarul Petru cel Mare.

Politica externă

Domnul Moldovei a încheiat o alianță cu țarul Petru la *Luck* (1711). Tratatul recunoștea hotarele străvechi ale Moldovei de la Dunăre și mare. Domnia devenea ereditară în familia lui Dimitrie Cantemir, iar Moldova era pusă sub protecția țarului.

Oastea Moldovei s-a alăturat armatei rusești. Trupele aliate au fost însă învinse de otomani la *Stănilești* (1711). Dimitrie Cantemir s-a refugiat în Rusia, unde a devenit consilier al țarului. În Rusia a scris câteva lucrări de mare valoare literară și științifică (**sursele 2 și 4**).

DICȚIONAR

drept ereditar = (aici) dreptul unui fiu de a moșteni tronul tatălui;

gâde = persoană care execută pe condamnații la moarte; călău;

a mazili = a scoate din domnie un domn, a detrona;

mecena = protector al literaturii, artelor, științelor;

ostatic = (aici) persoană oferită sau reținută de către un stat drept garanție pentru îndeplinirea unor obligații de către statul căruia îi aparține ostaticul;

poliglot = persoană care vorbește mai multe limbi.

Sursa 1. Constantin Brâncoveanu și cei patru fii (Constantin, Ștefan, Radu și Matei)

Sursa 3. Constantin Brâncoveanu

„Cu uciderea lui Brâncoveanu, a luat sfârșit un capitol însemnat al istoriei Țării Românești. Personalitate contradictorie, cu lumini și umbre, în calitatea sa de reprezentant al oligarhiei boierești, conducând țara în mod autoritar și supunând-o unei fiscalități apăsătoare, diplomat și om politic dibace, versatil, ambițios și iubitor de fast, însă protector generos al artelor și culturii, și **mecena** al întregului Orient ortodox, Brâncoveanu a știut să asigure principatului muntean, în timpul domniei sale de un sfert de veac, o epocă de certă măreție.”

(Paul Cernovodeanu, în *Istoria românilor*, vol. V, 2003)

1. Transcrie din text caracterizarea făcută epocii lui Constantin Brâncoveanu.
2. Selectează din sursa istorică trei trăsături ale personalității lui Constantin Brâncoveanu.
3. Cu informațiile din lecție și din alte surse, exemplifică fiecare trăsătură.

MAȘINA TIMPULUI

„Tatăl îl dojenește atunci aspru: «Mai bine să mori de o mie de ori decât să te lepezi de credință.» Cel mic retractează și spune că va muri și el creștin, pune gâtul pe butuc, și cade și tânărul cap în nisip. După care l-au tăiat și pe al bătrânului domn. Moartea aceasta cutremurătoare a impresionat întreaga Europă – l-a impresionat și pe bardul popular care a cântat peste veacuri pe «Brâncoveanu Constantin / Boier vechi și Domn creștin»...”

(Neagu Djuvara, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*, 2002)

Care sunt valorile morale păstrate și astăzi de poporul român pentru care Constantin Brâncoveanu și cei patru fii și-au sacrificat propria viață?

Sursa 2. Dimitrie Cantemir

Imagine din 1716, de pe coperta primei ediții a lucrării lui Cantemir, *Descriptio Moldaviae* („Descrierea Moldovei”)

Sursa 4. Dimitrie Cantemir, domn cărturar

„Dimitrie stă ostatic la Constantinopol 20 de ani. Învață toate limbile vorbite curent acolo la vremea aceea: araba, persana și turca, bineînțeles; limbile antice (greaca, latina); greaca modernă; dintre limbile apusene: italiana, germana și ceva franțuzește – astfel că, adăugind româna și rusa, pe care o va învăța în exil în Rusia, avem ceea ce se numește un adevărat **poliglot**. Cunoaște cultura bizantină, firește; cunoaște perfect cultura islamică, trăind în mediul ei (e inventatorul unui mod de transcriere a muzicii turcești! Se mai știe și azi în Turcia că notele muzicale turcești sunt o invenție a lui «Cantemiroglu», adică a fiului lui Cantemir Vodă tatăl); latina și greaca antică le cunoaște temeinic din cărți; cunoaște ceva și din cultura apuseană, căci e citit și frecventează pe ambasadorii străini: olandez, englez, francez, german...”

(Neagu Djuvara, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*, 2002)

Folosind lucrarea lui Neagu Djuvara „O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri” și surse digitale, realizează fișa de personaj istoric **Dimitrie Cantemir – domn și cărturar**.

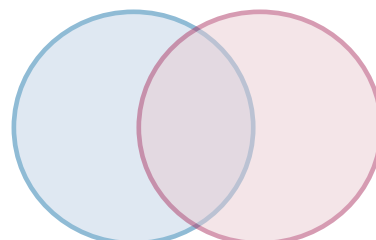
Vei include obligatoriu informații despre:

- când a domnit;
- cine a fost tatăl său;
- educația;
- importanța domniei sale.

Scrive sub forma unui eseu ceea ce te-a impresionat mai mult la acest personaj istoric.

APLICAȚIE

Utilizează, după modelul învățat, diagrama Venn pentru a realiza o comparație între domniile lui Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir.

Iluminism și reformism: Transilvania sub Habsburgi

S-a schimbat situația românilor odată cu instaurarea regimului habsburgic?

Habsburgii cuceresc Transilvania

În 1683, otomanii au fost înfrânți în tentativa lor de a cucerii Viena, capitala Imperiului Habsburgic (Austria). Trupele austriece au trecut în ofensivă și au cucerit Transilvania. Principele Transilvaniei a acceptat protecția și a cedat austrieșilor cetățile și orașele (**sursa 1**).

Ca provincie subordonată Imperiului Habsburgic, Transilvania a fost reorganizată pe baza unui document numit **Diploma leopoldină** (1691): se mențin cele trei „națiuni” privilegiate (nobilimea maghiară, fruntașii sașilor și secuilor) și **religiile recepte**. Românii sunt excluși în continuare de la viața politică, iar ortodoxia este doar „tolerată”. Războiul început în 1683 se încheie prin semnarea **Păcii de la Karlowitz** (1699), prin care Transilvania este anexată de Imperiul Habsburgic. Instaurarea dominației austriece a întâmpinat rezistența unei părți a nobilimii transilvănene, manifestată prin răscoala condusă de principele **Francisc al II-lea Rakoczi** (1703-1711), înfrântă cu greutate.

Apariția Bisericii Greco-Catolice (1697-1701)

Habsburgii au încercat să atragă populația românească la catolicism. Au promis că ortodocșii care acceptau unirea cu Biserica Catolică vor primi aceleași drepturi cu catolicii. O parte din preoții ortodocși a aderat la noua Biserică **Greco-Catolică** (Unită). Ei au recunoscut pe Papă drept șef al Bisericii, păstrându-și însă ritul, calendarul și sărbătorile. Promisiunile nu au fost respectate în totalitate, dar mai mulți tineri români au putut studia la școli înalte în Europa. Acest fapt a avut urmări importante în ceea ce privește trezirea conștiinței naționale la românii din Transilvania, dar și în celelalte țări românești. Cei mai mulți români din Transilvania au rămas fideli credinței ortodoxe.

Reforme inspirate de ideile Iluminismului

În secolul al XVIII-lea, întreaga Europă cunoaște avântul unei mișcări culturale înnoitoare, cunoscută sub numele de **Iluminism**. Sub influența acestuia, împărații austrieци au încercat să introducă îmbunătățiri în cârmuirea Transilvaniei, pentru a-și consolida stăpânirea. Ei urmăreau introducerea unui sistem de guvernare care să asigure toleranța, dezvoltarea economică, centralizarea statului, dezvoltarea învățământului, o justiție corectă.

Au fost încurajate mineritul, înființarea de manufacturi, dezvoltarea comerțului. La marginile Transilvaniei erau naștere regimente grănicerești alcătuite din țărani români. Au fost introduse coduri de legi prin care era interzisă pedeapsa cu moartea. Printr-un decret imperial din 1777, se instituia învățământul elementar gratuit și obligatoriu. O bună parte din aceste reforme s-au aplicat cu întârziere sau au fost **abrogate**. Reprezentanții reformismului au fost împărăteasa Maria Tereza (1740-1780) și, mai cu seamă, împăratul Iosif al II-lea (1780-1790).

Răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan (1784)

Efortul reformator nu a avut consecințe pozitive (**sursa 3**) asupra întregii populații. Cea mai mare parte a românilor erau țărani **iobagi**, obligați să muncească pe pământurile nobililor. Din acest motiv, țărani români, conduși de **Horea, Cloșca și Crișan**, au declanșat o puternică răscoală (toamna anului 1784).

Principalele revendicări ale răsculaților erau: desființarea nobilimii („nobilime să nu mai fie”), moșiile să fie împărțite țăranilor, iar impozitele să fie plătite de toate categoriile sociale. Răscoala a luat amploare, cuprinzând o mare parte a teritoriului Transilvaniei. În final, răscoala a fost înfrântă, iar conducătorii ei au fost condamnați la moarte. Înainte de a suferi chinurile execuției, Horea a strigat în fața mulțimii de români aduse să asiste la crudul spectacol al morții conducătorului revoltei: „Mor pentru popor!” Sub impresia răscoalei, Iosif al II-lea a desființat iobăgia (1785). Această măsură a fost însă abrogată după moartea împăratului.

DICȚIONAR

a abroga = a renunța la aplicarea unei legi sau a unei reforme;

iobagi = țărani dependenți, în Transilvania;

religie receptă = religie oficială; în Transilvania erau recunoscute doar catolicismul, luteranismul, calvinismul și unitarianismul.

APLICAȚII

Pe baza textului lecției, realizează următoarele cerințe:

1. *Menționează o consecință a înfrângerii otomanilor în 1683 în tentativa lor de a cucerii Viena;*
2. *Selectează din text trei reforme inspirate de ideile Iluminismului;*
3. *Precizează trei revendicări ale răsculaților conduși de Horea, Cloșca și Crișan.*

Sursa 1. Trupele austriece ocupă orașele și cetățile Transilvaniei

„... atât pentru tăria acestui tratat, cât și pentru liniștea Transilvaniei, vor lăsa pentru vremea acestui război și primejdii, maiestății sale imperiale, două locuri, și anume: Clujul și Cetatea Devei, în așa fel ca trupele maiestății imperiale să le întărească în proporție de două treimi, iar cele transilvănene de o treime...”

(Tratatul de la Blaj,
27 octombrie 1687)

1. Stabilește o cauză pentru care trupele austriece ocupă orașele și cetățile Transilvaniei.
2. Localizează pe harta istorică Clujul și Cetatea Devei.
3. Precizează tratatul prin care Transilvania este anexată de Imperiul Habsburgic.

Sursa 3. Consecințe ale reformismului promovat de habsburgi

„Reformele stimulează însă și lupta comunităților românești de pe Pământul regal împotriva tendințelor sașilor de a-i considera pe români iobagi, determinând o vastă mișcare petiționară care cuprinde deopotrivă satele și orașele, mai ales negustorimea brașoveană. (...)”

Parțial reformele coincideau cu revendicările programului românesc: egalitatea între națiuni, cetățenia, dreptul la funcții, la școală și meserii.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant ș.a.,
Istoria României, 1998)

1. Caută în dicționar cuvintele „iluminism” și „reformism”. Scrie definițiile în Glosarul de termeni istorici.
2. Selectează din sursa istorică consecințele reformelor promovate de habsburgi.
3. Menționează revendicările programului românesc.

Sursa 2. Palatul Brukenthal din Sibiu. În vremea dominației austriece, orașele se modernizează. În ele sunt construite edificii în stilurile arhitectonice baroc și rococo. Palatul a fost construit la sfârșitul secolului al XVIII-lea de către un guvernator al Transilvaniei, Samuel Brukenthal.

1. Caută informații despre Palatul Brukenthal din Sibiu.
2. Colaborați pentru a realiza o prezentare despre Iluminism și reformism în Transilvania. Utilizați mijloace digitale în prezentare. Pentru documentare folosiți: surse on-line sau clasice. Puteți avea în vedere informații despre:

- a. contextul istoric al cuceririi Transilvaniei de către habsburgi;
- b. reformele inspirate de ideile Iluminismului;
- c. reprezentanții reformismului.

Sursa 4. Samuel Brukenthal
(1721-1803)

Sursa 5. Fapte istorice din timpul stăpânirii habsburgice a Transilvaniei

1686

Tratatul de la Blaj: cetăți ale Transilvaniei sunt ocupate de austrieci

1691

Diploma leopoldină, prin care se va organiza Transilvania

1699

Pacea de la Karlowitz: Transilvania este anexată de Habsburgi

1697-1701

la naștere Biserica Greco-Catolică

1761-1762

Organizarea granițelor; înființarea regimentelor grănicerești

1784

Răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan

Secolul fanariot

Ce a însemnat secolul fanariot pentru spațiul românesc?

De la domnii români la cei fanarioți

După domniile lui Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir, otomanii nu mai aveau încredere în domnii români, din cauza tendinței acestora de a stabili alianțe cu state creștine. De aceea, ei au introdus un nou regim, cunoscut în istorie ca „regimul fanariot”, deoarece în cadrul acestuia mulți domni au fost greci, originari din cartierul Fanar din Istanbul (**sursa 1**). Domniile fanariote sunt inaugurate în 1711 în Moldova și în 1716 în Țara Românească. Ele durează în ambele principate până în 1821. Domnii fanarioți erau considerați dregători otomani. Ei au fost executanți fideli ai ordinelor primite de la Istanbul. Țara nu mai avea niciun rol în numirea domnilor, care puteau fi maziliți după bunul plac al sultanului. Prin urmare, se slăbea considerabil autonomia internă a țării.

Degradarea situației Principatelor românești

În general, domniile fanariote prezintă **trăsături** precum:

a. Creșterea obligațiilor materiale față de Imperiul Otoman. Tributul, darurile către sultan și dregătorii turci, pierderile cauzate de monopolul otoman asupra comerțului au atins cel mai înalt nivel. **Dărilor** au sporit până la cote greu de suportat. Ca urmare, s-a înrăutățit starea materială a populației (mai ales a țăranilor). A crescut decalajul de dezvoltare între cele două țări române și statele din Apus.

b. Țara Românească și Moldova nu mai aveau armată. Singura forță armată era garda domnului, formată din **arnăuți**.

c. În contextul nesfârșitelor conflicte dintre marile împărății, Rusia, Austria și Imperiul Otoman, teritoriile Țării Românești și Moldovei devin teatru de război. Acest fapt provoacă mari pierderi umane și materiale.

d. Țara Românească și Moldova suferă dureroase pierderi teritoriale. În perioada 1718-1739, Oltenia este ocupată de austrieci. În 1775, partea de nord a Moldovei (numită de austrieci *Bucovina*) a fost anexată Imperiului Habsburgic. Când domnul **Grigore al III-lea Ghica (sursa 2)** a protestat împotriva acestui furt din pământul Moldovei, turcii au trimis o armată care l-a omorât pe domn în capitala sa, orașul Iași (1777). În 1812, teritoriul dintre Prut și Nistru al Moldovei (Basarabia) a fost ocupat de ruși.

Domniile fanariote au introdus unele mentalități și modele de comportament negative: goana după înavuțire rapidă, **corupție**, afișarea ostentativă a bogăției (**sursa 4**) etc.

Reformismul fanariot

Regimul fanariot nu a avut, totuși, numai aspecte negative. Unii domni fanarioți au căutat să reformeze statul nu doar în scopul obținerii sumelor de bani cerute de turci sau pentru propria îmbogățire, ci și în scopul modernizării. Au fost redactate mai multe coduri de legi, au fost înființate școli în limba greacă, biblioteci, spitale, a fost încurajată dezvoltarea culturii.

Cel mai însemnat domn reformator fanariot a fost **Constantin Mavrocordat**. El a domnit în mai multe rânduri în Țara Românească și Moldova, în perioada 1730-1769. Om de vastă cultură, proiectele sale de reformă au fost publicate într-o prestigioasă revistă franceză (**sursa 3**).

Reforma administrativă introducea salarizarea **dregătorilor**. Reforma fiscală înlocuia toate impozitele cu unul singur, anual, ce urma să fie plătit în patru rate. A desființat **șerbia** în Țara Românească (1746) și în Moldova (1749). Reformele inițiate de învățatul domn au fost inspirate de cele introduse de monarhii luminați din Europa. Ele nu au avut efecte mai profunde din cauza existenței dominației otomane, care se opunea înnoirilor.

DICȚIONAR

arnăut = soldat mercenar (de origine albaneză) angajat în garda domnească din țările române;

corupție = folosirea unei funcții publice pentru obținerea unor avantaje necuvenite;

dări = impozite și taxe;

dregător = demnitar la curtea domnească, cu atribuții administrative, juridice, militare; înalt funcționar;

șerbie = dependență personală a țăranului și a bunurilor sale față de proprietarul unui domeniu feudal; șerbii puteau fi vânduți doar odată cu pământul.

APLICAȚII

1. Identifică cel mai însemnat domn reformator fanariot și menționează două reforme inițiate de acesta.

2. Pe caiet sau în portofoliul digital, realizează un grafic după modelul de mai jos. Completează graficul cu trăsături ale domniilor fanariote selectate din lecție.

Sursa 1. O cauză a instaurării regimului fanariot

„Poarta otomană, văzând că domnul Moldovei a trecut la dușmani chiar în focul luptei și că începutul înfrângerii s-a tras de la moldovenii și muntenii trădători, socoate că este mai chibzuit ca pe viitor să nu mai numească niciodată domn pe un moldovean, ci pe un grec care să-și aibă casa și neamurile la Țarigrad [Constantinopol] și pe lângă aceasta să fie om pașnic și neștiutor în ale războiului.”

(Dimitrie Cantemir, *Viața lui Constantin Cantemir*)

Notă. Textul lui Dimitrie Cantemir se referă la un eveniment din 1673. El descrie însă împrejurări asemănătoare cu cele care i-au determinat pe turci să aducă pe domnii fanarioți în 1711 (în Moldova) și 1716 (în Țara Românească).

1. Stabilește pe baza sursei o cauză a instaurării regimului fanariot;

2. Exprimă o opinie cu privire la dorința turcilor ca domnul să fie „neștiutor în ale războiului.”

Sursa 3. Proiectele de reformă ale lui Constantin Mavrocordat au fost publicate în revista franceză „Mercure de France” sub numele de „Constituție”.

„Fondat în 1672, «Mercure de France»... se număra printre cele mai importante periodice franceze, tipărit sub supravegherea Ministerului Afacerilor Străine. Legăturile lui Constantin Mavrocordat cu cercurile politice, diplomatice și culturale franceze, atât din Paris, cât și de la Istanbul [numele turcesc al Constantinopolului]..., i-au permis să cunoască îndeaproape mișcarea de idei din capitala Franței. Publicarea marelui așezământ... într-o revistă franceză de mare răspândire... trebuia să-i dea lui Constantin Mavrocordat o adevărată consacrare internațională, în calitatea lui de promotor al reformelor.”

(Florin Constantiniu, *Constantin Mavrocordat*, 2015)

Exprimă-ți opinia, într-un text de cinci rânduri, cu privire la afirmația conform căreia Constantin Mavrocordat a fost un „promotor al reformelor”.

MAȘINA TIMPULUI

În epoca fanariotă, tronurile Moldovei și Țării Românești se ocupau, de regulă, prin plata unor sume mari de bani către sultan și către înalții dregători otomani. Odată numit domn, cel care-și cumpărase astfel tronul trebuia să-și recupereze banii și să adune o mică avere, pentru „zile negre”, deoarece domnii erau schimbați des (cam la doi ani). Pentru aceasta, domnii au aplicat în general două măsuri:

1. au crescut taxele și impozitele;
2. au vândut și ei funcțiile din stat (marile dregătorii).

Sursa 2. Domnul Grigore al III-lea Ghica

Identifică din lecție poziția domnitorului Grigore al III-lea Ghica față de anexarea Bucovinei de către Habsburgi.

Sursa 4. Domnul Țării Românești, Nicolae Mavrogheni, călătorește într-o trăsură trasă de cerbi.

Examinează cu atenție imaginea. Descrie, într-un text de cinci rânduri, sursa vizuală și precizează ce atitudine manifestă acest domn.

Aceste două măsuri au avut ca urmări:

- ✓ sărăcirea populației, supuse unei impozitări drastice;
- ✓ ocuparea unora dintre funcții de către oameni necinstiți, corupți sau incompetenți; și aceștia, la rândul lor, doreau să-și recupereze banii plătiți pentru ocuparea funcției.

În cadrul unei discuții libere, analizați consecințele numirii unor oameni corupți sau incompetenți în funcții publice. Cum afectează acest lucru viața oamenilor? Ce se poate întâmpla? Care sunt criteriile după care credeți că ar trebui ocupate funcțiile?

Școala Ardeleană. Supplex Libellus Valachorum

STUDIU DE CAZ

Ideile Școlii Ardelene sunt pregătite de înaintași

Românii din Transilvania aveau drepturi limitate în secolul al XVIII-lea, sub stăpânire habsburgică.

În aceste condiții apare o mișcare națională formată din personalități de seamă ale vieții politice, religioase și culturale (**Școala Ardeleană**).

Ideile lor le continuă pe cele ale unor cronicari de peste munți din veacul precedent (**Grigore Ureche, Miron Costin, Constantin Cantacuzino**), care aveau ca nucleu originea romană de care erau mândri. Marele cărturar Dimitrie Cantemir susținuse în lucrările sale latinitatea limbii și a poporului român.

Investigația istorică

Prin efortul propriu de cercetare, descoperiți activitatea și **ideile Școlii Ardelene**.

Clasa se împarte în grupe de 4-6 elevi. Fiecare grupă va studia câte una din următoarele probleme:

- contextul istoric în care își desfășoară activitatea **Școala Ardeleană**.
- **ideile Școlii Ardelene**
- personalități ale **Școlii Ardelene**.
- **Supplex Libellus Valachorum**.

Pentru documentare utilizați surse on-line și clasice.

La sfârșit, fiecare grupă va prezenta tema proprie.

Școala Ardeleană. Lupta de emancipare politică a românilor din Transilvania

Inochentie Micu a fost episcop greco-catolic. El a activat la Blaj, unde era sediul episcopiei. Prin memorii adresate guvernatorului Transilvaniei și împăratului, el revendica pentru românii transilvăneni drepturi egale cu cele ale națiunilor dominante din Transilvania. Un sinod comun al ortodocșilor și uniților amenința cu părăsirea Unirii în caz de respingere a revendicărilor (1744). În final, episcopul a fost exilat de autoritățile austriece. În urma luptei lui Inochentie Micu, Blajul a devenit un mare centru religios și cultural al românilor. Instituțiile de învățământ de aici au format intelectualii Școlii Ardelene, care au continuat acțiunea începută de episcopul patriot.

Școala Ardeleană este varianta românească a Iluminismului european. Ea a fost reprezentată de personalități de seamă, precum **Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Ioan Piuaru Molnar, Ion Budai-Deleanu**. Ei s-au remarcat prin studiile făcute în domeniile istoriei și filologiei. Acestea au dovedit originea romană a popoului român și caracterul latin al limbii române. Autorii Școlii Ardelene au tradus și lucrări cu ajutorul cărora doreau să-i educe

Sursa 1: Gheorghe Șincai, autor al lucrărilor *Hronica românilor și a mai multor neamuri, Elementa linguae daco-romanae sive valachicae* (alături de Samuil Micu)

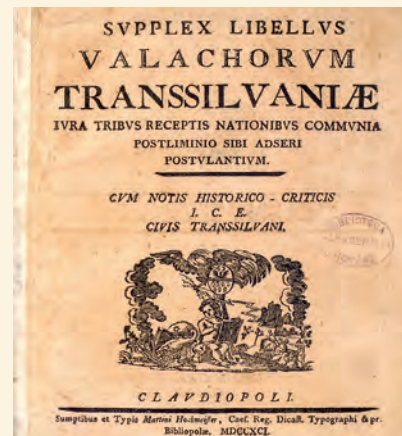
pe oameni, să-l instruiască pe cetățean. Ion Budai-Deleanu a scris poemul *Țiganiada*, cu caracter de critică socială.

Supplex Libellus Valachorum (1791) este un document redactat de cărturarii Școlii Ardelene și înaintat împăratului de la Viena:

„*Națiunea română este cu mult cea mai veche dintre toate națiunile Transilvaniei (...), întrucât este un lucru sigur și dovedit pe temeiul mărturiilor istorice..., a asemănării limbii, datinilor și obiceiurilor că ea își trage originea de la coloniile romane aduse (...) de către împăratul Traian (...) Drept aceea, ca numirile odioase și pline de ocară: tolerați, admiși, nesocotiți (...) acum să fie cu totul îndepărtate, revocate și desființate în chip public ca nedemne... [În unitățile administrative] când se întâmplă să se facă numiri noi să se procedeze în chip just la punerea în slujbă, în număr proporțional, a persoanelor din această națiune [română]...”*

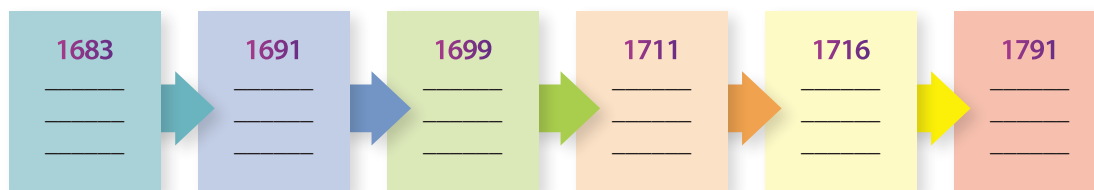
Opera cărturarilor Școlii Ardelene și redactarea Supplex-ului constituie momente importante în acțiunea de menținere a identității naționale române în Transilvania.

Sursa 2: Supplex Libellus Valachorum a fost redactat de **S. Micu, Gh. Șincai, P. Maior, I. Piuaru Molnar**

Să ne amintim! Recapitulare U6

I. Cele mai importante fapte istorice din Unitatea *Modernitatea timpurie* se regăsesc în lista dată mai jos. Plasează pe axa cronologică faptele istorice corespunzătoare fiecărui reper cronologic.

Listă: *Supplex Libellus Valachorum*, *asediul Vienei*, *instaurarea regimului fanariot în Moldova*, *instaurarea regimului fanariot în Țara Românească*, *pacea de la Karlowitz*, *Diploma Leopoldină*.

II. Pe caiet sau în portofoliul digital completează diagramele alăturate, plasând informațiile din lista dată.

Listă: 1. *Moldova*; 2. *Țara Românească*; 3. *a ridicat palate la Potlogi și Mogoșoaia*; 4. *a încheiat alianță cu țarul Petru I la Luck*; 5. *a scris „Descriptio Moldaviae”*; 6. *a domnit între 1688 și 1714*; 7. *a urmărit menținerea autonomiei țării în competiția dintre marile puteri*; 8. *a domnit în 1710-1711*; 9. *a încercat să modernizeze sistemul de colectare a impozitelor*; 10. *a încercat să pună capăt conflictelor între boieri*.

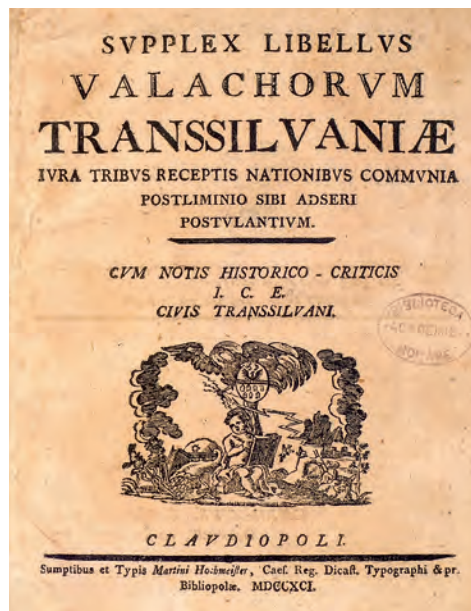
Constantin Brâncoveanu

Dimitrie Cantemir

III. Alcătuieste câte un enunț pe o temă istorică pornind de la fiecare dintre imaginile A și B. Utilizează în enunț reperul cronologic „secolul al XVIII-lea” și termenii istorici „*Scoala Ardeleană*” și „*stil brâncovenesc*”.

A. Constantin Brâncoveanu și familia, frescă din 1709 de la Mănăstirea Hurezi

B. *Supplex Libellus Valachorum*, prima pagină a petiției tipărite la Cluj

IV. **Capsula timpului.** Imaginează-ți că ești un cărturar care trăiește în secolul fanariot. Scrie o cronică (circa 150 de cuvinte) pe care știi că o vor citi generațiile următoare. Încearcă să caracterizezi regimul fanariot, atât cu aspectele sale pozitive, cât și cu cele negative. „Cronica” ta trebuie să conțină și un sfat pentru generațiile următoare, precum și 2-3 imagini semnificative ale epocii. Citește cronică în fața colegilor tăi. Prezintă imaginile alese.

Autoevaluare U6

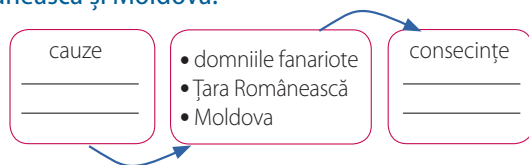
I. Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect:

- Domnul Moldovei Dimitrie Cantemir a încheiat în 1711 o alianță cu:
 - regele Ungariei;
 - domnul Țării Românești;
 - țarul Rusiei;
 - sultanul otoman.
- Monarhul habsburg care a desființat în 1785 iobăgia a fost:
 - Leopold I;
 - Leopold al II-lea;
 - Iosif al II-lea;
 - Maria Tereza.
- Domniile fanariote sunt inaugurate în Moldova și în Țara Românească în anii:
 - 1710 și 1711;
 - 1711 și 1716;
 - 1711 și 1714;
 - 1714 și 1716
- Cel mai însemnat domn fanariot reformator a fost:
 - Nicolae Mavrocordat;
 - Nicolae Mavrogheni;
 - Grigore al III-lea Ghica;
 - Constantin Mavrocordat.
- Supplex Libellus Valachorum* a fost tipărit în anul:
 - 1744;
 - 1791;
 - 1699;
 - 1701.

II. Asociază fiecare definiție din coloana A cu termenul istoric corespunzător din coloana B.

A.	B.
1. religie oficială într-o țară.	a. șerbie
2. soldat mercenar (de origine albaneză) angajat în garda domnească din țările române	b. religie receptă
3. condiție de dependență personală a țăranilor față de stăpânul lor	c. arnăuț
4. a scoate din domnie un domn, a detrona	d. mecena
5. protector al literaturii, artelor, științelor	e. a mazili

III. Completează organizatorul grafic de mai jos cu o cauză și două consecințe ale instaurării domniilor fanariote în Țara Românească și Moldova.

Asediul Vienei din 1683, încheiat cu înfrângerea turcilor

IV. Citește fragmentul de mai jos.

„Națiunea română este cu mult cea mai veche dintre toate națiunile Transilvaniei din vremea noastră, întrucât este un lucru sigur și dovedit, pe temeiul mărturiilor istorice, a unei tradiții niconodată întrerupte, a asemănării limbii, datinilor și obiceiurilor, că ea își trage originea de la coloniile romane aduse la începutul secolului al doilea de către împăratul Traian, în nenumărate rânduri, în Dacia, cu un număr foarte mare de soldați veterani, ca să apere provincia [...]”

(*Supplex Libellus Valachorum*)

- Ce tip de izvor istoric este *Supplex Libellus Valachorum*?
- Selectează două argumente istorice prin care se susțin drepturile românilor din Transilvania.
- Menționează doi autori ai memoriului *Supplex Libellus Valachorum*.

V. Exprimă-ți, într-un text de cinci rânduri, opinia cu privire la semnificația asediului Vienei de către turci.

AUTOEVALUARE	SUBIECT	I	II	III	IV	V	Oficiu	Total
	Punctaj maxim	5 x 3 = 15 puncte	5 x 3 = 15 puncte	3 x 5 = 15 puncte	3 x 10 = 30 de puncte	15 puncte	10 puncte	100 de puncte
	Punctajul tău	10 puncte	...

UNITATEA 7

Lumea românească până la jumătatea secolului al XIX-lea

În această unitate vei învăța despre:

- Românii între Orient și Occident. Conservatorism și modernizare
- Tudor Vladimirescu
- Generația pașoptistă. Programe și consecințe ale revoluției.
- Rromii – de la robie la emancipare

Portofoliul unității

Realizați un portofoliu clasic sau digital care să cuprindă, la alegere:

- portretul lui Tudor Vladimirescu și o sursă istorică despre viața sau activitatea sa
- două surse istorice scrise despre generația pașoptistă

Pentru portofoliul clasic, utilizați modelul și explicațiile din **manualul digital**.

Românii între Orient și Occident. Conservatorism și modernizare

Cum s-a manifestat pătrunderea ideilor înnoitoare în spațiul românesc?

O societate amorțită

La începutul secolului al XIX-lea, societatea din principatele danubiene (Țara Românească și Moldova) părea amorțită din cauza influenței turcești. Boierii purtau haine orientale, mâncau bucate găsite în felul turcilor, aveau mentalități specifice lumii răsăritene (**sursa 5**). Modelul de viață specific Orientului este transmis dinspre clasa privilegiată întregii societăți (**sursa 1**). În același timp, în țările din Apus avea loc modernizarea bazată pe revoluția industrială și pe reforme politice.

Pacea de la Adrianopol

În 1828, a izbucnit un război între Rusia și Imperiul Otoman. O parte din operațiunile militare s-au desfășurat în Moldova și Țara Românească. În final, Rusia a obținut victoria. Vreme de câțiva ani, principatele danubiene au intrat sub ocupația militară a rușilor. Pacea s-a încheiat la **Adrianopol** (azi Edirne, în Turcia), în 1829 (**sursa 2**). În privința celor două țări române s-au hotărât următoarele:

- a.** Intrarea principatelor sub **protectoratul** rusesc, rămânând sub suzeranitatea otomană.
- b. Raialele** (Giurgiu, Turnu, Brăila) au fost date înapoi principatelor, iar granița cu turcii este fixată pe Dunăre.
- c.** Ridicarea monopolului otoman asupra comerțului exterior românesc. Această prevedere a tratatului de pace s-a dovedit extrem de importantă. Vasele din Occident veneau în porturile de la Dunăre să încarce cereale; odată cu vasele pătrundeau idei și mentalități noi, care au început să influențeze societatea românească. Legăturile cu Apusul cereau un nou mod de organizare în concordanță cu nivelul partenerilor comerciali din Occident, precum și adoptarea de noi legi.

Regulamentele Organice, un pas spre modernizare

Tratatul de pace prevedea și redactarea unor **Regulamente Organice**, pe baza cărora urmau să fie guvernate Țara Românească și Moldova. Ele au avut rolul de acte fundamentale. Regulamentele au fost adoptate (1831 – Țara Românească; 1832 – Moldova) la inițiativa rușilor, care doreau ca, în perspectivă, să anexeze cele două principate. Ele conțineau unele prevederi moderne, precum existența principiului **separării puterilor în stat** (executivă, legislativă și judecătorească), introducerea **bugetului** de stat (până atunci banii din taxe și impozite intrau în vistieria domnului), încurajarea învățământului

în limba română etc. Pe de altă parte, ele au fost receptate de patrioții români ca o modalitate prin care se manifesta influența rusească în afacerile interne ale Principatelor.

Multă vreme, vechile deprinderi și obiceiuri au coexistat cu cele noi.

Conservatorismul a continuat să se manifeste mai cu seamă în rândul boierilor din generația vârstnică și în rândul țăranilor (cei din urmă lipsiți de posibilitatea de a fi la curent cu noutățile venite din Apus).

Cu toate acestea, drumul spre modernizare nu a mai putut fi oprit, manifestându-se pe diverse planuri: economic, cultural (**sursa 3**), al mentalităților etc. A apărut **învățământul** în limba română (**sursa 4**) și au fost editate primele **ziare** românești. A crescut spectaculos numărul de **orașe**, iar acestea și-au schimbat înfățișarea. S-au construit **șosele** moderne, iar **porturile** au fost modernizate etc. Din ce în ce mai mulți tineri au studiat în străinătate, la școli vestite, precum cele din Germania sau, mai ales, în Franța. Aici, tinerii studiosi au învățat să se îmbrace în haine „nemțești”, care le-au înlocuit treptat pe cele orientale. Au fost adoptate noi obiceiuri alimentare și noi modalități de distracție și petrecere a timpului liber. Ideile noi au pătruns la început în teritoriile aflate sub dominație habsburgică (Transilvania, Banat, Bucovina).

DICȚIONAR

buget = bilanț al veniturilor și cheltuielilor unui stat, de obicei pe o perioadă de un an;

conservatorism = atitudine de susținere a vechilor forme ale vieții politice, culturale și economice;

protectorat = formă de dependență politică a unui stat față de altul, conform căreia statul protector conduce politica externă a statului protejat, acesta păstrându-și autonomia internă;

raiale = cetăți (împreună cu ținutul din jur) de pe teritoriul țărilor române, ocupate și administrate direct de turci.

APLICAȚIE

Pe baza textului lecției și a surselor, rezolvă următoarele cerințe:

- 1.** *Selectează din lecție trei cuvinte-cheie și realizează câte un enunț istoric cu fiecare dintre acestea.*
- 2.** *Explică de ce Regulamentele Organice reprezintă și un pas spre modernizare.*
- 3.** *Precizează cum s-a manifestat conservatorismul în spațiul românesc.*
- 4.** *Menționează trei aspecte ale manifestării modernismului în spațiul românesc.*

Sursa 1. Locuitori din București la sfârșitul veacului al XVIII-lea.

Identifică în imagine elementele de vestimentație.

1. Ce influențe remarci? Orientale, occidentale?
2. Observi și elemente autohtone?

Sursa 2. Tratatul de la Adrianopol (1829)

„Orașele turcești așezate pe malul stâng al Dunării, ca și teritoriile lor [raiale] vor fi înapoiate Valahiei, pentru a se uni de acum înainte cu acest principat, și fortificațiile existente mai înainte pe acest mal nu vor mai putea fi nici odată refăcute (...) locuitorii Principatelor se vor bucura de deplina libertate a comerțului pentru toate produsele solului și industriei lor (...), fără niciun fel de restricții. (...) Ei vor putea să navigheze nestingherit pe Dunăre cu propriile lor bastimente [vase] prevăzute cu un pașaport din partea guvernului lor, și să meargă să facă comerț în alte orașe sau porturi.”

1. Precizează din sursă două prevederi ale Tratatului de la Adrianopol.
2. Numește un domeniu economic favorizat de prevederile tratatului.

Sursa 3. Marele patriot și om de cultură Mihail Kogălniceanu, despre rolul revistei *Dacia literară* în încurajarea literaturii românești:

„O foaie [revistă], dar care, părăsind politica, s-ar îndeletnici numai cu literatura națională, o foaie care (...) ar fi numai o foaie românească și, prin urmare, s-ar îndeletnici cu producțiile românești, fie din orice parte a Daciei – numai să fie bune – această foaie, zic, ar împlini o mare lipsă în literatura noastră... Așadar, foaia noastră va fi un repertoriu general al literaturii românești, în carele ca într-o oglindă, se vor vedea scriitorii moldoveni, munteni, ardeleni, bănățeni, bucovineni, firește carele cu ideile sale, cu limba sa, cu chipul său...”

Argumentează rolul revistei „Dacia literară” în procesul de modernizare culturală.

MAȘINA TIMPULUI

În urmă cu 200 de ani, civilizația românească era în mare parte dominată de influențele Orientului. Odată cu creșterea legăturilor economice între Principate și Occident, societatea românească începe un spectaculos proces de modernizare după model apusean. România aparține civilizației occidentale, dar și astăzi, în modul de viață și în mentalități, se manifestă influența Răsăritului.

Realizați o investigație pornind de la întrebările:

Care sunt elementele de conservatorism și modernizare specifice lumii românești până la jumătatea secolului al XIX-lea? Ce s-a păstrat până în ziua de astăzi?

Se va urmări și corelarea interdisciplinară: identificarea unor date furnizate de geografie sau alte surse (muzică, cinematografie, tehnologie) care susțin investigația istorică.

Sursa 4. O școală din București, 1842

Examinează cu atenție imaginea.

1. Descrie modul în care se desfășura procesul de învățământ.
2. Exprimă-ți opinia cu privire la afirmația: „școala este element de modernitate”.

Sursa 5. Modernizarea la oraș și la sat

„... că civilizația românilor din Principate era mai mult orientalizată la 1800 decât fusese la 1700 sau 1600, nu este greu de dovedit: ajunge să ne aruncăm o privire asupra tablourilor reprezentând pe marii boieri sau să citim foile de zestre și testamentele epocii. Dinicu Golescu, în somptuosul său costum oriental, arată aproape ca un pașă turc, pe când strămoșul său, îngropat în 1574, fusese reprezentat pe piatra sa funerară ca un cavaler european (...) Dar țărâ-nimea a practicat un mod de viață tradițional ale cărui structuri nu erau nici orientale, nici occidentale.”

(Vlad Georgescu, *Istoria românilor*, 1992)

1. Formulează un argument referitor la prezența influențelor orientale asupra civilizației românești.
2. Care a fost atitudinea țăranilor față de receptarea influențelor din Orient și Occident?

Tudor Vladimirescu

STUDIU DE CAZ

Istoria românilor este dominată de acele personalități care constituie modele pentru urmași, în special pentru tineri. Una dintre aceste personalități este Tudor Vladimirescu. Era oltean, născut în satul Vladimiri din Gorj. Făcea parte dintre țărani liberi. Prin ocupațiile pe care le-a îmbrățișat (negustorie, arendășie etc.), a cunoscut oamenii și realitățile din țară.

Fiind om harnic, a strâns avere și a intrat în rândul boierilor. A comandat o trupă de **panduri** în slujba Rusiei în timpul războiului ruso-turc (1806-1812), fiind decorat pentru serviciile sale. A rămas în istoria țării noastre prin rolul său remarcabil de conducător al Revoluției din 1821.

1. Precizează două cauze ale Revoluției de la 1821. • Identifică două programe ale revoluției și două prevederi cu caracter modernizator. • Precizează consecința imediată a Revoluției de la 1821.

2. Fișa de personaj istoric

Pornind de la sursele din literatura populară, sursele scrise și vizuale, realizează portretul istoric al lui Tudor Vladimirescu. Puteți avea în vedere informații despre: • copilăria și educația primită; • portretul lui în literatura populară; • portretul fizic și moral în sursele scrise și vizuale; • conducător al pandurimii din Oltenia și al Revoluției de la 1821; • sfârșitul tragic al lui Tudor Vladimirescu. • consecințe ale acțiunii sale. • controversele legate de acesta (dacă există).

Scrie sub forma unui eseu ceea ce te-a impresionat mai mult la acest personaj istoric.

Un om – o legendă

Din ce motiv s-a declanșat Revoluția de la 1821?

Țăranii erau cei mai numeroși locuitori ai țării. Ei aveau o situație materială extrem de dificilă. Interesant este modul în care un scriitor descrie cât de grea era viața țăranilor în acele vremuri:

„Află dumneata, boierule, că la noi omu mănâncă mâncare adevărată doar vreo douăzeci de zile pă an... Păi să-ți fac socoteala: cinci sau șase zile la Crăciun, când taie porcu, alta la lăsata secului, trei zile de la Paști, când taie mielu; o zi dă ziua lui și alta d-a nevestii; apoi în trei patru duminici când e poftit la trei-patru botezuri între rude; în alte trei duminici, să zicem, când e poftit la nuntă la alții – da firește nu e poftit la toate nunțile – hai să zicem

la trei-patru înmormântări... Așa... cum am zis, douăzeci ori douăzeci și una dă zile, nu?...”

(Camil Petrescu,
Un om între oameni, 1959)

O cauză a acestei situații era existența domniilor fanariote.

Programul revoluției

Este înscris în mai multe documente, precum *Proclamația de la Padeș*. Cel mai important document programatic este însă **Cererile norodului românesc**, care prevedea modernizarea administrației, justiției, învățământului, armatei etc.

În legătură cu statutul Țării Românești, revoluția condusă de Tudor urmărea obținerea unei autonomii reale în relațiile cu otomanii.

Sursa 1. Fragment din fresca Ateneului Român (autor Costin Petrescu). Tudor Vladimirescu primește un **zapis** (document) prin care sunt recunoscute drepturile cerute. În fundal se observă o **culă** oltească, simbol al ținutului de origine al revoluționarului.

Desfășurarea Revoluției

Revoluția a început în ianuarie 1821 în nordul Olteniei (localitatea Padeș) (**sursa 2**). Armata revoluționară formată din panduri era o „adunare a norodului”. Aceasta s-a deplasat spre București (**sursa 4**), unde Tudor a împărțit puterea cu un *Comitet de Oblăduire* format din boieri. În acel moment, societatea secretă **Eteria**, condusă de *Alexandru Ipsilanti*, fiu al unui fost domn fanariot, a trecut în Moldova pentru a declanșa un război de eliberare a Greciei, ocupată atunci de turci. Eteriștii doreau să transforme țările române într-o bază de atac împotriva otomanilor.

Acest fapt ar fi oferit motive turcilor să intervină militar. De aceea, Tudor nu a fost de acord cu planul eteriștilor. Asprimea conducătorului revoluției, care îi pedepsea crunt pe cei care jefuiau populația, i-a îndepărtat pe panduri de Tudor. Din acest motiv, când eteriștii l-au capturat din tabăra de la Golești, pandurii nu au acționat în apărarea conducătorului lor, care a fost executat la Târgoviște (27 mai 1821). Moartea marelui conducător a avut drept consecință risipirea armatei de panduri.

Cu multă ușurință, turcii i-au înfrânt pe eteriști. Libertatea Greciei avea să fie obținută prin ridicarea grecilor în patria lor.

Revoluția lui Tudor Vladimirescu a avut drept consecință imediată revenirea la domniile pământene (1822). Mulți istorici consideră că Revoluția de la 1821 reprezintă momentul de început al istoriei moderne a românilor.

Sursa 2. Proclamația de la Padeș

„Fraților locuitori ai Țării Românești, veri de ce neam veți fi! Nici o **pravilă** nu oprește pe om a întâmpina răul cu răul! Șarpele când îți iasă înaintea, dai cu ciomagul să-l lovești, ca să-ți aperi viața, care mai de multe ori ni se primejduiește din mușcarea lui. Dar pe balaurii care ne înghit de vii, căpeteniile noastre, zic, atât cele bisericești, cât și cele politicești, până când să-i suferim a ne suge sângele din noi? Până când să le fim robi? Veniți dar, fraților, cu toții, cu rău să pierdem pe cei răi, ca să ne fie nouă bine!”

DICTIONAR

culă = locuință boierească semifortificată răspândită în secolul al XVIII-lea în spațiul balcanic; în spațiul românesc este întâlnită în Oltenia;

Eteria = societate secretă greacă înființată în 1814, care urmărea eliberarea Greciei de sub stăpânirea otomană;

pandur = voluntari din Oltenia înrolați în armata austriacă sau țaristă, în timpul războaielor ruso-austro-otomane; în vreme de pace li se încredința paza județelor;

pravilă = lege.

Sursa 3. Cea mai cunoscută reprezentare a lui Tudor Vladimirescu, portret realizat de pictorul Theodor Aman

„Eu nu mă tem de moarte; am înfruntat moartea în mai multe rânduri. Mai înainte de a fi ridicat steagul spre a cere drepturile patriei mele, m-am îmbrăcat cu cămașa morții!”

(Tudor Vladimirescu)

Sursa 4: Tudor Vladimirescu trecând Oltul cu armata sa

Generația pașoptistă. Programe și consecințe ale revoluției

STUDIU DE CAZ

În 1848, aproape întreaga Europă a fost zguduită de o mare revoluție, care a schimbat destinul și mentalitățile pe continentul nostru.

În spațiul românesc, revoluția a fost organizată de așa-numita „generație pașoptistă” (de la felul în care era rostit atunci '48: „pașopt”), ce a avut ca obiectiv realizarea unei societăți moderne, care pune pe primul plan îmbunătățirea situației categoriilor productive: țărani, meseriași, negustori.

1. Discurs politic. *Imaginează-ți că ești un reprezentant al generației de la 1848. Alege-ți un nume real din generația pașoptistă. De exemplu: Nicolae Bălcescu sau Ion C. Brătianu. Convinge publicul că programul tău politic contribuie la modernizarea țării.*

Indicații

Discursul se construiește după următorul plan:

- problema adusă în atenția opiniei publice (modernizarea țării);
- de ce este importantă această problemă;
- trei căi (soluții) prin care țara poate fi modernizată (alege din programul generației pașoptiste).

Colegii fac aprecieri privind puterea de convingere a vorbitorului și puterea argumentelor aduse.

2. Utilizează mijloacele digitale și realizează o prezentare cu titlul „Generația de la 1848, o generație care a indicat direcțiile modernizării României”.

Generația pașoptistă – o generație care a schimbat istoria țării

Generația pașoptistă este cea care a declanșat, prin acțiunile ei, procesul de modernizare în spațiul românesc. A elaborat programe care vizau formarea unui stat român modern prin unirea Țării Românești cu Moldova și adoptarea de reforme.

Revoluția a izbucnit la 27 martie 1848 în **Moldova**. A fost repede înăbușită în urma intervenției domnului Mihail Sturdza.

În **Transilvania**, la 3-5 mai 1848 a avut loc adunarea revoluționară de la Blaj, la care s-a strigat „Noi vrem să ne unim cu Țara!” Revoluționarii unguri doreau să anexeze Transilvania, fără a

ține cont de voința populației românești majoritare. Din acest motiv, **Avram Iancu**, conducător al Revoluției românești din Transilvania, a fost silit să lupte împotriva revoluționarilor unguri. Astfel, în fruntea românilor din Munții Apuseni, el a apărat eroic această regiune. Dezbinarea dintre români și unguri a contribuit la înfrângerea revoluției maghiare de către armata rusă venită în ajutorul Habsburgilor. Astfel, revoluția a luat sfârșit și în Transilvania, în august 1849.

În **Țara Românească**, revoluția a izbucnit la 9 iunie 1848 la Islaz. Revoluționarii au condus câteva luni. Ei au luat decizii importante pentru

Sursa 1. Fragment din fresca Ateneului Român (pictură de Costin Petrescu). Revoluția de la 1848 din Țara Românească a avut un caracter pașnic. Imaginea îi înfățișează pe tinerii revoluționari, educați în Occident, îmbrățișându-se cu țărani. Se observă steagurile tricolore cu mesajul „Frăție și Dreptate”.

modernizarea statului: libertatea tiparului, desființarea rangurilor boierești, adoptarea tricolorului ca steag național. Revoluția a fost învinsă de trupele otomane și rusești.

Revoluția de la 1848 a avut drept consecință apariția unei clase politice formate din oameni competenți și iubitori de țară: Ion C. Brătianu, C.A. Rosetti, Nicolae Bălcescu (Țara Românească), Vasile Alecsandri, Al.I. Cuza, M. Kogălniceanu (Moldova), Avram Iancu, Simion Bărnuțiu, Andrei Șaguna (Transilvania), Eudoxiu Hurmuzachi (Bucovina), Eftimie Murgu (Banat). Câțiva dintre aceștia au participat în anii următori la formarea statului modern român și la obținerea independenței acestuia.

Programul revoluției de la 1848 în Moldova a fost prezentat în martie 1848, în documentul redactat de marele poet Vasile Alecsandri și numit *Petițiunea-proclamațiune*. De teama intervenției ruse, programul avea revendicări moderate, precum „*grabnica îmbunătățire a stării locuitorilor săteni...*”

Domnul Mihail Sturdza i-a arestat pe revoluționari. O parte dintre ei au reușit să evadeze și s-au refugiat în Transilvania, unde au redactat în mai 1848, la Brașov, un alt program, de această dată având revendicări radicale, numit *Prințipiile noastre pentru reformarea patriei*, care cerea:

„*Împroprietărirea lăcuiitorilor săteni fără nicio răscumpărare din partea lor (...) Unirea Moldovei și a Valahiei într-un singur stat neatârnat, românesc.*”

În august 1848, Mihail Kogălniceanu redacta un alt program, *Dorințele partidei naționale în Moldova*, care revendica Unirea Principatelor Danubiene „*cheia de boltă fără de care edificiul național s-ar prăbuși.*”

Programul Revoluției de la 1848 în Țara Românească este prezent în *Proclamația de la Islaz*

(9 iunie 1848). Revendicările cele mai însemnate au fost:

„*Independența administrativă și legislativă*” a Țării Românești, adică autonomia; „*Adunare generală compusă din reprezentanți ai tuturor stărilor societății; Domn responsabil ales pe cinci ani; Libertatea absolută a tiparului; Emancipația clăcașilor, ce se fac proprietari prin despăgubire; Instrucție egală și întreagă pentru tot românul de amândouă sexele.*”

Programul Revoluției de la 1848 în Transilvania, Banat și Bucovina este înscris în mai multe documente, între care *Petiția Națională*. Aceasta a fost adoptată în cadrul Adunării Naționale de la Blaj (3-5 mai 1848), la care au participat circa 40 000 de români. Petiția respingea unirea cu Ungaria hotărâtă de revoluționarii maghiari fără consultarea românilor. Se mai cereau reprezentare proporțională cu numărul românilor în conducerea și administrația Transilvaniei, independența Bisericii românești, libertatea presei, învățământ în limba română etc.

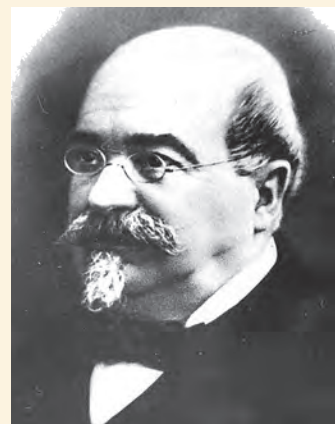
Programe asemănătoare au fost adoptate de românii din Banat și Bucovina.

Consecințe ale Revoluției

Cele mai importante idei lansate de Revoluția de la 1848 au fost unirea politică a românilor, împrietărirea țărânimii și realizarea de reforme politice.

Revoluția de la 1848 a trasat obiective politice, sociale și naționale ce vor fi realizate în deceniile următoare. Participant la Revoluția de la 1848, Al.I. Cuza va pune în aplicare programul de reformă al generației pașoptiste. Independența României va fi obținută în timpul domniei lui Carol I.

Programele Revoluției de la 1848 exprimă dorința de modernizare a societății românești după model european.

Sursa 2: Mihail Kogălniceanu (1817-1891), reprezentant important al generației pașoptiste: istoric, diplomat, scriitor

Sursa 3: Unul dintre reprezentanții cei mai de seamă ai generației pașoptiste, Nicolae Bălcescu (1819-1852): scriitor, istoric, economist și mare patriot român

Sursa 4: Avram Iancu (1824-1872), membru al generației pașoptiste. Ultimii 20 de ani ai vieții i-a petrecut în mijlocul moșilor (locuitori ai Munților Apuseni) pe care îi condusesese în timpul revoluției. Când a murit, zeci de mii de oameni l-au condus pe ultimul drum pe „Craii munților”, cum era numit.

Rromii – de la robie la emancipare

STUDIU DE CAZ

Diversitatea etnică din spațiul românesc a însemnat și prezența rromilor. Cu o limbă mult diferită (limba *rromani*) și un mod de viață în parte nomad, aceștia au trăit printre români și s-au integrat în societatea medievală. Deoarece, ca și mulți țărani români nu aveau pământ în proprietate, au devenit dependenți de proprietarii de moșii. Statutul lor juridic era acela de robi. În schimbul protecției juridice, robii rromi datorau proprietarilor anumite taxe sau prestarea unor munci.

Primele mențiuni despre rromi în spațiul românesc datează din secolul al XIV-lea. Atunci sunt semnalati în Țara Românească, apoi în Transilvania și Moldova. Ei au ajuns aici venind de la sud de Dunăre, dinspre Bizanț.

Colaborați pentru a elabora un proiect care să prezinte imaginea rromilor în viziunea voastră.

Proiectul va avea următoarele capitole în care vor fi adunate materialele realizate de fiecare grupă:

1. Scurt istoric al rromilor.
2. Ocupațiile tradiționale ale rromilor.
3. Obiceiuri și tradiții.
4. Muzică, dansuri.
5. Personalități ale rromilor.
6. Imaginea rromilor în mass-media: prejudecăți și stereotipii.

Produsul final al proiectului va fi un poster cu imagini din viața rromilor.

Cum a evoluat statutul rromilor până la începutul modernității?

Care este originea rromilor?

Rromii sunt originari din India. Spre această concluzie ne îndreaptă studiul limbii lor, care este înrudită cu limbile vorbite în centrul și nord-vestul Indiei. Ei au început să migreze spre vest, în mai multe etape în secolele IX-XI. **Migrația** lor a fost determinată atât de invaziile unor conducători afghani, cât și de lipsa resurselor în urma unor ani mai secetoși. În secolul XI ei erau prezenți în Imperiul Bizantin. Aici au primit, se pare, numele de „țigani”, dintr-un cuvânt grecesc care înseamnă „de neatins” („*athinganoi*”).

Cuvântul *rrom* (sau *rom*) vine din limba sanscrită și înseamnă *om, bărbat*. Din Imperiul Bizantin, rromii s-au răspândit în întreaga Europă.

Care a fost statutul rromilor în Evul Mediu?

Statutul rromilor a fost cel de **robi**, adică de dependență totală față de stăpâni. Ei erau robii domniei, ai mănăstirilor sau ai boierilor. Cei ai domnului și-au continuat modul de viață seminomad, ceilalți erau stabiliți la marginea satelor românești sau în propriile sate, numite „sălașe”. Rromii, mai ales cei care aparțineau boierilor, erau supuși la tot felul de nedreptăți și abuzuri din partea stăpânilor.

Care erau ocupațiile tradiționale ale rromilor?

Rromii erau **meșteșugari pricepuți**, vestiți în tot spațiul românesc. Ei prelucrau aurul și argintul (aurari sau zlătari) pe care-l extrăgeau din nisipul râurilor, fabricau vase din aramă (căldărarii), unelte din fier (fierarii) și obiecte din lemn (lingurarii). Mulți dintre ei erau cunoscuți pentru talentul muzical și erau lăutari.

Ce schimbări a adus epoca modernă?

În secolul al XIX-lea, intelectualii și patrioții români care își făcuseră studiile în Occident și-au dat seama că starea de robie a rromilor reprezenta o situație de neacceptat. Sub influența lor au fost luate măsuri care, în decurs de câteva decenii, au dus la **eliberarea rromilor**. Acest efort a început cu eliberarea rromilor aparținând mănăstirilor. Proclamația de la Islaz din 1848 prevedea „*desrobirea țiganilor prin despăgubire*”.

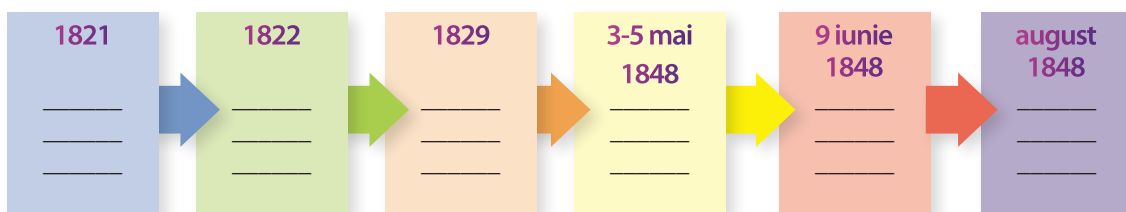
Rromii sunt eliberați în urma mai multor acte date de domnii Moldovei și ai Țării Românești. Ultimul act a fost emis de către domnul Țării Românești, **Barbu Dimitrie Știrbey** (1856). Cu toate acestea, ei au rămas cu o stare materială precară, victime ale prejudecăților de tot felul.

Sursa 1. Sălaș de rromi pe valea Siretului (1916).

Să ne amintim! Recapitulare U7

I. Cele mai importante fapte istorice din unitatea *Lumea românească până la jumătatea secolului al XIX-lea* se regăsesc în lista dată mai jos. Plasează pe axa cronologică faptele istorice corespunzătoare fiecărui reper cronologic.

Listă: *Tratatul de la Adrianopol, revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, revenirea la domniile pământene, Proclamația de la Islaz, dorințele partidei naționale în Moldova, Adunarea Națională de la Blaj.*

II. În acest capitol ai învățat despre **România între Orient și Occident. Conservatorism și modernizare**. Completează în diagrama de mai jos câte trei influențe specifice Orientului și Occidentului manifestate în spațiul românesc în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Ele se regăsesc în lista dată.

Influențe orientale
1. _____
2. _____
3. _____

Influențe occidentale
1. _____
2. _____
3. _____

Listă:

corupție, reforme, haine orientale, haine „nemțești”, noi modalități de distracție și petrecere a timpului liber, bucate gătite în felul turcilor.

III. Realizează un jurnal cu dublă intrare. Alege fragmentul care te-a impresionat în mod deosebit din studiul de caz despre Tudor Vladimirescu. Alcătuieste o fișă împărțită în două coloane, după modelul de mai jos.

Pasajul ales	Comentarii/ impresii personale

IV. Examinează cu atenție cele două imagini și identifică personalitățile pe care le reprezintă. Pe baza informațiilor din lecții, completează pe caiet un tabel după modelul dat.

Personalitate	Spațiu istoric și perioadă	Activitate politică	Mesaj pe care i l-ai adresa

V. Activitate nonformală: teatru-forum.

Sub îndrumarea profesorului, realizați o activitate de teatru-forum în care să prezentați indiferența, lipsa de interes față de problemele romilor, situații de discriminare și intoleranță, stereotipuri și prejudecăți față de comunitățile de romi.

Recomandări

Pentru realizarea unei activități de teatru-forum este necesară parcurgerea mai multor etape specifice. În manualul digital veți găsi descrierea detaliată a acestor etape.

Autoevaluare U7

I. Copiază pe caiet și alege răspunsul corect pentru enunțurile de mai jos.

1. Țările române intră sub protectoratul rusesc în urma păcii de la:
a) Karlowitz; b) Paris; c) Viena; d) Adrianopol.
2. Cel mai important document programatic al revoluției conduse de Tudor Vladimirescu a fost:
a) *Proclamația de la Islaz*; b) *Petiția Națională*; c) *Petiția Țării*; d) *Cererile norodului românesc*.
3. A redactat programul numit *Petițiunea-proclamațiune*:
a) Cezar Bolliac; b) Mihail Kogălniceanu; c) Vasile Alecsandri; d) Avram Iancu
4. Program al revoluției de la 1848 care a cerut „domn responsabil ales pe cinci ani”:
a) *Proclamația de la Islaz*; b) *Petițiunea națională*;
c) *Petițiunea-proclamațiune*; d) *Dorințele partidei naționale în Moldova*.
5. Programul revoluției de la 1848 care a cerut „Desrobirea țișanilor prin despăgubire”:
a) *Petiția țării*; b) *Petițiunea națională*; c) *Petițiunea-proclamațiune*; d) *Proclamația de la Islaz*.

II. Citește cu atenție afirmațiile/propozițiile de mai jos. Dacă apreciezi că afirmația/propoziția este adevărată, scrie litera A. Dacă apreciezi că afirmația/propoziția este falsă, scrie litera F.

1. Conservatorismul s-a manifestat mai cu seamă în rândul boierilor, dar și în rândul tinerilor care au studiat în Occident.
2. Tudor Vladimirescu a fost conducătorul Revoluției de la 1821.
3. Unul dintre reprezentanții cei mai de seamă ai generației pașoptiste a fost Nicolae Bălcescu.
4. Mihail Kogălniceanu a redactat programul numit *Proclamația de la Islaz*.
5. Rromii sunt eliberați din robie în timpul domniei lui Constantin Mavrocordat.

III. Citește cu atenție textul de mai jos și răspunde la cerințe.

„Independența administrativă și legislativă
a Țării Românești;
Adunare generală compusă din reprezentanți ai
tuturor stărilor societății;
Domn responsabil ales pe cinci ani;
Libertatea absolută a tiparului;
Emancipația clăcașilor, ce se fac proprietari prin
despăgubire;
Instrucție egală și întreagă pentru tot românul de
amândouă sexele.”

(*Proclamația de la Islaz*, 9 iunie 1848)

1. Transcrie din text fragmentul care se referă la educație.
2. Selectează două prevederi referitoare la drepturi și libertăți cetățenești.
3. Precizează spațiul istoric în care a fost dată Proclamația de la Islaz.

IV. Citește cu atenție cerințele de mai jos. Alcătuieste un text de o pagină în care:

- a) să menționezi coordonatele de spațiu istoric: Țara Românească, Moldova.
- b) să explici și să folosești în redactarea textului termenii istorici: *conservatorism* și *modernizare*;
- c) să precizezi o cauză și o consecință a acțiunii generației de la 1848.

SUBIECT	I	II	III	IV	Oficiu	Total
Punctaj maxim	5 x 4 = 20 de puncte	5 x 4 = 20 de puncte	5 + 10 + 5 20 de puncte	3 x 10 = 30 de puncte	10 puncte	100 de puncte
Punctajul tău	10 puncte	...

UNITATEA 8

România modernă

În această unitate
vei învăța despre:

- Formarea statului român modern:
domnia lui Alexandru Ioan Cuza
 - Regatul României. Carol I
 - Constituția din 1866
- Războiul de Independență
 - Opțiuni politice
în România modernă
- Cultura în spațiul românesc

Portofoliul unității

Realizați un portofoliu clasic sau digital care să cuprindă, la alegere:

- fișe biografice pentru trei dintre personalitățile României moderne;
- două surse scrise despre Războiul de Independență;
- cinci imagini semnificative legate de evenimente din România în Epoca modernă.

Pentru portofoliul clasic, utilizați modelul și explicațiile din **manualul digital**.

Formarea statului român modern: domnia lui Alexandru Ioan Cuza

Cum s-a realizat România modernă?

Unirea Principatelor Române

După înfrângerea Revoluției de la 1848, revoluționarii români emigrați în Occident au continuat să susțină obiectivele programului pașoptist: unire și independență. Au publicat articole de presă și broșuri și au încercat să obțină sprijinul diplomatic al unor lideri politici europeni. Activitatea unionistă a fost stimulată de **Congresul de pace de la Paris** (1856) care a încheiat Războiul Crimeii (1853-1856). În cadrul dezbaterilor, problema unirii românilor devine o problemă europeană. Decizia Puterilor Garante (care asigurau garanția colectivă a Principatelor, înlocuind protectoratul Rusiei) cuprinsă în Tratatul de pace de la Paris este cea a consultării românilor prin **Adunările ad-hoc**.

În 1857, au fost organizate alegerile pentru Adunările ad-hoc. În Moldova, falsificarea lor a dus la proteste ale unioniștilor și la intervenția unor mari puteri, care au decis repetarea alegerilor. În cele din urmă, Adunările ad-hoc de la Iași și București, având un caracter reprezentativ, s-au pronunțat pentru unire în octombrie 1857 (**sursa 1**).

Puterile Garante au analizat dorințele exprimate de români și apoi s-au întrunit într-o Conferință la Paris. Aceasta a adoptat **Convenția de la Paris** (1858), act constituțional care prevedea organizarea noului stat sub numele de „Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești”, fiecare cu domnitor, guvern și Adunare legislativă proprie, în comun având doar două instituții, cu sediul la Focșani: Comisia Centrală și Înalta Curte de Casație și Justiție. Acest act nu interzicea unirea deplină, lăsându-i pe români să aleagă soluția cea mai potrivită.

În 1859, românii au pus Europa în fața „faptului împlinit” și l-au ales pe Alexandru Ioan Cuza atât domnitor al Moldovei (5 ianuarie), cât și al Țării Românești (24 ianuarie). Dubla sa alegere a fost primul pas pentru unirea deplină a celor două Principate, acesta fiind actul de naștere al României moderne (**sursa 2**).

APLICAȚIE

Selectează, din textul lecției, trei fapte istorice care au favorizat realizarea unirii românilor. Plasează-le într-o ordine cronologică și cauzală, într-o schemă precum cea alăturată.

Domnia lui Alexandru Ioan Cuza (1859–1866): „la vremuri noi, om nou”

Domnia sa, deși scurtă, a fost plină de realizări. Mai întâi, domnitorul a realizat unificarea armatei, administrației, a sistemului vamal și de telegraf și a cursului monetar. Cuza a obținut acordul puterilor garante și al sultanului pentru realizarea unirii politice depline. În ianuarie 1862 unește guvernele și Adunările legislative la București (devenit capitala țării), proclamând „Unirea definitivă a Principatelor” (**sursa 3**).

Domnitorul pune în aplicare programul generației pașoptiste al cărei reprezentant era. În acest sens, a colaborat cu prim-ministrul Mihail Kogălniceanu. Una dintre reforme a fost **secularizarea** averilor mănăstirești (1863). Realizarea reformei agrare a întâmpinat opoziția marilor proprietari. Ca urmare, printr-o **lovitură de stat** (2 mai 1864), domnitorul a dizolvat Adunarea legislativă și a publicat un nou act constituțional, **Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris**, aprobat printr-un **plebiscit**. Domnitorul instaurează astfel un regim autoritar, în care atribuțiile sale legislative cresc considerabil. În 1864, au fost adoptate reformele care au modernizat societatea românească: reforma agrară, reforma instrucțiunii publice (învățământului), organizarea armatei, adoptarea Codului penal și a Codului civil (**sursa 4**).

Guvernarea autoritară și efectele reformelor întreprinse au determinat crearea unei puternice opoziții față de Cuza, care a fost obligat să renunțe la tron (februarie 1866).

DICȚIONAR

adunare ad-hoc = „cu un scop”; „anume pentru aceasta”, în latină; adunare întrunită doar pentru consultarea românilor în privința unirii;

lovitură de stat = acțiune de forță care urmărește răsturnarea regimului politic;

plebiscit = referendum; consultarea cetățenilor cu drept de vot, care urmează să se pronunțe prin DA sau NU asupra unui act de stat de importanță deosebită;

secularizare = transferarea bunurilor bisericii în proprietatea statului, în schimbul unei despăgubiri.

Sursa 1. Rezoluția Adunării Ad-hoc a Moldovei (1857)

„Adunarea ad-hoc a Moldovei (...) declară că cele mai mari (...) dorinți ale țării sunt:

1. Respectarea drepturilor Principatelor și îndeosebi a autonomiei lor (...)
2. Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România.
3. Prinț străin cu moștenirea tronului, ales dintr-o dinastie domnitoare a Europei și ai cărui moștenitori să fie crescuți în religia țării.
4. Neutralitatea pământului Principatelor.
5. Puterea legiuitoare încredințată unei obștești Adunări, în care să fie reprezentate toate puterile nației.”

(Bogdan Murgescu, coord.,
Istoria României în texte, 2001)

Realizează următoarele cerințe:

1. Transcrie prevederea care exprimă dorința ca armatele străine să nu mai intre pe teritoriul Principatelor.
2. Formulează o opinie referitoare la dorința românilor de a avea un prinț străin dintr-o dinastie europeană la conducerea noului stat. De ce crezi că era solicitat acest lucru?

Sursa 3. Stema unită în timpul lui A.I. Cuza (1863)

1. Precizează câte un simbol specific pentru fiecare principat român.
2. Identifică un simbol al unității și explică semnificația lui.

APLICAȚIE INDIVIDUALĂ. Fișă biografică

Folosind surse digitale, realizează o fișă biografică a domnitorului Alexandru Ioan Cuza, după modelul din manualul digital. După îmbunătățirea fișei în urma sugestiilor profesorului și colegilor, o vei adăuga la portofoliul personal.

Sursa 2. Alegerea domnitorului Alexandru Ioan Cuza (1859), tablou al pictorului Theodor Aman

1. Caracterizează prin două cuvinte atmosfera din adunare.
2. Menționează două practici democratice sugerate de imagine.
3. Compară atmosfera din imagine cu alegerile desfășurate în zilele noastre și menționează o asemănare și o deosebire.

Sursa 4. Scrisoarea lui A.I. Cuza către Carol I, 1867

„Am fost destul de fericit că am realizat Unirea, visul secular al românilor, că am restituit țării mele o cincime din teritoriul său uzurpat de călugării străini; am făcut dintr-un milion de clăcași un milion de proprietari și cetățeni. Am promulgat coduri copiate după codul lui Napoleon, care stabilesc cu adevărat egalitatea tuturor în fața legii și drepturi egale pentru toți în familie, care impun căsătoria civilă. (...) Am făcut învățământul primar obligatoriu și gratuit, am instituit sistemul zecimal.”

(A.D. Xenopol, *Domnia lui Cuza Vodă*, 1903)

1. Identifică în text trei reforme adoptate în timpul domniei lui A.I. Cuza;
2. Menționează câte o consecință pentru două dintre aceste reforme;
3. Asociază două realizări ale domniei lui Cuza cu două obiective ale programului pașoptist;
4. Realizează corespondența dintre măsurile enumerate de A.I. Cuza și unul dintre domeniile societății, ca în modelul de mai jos:

Împroprietărirea țăranilor	social
	juridic
	cultural
	economic

Regatul României. Carol I

De ce a fost numită România „Belgia Orientului”?

România – de la domnie la Regat

Instaurarea dinastiei străine în România prin alegerea principelui Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen a fost un act de voință al românilor, care au pus Europa din nou în fața „faptului împlinit”.

După înlăturarea lui Al.I. Cuza (10/11 februarie 1866), elita politică românească a făcut demersuri pentru aducerea pe tron a unui principe străin. După mai multe tatonări, a fost propus prințul german **Carol**, care era sprijinit de Prusia și Franța. Acesta a fost proclamat domn de către Adunarea Deputaților, în urma consultării populației printr-un plebiscit. Sosit în România, Carol I depunea jurământul în fața reprezentanților națiunii (**10 mai 1866**). Alegerea sa a fost recunoscută, cu unele rezerve, de puterile europene și de Imperiul Otoman.

Lunga domnie a lui Carol I (1866-1914) a fost plină de realizări, contribuind la modernizarea României și la creșterea prestigiului ei pe plan european.

Începutul domniei a fost marcat de adoptarea **Constituției din 1866** (vezi **studiul de caz**), care consacra **monarhia constituțională ereditară**, condiție necesară realizării unui echilibru politic intern. Legea fundamentală stabilea principiul succesiunii la tron în cadrul dinastiei, acorda domnitorului rolul de element de echilibru între puterile statului. Acesta avea atribuții destul de largi, precum dreptul de a numi miniștrii, a conduce armata, a bate monedă, a încheia convenții cu alte state, drept de **veto**. Prin Constituție, Carol I dobânda o poziție puternică în cadrul sistemului politic.

În primii ani ai domniei, Carol I s-a confruntat cu instabilitatea politică internă, manifestată prin schimbări de guverne, lupta pentru putere între grupările politice și manifestații republicane sau antidinastice. După înființarea partidelor politice, Partidul Național Liberal (1875) și Partidul Conservator (1880), se va ajunge la stabilitate politică, prin **alternanța la guvernare** a partidelor, Carol devenind un arbitru al vieții politice (**studiu de caz**).

Un alt obiectiv urmărit prin alegerea principelui străin a fost obținerea independenței țării. La începutul domniei, eforturile diplomatice desfășurate de Carol I nu au avut rezultatul așteptat. Prin urmare, independența a fost cucerită prin **războiul împotriva Imperiului Otoman** (1877-1878) și a fost recunoscută internațional prin **Tratatul de pace de la Berlin** (1878). Cu acest prilej, România își întregea teritoriul, obținând **Dobrogea**

(**sursa 1**). Ca urmare a schimbării situației României pe plan internațional, în 1881 România a fost proclamată Regat, Carol I fiind încoronat Rege (**10 mai 1881**). Aceasta semnifică o creștere a prestigiului monarhiei și al țării pe plan european.

Modernizarea României: în „pas cu Europa”

După 1878, stabilitatea politică a permis României să continue procesul de **modernizare** într-un ritm accelerat. De aceea, unii contemporani au numit-o „Belgia Orientului” (deoarece Belgia trecea, în această perioadă, printr-un proces intens de industrializare și modernizare). Acest proces a cuprins toate domeniile, de la cel politic-instituțional la cel economic și cultural. În acest efort de modernizare, regele a colaborat cu oamenii politici români. Deși s-au făcut progrese în numeroase domenii, lumea rurală avea probleme sociale grave ce s-au manifestat prin **Răscoala din 1907**. Aceasta a dovedit nevoia unei reforme agrare radicale și necesitatea acordării dreptului de vot universal.

România în relațiile europene

După câștigarea independenței, România avea nevoie de un sistem de alianțe care să-i garanteze integritatea teritorială, în condițiile tensiunilor diplomatice cu Rusia și Austro-Ungaria. Acest lucru a fost posibil prin aderarea la **Tripla Alianță** (1883), printr-un tratat secret de alianță cu Germania și Austro-Ungaria. Totodată, a devenit un factor de stabilitate în spațiul sud-est european, rol asumat în cadrul **războaielor balcanice** (1912-1913). În urma participării la cel de-al doilea război balcanic, împotriva Bulgariei, prin Tratatul de pace de la București, România obținea **Cadrilaterul** (partea de sud a Dobrogei) (**sursa 1**).

Stabilitatea politică internă, modernizarea și afirmarea europeană sunt cele trei caracteristici ale Regatului României în vremea lui Carol I (**sursa 4**).

DICȚIONAR

Tripla Alianță = alianță politică și militară, cu rol de apărare, formată din Germania, Austro-Ungaria și Italia, în 1879-1882;

veto = „mă opun”, în latină; *drept de veto* = dreptul conducătorului unui stat de a se opune unei legi sau hotărâri.

APLICAȚIE

Selectează din textul lecției câte o noțiune-cheie pe care să o asociezi celor trei caracteristici ale domniei lui Carol I:

Stabilitate	Modernizare	Independență

Sursa 1. Harta României în 1914

Suprafața României a crescut de la 123 335 km² în 1866, la 130 177 km² în 1878 și la 137 903 km² în 1914.

1. Folosind această informație și analizând harta, precizează teritoriile care au fost alipite României.
2. Pe baza informațiilor din lecție, menționează două evenimente care au prilejuit schimbările teritoriale.

Sursa 2. Regele Carol I, între viitorii regi Ferdinand (stânga) și Carol al II-lea (dreapta)

Folosind surse clasice sau digitale, realizează o fișă biografică pentru regele Carol I.

Sursa 3. Repere ale modernizării

Domeniu	1860-1866	1899-1902	1912-1914
Populație (mii loc.)	4115	5957	7772
Populație urbană	17,6 %	18,8 %	18,3 %
Alfabetizare	...	17,3 %	39,3%
Suprafață arabilă (mii ha)	3335	5845	6135
Întreprinderi	...	605	851
Nr. bănci	...	30	215
Căi ferate (km)	0	3177	3588

(Enciclopedia de Istorie a României, 2003)

Realizează următoarele cerințe:

1. Examinează statistica și numește două domenii care au cunoscut cel mai mare progres.
2. Precizează doi factori ai creșterii populației (corelați cu **sursa 1**).
3. Explică progresul în cazul a doi factori economici.

Sursa 4. Despre regele Carol I

„Pentru că, de când a pășit, pe 8 mai 1866, pe pământ românesc, n-a mai existat nici o clipă în care să nu simtă că acest pământ este țara lui și să nu se simtă răspunzător pentru soarta ei. (...)”

Pentru că luptă în Războiul de Independență și glumește pe seama obuzului explodat lângă el cu niște vorbe legendare, pe care românii nu le-au uitat: «Asta-i muzica ce-mi place».

Și pentru că nu își pune coroană de aur, ci din oțelul unui tun de la Plevna. (...) Pentru că a făcut România să intre în Europa și, la fel de important, Europa să intre în România.”

(Ioana Pârvulescu, De ce îl admir pe Carol I, în Carol I, amintirea unei mari domnii, 2006)

1. Precizează două evenimente ale domniei lui Carol I.
2. Realizează un scurt eseu, de 150 de cuvinte, cu titlul „De ce trebuie să învățăm despre Carol I”? Folosește trei argumente.

APLICAȚIE

Descoperiți în textul lecției două evenimente care au avut loc în data de 10 mai. Explicați semnificația zilei de 10 Mai.

Formați două echipe de elevi și propuneți un mod de a marca această zi în școala voastră.

Posibile idei: un concurs de afișe; o expoziție de fotografie care să ilustreze semnificația istorică a acestei zile: un spectacol; un concurs de desene; un concurs de eseuri.

Prezentați propunerile voastre profesorului și, cu ajutorul acestuia, colaborați la punerea în practică a celei mai bune propuneri.

Constituția din 1866

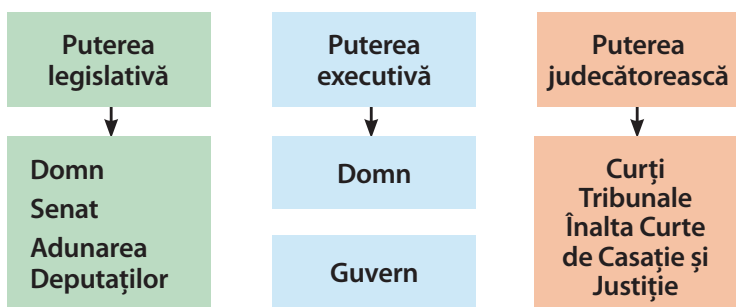
STUDIU DE CAZ

Constituția din 1866 reprezintă prima constituție a României moderne, care inaugurează sistemul politic bazat pe principiile liberalismului. Are ca model legea fundamentală a Belgiei (1831), considerată în acel moment cea mai modernă din Europa.

Elaborată într-un timp scurt, a fost votată de Adunarea Constituantă și promulgată de Carol I (la 30 iunie 1866). Avea 8 titluri și 133 de articole, care se refereau la teritoriul României, drepturile românilor, puterile statului, finanțe, puterea armată și alte dispoziții generale. Ea consacră **principii democratice** precum: separarea puterilor în stat, suveranitatea națională, monarhia ereditară și guvernarea reprezentativă. Erau garantate drepturile cetățenești. Prevedea un sistem electoral censitar (cetățenii erau împărțiți în categorii, în funcție de avere).

A fost prima constituție a țării elaborată fără consultarea marilor puteri și fără să facă referire la suzeranitatea otomană și la garanția colectivă a statelor europene. Ea consfințește numele oficial al țării, România, și consacră **monarhia ereditară constituțională**. Prin toate acestea, este considerată un act de independență. A rămas în vigoare, cu unele modificări, până în 1923.

Constituția din 1866 are un caracter liberal, stabilește un nou cadru de dezvoltare a țării, favorizând procesul de modernizare și de integrare a României în Europa vremii.

1. Identifică în textul Constituției articolele referitoare la principiile suveranității naționale și monarhiei ereditare.
2. Selectează patru drepturi ale românilor și alcătuiește o listă cu trei dintre ele, pe care le consideri cele mai importante în acea vreme. Motivează-ți alegerea.
3. Formulează o opinie referitoare la importanța obligativității și gratuității învățământului. Era necesară în epocă garantarea lor ca drepturi constituționale?

4. Folosind cunoștințele de la **Educație socială** (clasa a VII-a), analizează schema de mai sus și numește câte o atribuție a fiecărei instituții.
5. Clasa se împarte în patru grupe de elevi. Fiecare grupă notează trei termeni/concepte referitoare la Constituția din 1866, două idei pe care ar dori să le aprofundeze și o competență/pricepere pe care elevii consideră că au dobândit-o în urma activităților de învățare. După 20 de minute, fiecare grupă prezintă rezultatele, care sunt discutate în clasă.

O constituție modernă

Constituția din 1866

„**Art. 1** Principatele Unite Române constituie un singur Stat indivizibil sub denumirea de România. (...)”

Art. 5 Români se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor. (...)”

Art. 7 Însușirea de român se dobândește, se conservă și se pierde potrivit regulilor statornicite prin legile civile. Numai străinii de rituri creștine pot dobândi împământinirea.

Art. 10 Nu există în Stat nici o deosebire de clasă. Toți Români sunt egali înaintea legii și datori a contribui fără osebire la dările și sarcinile publice. (...)”

Art. 13 Libertatea individuală este garantată. (...)”

Art. 19 Proprietatea de orice natură, precum și toate creanțele asupra statului sunt sacre și neviolabile. Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică. (...)”

Art. 23 Învățământul este liber. (...) Învățătura în școlile Statului se dă fără plată. Învățătura primară va fi obligatorie pentru tinerii Români (...)”

Art. 31 Toate puterile Statului emană de la națiune care nu le poate exercita decât numai prin delegațiune (...)”

Art. 82. Puterile constituționale ale Domnului sunt ereditare, în linie coborâtore directă și legitimă a Măriei Sale Principelui Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, din bărbat în bărbat prin ordinul de primogenitură și cu exclusiunea perpetuă a femeilor și coborâtorilor lor. Coborâtorii Măriei Sale vor fi crescuți în religionea ortodoxă a răsăritului. (...)”

(Bogdan Murgescu, coord., Istoria României în texte, 2001)

Opțiuni politice în România modernă

STUDIUL DE CAZ

Odată cu instaurarea regimului constituțional, diferitele **grupări liberale** și **conservatoare** s-au confruntat în privința direcțiilor, a căilor și ritmului de modernizare a societății românești (**sursa 1**).

Lupta pentru impunerea propriilor opțiuni politice și necesitatea organizării au determinat unificarea acestor grupări politice și constituirea celor două partide politice: **Partidul Național Liberal** și **Partidul Conservator**.

Cele două partide au elaborat propriile doctrine, **liberalismul** și **conservatorismul** (**sursa 4**), au adoptat programe politice, iar măsurile lor au asigurat o continuitate în dezvoltarea țării.

Aflate în permanentă confruntare politică, ele au guvernat alternativ, mecanism politic numit „**rotativă guvernamentală**” (**sursa 5**), impus de Carol I, prin care a asigurat stabilitatea politică.

1. Selectează din sursa 1 o deosebire între liberali și conservatori.

2. Numește, pe baza sursei 4, o asemănare între liberali și conservatori. Formulează un punct de vedere referitor la aceasta.

3. Dacă ar fi să aderi la gruparea liberalilor sau a conservatorilor, care ar fi opțiunea ta politică?

Analizând sursele de mai sus, susține un punct de vedere, folosind două argumente.

Cum au înțeles modernizarea României partidele politice?

Sursa 1. Despre liberali și conservatori

a. Liberalul N. Xenopol, *Discurs în Adunarea Deputaților*, 1897: „Nu ne mai putem diferenția după lucruri grozave și nereale, împărțindu-ne în patrioți și nepatrioți, în cinstiți și necinstiți (...); trebuie să ne diferențiem pe idei lămurite și sănătoase, menținând din trecut tot ce era de menținut, dar eliminând tot ce era trecător.”

(Bogdan Murgescu, coord., *Istoria României în texte*, 2001)

b. Conservatorul P.P. Carp, *Discurs în Senat*, 1897: „De la 1866 trebuie să ne diferențiem nu pe aspirațiuni naționale, (...) ci pe principii de organizare internă și numai de la 1866 până azi se poate vorbi de partide liberale și de partide conservatoare, care și unele și altele au originea lor (...) în glorioasa generațiune de la 1848.”

(Ion Bulei, *Partidul Conservator*, 1987)

Partidul Național Liberal

Anul înființării: 1875

Președinți: Ion C. Brătianu, Dumitru C. Brătianu, Dimitrie A. Sturdza, Ion I.C. Brătianu

Doctrină: liberalism

Deviză: „Prin noi înșine”

Realizări: proclamarea Independenței României (1877), înființarea Băncii Naționale (1880), proclamarea Regatului (1881), modificarea legii electorale (1884), legea încurajării industriei (1887), legea învățământului (1898).

Partidul Conservator

Anul înființării: 1880

Președinți: Manolache Costache Epureanu, Lascăr Catargiu, Gh. Grigore Cantacuzino, Petre P. Carp, Titu Maiorescu

Doctrină: conservatorism

Strategie: „Pașii mărunți”

Realizări: Legea tocmelilor agricole (1872), înființarea jandarmeriei rurale (1893), legea minelor (1895), legea pentru încurajarea industriei naționale (1912), Conferința de pace de la București (1913).

Sursa 2.
Ion C.
Brătianu

Sursa 3.
Lascăr Catargiu

Sursa 4. Opțiuni politice

dezvoltarea industriei naționale, economie protecționistă

apărarea intereselor burgheziei

consolidarea instituțiilor statului

modernizarea prin adoptarea „formelor” occidentale

dezvoltarea agriculturii, comerț liber

apărarea intereselor proprietarilor de pământ

consolidarea instituțiilor statului

modernizarea în etape, întemeiată pe tradiție, respingerea „formelor fără fond”

LIBERALISM
CONSERVATORISM

Sursa 5. „Rotativa guvernamentală” (guvernări conservatoare și liberale)

Războiul de Independență

STUDIU DE CAZ

Independența statului român, revendicare a generației pașoptiste, a rămas un obiectiv al oamenilor politici români care putea fi realizat fie prin acțiuni militare (cale susținută de liberali), în alianță cu o mare putere, fie pe cale diplomatică (susținută de conservatori).

Aducerea principelui Carol I pe tronul României, în 1866, fusese motivată și de necesitatea consolidării poziției țării pe plan european și a obținerii independenței. Guvernul încheiase unele convenții comerciale cu marile puteri, precum Austro-Ungaria (1875), percepute ca o manifestare a independenței.

Însă România nu putea să își reprezinte cu adevărat interesele decât ca stat independent. Ruperea definitivă a legăturilor cu Imperiul Otoman și obținerea independenței de stat au fost realizate cu sacrificii, pe câmpul de luptă.

Citește cu atenție textul, analizează sursele, apoi rezolvă următoarele cerințe:

1. *Selectează din sursa 2 două expresii care semnifică independența.*

2. *Identifică în sursa 3 două teritorii recunoscute României prin tratat.*

3. *Identifică locuri și monumente dedicate independenței, din localitate, județ sau din țară (sugestii: statui, străzi, piețe publice, localități etc.);*

• *colectează informații despre acestea;*
• *analizează datele și realizează un proiect interdisciplinar;* • *prezintă proiectul în fața clasei.*

4. *Imaginează-ți că ești reporter de război. Realizează un reportaj în care să prezinți o luptă din Războiul de Independență. Te poți inspira din fotografiile lui Carol Popp de Szathmari, picturile lui N. Grigorescu sau filmul „Independența României” (1912).*

„Suntem o națiune liberă și independentă”

Prilejul pentru ruperea relațiilor cu Imperiul Otoman a fost redeschiderea „**crizei orientale**” (1875-1876), odată cu revoltele antiotomane ale popoarelor din Balcani (din Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Serbia, Muntenegru), sprijinite de Rusia.

Guvernul României, condus de **Ion C. Brătianu**, a desfășurat acțiuni diplomatice pentru a afla atitudinea puterilor europene față de recunoașterea independenței, dar acestea nu au promis sprijinul solicitat. Rusia a început pregătirile de război împotriva Imperiului Otoman, asigurându-se de neutralitatea Austro-Ungariei, însă avea nevoie și de acordul României pentru trecerea trupelor sale în Balcani.

În acest context, România a desfășurat tratative cu Rusia (septembrie 1876), în Crimeea (la Livadia), în care partea română a solicitat respectarea integrității teritoriale și a acceptat trecerea trupelor ruse spre frontul de la sud de Dunăre. România a semnat cu Rusia o **Convenție militară**, la București (4 aprilie 1877), care stabilea trecerea armatei ruse pe teritoriul românesc, în anumite condiții, și garanta integritatea teritorială a statului român. Deși Rusia respinsese colaborarea militară a românilor, domnitorul Carol I a decretat mobilizarea armatei, care a ocupat poziții pe malul Dunării (**sursa 1**).

Declanșarea războiului dintre Rusia și Imperiul Otoman și intrarea trupelor ruse pe teritoriul românesc (aprilie 1877) au dus la atacarea localităților dunărene de către artileria otomană, urmată de bombardarea cetăților de pe țărmul opus de către armata română și la instalarea stării de război. În Parlament s-a votat declarația de război cu Imperiul Otoman, urmată de proclamarea independenței absolute a României

(9 mai 1877) (**sursa 2**). La 10 mai, Carol I a fost aclamat ca „soveran neatârnat al românilor”.

În acest timp, trupele ruse ajunse la Dunăre au trecut fluviul și au continuat acțiunile militare, dar au fost înfrânte la **Plevna**, o localitate strategică, puternic fortificată și apărată de o armată otomană numeroasă. Marile pierderi ale armatei ruse l-au determinat pe comandantul acesteia să solicite românilor ajutor militar, printr-o telegramă trimisă lui Carol I. În urma negocierilor, domnitorul a acceptat intrarea în război și a preluat comanda trupelor româno-ruse la Plevna, care va fi cucerită. Armata română, deși fără experiență de război, a dovedit mult curaj și a obținut victorii importante, cu mari sacrificii (circa 10 000 de morți și răniți). Între eroii acestui război se numără: Gheorghe Șonțu, Valter Mărăcineanu, Constantin Țurcanu.

Înfrângerea armatelor otomane pe toate fronturile a dus la încheierea **armistițiului** cu Rusia (ianuarie 1878).

România a obținut independența pe câmpul de luptă. **Tratatul de pace de la Berlin** (1 iulie 1878), recunoștea independența cu unele condiții, îndeplinite de România până în 1881 (**sursa 3**). România își întregea teritoriul cu Dobrogea, Delta Dunării și insula Șerpilor (**sursa 4**), însă era silită să cedeze Rusiei sudul Basarabiei.

Ca stat independent, proclamată **Regat în 1881**, România a participat la relațiile internaționale, devenind un factor de stabilitate în sud-estul Europei.

DICȚIONAR

armistițiu = încetarea operațiilor militare în vederea începerii negocierilor de pace;

redută = punct de apărare constând din mici ridicături de pământ, fortificație.

Sursa 1. Jurnalul evenimentelor din Războiul de Independență

6 aprilie 1877

- mobilizarea armatei române

12 aprilie 1877

- Rusia declară război Porții Otomane

26 aprilie 1877

- turcii bombardează Calafatul

26 aprilie 1877

- românii bombardează Vidinul

29 aprilie 1877

- România declară război Imperiului Otoman

19 iulie 1877

- telegrama trimisă domnitorului Carol I

30 august 1877

- cucerirea **redutei** Grivița I

9 septembrie 1877

- cucerirea cetății Rahova

28 noiembrie 1877

- capitularea cetății Plevna

12 ianuarie 1878

- victoria de la Smârdan

Sursa 2. Declarația de Independență, 9 Mai 1877

Declarația lui Mihail Kogălniceanu în Adunarea Deputaților:

„În stare de rezel, cu legăturile rupte, ce suntem? Suntem independenți: suntem națiune de sine stătătoare. Avem domn de sine stătător. Însă, d-lor, aici se oprește misiunea noastră?”

Am ajuns la scopul urmărit nu de azi, ci, pot zice, de secole, și mai cu deosebire urmărit de la 1848 încoace? (...) Ce am fost înainte de declararea rezelului? Fost-am noi dependenți către Turcia? Fost-am noi provincie turcească? (...) Străinii au zis aceasta; noi nu am zis-o nici o dată. (...)

Suntem în stare de rezel cu turcii; legăturile noastre cu Înalta Poartă sunt rupte. (...) Nu am nici cea mai mică îndoială și frică de a declara în fața reprezentățiunii naționale că noi suntem o națiune liberă și independentă.”

(Documente din Istoria Românilor, 1996)

Sursa 3. Tratatul de pace de la Berlin (1878)

„Prevederile referitoare la România:

Art. 43. Înaltele Părți contractante recunosc independența României, legând-o de condițiunile expuse în următoarele două articole.

Art. 44. În România, deosebirea credințelor religioase și a confesiunilor nu va putea fi opusă nimănui ca un motiv de excludere sau de incapacitate în ceea ce privește bucurarea de drepturi civile și politice (...) Libertatea și practica exterioară a oricărui cult vor fi asigurate tuturor supușilor pământeni ai Statului Român, precum și străinilor (...)

Art. 45. Principatul României retrocedează M.S. Împăratului Rusiei porțiunea teritoriului Basarabiei, despărțită de Rusia în urma tratatului de la Paris din 1856 (trei județe, Cahul, Ismail, Bolgrad).

Art. 46. Insulele formând Delta Dunărei, precum și Insula Șerpilor, sandgiacul Tulcei [Dobrogea] (...) sunt întrupate cu România.”

(Bogdan Murgescu, coord., Istoria României în texte, 2001)

Sursa 4. Intrarea armatei române în Dobrogea, 1878

Cultura în spațiul românesc

STUDIU DE CAZ

Cultura în România modernă a cunoscut însemnate progrese datorate inițiativelor elitei politice, responsabilă de modernizare. Un rol deosebit l-au avut Al.I. Cuza și, mai ales, Carol I, care a asigurat stabilitatea politică și deschiderea spre Occident.

Progrese a cunoscut învățământul, atât instrucția publică, prin legislația lui Cuza (1864) și a lui Spiru Haret (1898), cât mai ales învățământul universitar. Au fost înființate universitățile din Iași (1860) și București (1864).

Instituțiile culturale create în România modernă au făcut posibilă alinierea culturii române la cea a Occidentului. În activitatea lor s-au implicat personalități din viața politică, culturală și științifică. Unele dintre acestea au avut un rol în susținerea identității românilor din afară și au militat pentru unirea deplină.

Un rol în afirmarea culturii și asigurarea unui cadru necesar dezvoltării ei l-au avut edificiile publice, cele mai multe construite în vremea lui Carol I (**sursa 1**). Modernitatea a fost adusă și de arhitecții străini care au lucrat alături de cei români, stilurile occidentale fiind vizibile în arhitectura din România. Tradiția a fost conservată în stilul „neoromânesc”, creat de arhitectul Ion Mincu.

Clasa se împarte în patru grupe de elevi. Utilizând mijloacele digitale, fiecare grupă va crea câte un poster cu titlul „România culturală în Epoca modernă”, care să cuprindă imagini și informații referitoare la următoarele domenii: literatură, artă, arhitectură, științe, societăți culturale, învățământ. Posterele vor fi expuse și prezentate în clasă.

Prin cultură România intră în Europa

Neagu Djuvara: despre cultura română în România modernă

„Acei 48 de ani de domnie ai lui Carol I coincid cu cea mai frumoasă înflorire a culturii românești din toate veacurile. Asta nu poate fi o simplă întâmplare. (...)”

Faptul că se deschiseseră porțile către Occident înseamnă acea atmosferă pe care Carol I a știut să o creze pentru ca să se dezvolte în mod armonios cultura română care începuse deja înaintea lui. Mă gândesc totuși că (...) în timpul domniei lui Carol I să fi apărut personalități atât de diferite și de strălucite ca Eminescu, Maiorescu, Caragiale, chiar Alexandri, la vârsta lui mai înaintată, oameni din popor cum au fost Creangă, Coșbuc, Barbu Delavrancea, ieșit și el oarecum de la țară, Slavici venit din Ardeal și el. În istorie un Xenopol, un Iorga. Nu vreau să cad în enumerarea marilor creatori ai țării noastre în epoca lui Carol I, dar totuși nu numai în domeniile mai cunoscute marelui public, cum este literatura și pictura, dar gândiți-vă că în geologie am avut pe un Drăghiceanu și pe Cobălcescu. Că Henri Coandă a făcut o experiență extraordinară care

este la originea aviației supersonice, că am avut pe unul din primii speologi din lume, pe Emil Racoviță, toate lucrurile acestea nu sunt un pur hazard. (...)”

El nu a făcut niciun gest care să împiedice acea influență franceză care continuă de aproape 100 de ani și exemplul cel mai frapant este faptul că majoritatea monumentelor care s-au clădit în timpul domniei lui Carol I și care sunt și astăzi cele mai frumoase monumente din București, aproape toate sunt de stil francezesc sau făcute de arhitecți francezi. (...) Atât de strălucită din punct de vedere cultural a fost această domnie a lui Carol I încât eu cred că la nivelul istoriei țării noastre ar trebui să se vorbească de secolul lui Carol I.”

(Neagu Djuvara, *Secolul lui Carol I*, în volumul omagial *Carol I, Amintirea unei mari domnii*, 2006)

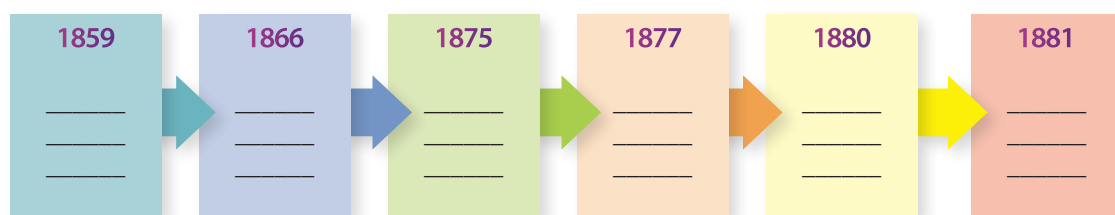
La o jumătate de veac de la constituirea statului modern, România era o țară integrată în Europa vremii. O demonstrează realizările culturale și personalitățile ce ne reprezintă în cultura europeană a timpului.

Sursa 1. Ateneul Român, construit în anii 1886-1888 (fotografie din anul 1940)

Să ne amintim! Recapitulare U8

I. Plasează pe axa cronologică evenimentele istorice din lista dată, în locul corespunzător fiecărui reper cronologic.

Listă: dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza; constituirea Partidului Conservator; instaurarea dinastiei străine în România; proclamarea Regatului României; constituirea Partidului Național Liberal; proclamarea Independenței de stat a României.

II. Asociază personalitățile din coloana A cu caracterizările din coloana B:

A. Personalități	B. Caracterizare
1. Carol I	a. Primul lider al Partidului Conservator
2. Mihail Kogălniceanu	b. A promulgat prima Constituție a României
3. Lascăr Catargiu	c. Primul lider al Partidului Național Liberal
4. Ion C. Brătianu	d. Prim-ministru în timpul domniei lui Al.I. Cuza

III. Completează într-o schemă, după modelul de mai jos, câte două idei specifice fiecărei opțiuni politice:

Liberalism
1. _____
2. _____

Conservatorism
1. _____
2. _____

IV. Examinează cu atenție cele două imagini și identifică personalitățile pe care le reprezintă. Pe baza informațiilor din lecții, completează pe caiet un tabel după modelul dat.

Personalitate	Perioadă	Activitate politică	Mesaj pe care i-l ai adresa

V. Identifică, în tabelul de mai jos, cele 8 cuvinte care corespund următoarelor definiții:

Definiții

- Instituție executivă cu care colaborează regele în conducerea statului.
- Teritoriu obținut de România în urma Războiului de Independență.
- Partid politic din România înființat în 1875.
- Construcție din București reprezentativă pentru România modernă, ridicată în 1886-1888.
- Alternanța la guvernare a două partide politice.
- Referendum; consultarea populației în privința unui act de mare importanță.
- Punct de apărare, fortificație, cucerit de armata română în 1877, la Grivița.
- Drept acordat domnitorului de a se opune unei legi.

T	I	D	O	B	R	O	G	E	A
V	E	T	O	E	J	L	A	D	N
A	P	L	E	B	I	S	C	I	T
S	A	R	E	D	U	T	A	I	U
T	A	T	E	N	E	U	S	M	E
O	L	I	B	E	R	A	L	O	S
S	T	G	U	V	E	R	N	C	O
R	O	T	A	T	I	V	A	R	N

Autoevaluare U8

I. Asociază informațiile din coloana A cu reperele cronologice din coloana B.

A. Evenimente istorice	B. Repere cronologice
1. Proclamarea Regatului României	a. 1866
2. Constituirea Partidului Conservator	b. 1880
3. Instaurarea dinastiei străine în România	c. 1859
4. Dubla alegere a lui Al.I Cuza	d. 1881

II. Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect pentru enunțurile de mai jos.

- Lider al Partidului Național Liberal a fost:
a) Lascăr Catargiu; b) Mihail Kogălniceanu; c) Ion C. Brătianu; d) P.P. Carp.
- Prima Constituție a României moderne a fost adoptată în anul :
a) 1881; b) 1864; c) 1866; d) 1878.
- Independența României a fost recunoscută pe plan internațional prin Tratatul de la:
a) Berlin; b) Paris; c) Adrianopol; d) București.

III. Realizează, sub forma unei diagrame, o comparație între doctrina liberală și cea conservatoare, menționând o asemănare și două deosebiri.

IV. Citește afirmațiile de mai jos și stabilește dacă acestea sunt adevărate (A) sau false (F).

- Universitatea din Iași a fost prima universitate înființată în Regatul României.
- Partidul Conservator a reprezentat interesele burgheziei industriale.
- Imaginea de mai jos se referă la lupta de la Plevna.

V. Citește fragmentul de mai jos.

„Principele împărțea puterea executivă cu guvernul, numit de el din rândul partidelor guvernamentale, iar puterea legislativă cu Parlamentul, compus din Adunarea Deputaților și Senat. Votul era cenșitar (patru colegii până în 1884 și trei după aceea, până în 1917, când este introdus în Constituție votul universal).”

(Ion Bulei, *O istorie ilustrată a românilor*, 2018)

Răspunde la următoarele cerințe:

- Numește, pe baza textului, cele două camere ale Parlamentului.
- Selectează din text informația care se referă la puterea executivă.
- Explică, folosind și informații din text, ce este votul cenșitar.
- Realizează un text, de aproximativ 50 de cuvinte, referitor la *Drepturile românilor garantate prin Constituția României moderne*, în care să utilizezi și termenii: *egalitate, lege, proprietate, libertate, ereditar*.

AUTOEVALUARE

SUBIECT	I	II	III	IV	V	Oficiu	Total
Punctaj maxim	4 x 5 = 20 de puncte	3 x 5 = 15 puncte	3 x 5 = 15 puncte	3 x 5 = 15 puncte	6+4+5+10 = 25 de puncte	10 puncte	100 de puncte
Punctajul tău	10 puncte	...

UNITATEA 9

România secolelor XX-XXI

În această unitate
vei învăța despre:

- România și Primul Război Mondial
- Marea Unire din 1918
- România interbelică
- România în Al Doilea Război Mondial
- România – stat comunist
- România în contextul Războiului Rece
- Regimul politic democratic din 1989 până azi
- Integrarea euro-atlantică a României

Portofoliul unității

Realizează un portofoliu clasic sau digital care să cuprindă, la alegere:

- fotografii cu viața cotidiană din România interbelică;
- 2-3 imagini din România, din timpul Primului Război Mondial sau al celui de-al Doilea Război Mondial;
- 5 imagini cu viața cotidiană în România comunistă.

România și Primul Război Mondial

De ce a intrat România în Primul Război Mondial?

Neutralitatea

Izbucnirea Primului Război Mondial la 28 iulie 1914 a surprins România într-o situație contradictorie. Opinia publică era majoritar filofranceză și favorabilă Antantei, însă regele **Carol I** era german și avea încredere în patria natală, o mare putere europeană și mondială. Ca urmare a acestor sentimente firești, dar și a unor calcule politice (posibilitatea eliberării Basarabiei de sub ocupația țaristă), semnase un tratat de alianță cu Germania, Austro-Ungaria și Italia, aderând la **Tripla Alianță** (1883).

Pus în fața războiului, Consiliul de Coroană de la Sinaia (21 iulie/3 august 1914) a decis adoptarea **neutralității**, ca soluție de compromis între cele două opțiuni. Neutralitatea a durat doi ani, până în august 1916. În acest interval, moartea regelui Carol I (octombrie 1914) și urcarea pe tron a regelui **Ferdinand**, dar și evoluția generală a războiului au făcut ca balanța să încline în favoarea intrării în război de partea Antantei.

Intrarea în război

Consiliul de Coroană de la Cotroceni (14/27 august 1916) a hotărât intrarea României în război de partea **Antantei**, alături de Franța, Marea Britanie și Rusia. Un rol important în luarea acestei decizii au avut **regina Maria** și **Ion I.C. Brătianu**, liderul Partidului Național Liberal, pe atunci cel mai influent lider politic român. Prin această decizie se urmărea eliberarea românilor din granițele Austro-Ungariei (provinciile Transilvania, Banat, Bucovina), unirea lor cu România și întregirea statului național.

Pentru români, războiul a început în noaptea de 14-15/27-28 august 1916, când trupele române au trecut granița în Transilvania. După câteva victorii românești, contraofensiva austro-ungaro-germană a pus România în defensivă. Au avut loc lupte eroice pentru apărarea defileelor Jiului și Oltului și pe Valea Prahovei. Atacată și dinspre sud, de trupe bulgare și germane, România a pierdut în jumătate de an tot sudul țării. Armata, Casa Regală, Guvernul și Parlamentul s-au refugiat în Moldova. Tezaurul României a fost trimis spre păstrare în Rusia. Soluția părea sigură, regina Maria fiind rudă apropiată cu țarul Nicolae al II-lea.

Marile victorii din 1917

Cu ajutorul misiunii militare franceze conduse de generalul Henri Berthelot, armata română s-a reorganizat în

1917. A fost fortificată o linie de apărare între Carpații de Curbură și Cotul Dunării (**sursa 1**), trupele române fiind sprijinite de cele rusești. În vara anului 1917, armata română, sub conducerea generalilor Alexandru Averescu și Eremia Grigorescu, a obținut marile victorii de la **Mărăști, Mărășești și Oituz**. Însă ieșirea Rusiei din război, spre sfârșitul anului 1917, a determinat statul român să încheie armistițiul cu Puterile Centrale (decembrie 1917), apoi Pacea de la București (24 aprilie/7 mai 2018).

Sfârșitul războiului. Pe frontul de vest luptele au continuat, situația devenind favorabilă Antantei. Populația Puterilor Centrale nu mai susținea războiul. Austro-Ungaria se destrăma, iar Germania era zguduită de proteste de stradă împotriva continuării luptelor. România a reintrat în război, astfel încât sfârșitul acestuia (11 noiembrie 1918) o găsește în tabăra învingătorilor, ceea ce îi permite realizarea Marii Uniri. Sacrificiile au fost însă uriașe: circa 300 000 de morți din rândul militarilor, circa 430 000 de civili decedați din cauza epidemiilor și foametei, circa 120 000 de răniți în război.

DICȚIONAR

neutralitate = neangajare într-un conflict.

Sursa 1. Fronturile României în Primul Război Mondial

1. Comparați linia frontului din 1916 cu cea din 1917; exprimați verbal o observație cu privire la evoluția fronturilor și o opinie cu privire la situația României în 1917.
2. Numiți două personalități istorice favorabile intrării în război de partea Antantei.
3. Precizați scopul intrării României în război.

Sursa 2. Scrisoare de pe front

„Stimate domn,

Cu adâncă durere vă fac cunoscut că fiul dvs., Petru, sublocotenent de rezervă în această companie, în ziua de 11 octombrie anul curent a căzut luptând vitejește pe câmpul de onoare, aruncând pentru totdeauna pe vrăjmaș de pe pământul strămoșesc. Deevă Domnul tăria necesară pentru a suporta pierderea scumpă; noi plângem moartea unui bun camarad, și țara, a unui viteaz ostaș. Facă Cerul ca aceste jertfe de sânge să fie încununete de succes, iar generațiile viitoare să vorbească cu respect și venerație despre cei căzuți pentru idealul național realizat. Alexandru Bărbulescu”

(Scrisoarea Comandantului Companiei 6, locotenent Alexandru Bărbulescu, către Vasile Popescu, tatăl sublocotenentului Petru Popescu, 11 octombrie 1916)

1. Exprimă în scris, într-o singură frază, scopul pentru care a fost scrisă această scrisoare.
2. Transcrie din text fragmentul care exprimă o obligație pentru generațiile viitoare.
3. Scrie un posibil răspuns de circa 100 de cuvinte la această scrisoare.

MAȘINA TIMPULUI

Primul Război Mondial a reprezentat, pentru unele popoare europene, prilejul de a-și constitui state naționale. România a intrat în război cu scopul îndeplinirii acestui ideal, care presupunea eliberarea teritoriilor românești (locuite majoritar de români) de sub dominația imperiilor vecine și unirea lor cu România. România de astăzi este, în multe privințe, rezultatul participării la acest război. Multe dintre statele europene de astăzi au fost înființate, pe criterii naționale, în urma Primului Război Mondial.

Reflectați la următoarele teme, apoi exprimați opinii, în cadrul unei discuții libere:

- Mai este sentimentul apartenenței la o națiune potrivit zilelor noastre?
- În epoca globalizării, ar fi mai bine să devenim toți la fel? Sau să ne păstrăm specificul național și local, pentru a ne menține unicitatea?
- Globalizarea intră în conflict cu specificul național sau cele două pot coexista?

Sursa 3. Soldați români în tranșee

1. Descrie în câteva cuvinte soldații români din imagine;
2. Ai studiat despre tranșee în clasa a VII-a; precizează rolul acestora în Primul Război Mondial;
3. Exprimă o opinie cu privire la condițiile de viață ale soldaților, pe front;
4. Realizează un portofoliu care să cuprindă 10 dintre cele mai sugestive imagini ale soldaților români în Primul Război Mondial.

Sursa 4. Regele Ferdinand și Regina Maria vizitând trupele, pe front

Realizează un proiect cu tema „Activitatea reginei Maria în sprijinul ostașilor români”. Proiectul poate cuprinde:

1. fotografii în care regina Maria apare alături de soldați;
2. fragmente din jurnalul personal al reginei;
3. informații obținute de istorici cu privire la implicarea reginei în susținerea moralului soldaților;
4. consecințe ale activității reginei.

Marea Unire din 1918

Cum s-a realizat Marea Unire?

Un context extern favorabil

După momentele de derută și deznădejde din timpul războiului, sfârșitul anului 1918 poate fi considerat rodul unei minuni istorice așteptate. Un context extern favorabil a făcut ca românii să obțină chiar mai mult decât sperau prin intrarea în război. Victoria Antantei, destrămarea Austro-Ungariei, războiul civil din Rusia și proclamarea principiului autodeterminării naționale au fost factori externi favorabili. Însă Marea Unire nu s-ar fi realizat fără inspirația și curajul unor oameni politici români (în special regele Ferdinand, regina Maria și Ion I. C. Brătianu) și, cel mai important, fără dorința de unire cu România a românilor din fostele imperii.

Unirea Basarabiei cu România

Desfășurarea revoluției bolșevice din Rusia, prăbușirea Imperiului țarist și războiul civil care a urmat între comuniști și adepții fostului regim au creat condiții pentru ca fostele provincii ale Imperiului să-și decidă singure soarta.

În octombrie 1917, la Chișinău, s-a format un organ legislativ reprezentativ: **Sfatul Țării**. Conducătorul **Ion Inculeț**, acesta a proclamat inițial Republica Democratică Moldovenească. Dezordinea creată de soldații ruși, retrași de pe front, a determinat Consiliul Director, organ cu rol executiv, să ceară sprijinul armatei române. Acest fapt a determinat ruperea relațiilor cu Rusia Sovietică, care a confiscat, ca replică, tezaurul românesc trimis la Moscova în 1916-1917, spre păstrare (**sursa 1**). În ianuarie 1918, Sfatul Țării a proclamat independența noului stat, iar la **27 martie/9 aprilie 1918** a fost **votată unirea Basarabiei cu România**. Printre militanții basarabeni pentru unire s-au numărat **Pantelimon Halippa, Constantin Stere, Elena Alistar**.

Unirea Bucovinei cu România

Destrămarea Imperiului Austro-Ungar prin acceptarea principiului autodeterminării, proclamat de președintele american W. Wilson, a permis constituirea **Consiliului Național Român din Bucovina** (14/27 octombrie 1918) condus de **Iancu Flondor**. Consiliul a militat pentru unirea provinciei cu România, măsură susținută și de o adunare națională a românilor. La **15/28 noiembrie 1918, Congresul General al Bucovinei**, organ reprezentativ întrunit la Cernăuți, a **votat unirea Bucovinei cu România**. Mari militanți pentru unire au fost, între alții, **Sextil Pușcariu, Ion Nistor, Ilie Lazăr**.

Unirea Transilvaniei cu România

Principiul democratic al **autodeterminării** popoarelor a stat la baza reorganizării Europei, la sfârșitul Primului Război Mondial. Faptul că Austria s-a proclamat republică a dus la intensificarea activității unioniste a românilor. Inițiativa a fost preluată de Partidul Național Român, condus de **Iuliu Maniu**. Acesta a format, împreună cu Partidul Social Democrat, **Consiliul Național Român Central**. A fost convocată **Marea Adunare Națională** de la Alba Iulia, la **1 decembrie 1918**.

O Rezoluție ce prevedea unirea cu România, citită de **Vasile Goldiș**, a fost adoptată în unanimitate de cei 1 228 de delegați desemnați de populația din cele 27 de comitate ale Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului. Ulterior, decizia a fost aclamată de cei circa 100 000 de români veniți din toate părțile la Alba Iulia (**sursa 2**). Un rol însemnat în realizarea unirii l-au avut și **Alexandru Vaida Voevod, Gheorghe Pop de Băsești, Ștefan Cicio Pop**, episcopul ortodox **Miron Cristea**, episcopul greco-catolic **Iuliu Hossu**.

Pe plan internațional, Marea Unire a fost recunoscută în cadrul Conferinței de pace de la Paris (1919-1920) și a fost prevăzută în tratatele de pace semnate de România cu statele învinse sau succesoare ale acestora.

Unirea României cu Bucovina a fost prevăzută prin tratatul semnat cu Austria la **Saint Germain** (septembrie 1919). Apartenența Cadrilaterului la România a fost confirmată prin tratatul cu Bulgaria, la **Neuilly** (noiembrie 1919). Unirea Transilvaniei și Banatului cu România a fost recunoscută prin **Tratatul de la Trianon** (iunie 1920), semnat cu Ungaria. **Tratatul de la Paris** din 28 octombrie 1920 a recunoscut unirea Basarabiei cu România.

DICȚIONAR

autodeterminare = principiul conform căruia o națiune are dreptul să-și aleagă singură statutul politic și calea de dezvoltare economică, socială și culturală.

APLICAȚIE

Pe baza textului lecției, completează un tabel care cuprinde principalele informații despre Marea Unire, după modelul de mai jos.

	Basarabia	Bucovina	Transilvania
Numele organismului care a decis unirea	Sfatul Țării		
Data unirii		15/28.XI.1918	
Personalități unioniste			Iuliu Maniu

Sursa 1. Tezaurul românesc

„Tezaurul românesc, încredințat spre păstrare guvernului rus de teama înaintării Puterilor Centrale, și care va fi sechestrat de sovietici, cuprindea întreg depozitul Băncii Naționale, bijuteriile Coroanei, depozitele Casei de Consemnațiuni, vechi documente, tablouri de preț, titluri, cărți rare [...] Abia în 1935 și apoi în 1956 a fost returnată o bună parte a documentelor de arhivă și a obiectelor de artă. Bijuteriile, banii și celelalte valori ale Băncii Naționale n-au mai putut fi recuperate, rămânând până astăzi subiect de negocieri.”

(Ion Bulei, *O istorie a Românilor*, 2007)

1. Menționează patru categorii de valori incluse în tezaurul trimis spre păstrare în Rusia țaristă;
2. Pe baza informațiilor din textul lecției, menționează cauza sechestrării de către sovietici a tezaurului;
3. Exprimă o opinie cu privire la faptul că tezaurul nu a fost retrocedat României; este corectă această atitudine? Argumentează răspunsul.

MAȘINA TIMPULUI

„50 000 de stejari au fost plantați la Mărășești, în cadrul proiectului «Parcul Memoriei Naționale – RoMândria» [...] «Parcul Memoriei Naționale» va avea 335 000 de stejari, câte unul pentru fiecare erou căzut în Primul Război Mondial, al cărui sacrificiu a dus la realizarea Marii Uniri de la 1918. Numele tuturor voluntarilor (care au plantat copacii) se vor regăsi într-o capsulă a timpului, care va fi îngropată în zona centrală a acestui loc închinat memoriei eroilor români căzuți în Primul Război Mondial.”

(Știre din presă, 18 noiembrie 2017)

1. Precizează modul în care autorii proiectului au cinstit memoria eroilor căzuți în Primul Război Mondial;
2. Scie un mesaj de circa 100 de cuvinte, pe care ai fi dorit să-l lași în Capsula Timpului depusă cu această ocazie.
3. Redactează un articol dedicat eroilor, care va fi publicat în revista școlii sau pe o rețea de socializare, cu ocazia sărbătoririi unui eveniment legat de Marea Unire din 1918.

Sursa 2. Fotografie realizată de Samoil Mârza în timpul Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia

Realizează o investigație în urma căreia să răspunzi la următoarele întrebări:

1. Cine era Samoil Mârza, realizatorul acestei fotografii?
 2. Ce alte fotografii au mai fost realizate în timpul marelui eveniment?
- Pentru documentare, utilizați surse on-line sau clasice.

Sursa 3. Carte poștală apărută în România în anii 1918-1919, intitulată „Unirea tuturor românilor”

1. Pe baza informațiilor din lecție, numește regele care apare pe medalioul cărții poștale, ca fiind realizatorul Marii Uniri;
2. Menționează un factor care a contribuit decisiv la Marea Unire, prezent în partea centrală a Cărții Poștale;
3. Realizează, la alegere, fișa biografică a unuia dintre românii din Basarabia, Bucovina sau Transilvania care au contribuit la realizarea Marii Uniri.

România interbelică

Ce reforme au avut loc în perioada interbelică?

Provocările României Mari

Marea Unire din 1918 a făcut ca România să devină, dintr-un stat mic al Europei, un stat de mărime mijlocie. Teritoriul se mărise cu circa 115% (de la 137 000 km² la circa 295 000 km²), iar populația țării, cu circa 126% (de la 7,2 la 16,3 mil. locuitori). Câștigarea pe plan internațional a unui statut corespunzător depindea însă nu doar de abilitatea diplomației românești, ci și de dezvoltarea societății. Provocările principale ale politicii interne, la începutul perioadei interbelice, au fost integrarea provinciilor unite cu România și efectuarea unor reforme care să modernizeze economia și societatea. Integrarea administrativă, economică, juridică, interconectarea serviciilor de poștă și telegraf și a rețelilor de căi ferate au fost realizate cu relativ succes, într-o perioadă de tranziție de circa 3 ani (1919-1921). Ca urmare, la 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, **Ferdinand și Maria au fost încoronați ca regi ai României Mari** (denumire dată României între 1918-1940).

Reforme interne

Realizarea României Mari, ca și adaptarea la evoluția societății pe plan internațional, impuneau efectuarea unor reforme în sensul modernizării și democratizării. Regele Ferdinand promisese, în timpul războiului, introducerea votului universal și realizarea unei reforme agrare. Ca urmare, în noiembrie 1918 a fost introdus **votul universal** masculin (aveau drept de vot doar bărbații care împlineau 21 de ani). **Reforma agrară** din 1921 a însemnat împrăștierea cu pământ a circa 1 500 000 de familii țărănești, cu aproape 3 500 000 de hectare. Reforma a diminuat drastic importanța economică a moșiilor și rolul politic al marilor proprietari. Prin aplicarea reformei, moșierii mai dețineau doar 10% din terenul arabil al țării, față de 47%, cât aveau înainte. Cele două reforme, electorală și agrară, au dus la dispariția din prim-planul vieții politice a Partidului Conservator.

Alte reforme au fost realizate în domeniile finanțelor, învățământului (**sursa 2**), administrației. O nouă **Constituție**, în 1923, consacră noile realități (**studiu de caz**).

Societatea interbelică a înregistrat un progres general. Populația a crescut, ajungând în 1930 la circa 18 milioane locuitori, dintre care 71,9 % erau români, iar

restul, minorități naționale. Cea mai numeroasă categorie socială rămâne **țărănimea (sursa 3)**, care-și îmbunătățise starea socială în urma reformei agrare și devenise clasa socială de unde provenea majoritatea voturilor. **Burghezia** era în continuare categoria socială cea mai activă, interesată de dezvoltarea industriei, a comerțului și a sistemului bancar. **Muncitorimea** a cunoscut o creștere, atât ca număr, cât și ca rol social, datorită progresului generat de industrializare.

Economia interbelică

Agricultura a rămas cea mai importantă ramură economică, bazându-se pe mica proprietate țărănească. Producția de cereale situa România pe unul dintre primele locuri din Europa, dar **productivitatea** era scăzută din cauza insuficienței dotări cu mașini, instalații și tehnici agricole. **Industria**, grav afectată de război, a fost impulsionată de liberali și a cunoscut o puternică dezvoltare. În perioada 1919-1929, producția industrială a crescut cu 72%, iar în perioada 1933-1938, cu 29%. Industria românească producea avioane, locomotive, autobuze, motoare electrice, aparate de radio etc. La extracția de **petrol** România se situa pe locul II în Europa, după URSS. Dezvoltarea economiei a fost întreruptă de marea criză economică mondială din 1929-1933, însă dificultățile întâmpinate au fost, treptat, depășite. Anul 1938 este considerat cel mai bun pentru economie din întreaga perioadă interbelică, prin producția obținută.

Cultura interbelică

Perioada interbelică a reprezentat un moment de vârf al dezvoltării culturii naționale. În această perioadă au avut loc progrese în domeniile științei, literaturii și artelor. Intelectualitatea dezbătea aprins problemele societății, propunând diferite măsuri. S-a dezvoltat publicistica, prin apariția unor noi ziare și reviste ce contribuiau la formarea opiniei publice. În 1928 a intrat în funcțiune postul național de radio.

DICȚIONAR

productivitate = aici, raport între cantitatea de cereale obținută și suprafața lucrată pentru aceasta.

APLICAȚII

1. *Numește trei mari reforme realizate în perioada interbelică.*
2. *Menționează două consecințe ale introducerii votului universal asupra a două categorii sociale diferite;*
3. *Numește două produse la care România ocupa unul din primele locuri în Europa.*

Sursa 1. Harta României Mari cu provinciile istorice (1922)

1. Numește trei state din perioada interbelică, vecine cu România, care astăzi nu mai există;
2. Numește un stat vecin cu România în perioada interbelică, care în zilele noastre nu mai are graniță comună cu România;
3. Menționează două provincii ale României interbelice care astăzi nu mai fac parte din România;
4. Desenează o hartă a României interbelice, pe care să menționezi toate provinciile tradiționale trecute pe harta de mai sus. O vei păstra la portofoliul personal.

Sursa 3. Țărani români la muncă

1. Descrie în câteva cuvinte țăranii români din imagine;
2. Numește trei unelte folosite de țăranii din imagine;
3. Exprimă o opinie cu privire la reforma agrară.
A fost aceasta benefică pentru țărani? Argumentează.

Sursa 2. Fragment din
Legea învățământului, 1924

„Legea pentru învățământul primar al statului și învățământul primar – normal» prevedea, ca inovații legislative: dezvoltarea grădinițelor și căminelor de copii; prelungirea învățământului primar obligatoriu și gratuit la șapte clase, cu orientare practică în ultimii trei ani de școală; instituționalizarea activităților extrașcolare (excursii, serbări școlare); înființarea bibliotecilor, cantinelor, căminelor și serviciilor medicale școlare; organizarea școlilor de adulți pentru cei neștiutori de carte. Pentru minoritari, legea prevedea înființarea de școli de stat în limba maternă, în primele patru clase fiind obligatorie învățarea limbii române.”

(Antologia legilor din România, 2004)

1. Precizează, pe baza textului, câte clase deveneau obligatorii în învățământul românesc;
2. Transcrie din text o măsură menită a combate analfabetismul adulților;
3. Menționează o măsură luată în privința minorităților naționale.

MAȘINA TIMPULUI

În România interbelică existau meserii care asigurau bunăstarea celor care le cunoșteau. Croitorii, cococarii, cizmarii, fierarii, bijutierii, ceasornicarii, pălărierii erau căutați deoarece oamenii aveau nevoie de serviciile lor. În prezent, aceste meserii au dispărut aproape complet, în urma avansului industrializării. Istoria ne învață că societatea se schimbă, iar oamenii trebuie să se adapteze, învățând permanent lucruri noi. Unii experți în inovare consideră că jumătate din meseriile practicate astăzi vor dispărea în următorii 30 de ani, ca urmare a dezvoltării tehnologiei, în special a robotizării și informatizării. Acest lucru are un impact și asupra educației.

În cadrul unei discuții libere, identificați:

- ✓ două consecințe posibile ale dispariției unor meserii/ocupații, pentru cei care le practică (documentați-vă on-line, tastând într-un motor de căutare „dispariția unor meserii, perioada interbelică”);
- ✓ două competențe pe care ar trebui să le dobândească actualii elevi pentru a se putea adapta la schimbările din viitor.

Orașul: arhitectură modernă și tradiții rurale

STUDIU DE CAZ

După ce visul întregirii naționale a fost îndeplinit, societatea românească interbelică se îndrepta spre modernizare, având drept modele statele occidentale.

Unul dintre domeniile de dezvoltare a fost urbanizarea, la care România rămăsese în urma statelor occidentale. În cele **71 de județe** ale României interbelice existau **180 de orașe** (conform recensământului din 1930) din care circa jumătate se găseau în provinciile unite cu România în 1918.

Chiar dacă populația majoritară locuia la sate, orașul a reprezentat un mediu de dezvoltare și prosperitate, ceea ce a dus la o creștere a populației urbane.

Citește cu atenție textul, analizează sursele, apoi răspunde la următoarele cerințe:

1. Identifică în text numărul de județe și de orașe din România interbelică;
2. Precizează doi factori care au influențat modernizarea orașelor;
3. Numește două mijloace de transport folosite în orașul interbelic;
4. Exprimă verbal, în două-trei fraze, o opinie cu privire la zona centrală din București;
5. Caută imagini din perioada interbelică cu patru orașe (câte două pentru fiecare). Le poți adăuga în portofoliul digital;
6. Stabilește două deosebiri între centrul orașului și mahalaua, pe baza imaginilor de la sursele 1 și 2.

Un oraș – două lumi

Orașul interbelic era unul al contrastelor, unde puteau fi observate tradiția și modernitatea, vechiul și noul. Cele mai importante orașe erau **București**, capitala țării, urmat de Chișinău, Cernăuți, Timișoara, Cluj, Iași etc. Fiecare oraș avea patru zone de funcționalitate: zona centrală, cea a mahalalelor (periferie), industrială și agricolă. Cele mai reprezentative clădiri din orașe erau: primăria, tribunalul, liceul, banca, cinematograful, teatrul, librăria.

De regulă, orașul interbelic era caracterizat prin existența a două lumi. **Zona centrală** avea străzi pavate, apă curentă, iluminat public, servicii de salubritate, transport în comun (tramvaie electrice). Străzile erau aglomerate de automobile (**sursa 1**), de oameni îmbrăcați elegant, după modelul occidental, de vânzători stradali, iar magazinele se remarcău prin vitrine atrăgătoare și firme luminoase.

Predominau clădirile cu 1-3 etaje, dar în București au fost construite și clădiri cu 7-8 etaje. În peisajul urban al României interbelice se distingeau construcții precum: Arcul de Triumf, Palatul Telefoanelor, Academia de Studii Economice, Facultatea de Drept, în București; Cazinoul din Constanța, Palatul Administrativ din Craiova, Palatul Culturii din Iași.

Zona periferică, mahalaua, era lipsită de serviciile existente în zona centrală. Pe străzile nepavate erau întâlnite animale, căruțe și oameni îmbrăcați simplu. Locuințele erau lipsite de confort, construite din chirpici, unele chiar improvizate. Viața de aici părea mai degrabă rurală decât urbană (**sursa 2**).

Modernizarea orașelor a fost influențată de dezvoltarea industriei, a comerțului și serviciilor. Modele de viață europeană au fost introduse de tinerii ce se întorceau de la studii, din străinătate.

Bucureștiul era numit „**Micul Paris**”, datorită asemănării arhitecturale cu marele oraș european, modei vestimentare și expresiilor din limba franceză ce „condimentau” vorbirea locuitorilor. Bucureștiul interbelic era un adevărat oraș european, cu o viață culturală intensă și o puternică dezvoltare economică.

Sursa 1. Calea Victoriei din București, în perioada interbelică

Sursa 2. Casa unui muncitor dintr-o mahală bucureșteană, vizitată de un ziarist. În casă locuiau cinci persoane, dintre care patru erau venite din Oltenia.

Minoritățile naționale în România

STUDIU DE CAZ

După Marea Unire, România a integrat minoritățile naționale (unguri, germani, ucraineni, ruși, evrei, bulgari, turci etc.) care proveneau din provinciile unite cu țara. Drepturile minorităților naționale au fost reglementate prin legislație și măsuri administrative.

România interbelică era o țară în care minoritățile naționale se bucurau de drepturi egale cu ale majorității populației. Acestea erau garantate prin Constituția din 1923.

Analizează sursele, apoi realizează următoarele cerințe:

1. Numește trei județe unde grupul etnic maghiar era majoritar (peste 50%).
2. Numește patru județe în care niciun grup etnic nu constituia majoritatea. În ce provincii istorice sunt situate?
3. Menționează, pe baza sursei 1, două drepturi asigurate minorităților;
4. Selectează din sursa 1 trei instituții în care fusese interzisă limba română.
5. Exprimă o opinie cu privire la rolul minorităților naționale în dezvoltarea României.

Ce drepturi aveau minoritățile în România interbelică?

Situația minorităților naționale a fost stabilită prin recensământul din 1930, care a înregistrat apartenența etnică, religioasă și a limbii materne a cetățenilor. A fost stabilit procentul fiecărei populații: 71,9 % **români**, 7,9 % **maghiari**, 4,1 % **germani**, 4 % **evrei**, 3,2% **ucraineni**, 2,3 % **ruși**, 2% **bulgari**, 1,5 % **romi**, alte neamuri (**sursa 2**). Au fost identificate și recunoscute religiile: ortodoxă, greco-catolică, romano-catolică, reformată-calvină, evanghelică luterană, unitariană, mozaică, musulmană și altele. Una dintre problemele integrării minorităților a fost învățarea limbii române ca limbă oficială a statului. Partidele politice au inclus soluții privind problema minorităților naționale în programele lor de guvernare.

În perioada interbelică, minoritățile naționale aveau cetățenie română, drept la vot, propriile partide politice, reprezentare în Parlament, învățământ în limba maternă, lăcașuri de cult, publicații proprii, ceea ce le-a permis să-și conserve și să-și promoveze specificul etnic și cultural.

Sursa 1. Statutul minorităților

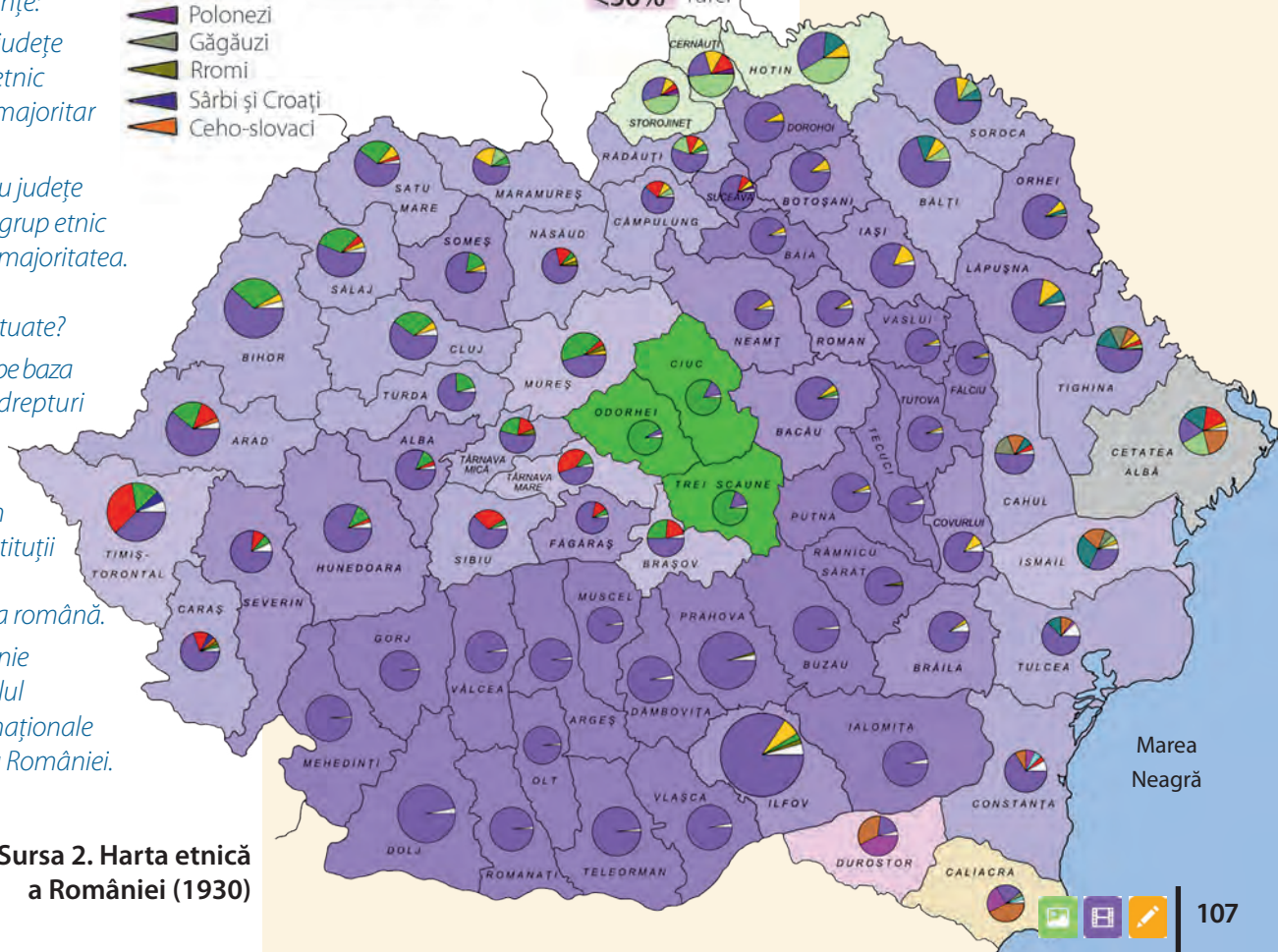
„Nu voim ca din asuprați ce am fost să devenim asupraitori. Voim să asigurăm libertatea pentru toți și dezvoltarea pentru toate popoarele conlocuitoare. (...) Noi voim ca pe acest pământ al României Mari să întronăm libertatea națională pentru toți. Voim ca fiecare națiune să se poată cultiva în limba ei, să se roage lui Dumnezeu în credința ei și să ceară dreptate în limba ei.

Noi, care am vărsat lacrimi văzând limba noastră scoasă din școli, biserici, justiție, nu o vom lua altora.”

(Iuliu Maniu, în Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, 1 Decembrie 1918)

Procentul grupurilor etnice majoritare la nivel de județ:

Sursa 2. Harta etnică a României (1930)

Constituțiile din perioada interbelică

STUDIUL DE CAZ

În România Mare era nevoie de o nouă constituție, care să prevadă noile modificări și să legitimeze în plan juridic Marea Unire din 1918. Constituția din 1923 răspunde schimbărilor de după 1918: noi granițe, lărgirea dreptului de vot, înfăptuirea reformei agrare, diversitatea partidelor și diversitatea etnică.

Citește cu atenție textul, analizează schema, apoi realizează următoarele cerințe:

1. Numește personalitățile politice care au inspirat constituțiile din 1923 și 1938;
2. Menționează regimurile politice prevăzute de cele două constituții.
3. Realizează o diagramă în care să incluzi două asemănări și două deosebiri între Constituția din 1923 și Constituția din 1938.

De la monarhia constituțională la monarhia autoritară

Constituția „unificării” din 1923

Dintre cele patru proiecte de constituție, a fost votat cel propus de Partidul Național Liberal și elaborat prin contribuția lui **Ion I. C. Brătianu**.

Constituția a fost promulgată de regele Ferdinand I la **28 martie 1923**. Numită și **Constituția Unirii**, a fost considerată una dintre cele mai democratice din Europa. Era structurată asemenea celei din 1866, cuprinzând 138 de articole (din care 76 erau preluate integral din vechea constituție), grupate în 8 titluri. Menținea ca principii suveranitatea poporului, separarea puterilor în stat, guvernarea reprezentativă, legalitatea și descentralizarea administrativă.

Drepturile și libertățile tuturor cetățenilor, fără deosebire de etnie, limbă, religie sau clasă socială, erau recunoscute, iar proprietatea era garantată.

Prin principiile pe care le promova și drepturile și libertățile pe care le garanta, Constituția a asigurat funcționarea regimului democratic în România până la apariția Constituției din 1938.

Constituția „carlistă” din 1938

Adoptarea acestei constituții a fost posibilă pe fundalul unor frământări politice și din dorința regelui Carol al II-lea de a institui un regim de autoritate personală.

Noua **constituție**, promulgată la **27 februarie 1938**, a modificat regimul politic din România. Monarhia constituțională a fost înlocuită de monarhia autoritară. Proiectul constituției a fost întocmit pe baza sugestiilor date de rege. Cuprindea 100 de articole și 8 titluri și consacra principiul supremației regelui, elimina separația puterilor în stat, dar și o serie de drepturi și libertăți. Regele exercita puterea legislativă, prin intermediul Parlamentului bicameral, dar și puterea executivă prin Guvern, pe care îl putea numi sau revoca, fără consultarea Parlamentului. Votul universal a inclus și femeile știutoare de carte, cu vârsta de cel puțin 30 de ani. Partidele politice au fost desființate, unicul partid existent fiind Frontul Renașterii Naționale, condus de rege.

Constituția din 1923 (Monarhie constituțională)	Constituția din 1938 (Monarhie autoritară)
Regim democratic;	Regim de autoritate monarhică;
România este un stat național, unitar și indivizibil, având teritoriul inalienabil;	România este un stat național, unitar și indivizibil, având teritoriul inalienabil;
Puterea legislativă este deținută de Rege și Parlament (Camera Deputaților și Senat);	Puterea legislativă este deținută de rege prin intermediul Parlamentului (Camera Deputaților și Senat);
Puterea executivă este deținută de Rege prin intermediul Guvernului (Consiliul de Miniștri);	Puterea executivă este deținută de Rege, numit „capul statului”, prin intermediul Guvernului (Consiliul de Miniștri);
Actele Regelui devin valabile doar dacă sunt contra-semnate de ministrul de resort;	Miniștrii răspund numai în fața regelui;
Puterea judecătorească este deținută de organele judecătorești centrale și locale. Curtea de Casație este cel mai înalt for judecătorec al țării. Regele nu se amestecă în problemele justiției;	Curtea de Casație este cel mai înalt for judecătorec al țării. Regele se amestecă în problemele justiției;
Vot universal (bărbați cu vârsta de 21 de ani);	Vot universal – crește vârsta de participare la vot, la 30 de ani (votează și femeile știutoare de carte).
Respectarea drepturilor și libertăților cetățenești;	Restrânge drepturile și libertățile cetățenești;
Pluralism politic.	Deși nu prevedea explicit, a permis apariția partidului unic.

Idei politice în lumea românească interbelică

STUDIU DE CAZ

Introducerea **votului universal masculin** în 1918 a favorizat apariția mai multor partide politice, care să se adreseze **electoratului mai numeros și mai divers** al României Mari. Partidul Conservator a intrat în declin. Au apărut partide naționaliste și partide ale minorităților naționale.

Conducătorii de Ion I.C. Brătianu, Vintilă Brătianu, I.G. Duca și Dinu Brătianu, **Partidul Național Liberal** (PNL) s-a consolidat prin rolul avut în realizarea Marii Uniri, promovând dezvoltarea economiei prin încurajarea capitalului autohton, sub sloganul „Prin noi înșine”. **Partidul Național Român** din Transilvania (condus de Iuliu Maniu), realizatorul unirii de la 1 Decembrie 1918, s-a unit cu Partidul Țărănesc (condus de Ion Mihalache), din vechiul Regat în 1926, formând **Partidul Național Țărănesc** (PNȚ). A devenit a doua forță politică a țării, orientată spre „stânga”, dar cu valorificarea tradițiilor. Politica economică a PNȚ promova principiul „porților deschise” în fața capitalului străin.

Citește cu atenție textul, analizează sursele apoi realizează următoarele cerințe:

1. Identifică două asemănări și două deosebiri în programele de la sursele 1 și 2.
2. Ce politici au țărăniștii față de muncitori? Dar liberalii?
3. Transcrie din sursa 2 fraza care exemplifică aplicarea politicii „porților deschise”.
4. Precizează motivul pentru care PCdR a fost scos în afara legii.
5. Realizează o diagramă în care să reprezinți o asemănare și două deosebiri între Partidul Comunist din România și Mișcarea Legionară.

Ideologii politice și economice

Partidele politice românești au fost influențate de curente internaționale, în special socialist, comunist și fascist.

Partidul Comunist din România, înființat în 1921, era un partid antidemocratic și antiromânesc. Fiind o filială a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, PCdR milita în perioada interbelică pentru dezmembrarea României, considerată stat imperialist. Comuniștii din România considerau unirea Basarabiei cu România ca fiind o greșeală istorică. De asemenea, negau valoarea unirii Transilvaniei și Bucovinei cu România și condamnau statul român pentru

intervenția împotriva Republicii Sovietice Ungare. De asemenea, considerau că Dobrogea ar fi trebuit să se unească cu Bulgaria. Pentru toate aceste idei, ca și pentru agitațiile stârnite în mediile muncitorești, PCdR a fost scos în afara legii (1924).

Mișcarea Legionară, înființată în 1927, reprezenta extrema dreaptă în politica românească interbelică, prin orientarea naționalistă, anti-comunistă, antidemocratică și antisemită. Milita pentru apropierea de Germania nazistă, ca garanție a menținerii granițelor României Mari.

Sursa 1. Programul Partidului Național Liberal – 1922

„Vom desăvârși pentru țărani aplicarea reformei agrare și vom veghea la îmbunătățirea stării lor materiale, culturale și morale. Ne vom strădui să îmbunătățim soarta muncitorimii de la orașe și să o înzestrăm cu legiuirile cerute. [...] Vom pune capăt risipei banului public prin economii și vom căuta să restabilim echilibrul bugetar prin revizuirea completă a impozitelor. [...] Statul, județele și comunele trebuiesc administrate cu grijă și spre folosul obștesc. Vom lua măsuri energice împotriva tuturor abuzurilor săvârșite care au adus țării atâtea pagube de ordin material și moral. Vom asigura tuturor cetățenilor României Mari, de orice rasă, limbă și confesiune ar fi ei, drepturile culturale și religioase ce li se cuvin.”

(Bogdan Murgescu, coord., *Istoria României în texte*, 2001)

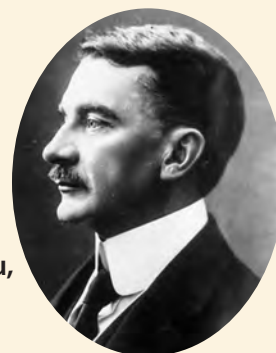

Sursa 3.
Ion I.C. Brătianu,
președinte
al PNL

Sursa 2. Programul Partidului Național-Țărănesc – 1926

„Se va urmări sporirea producției țării prin normalizarea condițiilor de funcționare a vieții economice așezate pe temelii naturale. Producția principală a țării fiind agricultura, interesele propășirii acesteia nu vor fi subordonate intereselor unui industrialism forțat și artificial. [...] Pentru atragerea capitalurilor străine în scopul fecundării bogăției naționale se cer anumite condiții, care au lipsit în perioada de după război și anume: stabilirea unei ordini interne constituționale și a unui regim de legalitate desăvârșit; egalitatea de tratament a capitalurilor străine ca și a capitalurilor românești în fața legii și administrației; [...] Punctul de plecare al politicii muncitorești va fi recunoașterea sinceră a asociațiilor profesionale (sindicatelor).”

(Bogdan Murgescu, coord., *Istoria României în texte*, 2001)

Sursa 4.
Iuliu Maniu,
președinte
al PNȚ

Monarhia după Primul Război Mondial

STUDIU DE CAZ

Monarhia și identitatea națională

După 1918, România a continuat să fie un stat cu un regim monarhic-constituțional. Instituția monarhică a avut un rol integrator, în special prin funcția de simbol al unității tuturor românilor. Regele avea un rol central în viața politică.

DICȚIONAR

cultul personalității = venerarea unui conducător în viață prin exagerarea unor calități și atribuirea unor însușiri supraomenești.

Regență = guvernare provizorie, exercitată de una sau de mai multe persoane dacă monarhul este minor, absent sau bolnav;

revizionism = politica unui stat de a schimba deciziile prevăzute printr-un tratat.

Citește cu atenție textul, analizează sursele apoi rezolvă următoarele cerințe:

1. Identifică în Proclamația regelui Ferdinand (**sursa 2**) trei valori ale neamului românesc;
2. Folosindu-te de informațiile din lecțiile anterioare, argumentează expresia „Coroana de oțel de la Plevna”.
3. Pe baza informației din sursa 4, realizează un discurs cu ocazia zilei naționale a României și prezintă-l în cadrul Cercului de Istorie din școala ta.
4. Identifică trei elemente ale uniformei militare purtate de Carol al II-lea.

Cei trei regi

Ferdinand I – „Întregitorul” (1914-1927) a urcat la tron într-o perioadă tensionată a istoriei României, generată de confruntarea dintre tabăra filoantantistă și cea germanofilă care viza intrarea României în Primul Război Mondial.

Ca urmaș al Regelui Carol I, ctitorul României moderne, nu i-a fost ușor să conducă țara în condiții de război, iar opinia publică își punea mari speranțe în noul conducător. În toate acțiunile sale a fost sprijinit de Regina Maria, Barbu Știrbey (administratorul Domeniilor Coroanei), dar și de Ion I.C. Brătianu. Apropierea față de liderul PNL nu era bine văzută de celelalte partide politice, dar s-a dovedit benefică pentru țară.

În timpul domniei sale s-a realizat Marea Unire. Regele și-a legat numele de măsurile care au vizat consolidarea statului național (reformele economice, vot universal, Constituția din 1923, precum și legile de unificare administrativă, judecătorească etc.). Imaginea monarhiei era foarte bună după realizarea Marii Uniri, dar au apărut probleme în asigurarea succesiunii la tron. Acestea au început prin criza dinastică generată de prințul Carol, care a renunțat la dreptul de moștenire a tronului României (1925), și au continuat cu moartea făuritorilor României Mari, Regele Ferdinand I și Ion I.C. Brătianu (1927).

Sursa 1. Regele Ferdinand I

Sursa 2

„Punând pe capul meu, în această străveche cetate a Daciei romane, Coroana de oțel de la Plevna, pe care noi și glorioase lupte au făcut-o pe veci Coroana României Mari, mă închin cu evlavie în fața memoriei celor care, în toate vremurile și pretutindeni, prin credința lor, prin munca și jertfele lor, au asigurat unitatea națională.”

(Proclamația regelui Ferdinand cu prilejul încoronării sale la Alba Iulia, 15 octombrie 1922)

Regența

Dispariția Regelui Ferdinand a fost privită, de opinia publică, cu teamă, deoarece pe tronul României urma un copil, Mihai (6 ani), nepotul regelui defunct. Potrivit legii, atribuțiile regale au fost preluate de o **Regență** din care făceau parte Patriarhul Miron Cristea, principele Nicolae (al doilea fiu al regelui Ferdinand) și Gheorghe Buzdugan, președintele Curții de Casație și Justiție.

Regența a funcționat doar trei ani (1927-1930), contextul dificil al crizei economice făcându-i pe români să-și dorească o mână mai fermă care să conducă țara.

Sursa 3. Regele Carol al II-lea

Carol al II-lea – „Voievodul culturii românești” (1930-1940) a fost cel mai controversat rege al României, atât datorită deciziilor politice, cât și vieții personale.

Evoluția evenimentelor din România în perioada Regenței (criza economică, eșecul guvernării țărănești) a oferit un bun prilej pentru revenirea lui Carol în țară (iunie 1930). În urma votului, Parlamentul l-a proclamat rege al României, sub titulatura de Carol al II-lea. Domnia lui a fost marcată de o dezvoltare economică și culturală semnificativă, dar și de o instabilitate politică (ascensiunea mișcărilor de extremă dreaptă și stângă).

A sprijinit numeroase inițiative culturale și, în general, activitatea oamenilor de cultură. Propaganda oficială l-a numit „voievodul culturii românești”.

A fost primul conducător care a pus bazele **cultului personalității** în România. A folosit momentul alegerilor din 1937 pentru a instaura un regim politic autoritar, bazat pe Constituția din 1938. Regimuri autoritare sau dictatoriale erau instaurate în tot mai multe state europene.

La scurt timp după declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial, România a rămas izolată din punct de vedere diplomatic (fără sprijin din partea Franței și a Angliei). În fața presiunilor sovietice și germane, regele a acceptat pretențiile teritoriale ale statelor **revizioniste**. În vara anului 1940, România a pierdut Basarabia și Bucovina de Nord (în favoarea URSS), Transilvania de Nord (în favoarea Ungariei) și Cadrilaterul (în favoarea Bulgariei).

În condițiile prăbușirii României Mari, Regele Carol al II-lea a abdicat (septembrie 1940) și a părăsit țara.

Regele Mihai I – „Ultimul rege” (1927-1930; 1940-1947)

După abdicarea tatălui său, tânărul Mihai a revenit pe tron, într-un context nefavorabil (desfășurarea celui de-al Doilea Război Mondial, pierderea teritoriilor și preluarea unor prerogative de către prim-ministrul Ion Antonescu, numit șef al statului). A fost ținut deoparte de problemele cu care se confrunta România, inclusiv de decizia intrării în război alături de Germania.

A asistat la evoluția nefavorabilă a războiului pentru Germania și a înțeles pericolul care pândea România. Printr-o lovitură de stat, regele Mihai I l-a înlăturat pe mareșalul Ion Antonescu și a întors armele împotriva Germaniei, la 23 august 1944. Actul său de curaj a scurtat cu câteva luni războiul și a salvat multe vieți.

A făcut eforturi pentru a reimpune un regim democratic, dar s-a confruntat cu presiunea Partidului Comunist Român. Regele nu a reușit să oprească ascensiunea comuniștilor și a fost forțat să abdice la 30 decembrie 1947.

Regele Mihai I s-a întors în România după căderea regimului comunist și a primit înapoi cetățenia română în 1997. A decedat în 2017.

Sursa 5. Regele Mihai I

Sursa 4. Mihai I: „Puterea neamului românesc stă în unitatea tuturor românilor. Stați uniți, cu

toții, într-un gând și într-o simțire!”
(Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*, 1991)

Teatru-forum (timp de lucru: două săptămâni). Este o metodă care testează soluțiile unor probleme existente. Teatrul-forum oferă posibilitatea de a descoperi soluții la orice problemă din societate, în orice domeniu. Pentru regizarea unei piese a teatrului-forum trebuie să aveți în vedere următoarele aspecte:

A. Stabiliți tema. Identificați, pe baza informațiilor din manual, din enciclopedii sau din surse on-line, o problemă existentă în perioada monarhiei. Exemple: situația soldaților întorși de pe front; organizarea alegerilor, criza dinastică, pierderea Basarabiei (1940) etc.

B. Stabiliți personajele, din rândul vostru: personaje principale și secundare, personaje pozitive și negative, aliații acestora etc. Un personaj special numit Joker moderează piesa și face legătura dintre scenă/actori și public.

C. Realizarea de improvizații și repetiții. Sub îndrumarea profesorului sau a unui actor invitat, se distribuie rolurile. Elevii care nu au un rol intervin la momentul „forum”.

D. Interpretarea piesei. Puteți invita elevi, profesori, părinți. Interpretați piesa prezentând situația aleasă de voi. Publicul, în această etapă, este pasiv, dar identifică tema abordată în piesă.

E. Forumul. Jokerul discută cu cei care nu au roluri, pentru a găsi o soluție, alta decât cea prezentată în piesă. Vă puteți exprima propriile opinii.

F. Rejucarea piesei. Cei din public pot opri piesa în orice moment, luând locul unuia dintre actori, oferind noua soluție pentru problema identificată.

G. Intervențiile spectatorilor. Jokerul discută cu voi fiecare intervenție și oportunitate a acestei schimbări, pentru a corecta aspectele negative întâlnite.

H. Forumul final. Discutați toate schimbările făcute, realismul și corectitudinea soluțiilor propuse.

România în Al Doilea Război Mondial

De ce a intrat România în acest război?

Izolarea României pe plan internațional

Politica externă a României s-a dovedit depășită de evoluția relațiilor internaționale pe plan european și mondial. Alianțele din care făcea parte România (**Mica Înțelegere, Înțelegerea Balcanică**) s-au destrămat, iar granițele României nu mai erau sigure. Războiul a găsit o Românie izolată între două mari puteri, Germania, respectiv URSS, și cu trei vecini (URSS, Ungaria, Bulgaria) care revendicau teritoriile românești.

Neutralitatea României

Al Doilea Război Mondial a izbucnit la 1 septembrie 1939 prin atacarea Poloniei de către Germania. Consiliul de Coroană de la Cotroceni (6 septembrie 1939) a proclamat neutralitatea. Rămasă fără aliați, România s-a orientat însă spre o alianță cu Germania, care era principala putere europeană. A urmat o perioadă foarte grea, deoarece în vara anului 1940 au fost pierdute teritoriile importante, iar România Mare s-a destrămat. Basarabia și Bucovina de Nord au fost cedate URSS, la 28 iunie 1940 (Basarabia, pe baza **Pactului sovieto-german Ribbentrop-Molotov**), Transilvania de Nord, Ungariei, la 30 august 1940 (**Dictatul de la Viena**), iar Cadrilaterul, Bulgariei, la 7 septembrie 1940 (**Tratatul de la Craiova**) (sursa 1).

Pierderile teritoriale l-au obligat pe regele Carol al II-lea să abdice în favoarea fiului său (septembrie 1940). Mihai a preluat tronul, însă puterile i-au fost limitate. Șef al statului a devenit Ion Antonescu. Instituția monarhică a asistat neputincioasă la instaurarea unei guvernări militare care a **subminat** poziția regelui în stat. În noiembrie 1940, România a aderat la **Pactul Tripartit** din care făceau parte Germania, Italia și Japonia, îndreptându-se spre intrarea în război.

De partea Axei

După aproape doi ani de neutralitate, la 22 iunie 1941, România a intrat în război de partea Germaniei, participând la **„Operațiunea Barbarossa”** împotriva URSS, din dorința de a elibera Basarabia și Bucovina de Nord. Deciziile au fost luate de generalul Ion Antonescu, fără o consultare a Regelui Mihai sau o informare despre ce urma să se întâmple (regele a aflat de intrarea în război de la radio). Armata română a trecut Prutul (**sursa 2**) și în aproximativ o lună a eliberat teritoriile românești.

Ion Antonescu a hotărât continuarea luptei împotriva URSS dincolo de Nistru, în speranța obținerii sprijinului german pentru anularea Dictatului de la Viena. Alături de germani, românii au luptat în bătăliile de la Odessa (1941), Crimeea (1941, 1944) și Stalingrad (1942–1943). În țară, aviația anglo-americană a executat mai multe **bombardamente aeriene** (1942-1944) asupra orașelor București (**sursa 3**), Ploiești, Brașov, Turnu Severin, provocând distrugerii grave. Încercările de a ieși din alianța Axei s-au dovedit a fi un eșec, deoarece SUA și Anglia au hotărât în 1943, la Casablanca, să nu negocieze cu statele Axei. Blocul Național Democrat, format din PNL, PNȚ, PSD, PCR și-a propus scoaterea României din război și înlăturarea mareșalului Ion Antonescu în 1944. Armata sovietică a organizat o ofensivă pe linia Iași-Chișinău și a rupt frontul la Iași. Mareșalul Ion Antonescu spera că ofensiva sovietică va fi oprită pe linia fortificată Focșani–Nămoloasa–Galați.

O nouă direcție

În aceste condiții, la **23 august 1944, regele Mihai** a ordonat arestarea mareșalului și a colaboratorilor săi. Prin **Proclamația Regelui către țară** (**sursa 4**), românii au întors armele împotriva Germaniei. Alături de Armata Roșie, românii au participat la eliberarea Transilvaniei, dar și a Ungariei, Austriei și Cehoslovaciei. Actul politic de la 23 august 1944 a însemnat însă și intrarea României în **sfera de influență sovietică**. Armata Roșie se afla ca „aliată” pe teritoriul țării. **Bilanțul războiului** a fost dezastruos. Pe baza Convenției de Armistițiu cu Națiunile Unite de la Moscova (1944) și a Tratatului de Pace de la Paris (1947), teritoriul României a rămas fără Basarabia, Nordul Bucovinei și Cadrilaterul, primind înapoi doar Transilvania de Nord. La acestea s-au adăugat sumele impuse pentru plata despăgubirilor de război (300 milioane de dolari către URSS) și numărul mare de soldați decedați în război (aprox. 800 000, din care circa 625 000 pe Frontul de Est).

DICȚIONAR

Înțelegerea Balcanică = alianță defensivă formată în 1934 între România, Iugoslavia, Grecia și Turcia;

Mica Înțelegere = alianță defensivă formată în 1921 între România, Cehoslovacia și Iugoslavia;

a submina = (aici) a slăbi puterea unui stat acționând din interior.

Sursa 1. Pierderile teritoriale ale României în anul 1940

Sursa 2. Trupe române și germane trec Prutul pentru eliberarea Basarabiei

1. Privește imaginea și menționează două activități ale soldaților.

Sursa 3. Bombardamentul american asupra Bucureștiului, 4 aprilie 1944 (fotografie aeriană)

1. Exprimă un punct de vedere privind situația Bucureștiului;
2. Precizează două stări emoționale pe care crezi că le aveau locuitorii orașelor bombardate.

Sursa 4. Fragment din Proclamația Regelui către țară

„Români (...),
Din acest moment încetează lupta și orice act de ostilitate împotriva armatei sovietice, precum și starea de război cu Marea Britanie și SUA (...). Ele au recunoscut nedreptatea Dictatului de la Viena (...) vom trece hotărârile impuse pe nedrept la Viena pentru a elibera pământul Transilvaniei noastre de sub dominația străină. (...) Poporul nostru înțelege să fie stăpân pe soarta sa. Oricine s-ar împotrivi hotărârii noastre liber luate și care nu atinge drepturile nimănui este un dușman al Neamului nostru. Ordon Armatei și chem Poporul să lupte prin orice mijloace și cu orice sacrificii împotriva lui. Toți cetățenii să se strângă în jurul Tronului și al Guvernului pentru salvarea Patriei. Cel care nu va da ascultare guvernului se opune voinței Poporului și este un trădător de Țară.”

(Regele Mihai, Proclamația către țară.
Proclamația a fost citită la radio, la 23 august 1944)

1. Precizează contextul istoric în care s-a citit documentul;
2. Analizează sursa și completează pe caiet un tabel după modelul de mai jos.

Sursa spune ...	Sursa sugerează ...	Sursa nu menționează ...

Sursa 5. Lupte de stradă în timpul Bătăliei de la Stalingrad

Sursa 6. Palatul Regal din București (fotografie din 1941), locul unde a fost arestat Ion Antonescu și unde regele a alcătuit noul guvern

Sursa 7. Estul Europei după al Doilea Război Mondial

Numește statele în care a fost instaurat comunismul, după Al Doilea Război Mondial.

APLICAȚIE. Pe baza informațiilor din text și din sursa 1, completează un tabel, în caiet, cu informații privind teritoriile pierdute de România în 1940.

	Basarabia	Transilvania de Nord	Cadrilaterul
Data		30 aug. 1940	
Țara	URSS		
Decizia			Tratatul de la Craiova

1. Numește teritoriile care nu au fost recuperate în urma războiului.

2. Identifică pe hartă râul Prut, cel ce delimitează astăzi România de Republica Moldova.

MAȘINA TIMPULUI

După încheierea celui de-al Doilea Război Mondial multe familii își așteptau eroul de pe front (bunic, tată, soț, frate). Unele familii plâneau de bucurie la revederea celor dragi, altele plâneau de durere la aflarea veștii despre moartea rudelor lor. Majoritatea localităților au cel puțin un erou.

Realizați un blog al clasei intitulat „Eroul familiei mele”. Veți putea posta materiale, precum: poze, decorații, scrisori, jurnale, fragmente din ziarele vremii, interviuri cu veteranii de război, imagini cu monumente ale eroilor etc. Astfel veți contribui la reconstituirea istoriei locale pe baza resurselor istoriei orale.

Centralizați toate materialele postate și realizați o selecție. În colaborare cu Consiliul Școlar al Elevilor, redactați o revistă care poate fi oferită elevilor de la alte școli.

Holocaustul în România

STUDIU DE CAZ

Antisemitismul era un fenomen care se manifesta în societatea românească încă din secolul al XIX-lea, inclusiv în cercurile politice și culturale. Forțele politice **naționaliste** din perioada interbelică au inclus antisemitismul în ideologiile lor, inspirate și de fascismul european. Primele legi antisemite au apărut odată cu **guvernul Goga-Cuza**, în 1937. O manifestare violentă de amploare împotriva evreilor a fost **pogromul** de la București (21-23 ianuarie 1941), organizat de legionari, în timpul căruia au fost executați circa 120 de evrei.

Evreii din România locuiau majoritatea la oraș și erau funcționari, intelectuali, negustori, bancheri, industriași etc., ceea ce îi plasa, economic, deasupra multor țărani sau muncitori români, alimentând antisemitismul acestora. În plus, influența nazismului și a fascismului asupra societăților europene a încurajat apariția antisemitismului violent.

DICȚIONAR

pogrom = atac masiv, spontan sau organizat de autorități împotriva unui grup minoritar, prin execuții, bătăi, distrugerii de bunuri, hărțuiri.

Citește cu atenție textul, analizează sursele, apoi rezolvă următoarele cerințe:

1. Conform sursei 2, ce motive au fost invocate pentru declanșarea „pogromului de la Iași”? În ce condiții au fost „evacuați” evreii din Iași? Ce sugerează aceste condiții referitor la atitudinea armatei române față de evrei? Formulează, verbal, un punct de vedere, în 3-4 fraze.

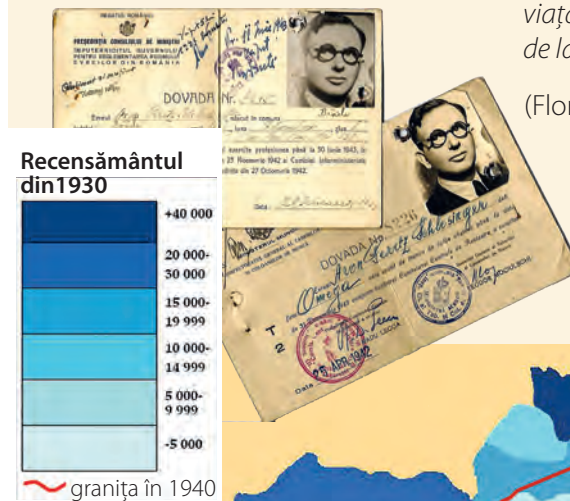
2. Analizează sursa 3 și numește zonele unde se aflau cele mai mari comunități evreiești în 1930.

Deportări și execuții în timpul războiului

Sub **conducerea mareșalului Antonescu** și cu **cooperarea legionarilor** și a trupelor germane, mulți evrei români au fost arestați, uciși pe loc sau deportați în Transnistria, o zonă de ocupație militară, unde li se dădea domiciliu forțat sau erau puși la muncă. Alături de evrei au fost deportați și romii, mulți dintre ei nemaieureșind să se întoarcă. Conform estimărilor făcute de diferiți istorici, în timpul Holocaustului din România au murit între 100 000 și 380 000 de evrei și peste 11 000 de romii.

În plus, evreii din teritoriile românești aflate sub administrație maghiară au fost exterminați în lagărele germane.

Sursa 1. Document de identitate special pentru evrei, emis de autoritățile române în timpul celui de-al Doilea Război Mondial

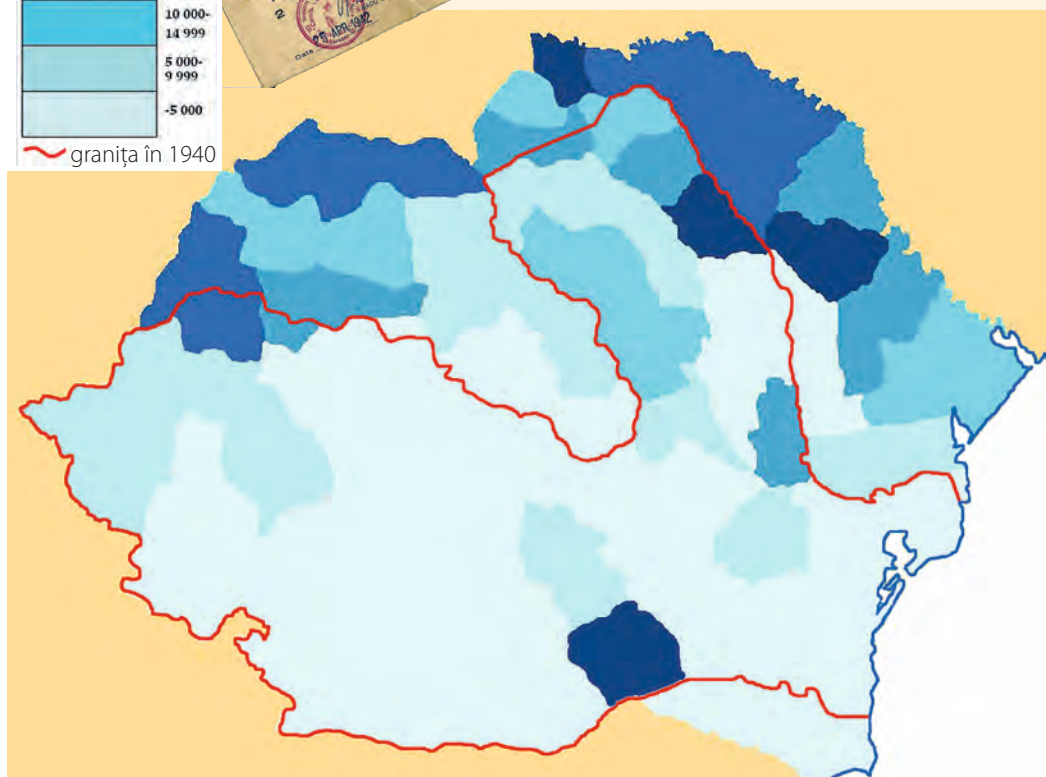

Sursa 2. Persecuții împotriva evreilor. Pogromul de la Iași

„[...] în condițiile intensificării activității agenților sovietici și fricii colective de „iudeo-comuniști”, la Iași au avut loc incidente, în ziua de 29 iunie (1941), soldați și civili români, precum și unii militari germani atacând populația evreiească, foarte numeroasă aici (aproape jumătate din oraș). A doua zi două coloane militare românești au fost atacate cu focuri de armă [...] Militarii români, secondați de cei germani, au ripostat, trecând la execuții sumare. [...] Autoritățile române au trecut la evacuarea rapidă a evreilor din Iași, în condiții inumane (aglomerări excesive în vagoane, lipsă de aer și apă, în condițiile unei temperaturi ridicate) [...] Numărul celor morți în trenurile ticsite de cei evacuați a făcut ca, în final, câteva mii de evrei să-și piardă viața în ceea ce s-a numit „pogromul de la Iași [...]”.

(Florin Constantiniu, *O Istorie sinceră a poporului român*, 2008)

Sursa 3. Comunitatea evreiască în România Mare, în funcție de județ (Recensământul din 1930)

România – stat comunist

Cum s-a instaurat comunismul în România?

Instaurarea regimului comunist în România

În ciuda întoarcerii armelor de la 23 august 1944, România a fost tratată ca stat învins după război și a intrat în **sfera de influență a URSS**. Prezența trupelor sovietice a influențat, indirect, evoluția politică a țării. Guvernul Petru Groza, controlat de către comuniști, a preluat puterea și a început **transformarea țării după model sovietic**.

Rezultatele alegerilor legislative din noiembrie 1946 au fost falsificate de comuniști, care s-au proclamat învingători, deși partidul care adunase cele mai multe voturi era PNȚ. Ulterior, **partidele istorice** (PNL, PNȚ) au fost **desființate**, iar membrii acestora au fost arestați sub diferite acuzații.

La 30 decembrie 1947, regele Mihai I a fost **forțat să abdice**, fiind ultimul obstacol în calea proclamării Republicii Populare Române (numele oficial al statului între 1948 și 1965, când va deveni Republica Socialistă Română).

Partidul Comunist Român fusese un partid mic, lipsit de influență în perioada interbelică. În 1948, s-a redenumit **Partidul Muncitoresc Român** și a devenit **partid-stat**, cumulând toată puterea politică.

Majoritatea istoricilor împart regimul comunist în cele două perioade corespunzătoare conducerii Partidului de către Gheorghe Gheorghiu-Dej (1945-1965) și Nicolae Ceaușescu (1965-1989). Prima parte a regimului comunist a fost marcată de sovietizarea țării, adică de subordonarea politicii externe și a economiei intereselor URSS.

Transformarea societății

Toate categoriile de populație considerate inamice au devenit ținta noului regim: burghezia, intelectualii, vechii politicieni, corpul ofițeresc, bancherii, industriașii, țărani înstăriți, țărani care respingeau colectivizarea etc. Mulți oameni au fost arestați, concediați sau li s-au confiscat proprietățile. Cel mai important rol în reprimarea opoziției și controlul populației, în toată perioada regimului comunist, l-a avut **Securitatea** (poliția politică secretă). Tot acum se introduce și utilizarea termenului **tovarăș/tovarășă** în locul celui de *domn/doamnă*, pentru a marca ruperea de vechiul regim. Noul regim a implementat ideologia comunistă, realizând **naționalizarea** resurselor naturale, a fabricilor, magazinelor, utilajelor și chiar a caselor particulare mai mari. În plus, țărani au fost siliți să-

și cedeze terenurile și utilajele și să formeze gospodării colective. Acest proces, cunoscut sub numele de **colectivizare**, a determinat numeroase revolte ale țăranilor.

Comuniștii români se distanțează de Moscova

La începutul anilor '60, beneficiind și de retragerea trupelor sovietice, Gheorghiu-Dej s-a distanțat de Moscova pentru a preîntâmpina o eventuală înlocuire a sa la inițiativa sovieticilor, așa cum se întâmplase cu alți lideri comuniști din estul Europei. Au fost reluate contactele diplomatice cu Occidentul, cu intenția dezvoltării cooperării economice. Totodată, în 1963-1964 a avut loc eliberarea deținuților politici.

Nicolae Ceaușescu (secretar general al PCR în 1965-1989) a continuat cu mai multă îndrăzneală procesul de distanțare de URSS. În același timp, prin continuarea apropierei de Occident, a urmărit dezvoltarea unor noi ramuri industriale, cu ajutorul tehnologiei occidentale. România a refuzat să se alăture trupelor Tratatului de la Varșovia la invadarea Cehoslovaciei (1968). Atitudinea antisovietică i-a adus lui Ceaușescu o popularitate reală în Occident. Marile puteri occidentale au văzut atitudinea României ca pe un avantaj în contextul Războiului Rece și au făcut gesturi concrete de bunăvoință (vizite oficiale, investiții etc.).

Treptat însă, situația internațională a luat o altă întorsătură. Din 1977, SUA și-au schimbat strategia de politică externă și au început să acorde sprijin altor state numai cu condiția respectării drepturilor omului. Regimul Ceaușescu nu îndeplinea condițiile acestea. Ceaușescu a fost incapabil să se adapteze noii orientări inițiate de SUA, dar și politici de deschidere promovate de liderul sovietic Mihail Gorbaciov, după 1985. Sfârșitul lui N. Ceaușescu și al regimului comunist are loc în urma Revoluției din decembrie 1989. Regimul Nicolae Ceaușescu a avut aspecte negative (încălcarea drepturilor omului, cultul personalității, dărâmarea unor biserici și mănăstiri, penuria de alimente și lipsa confortului în anii 1982-1989), dar și pozitive. Între construcțiile epocii Ceaușescu se numără Casa Poporului, șoseaua Transfăgărașan, autostrada București-Pitești, metroul din București, stațiunile de pe litoral etc.

DICȚIONAR

naționalizare = trecerea proprietății private în proprietatea statului.

Sursa 1. Timbru care celebrează „Luna prieteniei româno-sovietice”, 1951

MAȘINA TIMPULUI

Temă de reflecție: Cum ar fi fost viața noastră dacă România nu devenea stat comunist?

Soarta României a fost decisă la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, fiind plasată, în calitate de țară învinsă, în sfera de influență a Uniunii Sovietice.

1. Identifică 3-4 aspecte care ar fi fost diferite, dacă România nu ar fi devenit o țară comunistă după 1948.
2. Propune două aspecte prin care viața voastră ar fi la fel chiar dacă România nu ar fi devenit un stat comunist.

Sursa 4. „Casa Poporului” este a doua clădire din lume, ca mărime. Începută din ordinul lui Ceaușescu în ultimii ani ai regimului, aceasta reflectă grandomania dictatorului român și nepăsarea față de poporul lipsit în acei ani de bunuri necesare traiului de zi cu zi. În decembrie 1989, construcția era realizată în proporție de 60%. După Revoluție a fost finalizată și a devenit sediul Parlamentului României și al altor instituții.

Sursa 2. „Prietenia” româno-sovietică

„[...] Chiar manualul de istoria României se încheia apoteotic cu o frază referitoare la Uniunea Sovietică:

«Nu a existat până acum prilej în care Uniunea Sovietică să nu ne arate că prietenul la nevoie se cunoaște. Nu s-a abătut nevoie asupra țării noastre, la care Uniunea Sovietică să nu sară în ajutor. Uniunea Sovietică stă în fruntea luptei pentru pace, ea nu este numai prietena noastră, ci a tuturor țărilor iubitoare de pace. Să strigăm: Trăiască prietenia româno-sovietică!» [...]

(Simona Preda, *Patrie Română, țară de eroi*, 2015)

1. Având în vedere evenimentele din 1939-1940, identifică în text una-două aprecieri la adresa Uniunii Sovietice care nu sunt corecte.
2. Pornind de la sursele 1 și 2, formulează, verbal, în 3-4 fraze, un punct de vedere referitor la prezentarea denaturată în inscripții publice (timbre) și în manualul de istorie a „prieteniei româno-sovietice”.

Sursa 3. Stradă din București în 1986

1. Precizează două diferențe față de aspectul orașului, în zilele noastre;
2. Exprimă o opinie cu privire la diferențele constatate. Care este explicația acestora?

1. De ce crezi că dictatorii realizează astfel de construcții? Ce mesaje vor să transmită?

2. Realizează o fișă tehnică a „Casei Poporului”, care să cuprindă date despre: dimensiuni, anii de construcție, numărul de muncitori care au contribuit la ridicarea construcției, valoarea investiției. Caută informații pe internet.

Rezistența anticomunistă

STUDIU DE CAZ

Instaurat de către sovietici, regimul comunist din România a fost perceput de către populație ca unul străin, impus din afară.

Grupuri de țărani, foști militari, foști membri ai unor partide politice au încercat să reziste în fața transformării României în stat comunist. Formele de rezistență au variat de la întâlniri secrete, unde erau discutate informațiile difuzate de posturile de radio străine, până la rezistența armată.

Pentru distrugerea oricărei rezistențe, regimul comunist a creat (1948), după model sovietic, o instituție de represiune, „Securitatea”. Prin informatori și agenți, aceasta a supravegheat populația și a eliminat nucleeele de rezistență.

Citește cu atenție textul, analizează sursele apoi realizează următoarele cerințe:

1. Numește trei categorii de persoane care s-au opus instaurării regimului comunist;
2. Precizează două modalități în care regimul comunist a încercat eliminarea opozițiilor;
3. Realizează, la alegere, fișa biografică a unuia dintre liderii rezistenței comuniste, sau un portofoliu despre una dintre organizațiile rezistenței menționate în textul lecției. Vă puteți documenta folosind surse clasice sau on-line.
4. Vizitează împreună cu clasa una dintre fostele închisori comuniste devenite centre ale memoriei (Sighet, Jilava, Râmnicu Sărat etc.). Realizează o fișă de analiză a obiectivului vizitat, după modelul din manualul digital.

Cu armele și cu stiloul

„Să trăiască partizanii până vin americanii!”

Foarte puternică a fost **rezistența țăranilor la colectivizare**. În multe sate din România au avut loc războaie împotriva autorităților, înăbușite prin intervenția armatei. Circa 80 000 de țărani au fost arestați în anii 1949-1962, deoarece s-au opus colectivizării, iar 30 000 dintre aceștia au fost trimiși în judecată.

Cea mai radicală formă de rezistență a fost cea a luptătorilor anticomuniști înarmați cu arme de război (**rezistența „armată”**). Ei au format zeci de grupuri de rezistență în munți și prin păduri (**sursa 3**), ascunzându-se de armată și de forțele de securitate comuniste, încercând să supraviețuiască și să saboteze regimul comunist.

Numărul celor implicați în rezistența armată a fost foarte mare. Un raport al Securității, din iunie 1959, arăta că în acel moment 12 073 de persoane se aflau în închisori sau sub arest, pentru activitatea în organizații de rezistență sau pentru sprijinirea acestora.

După 1944 au activat numeroase grupe de rezistență armată, cele mai importante fiind cele conduse de Gavril Vatamaniuc (Bucovina), Victor Lupșa (organizația „Vlad Țepeș”, în zona Râmnicu Sărat), Ion Gavrilă Ogoranu („Grupul carpatin făgărășean”, în nordul masivului Făgăraș), Gheorghe Arsenescu și Toma Arnăuțoiu („Haiducii Muscelului”/ „Partizanii Libertății”, în sudul masivului Făgăraș), Ion Uță (munții Banatului), Nicolae Dabija („Frontul Apărării Naționale – Corpul de haiduci”, în Munții Apuseni), Teodor Șuşman (munții Vlădeasa din Apuseni), Nicolae Fudulea și Gogu Puiu („Haiducii Dobrogei”).

Pentru supraviețuirea grupurilor de rezistență, foarte importantă a fost existența rețelilor de sprijin, alcătuite din zeci, uneori sute de persoane, între care rude, prieteni și alți oameni cu convingeri anticomuniste. Un rol important

în mișcarea de rezistență l-au avut și femeile. Spre exemplu, în rezistența din sudul masivului Făgăraș s-au remarcat Maria Jubleanu, Marina Chirca, Elena Chirca, Maria Plop, Aurelia Costea, Laurenția Arnăuțoiu, Elisabeta Rizea. Unele dintre acestea au făcut parte din grupul de rezistență, altele au oferit sprijin constând în hrană, îmbrăcăminte, medicamente, informații.

Ceea ce a încurajat membrii rezistenței a fost speranța că SUA și puterile europene occidentale vor interveni în România împotriva regimului comunist. Această speranță a dispărut după suprimarea Revoluției anticomuniste maghiare din 1956. Cei mai mulți dintre „partizanii” au fost executați, iar susținătorii lor au stat mulți ani în închisorile comuniste.

Rezistența din exil

Numeroși oameni politici și de cultură români, care s-au refugiat în străinătate în primii ani după instaurarea regimului comunist, au fost simpatizanți ai partidelor politice de dreapta, de orientare naționalistă, sau ai partidelor democratice (PNL și PNT). Printre aceștia se numără scriitorii Mircea Eliade, Emil Cioran, jurnalistul Pamfil Șeicaru, actorul și cântărețul Jean Moscopol, omul politic țăranist Ion Rațiu, liberalul Radu Câmpeanu, intelectualii ca Monica Lovinescu, Virgil Ierunca ș.a. Aceștia au continuat lupta împotriva regimului comunist prin publicații, articole și eforturi de informare a comunității internaționale în privința abuzurilor regimului comunist din România.

Sursa 1. Arme și muniții aparținând „Grupului carpatin făgărășean” de rezistență anticomunistă, capturate de Securitate în 1952

Munca forțată, închisori și deportări

Autoritățile au arestat peste 100 000 de oameni care s-au opus regimului comunist sau care erau suspectați că s-ar opune. Unii au fost executați pe loc, dar cei mai mulți au fost condamnați la ani de închisoare în condiții inumane, fiind frecvent interogați și torturați. Printre numeroasele **închisori**, devenite centre de tortură, unde au fost distruse fostele elite ale țării, se numără cele de la Pitești, Sighet, Gherla, Jilava și Aiud. Nu au scăpat de persecuție nici rudele apropiate și prietenii celor condamnați, care au fost acuzați de atitudini ostile regimului, „colaboraționism” sau chiar trădare. Mii de oameni considerați ostili regimului au fost deportați în Bărăgan sau au fost condamnați la ani de muncă forțată pe șantiere periculoase din țară (baraje, drumuri montane etc.). Cel mai amplu proiect în care s-a folosit munca forțată a deținuților politici a fost **Canalul Dunăre–Marea Neagră**.

La construirea acestuia au lucrat, în 1949–1955, peste 32 000 de oameni, disidenți politici, oameni de cultură, studenți, țărani considerați dușmani ai regimului, dintre care aproximativ 1 300 au murit de foame, epuizare sau boli netratate.

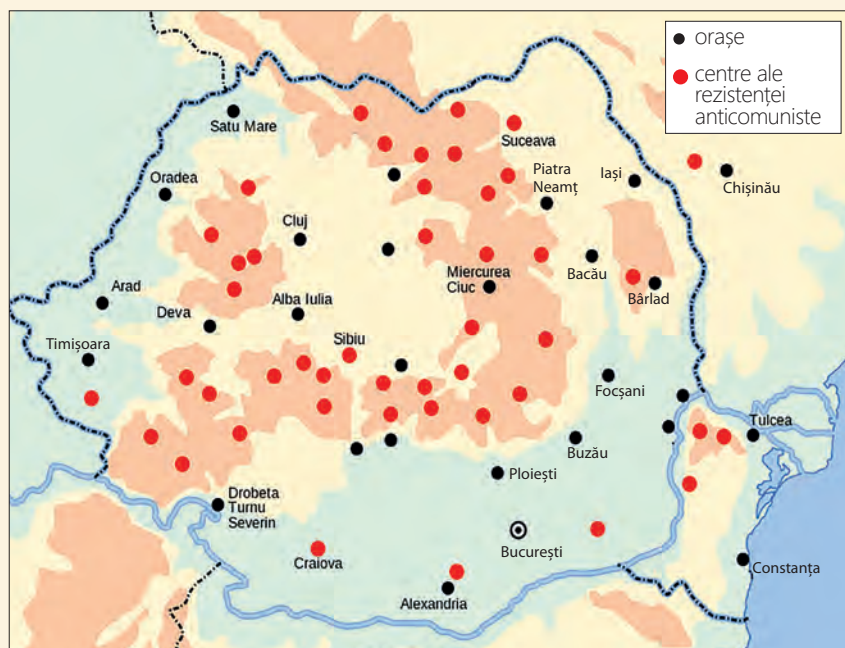
De la rezistență pasivă la revoltă

După înfrângerea Revoluției Maghiare din 1956, societatea românească s-a resemnat cu realitatea regimului comunist. Lipsa unei disidențe puternice în domeniul culturii, cum existau în Cehoslovacia, Polonia sau URSS, a descurajat manifestările de opoziție deschisă față de regimul comunist din România.

Dificultățile economice și presiunea autorităților asupra muncitorilor pentru îndeplinirea unor planuri economice greu de realizat au dus la exprimarea opoziției față de regim sub forma unor greve sau revolte ale muncitorilor: **greva minerilor din Valea Jiului** în 1977 și **revolta muncitorilor din Brașov** din 1987, care s-au soldat cu arestări în masă.

Sursa 2. Monumentul „Aripi”, situat în fața Casei Presei Libere din București, simbolizează rezistența anticomunistă. A fost plasat în locul statuii lui Vladimir Ilici Lenin.

Sursa 3. Principalele centre ale rezistenței anticomuniste

Numiți zona geografică unde sunt marcate cele mai multe centre de rezistență. Ce formă de relief predomină? Propuneți o explicație.

Sursa 4. Memorialul victimelor comunismului și rezistenței anticomuniste din Sighet, amenajat în clădirea unei foste închisori pentru deținuți politici. Pe pereți sunt expuse fotografiile ale foștilor deținuți.

Pe baza unei documentări on-line (taștați „personalități închise la Sighet”), numiți patru personalități menționate în lecția Marea Unire care au fost închise în temuța închisoare comunistă.

Viața cotidiană în perioada regimului comunist

STUDIU DE CAZ

Regimul comunist din România a transformat societatea prin controlul vieții private a oamenilor, interzicerea liberei exprimări și încălcarea unor drepturi fundamentale.

Românii s-au văzut nevoiți să se conformeze cerințelor regimului comunist. Astfel, cel mai important drept al „clasei muncitoare” devenea dreptul la muncă. Pe lângă interdicții, populația trebuia să simuleze entuziasmul, loialitatea, spiritul voluntar și faptul că era de acord cu măsurile Partidului Comunist. Astfel, muncitorii trebuiau să participe la **demonstrații** atent planificate de regim, dar care se pretindeau sincere și prin care erau elogiuate reușitele producției sau ale partidului.

Citește cu atenție textul, analizează sursele, apoi răspunde la următoarele cerințe:

1. Menționează o cauză a declanșării programului de economisire, în anii '80.
2. Identifică un drept al omului care era încălcat de către autoritățile statului comunist. Explică verbal, în 2-3 fraze, în ce fel era încălcat acest drept.
3. Realizează un interviu cu un părinte, bunic sau vecin care a trăit în comunism. Pune-i întrebări despre viața sa de zi cu zi, despre serviciu/școală, despre cum era mâncarea, cum își petrecea timpul liber și cum a fost afectat/ă de către regimul comunist. Compară datele obținute de tine cu cele obținute de colegi. Realizați, în final, o listă a clasei, cu cinci informații care apar cel mai des.

„Coadă” – un mod de viață?

Viața de zi cu zi a oamenilor depinde și de regimul politic în care trăiesc. Faptul că regimul comunist era unul totalitar, în care statul influența în cele mai mici amănunte viața oamenilor, a avut în general consecințe negative asupra stării materiale, dar mai ales asupra stării psihice a populației.

La începutul regimului comunist a existat o **criză a alimentelor** determinată de urmările războiului, de existența unor ani mai secetoși, dar și de dispariția comerțului liber, prin desființarea magazinelor particulare. Totodată, în urma colectivizării, țărani nu mai puteau produce pe propriile terenuri și nu mai aprovizionau orașele cu alimente. Statul nu era capabil să satisfacă nevoile de aprovizionare ale populației, dar autoritățile nu doreau ca acest lucru să fie vizibil și pentru străini. Pentru a da impresia că România comunistă este o țară prosperă, în timpul Festivalului Internațional al Tineretului din 1953 magazinele au fost bine aprovizionate pentru a impresiona oaspeții străini.

Pe lângă lipsurile materiale, regimul comunist a însemnat și o **teamă** aproape permanentă de **abuzurile Securității și ale Miliției** (denumirea de atunci a Poliției) (sursa 4).

O perioadă de relativă stabilitate și o mai bună aprovizionare a existat

Sursa 1. Coadă pentru ulei la magazinul Obor, București, 1 Mai 1986

în anii de mijloc ai regimului (cu aproximație 1965-1980), când și libertatea de exprimare a fost mai puțin îngrădită, iar Securitatea, mai discretă. Situația avea să se schimbe din nou la începutul anilor '80. Regimul a introdus, începând din 1982, un **program de economisire**, pentru a achita, anticipat, toată datoria externă. Aceste măsuri au afectat în special populația, prin introducerea produselor de larg consum de calitate redusă, raționalizarea alimentelor de bază și a benzinei prin cartele, reducerea căldurii și întreruperea curentului electric, limitarea programelor de televiziune la doar câteva ore pe zi, și acelea dedicate „partidului și conducătorului iubit”. Cel mai mult era resimțită lipsa alimentelor de bază. Deoarece acestea erau foarte puține și se terminau rapid, oamenii se așezau la **„coadă” (sursa 1)** cu câteva ore înainte de deschiderea magazinelor.

De la sat la oraș

Un alt fenomen care a afectat populația a fost **urbanizarea** forțată.

În 1948, 77% din populație locuia în mediul rural. În urma politicii de industrializare și urbanizare duse de regimul comunist, populația rurală mai reprezenta, în 1989, doar 45% din total. Satul românesc a fost transformat prin **colectivizarea agriculturii**. O bună parte din populația rurală s-a mutat sau a fost mutată la oraș pentru a lucra

Sursa 2. Nicolae Ceaușescu în vizită la o școală din Pitești

Sursa 3. Țărani citind ziarul la câmp, Livezeni, Argeș, 1950

pe șantierele de construcții sau în fabricile nou-construite. Mutarea populației rurale la oraș au lăsat agricultura fără forță de muncă suficientă pentru a obține producția de alimente și plante industriale cerută de autorități. Astfel, conducerea comunistă a recurs la detașarea obligatorie a elevilor, studenților și chiar a militarilor în termen în vederea îndeplinirii de munci agricole, în special în perioadele de recoltă (toamna), pentru câteva săptămâni, denumite propagandistic „munci patriotice”.

Ca urmare a lipsurilor materiale și a încălcării unor drepturi ale omului, populația s-a ridicat masiv împotriva regimului comunist și a lui Nicolae Ceaușescu, în decembrie 1989.

Sursa 4: Viața cotidiană în anii '50

„Vechiul comerț e desființat, iar negustorii sunt persecutați [...] Unii plâng. Apoi sunt duși toți nu se știe unde, stârnind în mintea trecătorilor analogii neliniștitoare cu soarta evreilor sub nașiști. [...] Milițienii în uniforme lor albastre mișună pretutindeni [...] Elevii în uniforme negre, cu numere pe braț și învățătorii, care poartă și ei uniforme, tot negre, foarte sobre.

Factorii poștali, cu șepcile albe cu galon roșu, dar fără biciclete, [...] mereu în întârziere. (În general, lucrurile se petrec astfel din cauza cenzurii, care aproape că gătuie ideea de corespondență; o carte poștală are nevoie de vreo trei luni să ajungă de la Sibiu la București. [...] Predarea scrisorilor pentru străinătate se face cu prezentarea buletinului de populație și cu înregistrarea pe o listă specială; apoi, scrisoarea e deschisă și verificată.) Și mai sunt, în uniforme pământii, și soldații, numeroși, scoși la instrucție. [...]

Instalate în urma hotărârii de radioficare a țării din 23 mai 1949, pe străzi, în fabrici și uzine, în birourile întreprinderilor, megafoanele compensează puținătatea aparatelor de radio. [...] Din păcate, programele radiofonice sunt îngrozitoare. Semnalul de pauză la postul de radio București îl dau aceleași prime măsuri ale cântecului «Lui Stalin, slavă să-i înălțăm» [...].

Vara, Capitala miroase a benzină arsă, a smoolă încălzită și a gunoaie. [...] Străzi demoralizante, sărace și cenușii, cu cerșetori și copii vagabonzi [...].”

(Dorin-Liviu Bîțfoi, *Așa s-a născut omul nou. În România anilor '50*, 2012)

Sursa 5. Școlari la cules de plante medicinale, Tulcea, 1978

Manipulare și propagandă. Omul nou. Consecințe

STUDIU DE CAZ

Ideea **reconstruirii societății** prin crearea unui „om nou” a fost practică de toate regimurile totalitare, inclusiv de comunism. Scopul regimurilor comuniste era de a transforma totul după **ideologia** lor, de a schimba societatea schimbând fiecare om în parte. Pentru comunismul românesc, **„omul nou”**, în general, era o reacție la vechea societate. El trebuia să fie opusul a ceea ce credeau comuniștii despre „omul vechi” (din societatea burgheză, capitalistă).

„Omul nou” trebuia să-i urască pe moșieri, burghezi și chiaburi (țăranii înstăriți), să muncească mult, nu atât pentru sine, cât pentru societate, să urască luxul, să nu aibă sentimente religioase, să fie docil și să creadă în partid fără să judece deciziile acestuia.

Citește cu atenție textul, analizează sursele, apoi rezolvă următoarele cerințe:

1. *Precizează patru caracteristici ale „omului nou” în viziunea regimului comunist.*

2. *În ce fel era femeia comunistă „un om nou”? Cum s-a schimbat rolul ei în familie? Formulează un punct de vedere, verbal, în 3-4 fraze, despre schimbarea rolului femeii în societatea „omului nou”.*

3. *Realizează o colecție de zece imagini cu viața elevilor în perioada comunistă. Acestea trebuie să cuprindă aspecte legate de: ceremonii/festivități; aspectul sălilor de clasă; obiectele din dotarea elevilor (rechizite, ghiozdane etc.).*

Ce însemna pentru comuniști „omul nou”?

Nicolae Ceaușescu caracteriza scopul regimului astfel: „intenționăm să perfecționăm cel mai nobil produs al naturii: Omul, creatorul a tot ceea ce există în societate”. Principalul scop al „omului nou” era să lucreze din greu de la răsărit până la apus. „Munca este chiar laboratorul în care Omul Nou ia formă (...), el gândește și acționează în «spirit revoluționar»; el este un «inovator social» care urăște ceea ce este vechi și detestă credința religioasă”, scria ziarul partidului, *Scînteia*.

„Omul nou” punea statul, partidul și societatea deasupra sinelui, deasupra familiei și a intereselor acestuia, acționând mereu în spiritul ideologiei comuniste.

Conducătorul partidului este prezentat deseori ca exemplul viu al acestui „om nou”. De aceea, treptat, s-a ajuns la practicarea **cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu** și chiar a soției sale, Elena.

Elena Ceaușescu, în completarea cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu, devine „model ideal pentru întregul popor”, fiind femeie, lider politic și, conform propagandei, „academician, doctor, inginer, savant de renume mondial” (deși terminase doar patru clase). Astfel, se întărește ideea că „omul nou” comunist este capabil să gestioneze familia, responsabilitățile din societatea comunistă, dar și solicitările locului de muncă.

Sursa 2: Festivalul Internațional „Copiii lumii doresc pacea”, Năvodari, 20 iulie 1979

Consecințe

Deși tentativa de a crea un „om nou” a eșuat, totuși **propaganda** comunistă și în general viața în regimul comunist au avut consecințe importante și de durată. Largi categorii de populație și-au însușit un mod de viață caracterizat prin docilitate, lipsă de inițiativă și de atitudine critică, suspiciune. Ușor de manipulat și pasive social, aceste categorii s-au adaptat mai greu la democrație și la economia de piață, după căderea regimului comunist.

Sursa 1: Familia

„Divorțurile sunt o realitate frecventă a lumii noi. Se petrec adesea din motive politice (...), iar cel mai mult divorțează tinerii căsătoriți în ultimii ani (...). Căsnicia e, oricum, o problemă care preocupă mai mult și în alt fel decât înainte. Sigur e că femeia, «eliberată» de Uniunea Sovietică «trebuie să-și simplifice treburile gospodărești, să-și obișnuiască soțul să nu fie un pretențios care pretinde să fie tot timpul servit» – cel puțin, așa o îndeamnă presa oficială. «Femeile salariate trebuie să gătească mâncăruri care nu le cer să stea ore întregi în bucătărie. Ele trebuie să-și împartă timpul în așa fel, încât să nu treacă o zi în care să nu citească măcar câteva pagini dintr-o carte folositoare. (...) Tinerile fete trebuie să evite fardul (...) Un obraz tânăr nu are nevoie de fard...»

(Dorin-Liviu Bîțfoi,

Așa s-a născut omul nou.

În România anilor '50, 2012)

Epoca Nicolae Ceaușescu

STUDIUL DE CAZ

Ajuns la putere în 1965, după moartea predecesorului său, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu și-a consolidat puterea profitând de contextul unor evenimente internaționale.

Credibilitatea dobândită în ochii opiniei publice internaționale drept un lider independent de Moscova i-a permis lui Ceaușescu să își impună voința în toate aspectele societății românești. Și-a eliminat sau îndepărtat, treptat, opozanții din partid și ulterior a asociat-o și pe soția sa, Elena Ceaușescu, la conducerea partidului și a statului.

Mai mult decât Gheorghe Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu a avut un rol important în modelarea societății și țării în timpul în care a condus România. În arhitectură, industrializare, organizarea economiei, învățământ și chiar artă, Ceaușescu și-a pus amprenta asupra perioadei 1965-1989, istoricii numind-o, pe bună dreptate, „Epoca Nicolae Ceaușescu”.

1. Realizează o fișă biografică a lui Nicolae Ceaușescu. Utilizează informații din surse clasice sau on-line;

2. Întocmește o bibliografie (listă de lucrări) despre Nicolae Ceaușescu. Include cel puțin opt titluri. Folosește surse on-line. Alcătuieste lista astfel încât să incluzi: numele autorului, titlul lucrării, editura la care a apărut, localitatea și anul apariției (exemplu: Victor Gabriel Osăceanu, „Fețele lui Ceaușescu”, Editura Aius, Craiova, 2017).

„Cel mai iubit fiu al poporului”?

După vizitele în China, Coreea de Nord și Vietnam (1971), Nicolae Ceaușescu a demarat o serie de schimbări ideologice, menite să promoveze un **cult al personalității** sale, după model asiatic. Astfel, cuplului conducător i-a fost construită, de către propaganda de partid, o **imagine artificială** de conducători iubiți de popor, pionieri ai mișcării comuniste, luptători pentru pacea mondială, exemplu de moralitate, inteligență și alte valori care-i flatau pe aceștia, dar nu se bazau pe realitate. Negarea acestei imagini sau refuzul populației de a respecta sau de a participa la acest cult erau pedepsite. Poeți, pictori, scriitori, istorici și chiar elevi (**sursa 2**) au participat, forțați de regim, la construirea acestui cult, care-l numea pe Nicolae Ceaușescu „Geniul Carpaților” sau „Cel mai iubit fiu al poporului”, iar conducerea acestuia, „**Epoca de Aur**”.

Ambițiile economice

Convins de inteligența propriilor idei, de popularitatea sa internațională, și încurajat de apropierea sa, Nicolae Ceaușescu a inițiat un program de dezvoltare economică accelerată a României. Programul se concentra pe o dezvoltare a industriei, în special a industriei grele, și pe exportul produselor industriale către statele occidentale sau către țările din Asia și Africa. Încurajat de cultul personalității,

Ceaușescu era încrezător în capacitatea sa de a negocia exporturi și importuri cu liderii politici importanți, în numele întreprinderilor românești, și de a evita competiția de tip capitalist de pe piața internațională.

Ceaușescu a fost primit de către lideri politici din SUA, Marea Britanie, Franța și alte state occidentale, care mizau pe cooptarea lui împotriva URSS. Această credibilitate diplomatică i-a consolidat inițial lui Ceaușescu popularitatea. Situația a durat până la falimentul politicilor sale comerciale și al rentabilității economice, în anii '80.

Sursa 1. Vitrina unei librării din București, expunând operele lui Nicolae Ceaușescu, 1986

Sursa 2. Elevi obligați să participe la cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu

România în contextul Războiului Rece

Ce a fost „Declarația de Independență”?

La sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, lumea a fost împărțită în două blocuri militare, politice și ideologice, grupate în jurul celor două superputeri – SUA și URSS, aflate într-un conflict de poziții, rămas în istorie sub numele de „Războiul Rece”. România s-a găsit, ca învins în război, în **sfera de influență sovietică**. Politică sa externă a fost dirijată, la începutul regimului comunist, de interesele sovieticilor. Astfel, România a devenit membră a organizațiilor internaționale înființate de URSS: **Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER)** și **Organizația Tratatului de la Varșovia**. CAER se dorea a fi un mijloc de integrare economică a statelor cu regimuri comuniste, iar Tratatul de la Varșovia era o alianță militară care își propunea să asigure apărarea colectivă a membrilor săi.

Constituția din 1952 recunoștea explicit dependența României comuniste de URSS: *„Republica Populară Română a luat naștere ca urmare a victoriei istorice a Uniunii Sovietice asupra fascismului german și a eliberării României de către glorioasa Armată Sovietică (...) prietenia și alianța cu marea Uniune Sovietică, sprijinul ei dezinteresat și frățesc asigură independența, suveranitatea de stat, dezvoltarea și înflorirea RPR”*.

Sub conducerea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, regimul de la București nu s-a abătut inițial de la politica externă sovietică, însă, odată cu **retragerea trupelor sovietice din România (1958)** și **Criza Rachetelor din Cuba (1962)**, când omenirea a fost aproape de un război nuclear, comuniștii români au început o politică externă autonomă față de Moscova. Momentul-cheie a fost așa-numita „Declarația de Independență” (**sursa 1**) prin care comuniștii români refuzau rolul de satelit al URSS și proclamau egalitatea între toate partidele comuniste și între toate statele comuniste. Pentru început, România a menținut relații apropiate cu statele comuniste care s-au **îndepărtat de Moscova pe motive ideologice**: Republica Populară Chineză, Republica Populară Albania, Republica Socialistă Federativă Iugoslavia, Republica Populară Democrată Coreeană (Coreea de Nord).

Odată cu preluarea puterii de către Nicolae Ceaușescu în 1965, România a început să sfideze politica oficială a Moscovei, adoptând **poziții de neutralitate** în conflictele internaționale, inițiind **relații diplomatice și**

economice cu state capitaliste precum: R.F. Germania, Israel, Marea Britanie, SUA și altele. În 1968, în timpul unei mari revolte antisovietice din Cehoslovacia, **Ceaușescu a criticat intervenția militară** a URSS și a altor state comuniste în această țară. Acel moment a reprezentat **apogeul poziției de independență** a României față de Moscova în timpul Războiului Rece, atitudine apreciată foarte mult de către puterile occidentale. Totodată, a fost momentul de apogeu al popularității lui Ceaușescu în rândul românilor.

Marile puteri occidentale au văzut atitudinea României de distanțare de URSS ca pe un avantaj în contextul Războiului Rece, deoarece se crea o fisură în blocul comunist. Treptat însă, contextul internațional îi devine nefavorabil lui Ceaușescu. Din 1977, președintele american Jimmy Carter a inițiat o nouă strategie de politică externă, prin care condiționa sprijinul acordat diferitelor state de respectarea drepturilor omului. Lipsit de sprijinul SUA, Ceaușescu se va simți tot mai izolat pe plan internațional în ultimul deceniu al regimului său.

Sursa 1. „Declarația de Independență” a PMR

„...Republica Populară Română promovează o politică de dezvoltare a legăturilor de prietenie și colaborare frățească cu toate țările socialiste, (...) de dezvoltare a relațiilor de colaborare cu țările cu altă orânduire social-politică, pe baza principiilor coexistenței pașnice. (...) Nu există și nu poate exista un partid-părinte și un partid-fiu, partide superioare și partide subordonate, dar există marea familie a partidelor comuniste și muncitorești egale în drepturi. Niciun partid nu are și nu poate avea un loc privilegiat, nu poate impune altor partide linia și părerea sa. (...) Niciunui partid nu-i este îngăduit a trece peste capul conducerii de partid dintr-o țară sau alta, și cu atât mai mult nu-i este îngăduit a face apeluri la înlăturarea sau schimbarea conducerii unui partid...”

(„Declarație cu privire la poziția PMR în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale”, 24 aprilie 1964)

1. Transcrie expresia care arată cum ar trebui să fie relația dintre partidele comuniste și muncitorești, în opinia conducerii PMR.

2. Transcrie expresia prin care comuniștii români resping amestecul comuniștilor din alte țări în problemele interne ale României.

Sursa 2. Nicolae Ceaușescu prezintă unei mulțimi de oameni, la București, poziția PCR față de evenimentele din Cehoslovacia (21 august 1968)

Sursa 4. Președintele american Richard Nixon la București (1969)

Sursa 5. Președintele american Jimmy Carter primindu-l pe Nicolae Ceaușescu într-o vizită de stat oficială la Washington; 12 aprilie 1978.

Având în vedere informațiile din textul lecției, menționează o posibilă temă de discuție la această întâlnire.

Sursa 3. Ceaușescu critică intervenția URSS în Cehoslovacia

„Pătrunderea trupelor celor cinci țări socialiste în Cehoslovacia constituie o mare greșeală și o primejdie gravă pentru pacea în Europa, pentru soarta socialismului în lume. [...] Este de neconceput [...] ca state socialiste să încalce libertatea și independența altui stat. Problema alegerii căilor de construcție socialistă este o problemă a fiecărui partid, a fiecărui stat, a fiecărui popor. Nimeni nu se poate erija în sfătuitoare, în îndrumător. [...] Noi, cu toții, români, maghiari, germani, oameni de toate naționalitățile, avem același destin, aceleași năzuințe: făurirea comunismului în patria noastră, și suntem hotărâți, într-o unitate deplină, să asigurăm îndeplinirea acestui ideal. [...] S-a spus că în Cehoslovacia există pericolul contrarevoluției; se vor găsi poate mâine unii care să spună că și aci, în această adunare, se manifestă tendințe contrarevoluționare. [...] Răspundem tuturor: întregul popor nu va permite nimănui să încalce teritoriul patriei noastre. [...] Să fim gata, tovarăși, să ne apărăm în orice moment patria socialistă, România.”

(Fragment din discursul lui Nicolae Ceaușescu din 21 august 1968)

1. Ce principii acuza Nicolae Ceaușescu că erau încălcate de către intervenția în Cehoslovacia?
2. De ce considera Ceaușescu că România era în pericol de a fi invadată, asemenea Cehoslovaciei?
3. Ce impact crezi că a avut discursul lui Ceaușescu asupra populației României? Argumentează-ți opinia, verbal, în 5-6 fraze.

APLICAȚIE

Cel mai bun reportaj: Imaginează-ți că ești un reporter american prezent în România în 21 august 1968. Realizează un reportaj în care să prezinți evenimentele de la București. Poți folosi sursele 2 și 3 ca inspirație. Reportajul trebuie să aibă între 150 și 200 de cuvinte și să conțină cel puțin o informație despre liderul politic român, despre regimul politic de la București și despre contextul politic internațional al Războiului Rece.

Regimul politic democratic din 1989 până azi

Care au fost cele mai mari provocări ale tranziției?

Căderea regimului comunist

Căderea unor regimuri comuniste din Europa, în 1989, i-a încurajat pe români să își exprime nemulțumirile față de regimul Ceaușescu, care **refuza reforma** propusă de liderul sovietic Mihail Gorbaciov. Lipsa unor bunuri de larg consum și încălcarea unor drepturi și libertăți au dus la izbucnirea Revoluției, la Timișoara (16 decembrie 1989). Nicolae și Elena Ceaușescu au ordonat **reprimarea sângeroasă** a protestelor și ascunderea victimelor.

Pentru a calma spiritele, Ceaușescu a organizat un mare miting în București, la **21 decembrie**, moment în care mulțimea chemată de partid a început să ceară căderea comunismului și a lui Ceaușescu. Pe 22 decembrie, revoluționarii au atacat sediul Comitetului Central al PCR, unde se ascundea Ceaușescu, determinându-l să fugă cu un elicopter. Un grup de membri ai PCR opus lui Ceaușescu și de disidenți culturali a preluat puterea, organizați în **Frontul Salvării Naționale (FSN)**, condus de Ion Iliescu. A urmat un „război” al revoluționarilor contra unor presupuși „teroriști”, în urma căruia, în București, au murit aproape 1 000 de oameni. Având sprijinul armatei, FSN a arestat cuplul Ceaușescu și, după un proces rapid, cei doi au fost executați la 25 decembrie 1989. În ciuda căderii lui Ceaușescu și a primelor reforme, protestele nu au încetat, fiind îndreptate împotriva FSN și a lui Iliescu, acuzați de comunism „mascat”.

Tranziția la democrație

Pentru a rămâne la putere, FSN a practicat dezbinarea socială. Între altele a cerut intervenția grupurilor de mineri din Valea Jiului pentru a împrăștia protestatarii din Piața Universității din București (13-15 iunie 1990), etichetați drept „legionari” sau „golani”. O altă țintă a minerilor au fost **partidele politice „istorice”** – Partidul Național Țărănesc Creștin-Democrat (președinte Corneliu Coposu), Partidul Național Liberal (președinte Radu Câmpeanu) și Partidul Social-Democrat Român (președinte Adrian Dimitriu) – **reinființate** de către foști deținuți politici și lideri întorși din exil. În 1990-1999 au avut loc 6 intervenții violente ale minerilor cunoscute în epocă drept „**mineriade**”. Primele alegeri libere au avut loc la 20 mai 1990, când FSN, devenit partid politic, a câștigat alegerile, iar Ion Iliescu a devenit președintele României. FSN s-a împărțit în două partide: Frontul Salvării Naționale (devenit mai târziu Partidul Democrat) și Frontul Democrat al Salvării Naționale. La

următoarele alegeri, în 1992, Iliescu a fost reales. Eșecul unor reforme importante a condus, în 1996, la câștigarea alegerilor de către o coaliție de partide opuse lui Iliescu, numită **Convenția Democrată Română (CDR)**. Președinte a fost ales Emil Constantinescu. În timpul guvernării conduse de CDR (1996-2000), România a pus capăt căderii economiei și a făcut pași importanți în direcția integrării europene.

Tranziția la economia de piață

Tranziția la **economia de piață** s-a făcut în principal prin liberalizarea comerțului, **privatizare**, investiții străine. Liberalizarea comerțului a avut ca efect creșterea **inflației**. Aceasta a ajuns în 1990-1993 la 270–350%. Acest lucru a afectat grav nivelul de trai al populației deoarece salariile nu au crescut în același ritm. Totuși, liberalizarea comerțului a dus și la deschiderea magazinelor particulare și la o mai bună aprovizionare a populației.

Un rol important în trecerea la economia de piață l-a avut și retrocedarea terenurilor agricole către proprietari (1991), ceea ce a însemnat de fapt **anularea colectivizării** efectuate de regimul comunist.

Restructurarea întregii economii a avut, în prima fază, consecințe negative asupra nivelului de trai al populației. Producția a scăzut în anii 1990-1999, primul an de creștere economică „sănătoasă”, bazată pe restructurare, fiind 2000. Tranziția atât de dureroasă a fost necesară pentru a fi anulate efectele instaurării comunismului, care a bulversat societatea românească.

Procesul de tranziție a fost mult îngreunat de corupție. Aceasta s-a manifestat prin privatizări frauduloase, falimentarea unor bănci sau întreprinderi, atribuirea unor contracte la prețuri excesive. Mult timp, lipsurile din legislație au făcut ca problema corupției să ia amploare fără ca cei corupți să fie pedepsiți de justiție.

DICȚIONAR

diaspora = (aici) totalitatea comunităților românești răspândite în alte țări ale lumii;

economie de piață = economie bazată pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție și pe comerț liber;

inflație = creșterea prețurilor la bunurile de consum; de exemplu, la o inflație anuală de 356%, cum a fost în anul 1993, un produs care la începutul anului costa 100 de lei, la sfârșitul anului costa 350 de lei;

privatizare = transformarea proprietății de stat în proprietate privată (proces opus naționalizării).

APLICAȚIE

Creați un blog al clasei intitulat „Amintiri de la Revoluție”. Adunați informații despre cum au trăit oamenii Revoluția din decembrie 1989, de la părinți, bunici, cunoscuți. Postați informațiile alături de fotografii și articole pe care le puteți găsi în mediul on-line. Selectați cele mai interesante postări și adăugați-le la portofoliul personal.

Sursa 1. Programul FSN

„[...] Ca program, frontul propune următoarele:

1. Abandonarea rolului conducător al unui singur partid și statornicirea unui sistem democratic pluralist de guvernământ.
2. Organizarea de alegeri libere.
3. Separarea puterilor legislativă, executivă și judecătorească în stat și alegerea tuturor conducătorilor politici pentru unu sau, cel mult, două mandate. Nimeni nu mai poate pretinde puterea pe viață. [...]
10. Promovarea unei politici interne și externe subordonate nevoilor și intereselor dezvoltării ființei umane, respectului deplin al drepturilor și libertăților omului, inclusiv al dreptului de deplasare liberă.”

(Fragment din Proclamația către țară a Consiliului Frontului Salvării Naționale, 22 decembrie 1989)

1. Precizează două măsuri prin care se prevedea trecerea la un regim democratic.
2. Menționează o măsură menită a preveni instaurarea unei alte dictaturi.

Sursa 3. Proclamația de la Timișoara

„1. Revoluția de la Timișoara a fost, încă din primele ei ore, nu doar anticeaușistă, ci și categoric anti-comunistă. [...] Idealul Revoluției noastre a fost și a rămas reîntoarcerea la valorile autentice ale democrației și civilizației europene.

2. La Revoluția de la Timișoara au participat toate categoriile sociale [...] muncitori, intelectuali, funcționari, studenți, elevi, copii și chiar locuitori ai satelor, veniți în sprijinul Revoluției [...]

4. Pentru victoria Revoluției din Timișoara s-au jertfit, alături de români, și maghiari, și germani, și sârbi și membri ai altor grupări etnice. [...]

8. [...] propunem ca legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi consecutive dreptul la candidatură, pe orice listă, al foștilor activiști comuniști și al foștilor ofițeri de Securitate. [...] Cerem, de asemenea, ca în legea electorală să se treacă un paragraf special care să interzică foștilor activiști comuniști candidatura la funcția de președinte al țării.”

(Proclamația de la Timișoara, 11 martie 1990)

1. Numește două caracteristici ale Revoluției de la Timișoara.
2. Numește două categorii pentru care autorii Proclamației doresc limitarea accesului la putere.

Sursa 2. Piața Revoluției din București în zilele de 23 decembrie (imaginea A) și 24 decembrie 1989 (imaginea B)

1. Numește vehiculele militare din imagini.
2. Descrie care este starea clădirilor.

Sursa 4. Președintele american Bill Clinton alături de președintele României, Emil Constantinescu, București, 11 iulie 1997.

SUA au considerat că România a devenit un stat democratic în 1996, odată cu alegerea unui nou președinte și învestirea unui guvern de coaliție.

De ce crezi că SUA nu au considerat regimul condus de Ion Iliescu drept un regim democratic? Exprimă-ți opinia, verbal, în două-trei fraze.

Sursa 5. Protestul antiguvernamental din Piața Victoriei, București, 5 februarie 2017

Considerat unul dintre cele mai mari proteste din România de după 1989, protestul din 5 februarie 2017 a adunat, după unele estimări, circa 300 000 de oameni în București, în jurul Palatului Victoria, sediul guvernului. Ei au fost susținuți de alți protestatari în țară și în străinătate. Această zi reprezintă apogeul mai multor zile de proteste ale populației împotriva modificării de către guvern a legilor privind funcționarea justiției.

Realizează un eseu de aproximativ o pagină în care să-ți exprimi, argumentat, părerea despre dreptul la protest și rolul protestelor în democrație.

Sursa 6. Steagul României între anii 1965 și 1989 și steagul României în timpul Revoluției din decembrie 1989

După 1948, comuniștii au eliminat de pe steagul României stema din perioada monarhiei și au înlocuit-o cu o serie de simboluri comuniste, care reflectau ideologia partidului. În timpul Revoluției din 1989,

protestatarii au decupat această stemă, arborând un steag cu o gaură în centru, ca formă de respingere a comunismului.

Compară stema comunistă cu prima stemă a României (pagina 89). Semnalează trei diferențe.

MAȘINA TIMPULUI

Temă: Care sunt consecințele migrației masive a românilor în străinătate?

„Ministrul Românilor de Pretutindeni (...) a spus că (...) motivele plecării sunt corupția, calitatea slabă a clasei politice și sărăcia (...) 5,6 milioane (de români) sunt în **Diaspora**. Sursa acestor date este reprezentată de misiunile diplomatice ale României (...) Recent, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD) a făcut un studiu finanțat de Ministerul român de Externe, care a relevat că numărul emigranților români din spațiul Europei Occidentale plasează România pe locul al cincilea în lume, raportat la numărul total al populației.”

Știre din presă (Radio Europa Liberă România, iulie 2019)

Pe baza textului de mai sus, precizați:

1. numărul românilor care trăiesc în Diaspora;
2. trei motive ale plecării românilor în străinătate;

În cadrul unei discuții libere, menționați 3-4 consecințe posibile, asupra României, ale migrației românilor în străinătate în număr foarte mare.

Lucrând în echipe de câte 4-5 elevi, realizați pe o foaie de flipchart un proiect care să cuprindă:

1. șase măsuri pe care ar trebui și ar putea să le ia autoritățile române, în următorii 5 ani, pentru diminuarea plecării românilor în străinătate, și pentru întoarcerea unora dintre cei plecați. Aveți în vedere domeniile de bază ale vieții sociale: economia, educația, sănătatea, infrastructura, viața politică.
2. două măsuri pe care ar putea să le ia autoritățile române pentru sprijinirea românilor din Diaspora în vederea menținerii identității naționale.
3. un slogan prin care doriți să convingeți românii care intenționează să plece în străinătate (din motivele enunțate în text) să rămână în țară.

Timp de lucru estimat: 40 de minute

Constituția României din 1991

STUDIU DE CAZ

Către o Constituție postcomunistă

Încă din zilele Revoluției din 1989, Consiliul FSN a considerat **necesară redactarea unei constituții noi**, pe baza căreia să se construiască un sistem democratic, cerut de revoluționari. Chiar dacă regimul comunist avusese o constituție care, teoretic, apăra drepturile și libertățile cetățenilor, aceasta era încălcată de regimul comunist, în numele „luptei de clasă” (lupta muncitorilor și țăranilor împotriva „claselor exploatare”: moșieri, burghezi).

Redactarea Constituției

Noua constituție se inspira din constituțiile unor state democratice europene și din tradiția constituțională românească.

Modificarea Constituției

Negocierile de aderare la Uniunea Europeană au necesitat modificarea Constituției, pentru a corespunde valorilor europene spre care aspira poporul român. Aceste modificări au fost aprobate prin referendum, de către populație, la 19 octombrie 2003. Printre noile prevederi se numărau restrângerea imunității parlamentare, dreptul minorităților de a folosi limba maternă în justiție, eliminarea stagiului militar obligatoriu. Tot acum se introduceau în textul Constituției referiri la aderarea României în NATO și UE.

Citește cu atenție textul, analizează sursele apoi realizează următoarele cerințe:

1. *Identifică 2-3 elemente care compun stema României și descrie, verbal, ce reprezintă.*

Prima constituție democratică și republicană

„Articolul 1

(1) România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil.

(2) Forma de guvernământ a statului este republica.

(3) România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Articolul 2

(1) Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative și prin referendum.

Articolul 4

(1) Statul are ca fundament unitatea poporului român.

(2) România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.

Articolul 8

(1) Pluralismul în societatea românească este o condiție și o garanție a democrației constituționale.

(2) Partidele politice se constituie și își desfășoară activitatea în condițiile legii. Ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor, respectând suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordinea de drept și principiile democrației. [...]

Articolul 22

(1) Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi supus torturii și niciunui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant.

(3) Pedeapsa cu moartea este interzisă. [...]

Articolul 25

(1) Dreptul la libera circulație, în țară și în străinătate, este garantat. Legea stabilește condițiile exercitării acestui drept.

(2) Fiecărui cetățean îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a emigra, precum și de a reveni în țară. [...] ”

Sursa 1: Stema României după 2016

Stema reprezintă legitimitatea României ca un continuator al statelor medievale românești și al provinciilor istorice.

2. *Identifică 1-2 drepturi sau principii înscrise în Constituție care erau frecvent încălcate de către regimul comunist. Explică, verbal, în ce fel erau încălcate.*

3. *Precizează numărul articolelor și al alineatelor care se referă la drepturile omului.*

Integrarea euro-atlantică a României

Cum s-a orientat politica externă a României după 1989?

După Războiul Rece

Căderea comunismului în Europa și dezmembrarea Uniunii Sovietice au permis României după 1989 să se reorienteze în privința politicii sale externe.

Nevoia de securitate. Integrarea în NATO

Organizația Tratatului de la Varșovia a fost dizolvată oficial în 1991, an în care a avut loc și destrămarea URSS în 15 state, între care Rusia, Ucraina și Republica Moldova (stat ce ocupă o parte din fosta provincie interbelică românească Basarabia). Acest lucru a permis României să se apropie de Occident și de SUA pentru **asigurarea securității** sale, pentru a preveni o nouă influență a Rusiei sau un posibil conflict. Astfel, conducerea de la București a inițiat negocierile pentru aderarea la NATO, fostul inamic din Războiul Rece.

România a fost primită în NATO și ca urmare a sprijinului dat SUA în timpul unor momente tensionate, precum intervenția NATO în Iugoslavia, războiul din Afghanistan și din Irak. **Aderarea la NATO în 2004** aducea cu sine o serie de reforme pentru România, în domeniile justiției, funcționării instituțiilor democratice și organizării militare (profesionalizarea armatei).

Integrarea în UE

Orientarea occidentală a României a fost convenită de către toate forțele politice din țară și a fost inclusă într-un „proiect de țară”, ce poartă numele de **Declarația de la Snagov (sursa 1)**.

În tranziția de la o economie controlată de stat, planificată, la o economie bazată pe proprietate privată și piață liberă, România s-a confruntat cu probleme de corupție la toate nivelurile administrației, cu legi incomplete, șomaj și cu rezistența populației la unele reforme. Acest proces i-a încetinit aderarea la Uniunea Europeană, care solicita o serie de reforme economice, juridice etc.

România își depune oficial candidatura pentru aderarea la Uniunea Europeană în 1995. Un eurobarometru (sondaj de opinie la nivel european) din 1996 arăta că 97% dintre români își doreau aderarea la UE, iar 95%, aderarea la NATO. În urma unor îndelungate negocieri ce au început în anul 2000, **România a devenit membru al Uniunii Europene la 1 ianuarie 2007**, alături de Bulgaria. Procesul de integrare europeană a României a continuat și după aderarea formală. Integrarea europeană se petrece pe mai multe planuri, fiind o interconectare a economiilor, a rețelelor de infrastructură, a piețelor de desfacere, a legislației etc.

Totodată, România are obligația de a adera la zona monedei unice „Euro”, după ce îndeplinește anumite condiții de politici și performanțe economice.

Sursa 1. Un „proiect de țară”

„Întruniți astăzi, 21 iunie 1995, la Snagov, semnatarii prezentei Declarații constată că «Strategia națională de pregătire a aderării României la Uniunea Europeană» elaborată de Comisia special constituită în acest scop, din reprezentanți ai partidelor politice parlamentare, ai Guvernului, ai cercurilor academice, ai societății civile exprimă orientarea fermă a României de a-și axa dezvoltarea pe promovarea atributelor unei societăți democratice – statul de drept, pluralismul politic, separarea puterilor, alegeri libere, respectarea drepturilor omului, inclusiv ale persoanelor aparținând minorităților naționale, crearea unei economii de piață eficiente și durabile (...).

Obiectivul strategic național al aderării României la Uniunea Europeană constituie (...) o șansă istorică de a promova idealurile și interesele fundamentale ale popoului român, identitatea și tradițiile sale, într-o largă deschidere internațională, posibilitatea ca prin eforturi proprii, susținute de o amplă cooperare, să poată fi atenuate

și eliminate în timp decalajele față de țările avansate, să se realizeze modernizarea României, în pas cu exigențele tranziției la societatea informatică și crearea, pe această bază, a condițiilor pentru ridicarea nivelului de trai și a calității vieții tuturor cetățenilor României. Semnatarii susțin concluzia Comisiei conform căreia, prin eforturi perseverente, există premise ca la orizontul anului 2000, alături de alte țări asociate, România să dispună de capacitatea de a îndeplini condițiile esențiale de aderare.”

(Fragment din Declarația de la Snagov, 21 iunie 1995)

1. *Transcrie din text fragmentul care enumeră caracteristicile unei societăți democratice;*
2. *Identifică 1-2 categorii de reprezentanți care s-au reunit pentru a semna Declarația. Explică, verbal, în 3-4 fraze, de ce crezi că aceste categorii au dorit să participe la reuniune și de ce ar fi fost necesară participarea lor.*
3. *Precizează anul în care era prevăzută aderarea României la UE. Ce se aștepta prin aderarea României la UE?*

2a

2b

Sursa 2.

- reuniunea președintelui român, Traian Băsescu, cu președintele american, George W. Bush, la Washington, la 9 martie 2005 (2a);
- reuniunea dintre președintele rus, Vladimir Putin, și Traian Băsescu în timpul summitului NATO din 4 aprilie 2008, la București (2b)

1. Compară cele două fotografii. Imaginează-ți că ești reporter și că trebuie să scrii un reportaj în care să descrii relațiile externe ale României după 2004. Compară în scris, în 7-8 rânduri, modul în care interacționează liderii politici în cele două fotografii și formulează un punct de vedere despre diferența dintre relațiile României cu Rusia și cele cu SUA.

2. Exprimă-ți verbal, în 3-4 fraze, punctul de vedere legat de importanța menținerii relațiilor politice, diplomatice și economice cu toate statele de pe glob.

Sursa 3. Garanții de securitate

„Art. 1 Părțile se angajează, conform prevederilor din Carta Națiunilor Unite, să rezolve prin mijloace pașnice orice dispută internațională în care ar putea fi implicate. [...]”

Art. 4 Părțile vor avea consultări comune ori de câte ori vreuna dintre ele va considera că este amenințată integritatea teritorială, independența politică sau securitatea vreuneia dintre Părți.

Art. 5 Părțile convin că un atac armat împotriva uneia sau mai multora dintre ele, în Europa sau în America de Nord, va fi considerat un atac împotriva tuturor și, în consecință, sunt de acord că, dacă are loc asemenea atac armat, fiecare dintre ele, în exercitarea dreptului la auto-apărare [...] va sprijini Partea sau Părțile atacate prin folosirea forței armate, pentru restabilirea și menținerea securității zonei nord-atlantice. [...]”

(Tratatul de la Washington, 1949, prin care a fost creată NATO)

Care este principalul angajament asumat de către semnatarii Tratatului de la Washington?

MAȘINA TIMPULUI. REFLECȚIE

Tema: Cum mă influențează pe mine Uniunea Europeană?

Uniunea Europeană are o serie de legi, principii, valori, drepturi, avantaje, dar și restricții pentru cetățenii statelor membre, care sunt asumate în timpul procesului de aderare. În cadrul unei discuții libere...

1. Identificați 3-4 modalități prin care Uniunea Europeană vă influențează în viața de zi cu zi.
2. Evaluați impactul aderării la Uniunea Europeană asupra dezvoltării României după 2007.
3. Propuneți două aspecte prin care viața voastră este mai dificilă sau mai bună prin apartenența României la Uniunea Europeană.

MAȘINA TIMPULUI. DEZBATERE

Tema: Introducerea monedei unice europene în România.

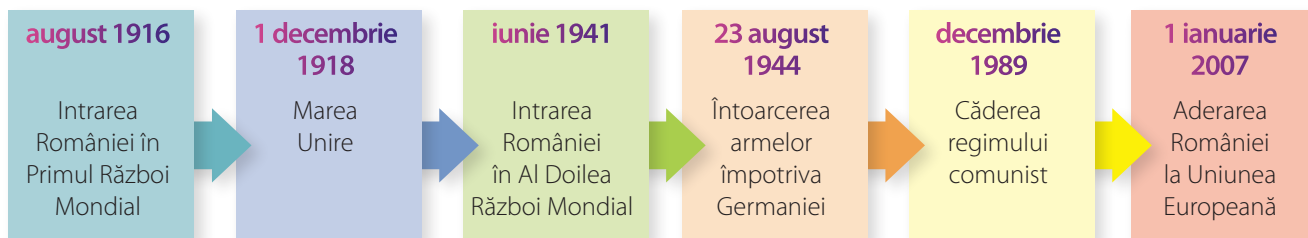
În prezent, majoritatea statelor UE folosesc Euro, moneda unică europeană. Se prevede trecerea tuturor statelor membre la această monedă, în viitor.

Realizați o dezbatere despre renunțarea la moneda tradițională românească, Leul, și introducerea Euro. Împărțiți în două grupuri (susținătorii Leului, respectiv susținătorii Euro), aduceți 3 argumente în favoarea propriei poziții.

Vă puteți referi la avantaje și dezavantaje legate de: comerț; tradiții și identitate; avantaje economice; circulația oamenilor și a mărfurilor în interiorul UE.

Să ne amintim! Recapitulare U9

I. Cele mai importante repere cronologice.

II. Asociază personalitățile din coloana A cu evenimentele și procesele istorice din coloana B.

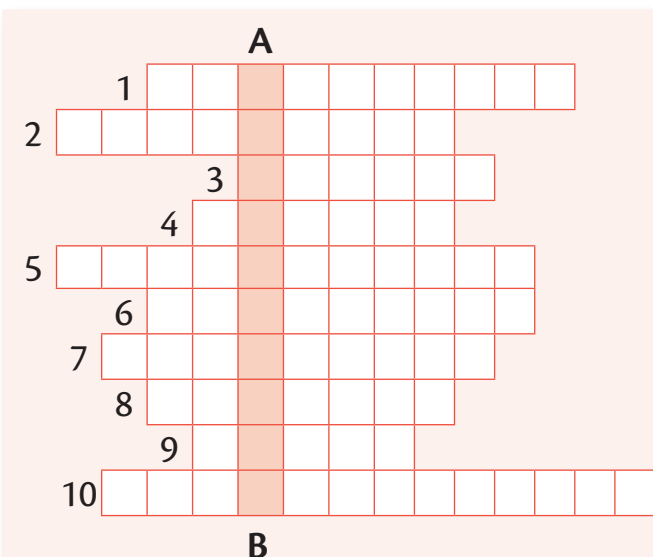
A. Personalități	B. Evenimente și procese istorice
1. Ferdinand I	a. plata datoriei externe
2. Carol al II-lea	b. 23 august 1944
3. Mihai I	c. Pactul Tripartit
4. Ion Antonescu	d. vot universal
5. Nicolae Ceaușescu	d. regim autoritar

III. Copiază în caiet schema alăturată. O vei completa cu enunțurile de mai jos, care reprezintă fie cauze, fie consecințe ale Revoluției din 1989.

- integrarea Europeană;
- abuzurile Securității;
- programul de economisire;
- aderarea la NATO;
- încălcarea drepturilor omului;
- revenirea la democrație;

V. Rezolvă rebusul (copiat pe caiet) pentru a obține pe coloana A-B numele regimului politic instaurat în România după Revoluția din 1989.

IV. Pe parcursul lecțiilor ai învățat cuvinte noi. Alcătuiește enunțuri istorice folosind cuvintele:

a. <i>neutralitate</i>	d. <i>defensivă</i>
b. <i>armistițiu</i>	e. <i>unionistă</i>
c. <i>recensământ</i>	f. <i>unanimitate</i>

Definiții rebus

- Teritoriul cedat Bulgariei în 1940;
- Influență sub care a intrat România după Al Doilea Război Mondial;
- Zona periferică a orașului interbelic;
- Acțiune violentă desfășurată împotriva evreilor în timpul celui de-al Doilea Război Mondial;
- Cea mai importantă ramură din economia interbelică;
- Regele în a cărui domnie s-a realizat Marea Unire;
- Provincie unită cu România la 27 martie/ 9 aprilie 1918;
- Alianță din care a făcut parte România în Primul Război Mondial;
- Rege care a domnit în România în anii celui de-al Doilea Război Mondial;
- Punerea în comun a mijloacelor agricole.

Autoevaluare U9

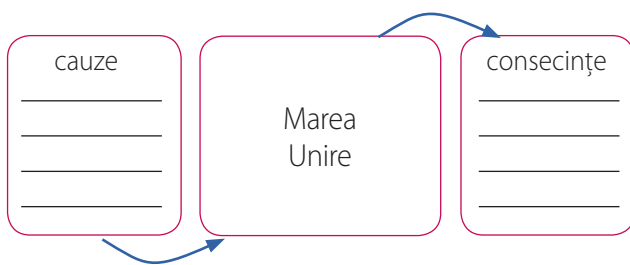
I. Stabilește corespondența dintre datele din coloana A și evenimentele din coloana B.

A.	B.
1. 1916	a. Căderea regimului comunist din România
2. 1941	b. Intrarea României în Primul Război Mondial
3. 1945	c. Instaurarea unui guvern controlat de comuniști
4. 1965	d. Intrarea României în Al Doilea Război Mondial
5. 1989	e. Venirea la putere a lui Nicolae Ceaușescu

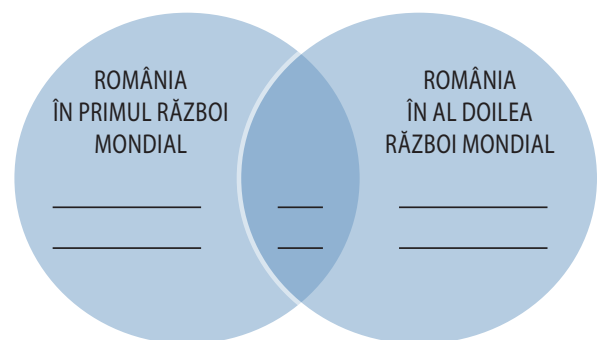
II. Alege răspunsul corect pentru enunțurile de mai jos:

- În Primul Război Mondial, armata, Casa Regală, Guvernul, Parlamentul s-au refugiat în:
 - Brașov
 - Iași
 - Constanța
- Regele Carol al II-lea a instaurat un regim:
 - democratic
 - totalitar
 - autoritar
- Cea mai numeroasă categorie socială în România interbelică era:
 - burghezia
 - muncitorimea
 - țăranimea
- Revoluția din decembrie 1989 a început la:
 - București
 - Timișoara
 - Cluj
- După 1989, trecerea la economia de piață s-a făcut prin:
 - privatizare
 - colectivizare
 - naționalizare

III. Completează schema de mai jos, precizând două cauze și două consecințe ale Marii Uniri.

IV. Realizează o diagramă Venn cu două asemănări și două deosebiri între participarea României la Primul Război Mondial și la Al Doilea Război Mondial.

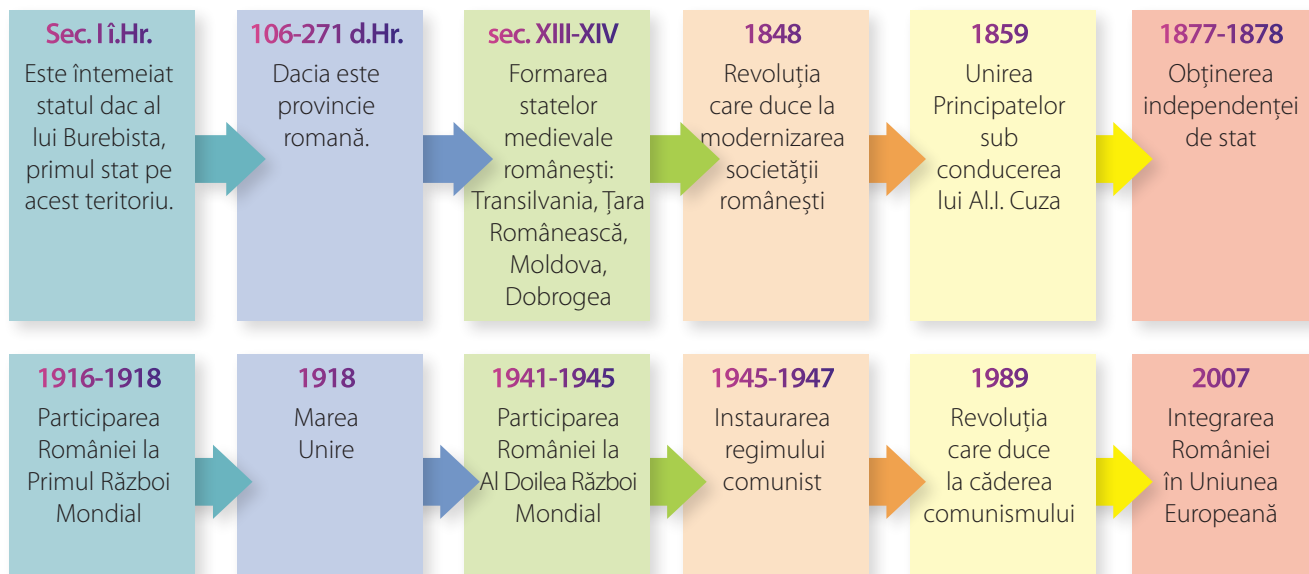

V. Alcătuieste un eseu de o pagină cu tema „Regimul comunist în România”. Între cuvintele și expresiile folosite trebuie să se regăsească și cele din lista de mai jos: **colectivizare, rezistență, represiune, cultul personalității, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu, partid unic, drepturile omului, viața cotidiană, Securitatea.**

AUTOEVALUARE	SUBIECT	I	II	III	IV	V	Oficiu	Total
	Punctaj maxim	5 x 3 = 15 puncte	5 x 3 = 15 puncte	4 x 5 = 20 de puncte	4 x 5 = 20 de puncte	10 x 2 = 20 de puncte	10 puncte	100 de puncte
	Punctajul tău	10 puncte	...

Să ne amintim! Recapitulare finală

I. Cele mai importante repere cronologice:

II. Asociază personalitățile din coloana A cu descrierile din coloana B.

A. Personalitate	B. Descriere
1. Decebal	a. Domn al Moldovei care i-a învins pe turci la Vaslui
2. Mircea cel Bătrân	b. Domn care a unit cele trei țări române sub conducerea sa
3. Ștefan cel Mare	c. Rege al dacilor care a purtat războaie cu romanii
4. Mihai Viteazul	d. Domn al Țării Românești care s-a luptat cu turcii la Rovine
5. Al.I. Cuza	e. Om politic liberal care a contribuit la Marea Unire
6. Carol I	f. Primul domn al României
7. Ferdinand I	g. Rege al României în perioada celui de-al Doilea Război Mondial
8. Ion I.C. Brătianu	h. Lider în prima parte a regimului comunist
9. Mihai I	i. Rege care a obținut independența României
10. Gh. Gheorghiu-Dej	j. Rege al României în timpul căruia a fost realizată Marea Unire

III. Stabilește corespondența dintre epocile istorice din coloana A și evenimentele din coloana B.

A. Epoci istorice	B. Evenimente
1. Evul Mediu	a. Marea Unire
2. Epoca preistorică	b. războaiele daco-romane
3. Epoca Contemporană	c. domni români duc o politică de cruciadă
4. Epoca Modernă	d. obținerea independenței României
5. Antichitatea	e. începutul agriculturii

IV. Completează enunțurile de mai jos cu câte unul dintre cuvintele din lista de termeni. Atenție, în lista de cuvinte există și termeni-capcană.

Listă termeni: *Antanta, domni, pluripartidism, Puterile Centrale, regi, romanic, slav, Tratatul Atlanticului de Nord, unipartidism, Uniunea Europeană*

- Poporul român este un popor _____.
- În Evul Mediu, Țara Românească și Moldova erau conduse de _____.
- În Primul Război Mondial, România a luptat alături de statele din alianța numită _____.
- Regimul comunist s-a caracterizat prin _____.
- În prezent, România face parte din alianța politico-militară numită _____.

Autoevaluare finală

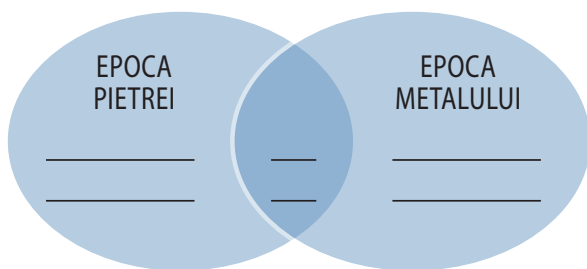
I. Stabilește corespondența dintre reperele cronologice din coloana A și evenimentele și procesele istorice din coloana B.

A.	B.
1. 106	a. Formarea Țării Românești ca stat independent
2. 1330	b. Războiul de Independență
3. 1600	c. Dacia devine provincie romană
4. 1877	d. Marea Unire
5. 1918	e. Unirea țărilor române sub conducerea lui Mihai Viteazul

II. Stabilește dacă afirmațiile de mai jos sunt adevărate sau false, notând în dreptul lor **A** (Adevărat) sau **F** (Fals).

- Meșteșugul olăritului a apărut în Paleolitic.
- Primul stat al dacilor a fost condus de Burebista.
- Mircea cel Bătrân i-a învins pe turci la Călugăreni.
- Cea mai importantă revoluție a Epocii Moderne a fost Revoluția din 1848.
- Prin actul de la 23 august 1944, Regele Mihai a întors armele împotriva sovieticilor.

III. Completează diagrama de mai jos, astfel încât să includeți două asemănări și trei deosebiri între Epoca pietrei și Epoca metalelor.

IV. Completați diagrama de mai jos cu două cauze și trei consecințe ale războaielor daco-romane din 101-102 și 105-106.

V. Analizează harta alăturată. Scrie pe caiet numerele corespunzătoare următoarelor state: Țara Românească, Moldova, Transilvania și Imperiului Otoman.

VI. Alcătuiți un text de circa 150 de cuvinte intitulat **Cele mai importante momente ale istoriei românilor**. Includeți și următoarele cuvinte și expresii: **romanizare, Bogdan, Basarab I, Mihai Viteazul, revoluția pașoptistă, independență, Marea Unire, Al Doilea Război Mondial, comunism**. Subliniați cuvintele în text, pentru a ține mai ușor evidența folosirii lor.

AUTOEVALUARE

SUBIECT	I	II	III	IV	V	VI	Oficiu	Total
Punctaj maxim	5 x 3 = 15 puncte	5 x 3 = 15 puncte	5 x 3 = 15 puncte	5 x 3 = 15 puncte	4 x 3 = 12 puncte	9 x 2 = 18 puncte	10 puncte	100 de puncte
Punctajul tău	10 puncte	...

Rezolvările exercițiilor de la Autoevaluări

(la itemii obiectivi și semiobiectivi)

Autoevaluare inițială	Autoevaluare Unitatea 2	Autoevaluare Unitatea 4	4 – e 5 – d	Autoevaluare Unitatea 9
1 – c	I.	I.	III.	I.
2 – b	1 – a	1 – c	Cauze: tendința domnilor români de a stabili alianțe cu state creștine; neîncrederea turcilor în domniii români;	1 – b
3 – a	2 – d	2 – d	Consecințe: creșterea impozitelor; sărăcirea populației; pierderi teritoriale; corupție	2 – d
4 – h	3 – c	3 – d		3 – c
5 – e	4 – b	4 – c		4 – e
6 – f	5 – e	II.		5 – a
7 – d	II.	1 – c		II.
8 – g	1 – b	2 – b		1 – b
II.	2 – c	3 – a		2 – c
1 – F	3 – a	4 – d		3 – c
2 – A	III.	III.		4 – b
3 – F	Asemănare:	1 – A		5 – a
4 – F	folosirea uneltelor din piatră	2 – A	Autoevaluare Unitatea 7	
5 – F	Diferențe:	3 – F	I.	Autoevaluare anuală
6 – A	mod de viață nomad / mod de viață sedentar	4 – F	1 – d	I.
7 – A	peșteri / case;		2 – d	1 – c
8 – F	piei de animale / țesături	Autoevaluare Unitatea 5	3 – c	2 – a
III.	vânătoare și cules / agricultură	I.	4 – a	3 – e
1 – femei	IV.	1 – b	5 – d	4 – b
2 – frigul/umezeala	1 – A	2 – c	II.	5 – d
3 – democratic	2 – A	3 – a	1 – F	II.
4 – Uniunea Sovietică	3 – F	4 – c	2 – A	1 – F
5 – China	4 – F	5 – b	3 – A	2 – A
6 – radar	5 – F	II.	4 – F	3 – F
7 – Marea Britanie		1 – A	5 – F	4 – A
8 – Comunitatea Economică Europeană		2 – F		5 – F
		3 – F		
		4 – A	Autoevaluare Unitatea 8	
Autoevaluare Unitatea 1	Autoevaluare Unitatea 3	5 – A	I.	
I.	I.	III.	1 – d	
1 – c	1 – b	A – Mircea cel Bătrân	2 – b	
2 – a	2 – a	B – Iancu de Hunedoara	3 – a	
3 – b	3 – c	C – Vlad Țepeș	4 – c	
4 – e	4 – e	D – Ștefan cel Mare	II.	
5 – d	5 – d	E – Mihai Viteazul	1 – c	
II.	II.		2 – c	
1 – F	1 – c	Autoevaluare Unitatea U 6	3 – a	
2 – A	2 – a	I.	III.	
3 – A	3 – b	1 – c	Asemănare: consolidarea instituțiilor statului	
III.	III.	2 – c	Deosebiri: industrie/ agricultură; burghezie/ moșieri	
1 – Pontus Euxeinos	1 – Zalmoxis	3 – b	IV.	
2 – Preistoria	2 – Orăștie	4 – d	1 – A	
3 – Revoluția de la 1848/ Unirea Principatelor/Războiul de Independență	3 – circa 150 000	5 – b	2 – F	
	4 – aur/fier	II	3 – F	
	5 – Deceneu	1 – b		
		2 – c		
		3 – a		

Programa școlară poate fi accesată la adresa: <http://programe.ise.ro>

ISBN: 978-606-528-497-5

6 420620 007885

www.cdpress.ro